

A FORRADALOM ÉS A MAGYAR KÉRDÉS AZ ENSZ-BEN, 1956–1963

Tanulmányok, dokumentumok és kronológia

**Szerkesztette:
Békés Csaba és
Kecskés D. Gusztáv**

**Magyar ENSZ Társaság
2006**

**A kötet megjelentetését a Magyar Köztársaság Nemzeti Emlékezet Programja
és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának budapesti regionális irodája
támogatta**

© Magyar ENSZ Társaság

ISBN 963 86322 4 0

Külső borító:

VIRTUART Kreatív Stúdió Kft.

Borító fotó:

Részlet egy filmből

Forrás: az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

A kiadásért felel:

Dr. GÖMBÖS Ervin,

**a Magyar ENSZ Társaság
főtitkára**

Tartalomjegyzék

Szerkesztői előszó	5
A magyar forradalom és az ENSZ az újabb levéltári kutatások tükrében <i>Békés Csaba</i>	7
A magyar menekültválság formálta az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságát <i>Melita H. Sunjic</i>	27
A kortárs történész vallomása: a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963 <i>Király Béla</i>	37
Az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység a magyar menekültek és Magyarország megsegítésére az 1956-os magyar forradalom leverése után (Válogatott dokumentumok, 1956. november–1957. október) Közli: <i>Kecskés D. Gusztáv</i>	51
Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének a magyar ügygel foglalkozó határozatai, 1956. november–1962. december	117
Kronológia, Összeállította: <i>Kiss András</i>	137
Névlexikon, Összeállította: <i>Kozák Péter</i>	165
Statisztikai adatok a magyar menekültek kivándorlásáról, letelepedéséről és hazatéréséről	185
Bibliográfia.....	189
Rövidítések jegyzéke	195
Fényképmelléklet. Válogatás a Menekültügyi Főbiztosság Fotóarchívumából: Magyar menekültek Ausztriában, 1956–1962	199
A kötet szerzőiről	233
A Magyar ENSZ Társaság kiadványai	235
Névmutató	237

Szerkesztői előszó

1956. október 28-án az ENSZ Biztonsági Tanácsa tárgyalni kezdi az október 23. óta Magyarországon zajló forradalmi eseményeket. November 4-én, a szovjet katonai beavatkozás nyomán, az „ügy” átkerül az ENSZ Közgyűlésének második rendkívüli sürgősségi ülészakára, majd a november 12-én megnyíló XI. rendes ülészakára. Ezt követően a „magyar kérdés” több mint hat éven keresztül, egészen 1962 decemberéig a Közgyűlés napirendjén szerepel. Ebben az időszakban, különösen 1956–1957-ben Magyarország nemzetközi válsággócként jelent meg a világszervezet számára, amellyel az ENSZ Biztonsági Tanácsán és Közgyűlésén túl több vizsgálóbizottság és szakosított intézmény foglalkozott (a FAO, a Menekültügyi Főbiztosság, az Egészségügyi Világszervezet, az UNICEF, Európai Gazdasági Bizottság stb.). Mivel magyarázható ez a rendkívüli érdeklődés? A Kádár-rendszer viszonylag gyors és sikeres belső konszolidációja ellenére a magyar ügy ENSZ-beli tárgyalása hogyan nyúlhatott ennyire hosszúra? Mit tett a magyarországi válság megoldása – különösen a mintegy 200 ezer menekült és a magyar lakosság megsegítése – érdekében a nyilvánosság előtt és a kulisszák mögött az Egyesült Nemzetek Szervezete? Hogyan reagáltak a nagyhatalmak erre a kihívásra? E kérdésekre a közvélemény és a történeti kutatás évtizedek óta keresi a választ. A magyar forradalom 50. évfordulója lehetőséget ad a számvetésre.

A tájékozódást nehezíti, hogy Magyarország és az ENSZ kapcsolatáról jelenleg rendelkezésre álló szakirodalomban csekély számban található kifejezetten történeti tárgyú publikáció. Mindazonáltal az egyetlen gyakrabban elemzett téma a magyar kérdés ENSZ-beli útja az 1956-os forradalom után. Erről sincs azonban átfogó monográfia vagy hosszabb, az 1956 és 1963 közti periódus egészét átfogó, levéltári kutatásokra alapozott tanulmány. Legjobban a nyugati hatalmak magyar kérdéssel kapcsolatos ENSZ-beli tevékenységét ismerjük főként amerikai, brit és francia külügyi források alapján. Az 1957. januárjában a magyar forradalom ügyének kivizsgálására alakult ENSZ Ötös Bizottság munkájáról megjelent néhány dokumentum, így a testület 1957. júniusi első jelentése, valamint a tanúként meghallgatott Kéthly Anna memorandumja és Kővágó József vallomása. Több iratközlés foglalkozik az Ötös Bizottság jelentése ellen a kádári vezetés által szervezett tiltakozókampánnyal. A bizottság gyanús körülmények között, fiatalon elhunyt dán származású másodtitkárának, Povl Bang-Jensennek a tevékenységét és sorsát jelentős publikációk dolgozzák fel. Rendelkezésünkre áll továbbá a „magyar ügyről” néhány rövid összefoglalás. Az ENSZ és a magyar forradalom világpolitikai összefüggéseit Békés Csaba vizsgálta.

E kötet célja egyfelől a kutatás eddigi, a szélesebb közvélemény számára még ma is kevésbé ismert eredményeinek közzététele, másfelől a további történeti vizsgálatok jelzése és elősegítése.

Az első részben olvasható három tanulmány – melynek megállapításaiért a szerzők viselik a felelősséget – azt foglalják össze, amit Magyarország és az ENSZ 1956 utáni viszonyáról jelenleg tudunk. Békés Csaba az 1980-as évektől a nyugati

nagyhatalmak levéltáraiban kutatható kormányzati dokumentumok segítségével rekonstruálja a történeteket. Király Béla – mint az egykori események szemtanúja és aktív résztvevője – személyes hangú, mégis tudományos igényű beszámolót közöl. Melita H. Sunjic, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság regionális sajtószóvivőjeként új információkkal szolgál nem csak a magyar menekültek segélyezéséről, de arról a hatásról is, amelyet az 1956-os válság a nemzetközi szervezet további fejlődésére tett.

A második részben szereplő dokumentumválogatás és a Menekültügyi Főbiztosság Fotóarchívumából származó fényképek először kerülnek közlésre. Az ENSZ Titkárság Levéltárából származó, egykor titkos iratok a nyilvános ENSZ-dokumentumoknál jóval mélyebben mutatják be a világméretű segélyakció szervezésének nehézségeit és a világszervezet vezetésének bonyolult helyzetét a Nyugat és a Kelet hidegháborús szembenállásának időszakában. Rávilágítanak a magyar menekültek és Magyarország lakosságának megsegítése kapcsán megfogalmazódó dilemmákra. A magyar ügygel foglalkozó ENSZ-határozatok most jelennek meg első ízben, teljes terjedelmükben magyar nyelven. A magyar menekültek ausztriai fogadtatását és életét bemutató fotók azt érzékeltetik, hogyan hatott a nemzetközi politika az egyes emberek mindennapi életére.

A kötetben közölt adattárak – a kronológia, a névlexikon és a bibliográfia – szintén a további kutatásokat hivatott elősegíteni.

A Szerkesztők ezúton fejezik ki köszönetüket az Országgyűlési Könyvtár ENSZ Letéti Gyűjteménye munkatársainak – Bajnokné Benyhe Juditnak, Fodorné Timár Annának, Jurcsik Erzsébetnek, Káposztás Editnek és Tomcsányi Zsuzsannának az ENSZ-tisztviselők életrajzi adatainak összegyűjtésében való részvételükért, és Simai Mihálynak, a Magyar ENSZ Társaság elnökének a tisztségeket jelölő angol kifejezések pontos magyar megfelelőinek megadásáért. Hálásan köszönjük Gömbös Ervinnek, a Magyar ENSZ Társaság főtítkárának a kötet tervezése, szerkesztése és kivitelezése során számunkra nyújtott sokoldalú segítségét.

A magyar forradalom és az ENSZ az újabb levéltári kutatások tükrében

Békés Csaba

A forradalmi közvélemény és az ENSZ

A forradalom idején a magyar társadalomban számos olyan külpolitikai jellegű elképzelés és követelés fogalmazódott meg, amely sokak számára az adott körülmények között megvalósíthatónak tűnt. Ma már azonban tudjuk, hogy – bármilyen nemes eszmények is táplálták azokat – ezek között lényegében egy olyan sem volt, amely komolyan számolt volna az adott világpolitikai realitásokkal. Egyrészt, mert a közvéleményben számos olyan illúzió élt, amely megnehezítette, vagy egyenesen megakadályozta a tisztánlátást Magyarország külpolitikai mozgásterét, lehetőségeit illetően, másrészt, pedig a forradalmak természetéből következik, hogy ilyenkor a társadalom, vagy annak egy része gyakran a kivitelezhetőnél radikálisabb program megvalósításáért lép fel.

A legalapvetőbb félreértés – és sokakban máig élő illúzió – az volt, hogy az 1945-ben létrejött európai status quót és az így kialakult érdekszférarendszert a magyar társadalom jelentős része ideiglenes képződménynek tekintette; a magyar forradalmat pedig olyan kivételes alkalomnak, amely lehetőséget teremt a nagyhatalmak számára arra, hogy az ország státusát megváltoztassák. Az aktuális világpolitikai tendenciákból a társadalom nagy része csak a számára kedvezőt, a biztatót fogta fel; a kelet–nyugati viszony alakulása ugyan a két szuperhatalom közeledését vetítette előre, a rab nemzetek felszabadítását hirdető amerikai propaganda azonban megnyugtatta a kételkedőket: Amerika nem feledkezett meg a kelet-közép-európai népekről, sőt mindent meg fog tenni szabadságuk visszaszerzése érdekében. Ebből az alapállásból táplálkozott az a már említett illúzió is, hogy a Nyugat segíteni fog a magyar forradalomnak.¹ Konkrét katonai beavatkozás lehetőségében mindenekelőtt a fegyveres felkelő csoportok tagjai reménykedtek; ők voltak ugyanis általában a legkevésbé tisztában a világpolitikai realitásokkal és egy ilyen lépés lehetséges következményeivel, azt viszont többnyire sejtették, hogy külső katonai segítség nélkül a sokszoros szovjet túlerő elleni harcukat hosszú távon nem koronázhatja siker. Ezért aztán a felkelők ezt az igényüket nem csupán a velük kapcsolatot kereső nyugati újságíróknak jelezték rendszeresen, hanem a nyugati nagyhatalmak budapesti követségeihez is gyakran

¹ A magyar menekültek körében Ausztriában végzett felmérés szerint a megkérdezettek túlnyomó többsége, 96 %-a, bízott az Egyesült Államok valamiféle segítségében, s ezek 77 %-a ezen katonai segítségnyújtást értett. International Research Associates, Inc. Hungary and the 1956 Uprising, Personal Interviews with 1,000 Hungarian Refugees in Austria, February, 1957. p. 417. Idézi: David James Marchio: Rhetoric and Reality: The Eisenhower Administration and Unrest in Eastern Europe, 1953–1959. University Microfilms International, 1992.

érkeztek politikai és katonai beavatkozást, fegyvert és lőszerszállítmányokat sürgető kérések a különböző felkelő csoportoktól.²

Jellemző különbség ugyanakkor, hogy a forradalom egyéb, fegyveres harcot nem folytató szervezeteinek (forradalmi és nemzeti bizottságok, munkástanácsok) programjában direkt nyugati beavatkozás iránti igény nem fogalmazódott meg.³ Ez részben a forradalom kezdeti szakaszára jellemző önkorlátozó tendenciák következménye volt, hiszen ilyen követelések általános felvetése várhatóan azonnali szovjet beavatkozást provokált volna ki, másrészt pedig azzal magyarázható, hogy ezek a programok, amelyeknek megfogalmazásában az értelmiségnek és a munkásságnak volt döntő része, többségükben szocialisztikus, harmadikutas jellegűek voltak, s ezzel a filozófiával nem fért össze, hogy a kizsákmányoló rendszereket működtető nyugati államok beavatkozását kérik.

Az ország nemzetközi helyzetével kapcsolatos illúziók között kitüntetett szerepe volt az ENSZ lehetséges válságmenedzselő szerepére vonatkozó elképzeléseknek, még pedig azért, mert formai szempontból ezek tűnhettek a legkevésbé irreális reményeknek. Az 56-os forradalmi sajtóban, a különböző forradalmi szervezetek programjaiban és más megnyilatkozásaiban gyakran szerepeltek olyan követelések, amelyek azt mutatták, hogy a korabeli magyar társadalom jelentősen túlértékelt az ENSZ szerepét. Általános volt az az illúzió, hogy az ENSZ – amely Magyarországot 1955 decemberében vette fel tagjai közé – képes hatékony közvetítésre a szuperhatalmak között felmerülő konfliktusok esetében is, így általános volt a remény, hogy a Biztonsági Tanács vagy a Közgyűlés a világ közvéleményének támogatásával hatékonyan tudja befolyásolni a szovjet politikát a magyarországi helyzet békés megoldása érdekében. Ennek megfelelően sokan már a forradalom alatt ENSZ-megfigyelőket, sőt ENSZ csapatokat vártak. November elején pedig kifejezetten olyan hírek jelentek meg a forradalmi sajtóban, hogy az ENSZ-megfigyelők első csoportja meg is érkezett Magyarországra.⁴ November 4-e, a második szovjet intervenció után viszont általánossá vált az a remény, hogy az ENSZ Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészakán hozott, a szovjet beavatkozást elítélő határozat alapján legalábbis ENSZ megfigyelők érkeznek az országba, hogy közvetítsenek a Kádár kormány és a magyar társadalom között. Jellemző erre a várakozásra, hogy az Egyetemi

² Public Record Office London, Kew (a továbbiakban: PRO) FO 371 122378 NH 10110/175: Minute by Thomas Brimelow, Head of the Northern Department, 25 October, 1956; National Archives, Washington D.C. Department of State, Central Files, 764.00/10-2556. Közli: *Foreign Relations of the United States, 1955–1957. Eastern Europe*. Volume XXV. Washington D. C., United States Government Printing Office, 1990 (a továbbiakban: *FRUS 1955–1957 XXV. Vol.*). pp. 280–286.: Transcript of a teletype conversation between the US legation in Budapest and the Department of State, 25 October, 1956.

³ Izsák Lajos: Az 1956-os forradalom pártjai és programjaik. *Múltunk*, 1992. 2–3. sz. pp. 102–124.

⁴ Lásd a *Magyar Ifjúság*, a *Népszabadság*, valamint az *Új Magyarország* 1956. november 3-i számát. A hír történetét ismerteti Nagy András: *A Bang-Jensen ügy. '56 nyugati ellENSZélben*. Budapest, Magvető, 2005. pp. 33–34.

Forradalmi Bizottság háromtagú küldöttsége 1956. november 16-án azzal kereste fel Nagy Imrét a jugoszláv nagykövetségen, hogy „hívja be az ENSZ-t” Magyarországra. Nagy Imre egy visszaemlékező szerint csak ennyit válaszolt: „Nem olyan egyszerű ez gyerekek.”⁵

A várakozást az is motiválhatta, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetét egyszerre lehetett a két katonai bloktól független semleges – tehát elvileg a szovjetek számára is szalonképes – nemzetközi konfliktusrendező fórumnak tekinteni, valamint olyan szervezetnek, amelynek kereteit az Egyesült Államok egyszer már (a koreai háború idején) sikeresen használta fel a szovjet érdekszféra kiterjesztésének megakadályozására. Sokan erre a precedensre alapozták azt az elképzelésüket, hogy az ENSZ közbenjárásával Magyarországból „második Korea” válhat. Az ENSZ azonban a valóságban megalakulásától fogva csupán olyan konfliktusok megoldásában mutatkozott működőképesnek, amelyek kívül estek a szuperhatalmak érdekellentéteinek körén. A koreai háború idején a szovjetek először és utoljára kivonultak a Biztonsági Tanácsból, s ezzel – szándékaikkal ellentétben – lehetővé tették, hogy az Észak-Korea elleni nyugati katonai koalíció az ENSZ felügyelete alatt szerveződhessen meg. Ez az akció azonban egyszeri és megismételhetetlen alkalomnak bizonyult, amely ugyanakkor így is csupán a kommunista expanzió feltartóztatására, nem pedig visszaszorítására teremtett lehetőséget.⁶ Márpedig Magyarországon ez utóbbi lett volna a feladat.

A forradalmi szervezetek programjaiban szinte az első pillanattól fogva kitüntetett helyen szerepelt a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonásának követelése, amely a köztudatban egyet jelentett az ország függetlenségének megteremtésével. A forradalmi közvélemény azonban csak a szuverenitás követelésében volt egységes, abban, hogy mi legyen a függetlenség kivívása után, már kevésbé. Sokan a jugoszláv modell alapján képzelték el a jövőt: sajátos, a sztálinizmus torzulásaitól megtisztított magyar szocializmus, el nem kötelezett külpolitikával párosulva. Ez az elképzelés ekkoriban főként az értelmiség és a munkásság egy részének körében volt népszerű. Mások viszont csak a nyugati típusú parlamenti demokrácia rendszerét tartották elfogadhatónak: számukra mindenekelőtt Ausztria csupán egy évvel korábban megszerzett semleges státusa és polgári berendezkedése volt a vonzó példa. Az idő rövidsége és a

⁵ Dr. Gisele Friedrichs felszólalása a *A Crack in the Iron Curtain or a Mortal Wound for Communism? The Impact of the Hungarian Revolution of 1956* című nemzetközi konferencián (Washington D.C. 2001. október 25.), illetve Dr. Gisele Friedrichs személyes közlése a szerzőnek, Washington D.C. 2001. október 25.

⁶ A kommunista propaganda és történetírás mindvégig Dél-Korea agressziójáról beszélt, a legújabb kutatások alapján azonban ma már egyértelmű, hogy a támadást Észak-Korea indította azzal a céllal, hogy elfoglalja a félsziget déli részét, és így kommunista fennhatóság alatt egyesítse a két országrészt. A korabeli feltételezésekkel ellentétben ugyanakkor mindez nem Sztálin kezdeményezésére történt. A valóságban Kim Ir Szen, az észak-koreai párt vezetője volt az, aki hosszú hónapokig gyözködte Sztálint, hogy engedélyezze a „villámháborút”, amelynek következtében a terv szerint néhány hét alatt „felszabadították” volna Dél-Koreát.

forradalom leverése nem tette lehetővé, hogy kiderüljön, melyik irányzat valójában mekkora népszerűségnek örvend; tény viszont, hogy mindkét elképzelés elvi alapja ugyanaz volt: a magyar társadalomnak a hatalmi tömbökön kívüli politizálás iránti általános vágya. Ez az igény fogalmazódott meg az október utolsó napjaiban megjelent és nagyon gyorsan általánossá vált két újabb, egymással összefüggő követelésben: a kormány mondja fel a Varsói Szerződést és deklarálja az ország semlegességét.

A semlegességi gondolat népszerűségéhez nagyban hozzájárult az a sokak számára racionálisnak tűnő, ám mégis illúzióknak bizonyult feltételezés, hogy egy semleges, azaz egyik katonai tömbhöz sem tartozó Magyarország a Szovjetunió számára is biztonsági garanciát jelentett volna. Általános volt az a vélekedés, hogy ha Ausztria státusáról a Szovjetunió meg tudott egyezni a nyugati hatalmakkal és végül kivonta csapatait az országból, akkor hasonló rendezésre Magyarország esetében is van remény. Csakhogy míg az osztrák államszerződés kölcsönös engedmények árán létrejött valódi nagyhatalmi kompromisszum eredménye volt, addig egy ilyen megoldás Magyarország esetében a Szovjetunió részéről tett egyoldalú engedményt jelentett volna. Ez azonban nem fért volna össze a nagyhatalmi logikával, amely a magyar forradalom esetében sem tett/tehetett kivételt.

A Nagy Imre-kormány és az ENSZ

Az ENSZ magyar forradalommal kapcsolatos tevékenységének egyik legtöbbet vitatott kérdése a magyar ENSZ képviselőnek az ENSZ Biztonsági Tanácsa október 28-i ülésén tett nyilatkozata volt.⁷ A dokumentum keletkezésével

⁷ Mivel az angol nyelvű nyilatkozat magyarul sem 1956-ban, sem később nem jelent meg teljes terjedelmében, egészen 1996-ig, érdemes szövegét közölni:

A magyar kormány nyilatkozata az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1956. október 28-i ülésével kapcsolatban

„1956. október 28.

„A Magyar Népköztársaság Kormányának tudomására jutott, hogy az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és Nagy-Britannia javaslatára 1956. október 28-ra összehívták az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsát, hogy az megvitassa a magyarországi eseményekre vonatkozó kérdéseket.

A fent említettekkel kapcsolatban a Magyar Népköztársaság Kormánya fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy az 1956. október 22-én és azután történtek, valamint az események során hozott intézkedések kizárólag a Magyar Népköztársaság belső joghatósága alá tartoznak, és következképpen nem esnek az ENSZ joghatósága alá.

A Magyar Népköztársaság Kormánya, ugyanakkor szeretné azt is hangsúlyozni, hogy az előző napok magyarországi eseményei semmilyen hatással nincsenek a nemzetközi békére és biztonságra, annak megőrzését nem fenyegetik. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmányában az I. fejezet 2. cikk 7. bekezdése megállapítja, hogy:

A jelen okmány egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel az Egyesült Nemzeteket arra, hogy olyan ügyekbe avatkozzanak, amelyek lényegileg valamely állam belső joghatóságának

kapcsolatban a forradalom idején olyan mindmáig élő legenda született, amely szerint a nyilatkozat valójában csupán a „szovjet állampolgárságú” Kós Péter magyar állandó ENSZ-képviselőnek a szovjetekkel egyeztetett áruló magánakciója volt, amelyről a Nagy Imre-kormány nem tudott. Ezt a nagyon gyorsan elterjedt véleményt erősítette meg az a tény is, hogy Kós Pétert október 29-én leváltották posztjáról.⁸ Ma már tudjuk, hogy a valóságban a nyilatkozat kiadását Moszkvában kezdeményezték. Október 28-án a szovjetek Jurij Vlagyimirovics Andropov budapesti szovjet nagykövet közvetítésével felszólították a magyar kormányt, hogy haladéktalanul adjon ki olyan nyilatkozatot, amely szerint a magyarországi események az ország kizárólagos belügyét képezik,⁹ ezért a kormány tiltakozik a kérdésnek a Biztonsági Tanácsban történő napirendre tűzése ellen.¹⁰ Moszkvában ugyanis az együttműködési készségét mindaddig bizonyító Nagy Imréről joggal feltételezték, hogy a nyilatkozat révén hajlandó lesz visszautasítani az ENSZ beavatkozási kísérletét. Nagy Imre a békés megoldás reményében eleget is tett ennek a szovjet „kérésnek”, ám korántsem teljes mértékben. A magyar kormány által október 28-án még a BT ülése előtt Kós Péterhez eljuttatott, Nagy Imre által is láttamozott rövid nyilatkozat¹¹ a Moszkvában megfogalmazott részletes tervezethez

körébe tartoznak és nem kötelezi a tagokat arra sem, hogy az ilyen ügyeket a jelen Alapokmányának megfelelő rendezési eljárás alá bocsássák.

A fentiek alapján a Magyar Népköztársaság Kormánya határozottan tiltakozik az ellen, hogy Magyarország belügyeivel foglalkozó bármilyen kérdés napirendre kerüljön, mivel az ilyen jellegű kérdések megvitatása az Egyesült Nemzetek Szervezete által a Magyar Népköztársaság szuverenitásának súlyos megsértését jelentené és nyilvánvalóan ellenkezne az Egyesült Nemzetek Alapokmányában lefektetett elvekkel.” Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban MOL), a Külügyminisztérium iratai, XIX-J-1-j, 66. doboz. A fordítást Somlai Katalin készítette. A dokumentumot közli: Békés Csaba: *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában*. Budapest, 1956-os Intézet, 1996. pp. 89–90.

⁸ A legenda „tudományos” változatának legutóbbi megjelenését lásd: Varga László: „Az ENSZ és a magyar forradalom. A hamis távirat. Olvasói levél”, *História*, 1992 (14. évf.) 8. sz. pp. 30–32. Kós Péter szerepéről lásd: Kós Péter-interjú. Készítette Murányi Gábor 1990-ben. 1956-os Intézet Oral History Archivuma 239. sz. és Murányi Gábor: „A Konduktorov-ügy”. *Magyar Nemzet*, 1991. augusztus 21.

⁹ Az ENSZ Alapokmányának 2.(7) cikke kimondja, hogy az Alapokmány egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel a szervezetet arra, hogy olyan ügyekbe avatkozzon, amelyek valamely állam „belső joghatóságának körébe tartoznak”.

¹⁰ Gál Éva, Hegedűs B. András, Litván György, Rainer M. János. (szerk.) *A „Jelcin dosszié”. Szovjet dokumentumok 1956-ról*. Budapest, Századvég Kiadó–1956-os Intézet, 1993. pp. 57–60.

¹¹ Míg ismeretlen okokból mind a Külügyminisztériumban készült angol nyelvű tervezetben, mind pedig az ENSZ-hez eljuttatott nyilatkozatban az október 22-i dátum szerepel. Kevésbé valószínű, hogy elírás történt, inkább arról lehet szó, hogy a szöveg fogalmazói nem az október 23-i budapesti tüntetést, hanem az előző napi műegyetemi gyűlést tekintették – nem is teljesen alaptalanul – a forradalmi események kiindulópontjának. A hivatalos ENSZ dokumentummá vált nyilatkozat alapján azonban így az 1956-tal foglalkozó nyugati irodalomban számos esetben a 22-i téves dátum szerepel a felkelés kirobbanásának dátumaként.

képest csupán az eseményeket Magyarország belügyének nyilvánító részt tartalmazta. Egyáltalán nem utalt viszont a szovjet tervezetnek arra az állítására, hogy az események kirobbantásában az „imperialista államok aknamunkájának” volt fő szerepe, ráadásul a szovjet javaslat szerint a nyilatkozatot már a Biztonsági Tanács ülése előtt ismertetni kellett volna a sajtóban és a rádióban – erre sem került sor. Az október 28-i belpolitikai fordulat után, s különösen a Nagy Imre által az ENSZ főtítkárának küldött november 1-jei és 2-i üzenetek fényében azonban az október 28-ai kormánynyilatkozat ténye egyre kényelmetlenebbé vált, így a legegyszerűbb megoldásnak az kínálkozott, ha a forradalmi közvélemény – s közvetve a kormány is – egyedül Kós Pétert – aki különben sohasem volt szovjet állampolgár – teszi felelőssé a történetekért.

Október legutolsó napjainak eseményei igazolni látszottak Nagy Imrének a szovjetekkel kapcsolatos addigi politikáját, vagyis, hogy a helyzet konszolidálásának ígérete fejében újabb és újabb engedményeket igyekezett kicsikarni tőlük: október 29-én megkezdődött a szovjet egységek kivonulása Budapestről, a szovjet kormány másnapi nyilatkozata pedig egyenesen azt az ígéretet tartalmazta, hogy a Szovjetunió és a szocialista országok viszonyát új alapokra fogják helyezni az egyenlőség és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elveinek tiszteletben tartásával, a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok kivonásának kérdését pedig meg fogják vizsgálni.

Október 31-étől azonban – ma már tudjuk, az SZKP Elnöksége ezen a napon döntött a mindent eldöntő invázióról – vészes gyorsasággal kezdtek szaporodni azok a jelek, amelyek a szovjetek valódi szándékait vetítették előre: folyamatosan érkeztek a hírek arról, hogy az országba újabb szovjet csapatok vonulnak be, megszállják a fő stratégiai pontokat, bekerítik a városokat és elfoglalják a repülőtereket. Nagy Imre kormányának bel- és külpolitikai lépéseit ezt követően az határozta meg, hogy a mind inkább elkerülhetetlennek tűnő végzetet valahogy feltartóztassa. Az nyilvánvaló volt, hogy az ország fegyveresen ellenállni mégoly súlyos vérveszteség árán sem lenne képes. A kilátástalan helyzetben a kormány az egyetlen esélyt abban látta, hogy mindent elkövet a belső konszolidáció gyors megteremtésének érdekében, és ezzel megpróbálja megakadályozni, hogy a szovjetek az anarchia megszüntetésére és a rend helyreállítására hivatkozva újabb fegyveres beavatkozást kövessenek el. Amikor azonban a szovjet csapatmozgásokkal kapcsolatos kérdésekre és tiltakozásokra Andropov nagykövet által adott semmitmondó, illetve félrevezető válaszokból sejthetővé vált a szovjetek szándéka, a Nagy Imre-kormány választás elé került. Vagy beletörődve a helyzetbe várja az elkerülhetetlen végzetet, vagy egy utolsó heroikus kísérletet tesz olyan tárgyalási pozíció elérésére, amely elméletben reményt adhat az elért eredmények legalább egy részének megmentésére. Nagy Imre és kabinetje ez utóbbit választotta. November 1-jén a kabinet döntést hozott Magyarországnak a Varsói Szerződésből történő egyoldalú kilépéséről – arra hivatkozva, hogy az egyezményt az invázióval a szovjetek sértették meg –, és deklarálta az ország semlegességét.¹²

¹² Nagy Imre nyilatkozatát lásd *A forradalom hangja*. Szerk. Varga László. Budapest,

Egyidejűleg Nagy Imre felhívást intézett az ENSZ főtitkárához, amelyben kérte, hogy a négy nagyhatalom nyújtson segítséget a semlegesség megvédéséhez, illetve, hogy a kérdést sürgősséggel tűzzék napirendre a Közgyűlés soron következő ülészakán.¹³ A Nagy Imre-kormány tehát az egyre elkerülhetetlenebbnek tűnő katasztrófa fenyegetésének súlya alatt – ha közvetve is, az osztrák semlegesség mintáját szem előtt tartva –, a nyugati nagyhatalmakhoz és a világszervezethez fordult. Ennek ellenére komoly illúziói Nagy Imrének sem a Nyugat, sem pedig az ENSZ esetleges segítségével kapcsolatban nem voltak. Mint a szovjet birodalmi politikát jól ismerő politikus valójában tisztában volt azzal, hogy az adott világpolitikai helyzetben vajmi kevés realitása van annak, hogy a szovjet vezetők, akik kezdettől tisztában voltak azzal, hogy a felkelés leverése számukra csak katonai kérdés, lemondanak egy a birodalmukhoz tartozó, számukra stratégiailag fontos országról, csak azért, mert annak kormánya függetlennek nyilvánította magát.

Ezért, miközben november 2-án újabb üzenetben sürgette az ENSZ közbenjárását¹⁴, a színpad mögött Nagy Imre az utolsó pillanatig kétségbeesetten kereste a szovjetekkel való megegyezés lehetőségét. November 1-jét követően sorra fogadta a szocialista országok nagyköveteit, mindenekelőtt Andropovot, és igyekezett őket politikája helyességéről meggyőzni. A szovjet nagykövetnek azt is felajánlotta, hajlandó visszavonni az ENSZ-hez intézett felhívást, amennyiben garanciát kap arra, hogy a szovjet csapatok nem készülnek újabb beavatkozásra. Egyúttal kérte, hogy a legmagasabb szinten közvetlenül tárgyalhasson a szovjet vezetőkkel; kérését azonban elutasították. November 3-án pedig a román párt Budapesten tartózkodó delegációjával folytatott megbeszélésen próbálta meg elérni, hogy Gheorghe Gheorghiu-Dej, a Román Munkáspárt első titkára hozzon létre számára csúcstalálkozót Hruscsovval.¹⁵ A szovjet vezetők azonban éppen ezen a napon Moszkvában már egy egészen más csúcstalálkozón a rendteremtés irányítására kiszemelt Kádár Jánossal egyeztették a Nagy Imre-kormány megbuktatásának forgatókönyvét.¹⁶

Századvég K. – Nyilvánosság Klub, 1989. p. 361.

¹³ Az üzenetet közli: Békés Csaba: *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában*, i. m. pp. 95–96.

¹⁴ U.o. pp. 97–99.

¹⁵ Rainer M. János: „Nagy Imre külpolitikája”. *Magyar Nemzet*, 1991. augusztus 15.; *Döntés a Kremlben, 1956. A szovjet pártelnökség vitái Magyarországról*. Szerk. Vjacseszlav Szereda és Rainer M. János, bevezetés Vjacseszlav Szereda, kísérő tanulmány Rainer M. János. A dokumentumokat fordította Gál Éva. Budapest, 1956-os Intézet, 1996. p. 91.

¹⁶ Kádár János és Münnich Ferenc november 2-i ill. november 3-i tárgyalásairól az SZKP KB Elnökségének tagjaival lásd *Döntés a Kremlben...* i. m. pp. 75–82. és 88–90. Ezek a közelmúltban ismertté vált szovjet források bizonyítják, hogy Kádár Jánosnak eredetileg nem gondolt ellenkormány alakítására amikor november 1-jén Münnich-kel együtt a Szovjetunióba távozott. November 2-án a szovjet pártvezetéssel folytatott első tárgyaláson arról próbálta meggyőzni az Elnökség tagjait, hogy van még esély a válság békés úton való rendezésére. Ennek ellenére a rákövetkező napi találkozón, amikor már Hruscsov és

A magyar kérdés az ENSZ Biztonsági Tanácsában – 1956. október 28. és november 4. között

Október végére nyilvánvalóvá vált, hogy a nyugati nagyhatalmak nem terveznek sem katonai, sem politikai beavatkozást a magyar forradalommal kapcsolatban, és közvetlen tárgyalásokba sem bocsátkoztak a Szovjetunióval. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, amelynek Magyarország egy évvel korábban lett tagja, ugyanakkor 1956. október végén egyidejűleg tűzte napirendre két nemzetközi krízis, a magyarországi szovjet intervenció és a fegyveres konfliktusba torkollott szuezi válság tárgyalását.¹⁷ A korabeli sajtó, az ENSZ-dokumentumok és az események résztvevőinek visszaemlékezései alapján már mindkét kérdésről sokan és sokat írtak az elmúlt évtizedekben. A nyolcvanas évek végétől kutathatóvá vált amerikai és angol levéltári források tanulmányozása azonban nemcsak ténybeli ismereteink gyarapításához járul hozzá, hanem számos olyan új összefüggés feltárását is lehetővé teszi, amelyek segítségével az eddignél világosabb képet kaphatunk a magyar forradalomnak a nemzetközi politikában játszott szerepéről.

Közismert, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa a három nyugati nagyhatalom, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország¹⁸ javaslatára október 28-án összeült, hogy megtárgyalja a magyarországi helyzetet. Sokáig azonban szinte semmit sem lehetett tudni arról, hogy ezt a lépést ki kezdeményezte, illetve, hogy ez az elhatározás milyen egyeztető tárgyalások eredményeként született meg. Ma már tudjuk, hogy ezt a precedens nélküli lépést az amerikai vezetés kezdeményezte. Az Eisenhower-adminisztrációnak ugyanis ekkor kellett

Malenkov is visszatértek Moszkvába, Kádárnak szembesülnie kellett azzal a helyzettel, hogy a szovjet döntés már megszületett és neki csak arra van lehetősége, hogy eldöntse együttműködik-e vagy sem.

¹⁷ 1956. július 26-án Gamal Abdel Nasszer, egyiptomi elnök bejelentette a Szezi-csatorna államosítását. A francia kormány a britekkel közösen már néhány nappal később megkezdte a katonai válaszcsepés előkészítését. 1956. október 22. és 24. között a franciaországi Sèvres-ben angol–francia–izraeli titkos egyeztető tárgyalásokra került sor, melyeknek során véglegesen rögzítették a szezi háború forgatókönyvét. Ennek megfelelően október 29-én az izraeliek megtámadták Egyiptomot. Nagy-Britannia és Franciaország ultimátumban követelte a harcok befejezését, majd az egyiptomi elutasítás után – arra hivatkozva, hogy biztosítani kívánják a szabad hajózást – lépéseket tettek a Szezi-csatorna térségének katonai megszállására. Mindazonáltal hiába kezdődtek meg 1956. október 31-én az Egyiptom elleni francia–brit légitámadások, és dobtak le a szövetségesek november 5-én ejtőernyősöket Port-Szaidra, majd hajtották végre 6-án a partraszállást, az amerikaiak nyomására még aznap be kellett fejezniük a hadműveleteket. Kénytelenek voltak elfogadni az ENSZ által felállított nemzetközi fegyveres erő Egyiptomba küldését, melynek első kontingensei már november 15-én meg is érkeztek. A francia és brit erők december 22-ig elhagyták Egyiptom területét.

¹⁸ A francia politikáról lásd: Kecskés D. Gusztáv: „Franciaország politikája az ENSZ-ben a ’magyar ügy’ kapcsán, 1956–1963. *Századok* 2000 (134. évf.) 5. sz. pp. 1171–1194.

szembesülnie azzal, hogy a Kelet-Európába irányuló masszív felszabadítási propaganda ígéretei ellenére egy szovjetellenes felkelés esetén az Egyesült Államoknak, a világ legerősebb katonai hatalmának a szovjet érdekszférában valójában mennyire korlátozottak a lehetőségei bármiféle beavatkozásra. Amerika presztízse miatt azonban rendkívül fontos volt, hogy a világ közvéleménye ebből a tehetetlenségből minél kevesebbet érzékeljen: ezért John Foster Dulles külügyminiszter már október 24-én felvetette Dwight David Eisenhower elnöknek, hogy a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé kellene terjeszteni.¹⁹ Az amerikai kormányzat, mindenekelőtt presztízsszempontokat szem előtt tartva, már október 25-én úgy döntött, hogy szövetségeseivel együttműködve kezdeményezi a magyarországi helyzetnek az ENSZ-ben történő felvetését.²⁰ Az angolok és a franciák azonban először vonakodtak csatlakozni az amerikai kezdeményezéshez, amikor Dulles október 26-án javasolta, hogy a három ország együtt kérje a Biztonsági Tanács összehívását.²¹ Minthogy a szuezi akció megindítása ekkor már eldöntött tény volt, az angol és a francia vezetés attól tartott, hogy amennyiben a szovjet beavatkozás ügyét az ENSZ-ben napirendre tűzik és megvitatják, ez precedenst szolgáltat hasonló eljáráshoz az október végére tervezett Egyiptom elleni közös izraeli–angol–francia támadás megítélése tekintetében is.

Ezzel összefüggésben a magyar kérdés tárgyalásával kapcsolatos brit és francia politika alapvetően két szakaszra osztható. Némileg leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy az október 30-ig tartó első szakaszban a két nyugat-európai nagyhatalom a procedura késleltetésében volt érdekelt, a második szakaszban viszont éppen ellenkezőleg, a határozathozatali folyamat felgyorsítása lett az érdekük. A második szakasz október 30-án kezdődött, amikor a Biztonsági Tanács összeült az Egyiptom elleni izraeli támadás által kiváltott nemzetközi válság megvitatására, és november 6-ával zárult le, amikor a brit kormány amerikai nyomásra végül elfogadta a tűzszünetet. Itt kell megjegyeznünk, hogy amilyen sikeresek voltak ezek az angol–francia törekvések az első szakaszban, olyan sikerteleneknek bizonyultak a másodikban.

Az amerikai felszólításra való első reakcióként a Foreign Office-ban leszögezték: ha az ENSZ-ben egyáltalán sor kerülne a magyarországi helyzet megvitatására, az ne a Biztonsági Tanácsban történjen, hanem a Közgyűlés november 12-ére összehívott soron következő ülészakán. Az a körülmény, hogy a felkelést addigra esetleg leverik, nem váltott ki különösebb aggodalmat a magyar kérdéssel foglalkozó külügyi tisztviselők között. Ellenkezőleg, ezt a lehetőséget úgy vették számításba, mint amely a Közgyűlésben való tárgyalás melletti érveket erősíti, hiszen ha Budapest addigra elcsendesül, akkor egyszerűbb lesz megvitatni

¹⁹ *FRUS 1955–1957 Vol. XXV.* p. 273.

²⁰ *FRUS 1955–1957 Vol. XXV.* p. 290–291.

²¹ PRO FO 371 122378 NH 10110/188: Foreign Office minute, October 26, 1956.; *Documents diplomatiques français, 1956. Tome III.(24 octobre-31 décembre).* Paris, Ministère des Affaires Etrangères, 1990. p. 19.

az ügyet.²² Ennek a magatartásnak alapvetően két dolog volt a hátterében. Először is, amint azt a külügyminisztériumi feljegyzések világosan megfogalmazták, a magyar kérdés ENSZ-ben történő megtárgyalásának egyetlen célja lehet, a világ közvéleményének mozgósítása a Szovjetunió ellen, ami kevésbé eufemisztikusan fogalmazva azt jelentette, hogy a magyar felkelés ügyét propagandacélokra kell felhasználni. A másik brit célkitűzés pedig az volt, hogy a magyar ügy megvitatására lehetőleg csak akkor kerüljön sor, amikor a szuezi villámháború már sikeresen befejeződött. Mivel azonban a britek és a franciák az amerikaiakat nem tájékoztatták terveikről, kénytelenek voltak engedni a nyomásnak, s végül így került sor arra, hogy az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország október 27-én közösen kérték a Biztonsági Tanács összehívását a magyarországi helyzet megvizsgálására.²³

A három nyugati nagyhatalom ENSZ-képviselői a követendő forgatókönyv kidolgozása céljából ettől fogva november 3-ig a színpalak mögött folyamatos titkos egyeztető tárgyalásokat folytattak. A Biztonsági Tanács október 28-án, november 2-án és 3-án megtartott, a magyar kérdéssel foglalkozó ülésein ennek megfelelően mindvégig az történt, amiben ezeken a megbeszéléseken előre megegyeztek.²⁴ Az Egyiptom elleni izraeli támadás (október 29.) előtti napokban a három állam képviselői teljesen egyetértettek abban, hogy a nyilvánosság előtt határozottan el kell ítélni a szovjet beavatkozást, ezen túl azonban a magyarországi helyzet áttekinthetatlensége miatt egyelőre kivárási taktikát alkalmaznak. Ennek a politikának a következménye volt, hogy a Biztonsági Tanács október 28-i ülésén, ahol a három nyugati nagyhatalom kérésére napirendre tűzték a magyar kérdést, ők maguk még csak határozati javaslatot sem terjesztettek be a helyzet megoldása érdekében. Az ülés előtt Sir Pierson Dixont, a brit ENSZ-delegáció vezetőjét a Foreign Office meglehetősen nehéz feladat elé állította. A hivatalos angol álláspontot közlő külügyminisztériumi utasítások ugyanis meglehetősen furcsa érvrendszer alkalmazását írták elő számára. Ennek oka pedig az volt, hogy az ENSZ-beli tárgyalásoknak ebben a szakaszában nem is annyira a tervezett szuezi

²² PRO FO 371 122378 NH 10110/188.

²³ Amikor október 25-én felmerült, hogy az Európa Tanács másnapi ülésén feltehetőleg kérni fogják a Biztonsági Tanács sürgős összehívását a magyarországi helyzet megvitatására, a Foreign Office még olyan utasítást adott ki, hogy mivel a kormány nem tartja időszerűnek ezt a javaslatot, az angol kormánypárti képviselők tartózkodjanak a szavazásnál, ha arra sor kerülne.

²⁴ A nyugati nagyhatalmak kulisszák mögötti megbeszéléseiről lásd: Békés Csaba: „A brit kormány és az 1956-os magyar forradalom”. In: *Évkönyv I.1992*. Budapest, 1956-os Intézet, 1992. pp. 19–38.; valamint „A magyar kérdés az ENSZ-ben és a nyugati nagyhatalmak titkos tárgyalásai, 1956. október 28–november 4.”. Brit külügyi dokumentumok”. Közli Békés Csaba. In: *Évkönyv II.1993*. Szerk. Bak János, Budapest, 1956-os Intézet, 1993. pp. 39–71. (angol változat: „The Hungarian Question on the UN Agenda. Secret Negotiations by the Western Great Powers October 26th – November 4th 1956. British Foreign Office Documents”. *The Hungarian Quarterly*, 2000. 157. sz. pp. 103–122.)

akció határozta meg a Foreign Office álláspontját, hanem inkább a hagyományos brit külpolitikai érdekek. Dixonnak ezért el kellett kerülnie minden utalást az ENSZ alapokmányára, amikor a magyarok emberi jogainak tiszteletben tartásáról volt szó, mert az kellemetlen precedenst teremthetett volna Nagy-Britannia számára mindenekelőtt Ciprus esetében, ahol 1955-től angolellenes zavargások zajlottak. Ez a magyarázata annak, hogy az emberi jogok tekintetében jobb híján az 1947-ben megkötött párizsi békeszerződést nevezték ki hivatkozási alapnak, ami aztán végül az ENSZ-határozatokba is bekerült, mivel felfedezték, hogy annak 2. cikke szintén kötelezi a magyar kormányt az alapvető emberi jogok biztosítására. Noha a Foreign Office vezetői tisztában voltak azzal, hogy ezeket a jogokat Magyarországon hosszú éveken át naponta megsértették anélkül, hogy az angol kormány ez ellen bármikor is tiltakozott volna, mégis jobbnak tartották ennek a különös hivatkozási alapnak az alkalmazását, mintsem hogy veszélyes precedens teremtésével a hagyományos brit külpolitikai prioritások szempontjából sokkal fontosabb földközi-tengeri érdekeket veszélyeztessék. Hasonló okokból Dixon olyan utasítást kapott, hogy a magyarországi szovjet beavatkozás tárgyalásakor jogi érvek helyett humanitárius és etikai szempontokra hivatkozzon, továbbá igyekezzen elérni, hogy ne küldjenek ENSZ-megfigyelőket a helyszínre.²⁵

Az ENSZ BT október 28-i ülése az előzetes forgatókönyv szerint zajlott le, vagyis az amerikai, brit és francia képviselők terjedelmes beszédekben ítélték el a Szovjetunió magyarországi beavatkozását, határozat-tervezetet azonban egyikük sem terjesztett be. Sajátos módon, a másik oldalon is egy előzetesen egyeztetett forgatókönyv érvényesült: Arkagyij Alekszandrovics Szoboljev szovjet ENSZ-képviselő rögtön az ülés kezdetén határozottan tiltakozott a kérdés napirendre tűzése ellen, majd Kós Péter magyar ENSZ-képviselő a korábban ismertetett, Moszkvából megrendelt, és Nagy Imre által is jóváhagyott magyar kormánynyilatkozatot ismertette, amely szerint a magyarországi események az ország kizárólagos belügyét képezik, ezért a kormány tiltakozik a kérdésnek a Biztonsági Tanácsban történő napirendre tűzése ellen. A magyar forradalom történetében az október 28-i nap ugyanakkor jelentős fordulópontnak számít, mivel Nagy Imre ekkor nyilvánosságra hozott deklarációja²⁶ – amely szintén szovjet

²⁵ PRO FO 371 122376 NH 10110/107 – A Foreign Office az ENSZ-megfigyelők küldését ugyanúgy az ENSZ Alapokmányának 2.(7.) cikkére hivatkozva utasította el, mint ahogyan a szovjetek is erre a cikkre hivatkozva vonták kétségbe az ENSZ illetékességét a magyarországi eseményeket illetően. A brit érvelés meglehetősen sajátos volt, hiszen amennyiben ENSZ-megfigyelőknek a helyszínre küldését a fenti cikk megsértésének tekintették, annak kellett volna tekinteniük már a magyar kérdésnek a Biztonsági Tanácsban történő napirendre tűzését is. Márpedig a brit kormány, mint láttuk – igaz, amerikai nyomásra – maga is részese volt annak a háromhatalmi kezdeményezésnek, amelynek következtében az ENSZ Biztonsági Tanácsa foglalkozni kezdett a magyarországi helyzettel. Az ENSZ-megfigyelőkkel szembeni brit ellenszenv valódi oka természetesen abban keresendő, hogy az angolok igyekeztek elkerülni olyan precedensek teremtését, amelyek veszélyeztethették volna Anglia érdekeit a brit gyarmatokon.

²⁶ Nagy Imre beszéde október 28-án 17 óra 20 perckor hangzott el a Magyar Rádióban.

jóváhagyással született meg – alapvető változást jelentett az események értékelésében. A rádióbeszéd híre meg is érkezett New Yorkba még az éjszakába nyúló tanácskozás idején, ahol az ausztráliai küldött fel is olvasta a nyilatkozat egy részét. Korábbi interpretációk szerint ez a váratlan fejlemény zavarta meg a nyugati nagyhatalmakat abban, hogy hatékony lépéseket tegyenek a magyar ügyben.²⁷ Valójában azonban a nyilatkozat híre nem váltott ki különösebb izgalmat a Biztonsági Tanácsban, különösen azért nem, mert a Tanács tagjai ekkor még egyáltalán nem fogták fel ennek az eseményeket gyökeresen átértékelő nyilatkozatnak a jelentőségét. Sőt, a nyugati nagyhatalmak vezetői még napokkal később is azt találgatták, hogy vajon nem csupán a szovjetekkel egyeztetett megtévesztő manőverről van-e szó. Az ülés határozathozatal nélküli elnapolására tehát nem azért került sor, mert a nyilatkozat megzavarta volna a Biztonsági Tanács tagjait, hanem azért, mert a napirendet előterjesztő három nyugati nagyhatalom ebben előre megegyezett. A történelmi hűség kedvéért meg kell állapítani, hogy ez a kivárási taktika a forradalomnak ebben a szakaszában, október 28-ig nem volt teljesen indokolatlan. Magyarországon a helyzet valóban szinte értelmezhetetlenül zavaros volt; a nyugati hatalmak által is *de facto* elismert Nagy Imre-kormány a forradalmárok követeléseit nem teljesítette, ezzel szemben a felkelőket újra és újra megadásra szólította fel, és a nyilvánosság előtt vállalta a felelősséget a szovjet csapatok behívásáért is.²⁸ A Biztonsági Tanács ülésén pedig a magyar ENSZ-delegátus, mint láttuk, egyenesen olyan kormánynyilatkozatot ismertetett, amely a magyarországi eseményeket szigorúan az ország belügyének minősítette, és tiltakozott az ellen, hogy az ENSZ a kérdést napirendre tűzze.

A közel-keleti fegyveres konfliktus kiszélesedése, azaz Anglia és Franciaország bekapcsolódása (október 31.) után a Magyarországgal kapcsolatos háromhatalmi tárgyalások jellege teljesen megváltozott. Eisenhower és Dulles ugyanis, akiknek politikájában a közel-keleti amerikai befolyás kiterjesztése érdekében az arab világgal való jó kapcsolatok kiépítése egyre fontosabb szerepet kapott, dühösen reagáltak európai szövetségeseik lépésére. Nemcsak nyilvánosan elítélték a szuezi akciót, hanem utasításukra az amerikai ENSZ-megbízott a hadműveletek azonnali beszüntetését követelő határozati javaslatot terjesztett elő, majd pedig az ENSZ történetében példa nélküli módon az Egyesült Államok képviselője a Szovjetunióval együtt Anglia és Franciaország ellen szavazott. A nyugati nagyhatalmak között hirtelen megromlott viszony következtében ettől fogva a magyar kérdéssel kapcsolatos megbeszélések légköre is egyre fagyosabb lett: a tárgyalófelek valódi célja ekkor már nem a szovjet beavatkozás elítélése, még kevésbé megakadályozása volt, hanem az, hogy egymás „kicselezése” révén a magyar ügyet saját – ez esetben nagyon is eltérő – nagyhatalmi érdekeik

²⁷ János Radványi *Hungary and the Superpowers: The 1956 Hungarian Revolution and Realpolitik*, Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, 1979. p. 10.

²⁸ Ez az állítás nem áll ellentétben azzal a ma már ismert ténnyel, hogy a szovjet csapatok behívásával kapcsolatos, utólagosan készült hivatalos „igénylest” Nagy Imre nem volt hajlandó aláírni, így a végül október 28-án Moszkvába elküldött levelet jobb híján Hegedüs András korábbi miniszterelnök látta el kézjeggyel.

szolgálatába állítsák. Az angolok és a franciák ettől fogva azt akarták elérni, hogy a magyar kérdés a Biztonsági Tanácsból kerüljön át a Közgyűlésnek a szuezi válság tárgyalására összehívott rendkívüli sürgősségi ülészakára, ahol a két nemzetközi krízis együttes kezelése – a figyelem megoszlása révén – reményeik szerint jelentősen javította volna pozícióikat. Ez a megoldás „mellesleg” a magyar forradalom szempontjából is kedvezőbb lett volna, hiszen a Közgyűlésben nincsen vétőjog, így ott legalább elvi esély volt arra, hogy egy időben meghozott ENSZ-határozat pozitívan befolyásolja az eseményeket.

A szuezi akció következtében azonban alapvetően megváltozott a brit és a francia képviselő tárgyalási pozíciója a magyar kérdésben is; korábban az amerikai partnerükkel folytatott megbeszéléseken még egyenrangú félként vettek részt, az Egyiptom elleni bombatámadások kezdetétől (október 31.) viszont az események befolyásolására való lehetőségeik nagyon rövid idő alatt a nullára csökkentek. November 2-án már maguk az angolok döntöttek úgy, a franciákkal egyeztetve, hogy mivel az amerikaiaknak az adott helyzetben jóval nagyobb erkölcsi alapjuk van, hogy az ENSZ-ben a magyar ügyet képviseljék, a kezdeményezést átadják Henry Cabot Lodge-nak, az Egyesült Államok ENSZ-képviselőjének, saját szerepüket pedig az amerikai lépések támogatására korlátozzák.²⁹ Ez azonban ekkor már kevés volt; a szuezi válság következtében elmérgesedett amerikai–angol/francia viszony eredményeként Cabot Lodge másnap közölte kollégáival, hogy megszakítja velük az egyeztető tárgyalásokat, és az Egyesült Államok egyedül fog határozati javaslatot beterjeszteni a magyarországi helyzet ügyében, ám azt továbbra sem kívánják szavazásra bocsátani.³⁰ Az amerikai „taktika” ugyanis arra az elképzelésre épült, hogy a vétó miatt a szovjetekre a legkomolyabb nyomást a „fejük felett lebegtetett” határozati javaslattal lehet gyakorolni. Ez azonban valójában sokkal inkább az angolokkal és franciákkal szemben alkalmazott taktika volt: Cabot Lodge a fent említett okok miatt erre hivatkozva akadályozta meg, hogy a magyar kérdés a Biztonsági Tanács napirendjéről átkerüljön a Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészakájának napirendjére.³¹ Ennek ellenére Anglia és Franciaország még megkísérelhette volna, hogy a Biztonsági Tanács november 3-i ülésén az eredeti terv szerint egy „megfelelően” szövegezett határozati javaslat beterjesztésével kikényszerítsék a szovjet vétót. Ez azonban az Egyesült Államok képviselőjét hozta volna rendkívül kellemetlen helyzetbe, hiszen vagy az amerikai álláspont feladásával támogatnia kellett volna a javaslatot, vagy pedig az Egyesült Államoknak a világ közvéleménye előtt kellett volna nyíltan vállalnia azt a népszerűtlen szerepet, hogy akadályozza a magyar kérdés rendezésével kapcsolatos kibontakozást, amelyet nyugat-európai szövetségesei látványosan támogatnak. Aligha kétséges, hogy egy ilyen diplomáciai csapda felállítása csak tovább mérgesítette volna az amerikai–angol/francia viszonyt, így nem meglepő, hogy Dixon, a brit ENSZ-képviselő végül kényszerűen tudomásul

²⁹ PRO FO 371 122379 NH 10110/223/b.

³⁰ PRO FO 371 122381 NH 10110/293.

³¹ *FRUS 1955–1957, Vol. XXV*, 365.

vette az amerikai döntést. Mint november 3-án a külügyminisztériumba küldött táviratában nem kis szkepszissel megállapította, az Egyesült Államok maradék jóindulatára nagyon is szüksége lesz Angliának a Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészakán néhány órával később kezdődő közel-keleti vitában.³²

A Biztonsági Tanács november 3-i ülése így aztán ismét a forgatókönyv, csak hogy most már az amerikai forgatókönyv szerint zajlott le, ahol az angoloknak és a franciáknak csak az ügyelő szerepe jutott. Ezek után talán nem is olyan meglepő, hogy az ülés anélkül ért véget, hogy a Cabot Lodge által egyedül beterjesztett határozati javaslatot szavazásra bocsátották volna. Az amerikai vezetés, amely az adott helyzetben egyetlen céljának a közel-keleti válság megoldását tekintette, ily módon mindent megtett az angol–francia terv megghiúsítása érdekében, és november 4-ig sikerült is megakadályoznia, hogy a Biztonsági Tanácsban a magyar ügyvel kapcsolatban határozati javaslatot fogadjanak el, majd pedig a várható szovjet vétó után a kérdést az „egyesült erővel a békéért” (Uniting for Peace) eljárás keretében a Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészaka elé utalják.³³

A magyar kérdés az ENSZ Közgyűlésében

A november 4-ei második szovjet intervenció hírére azután a fenti angol–francia forgatókönyvet az amerikai képviselő, Henry Cabot Lodge maga hajtotta végre, mégpedig egyedül, mivel, mint láttuk, nyugat-európai partnereivel a szuezi válság miatt, mintegy büntetésből, már az előző napon megszakította a magyar ügyvel kapcsolatos egyeztető tárgyalásokat. Az újabb beavatkozás hírére azonnal összehívott Biztonsági Tanács ekkor amerikai kezdeményezésre a vétó kiiktatásával – az angolok és franciák által napok óta szorgalmazott „egyesült erővel a békéért” eljárás alkalmazásával – az ügyet azonnal a Közgyűlés egy újabb rendkívüli sürgősségi ülészaka elé utalta. Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészaka – az első a közel-keleti válságot tárgyalta novembere 1. óta –

³² PRO FO 371 122381 NH 10110/239.

³³ Az amerikai vezetés halogató taktikáját jól illusztrálja Dulles külügyminiszter és Henry Cabot Lodge ENSZ-képviselő november 2-i telefonbeszélgetése: Dulles közölte, hogy az angolok és a franciák csupán szuezi akciójukról akarják elterelni a figyelmet, és szó sem lehet arról, hogy ebben az Egyesült Államok részt vegyen. Dulles szerint „több mint arcátlanság részükről, hogy elkezdenek bombákat dobálni Egyiptomra, közben pedig elítélik a Szovjetuniót olyasmiért, ami talán nem is teljesen ugyanolyan rossz”. Dulles és Lodge megegyeztek, hogy mivel szerintük egyáltalán nem lehet tudni, valójában mi is folyik Magyarországon, amíg az új magyar ENSZ-képviselő meg nem érkezik, az Egyesült Államok képviselője nem támogatja, hogy a Biztonsági Tanács határozatot hozzon az ügyben. A külügyminiszter néhány órával később elküldött távirata pedig már kifejezetten arra adott utasítást, hogy Lodge feltétlenül akadályozza meg a fenti angol–francia törekvéseket, ha pedig ez mégsem sikerülne, akkor tegyen meg mindent a határozati javaslat fölötti szavazás késleltetéseért. (*FRUS Vol. XXV.* p. 365.)

még ugyanaznap délután nagy többséggel megszavazta az Egyesült Államok képviselője által ismét csak egyedül beterjesztett határozati javaslatot³⁴, amely elítélte a szovjet beavatkozást, felszólította a Szovjetuniót csapatai kivonására, és elismerte a magyar nép jogát arra, hogy nemzeti érdekeinek megfelelő kormánya legyen.³⁵ A határozat ezen kívül előírta ENSZ-megfigyelők, valamint a lakosság szükségleteinek megfelelő segély Magyarországra küldését.

Az amerikaiak által végül egyedül megszövegezett határozat ugyanakkor említést sem tesz a magyar kormány semlegességi nyilatkozatáról – bár azt Anglia és Franciaország kezdettől támogatta –, amelynek elismerését Nagy Imre az ENSZ főtitkárának küldött november 1-jei és 2-i üzeneteiben nyomatékosan kérte. Az amerikai politika meghatározó személyiségei számára ugyanis más-más okból, de egyformán elfogadhatatlan volt a magyar kormány lépése. A State Departmentben, ahol ez a lehetőség már napokkal a magyar kormány bejelentése előtt felmerült, ugyan számos támogatója volt az ügynek, ám maga a külügyminiszter, aki Amerika számára komoly veszélyt látott az el nem kötelezett államok egyre erősödő mozgalmában, és ezért általában ellenezte a semlegesség gondolatát, Magyarország semlegességének elismerése ellen foglalt állást. A magyar forradalom idején úgy ítélte meg, hogy ha netán Magyarországnak sikerülne kiszabadulnia a szovjet fennhatóság alól, a Nyugat szempontjából kár lenne az ország politikai mozgásterét a semlegesség vállalásával, illetve elismerésével korlátozni, amikor egy ilyen szerencsés esetben Magyarország azonnal a nyugati érdekszféra részévé válhatna.³⁶ Eisenhower ugyanakkor a semlegesség kérdésében általában lényegesen rugalmasabb álláspontot képviselt, de a megvalósítást ő sem így képzelte el. Az elnök valójában abban reménykedett, hogy az enyhülési folyamat eredményeként, fokozatosan jön létre az az állapot, amelyben a szovjetekkel tárgyalásos úton lehet majd megegyezni a csatlós államok függetlenségének visszaállításáról. A magyar kormány egyoldalú radikális lépésének nyílt támogatása, vagyis a semlegesség elismerése azzal fenyegetett, hogy az amerikai kormány ezzel olyan nemzetközi kötelezettséget vállal magára, amelytől a magyar felkelés várható leverése után nehéz lenne megszabadulni. S ami Eisenhower számára még fontosabb volt, egy ilyen lépés a szovjetek várhatóan vehemens reagálása miatt komolyan veszélyeztethette volna az amerikai–szovjet viszonyt, s közvetve az egész enyhülési folyamat alakulását.

Mindezek ellenére azonban, azzal, hogy november 4-én hajnalban az amerikai diplomácia az ENSZ-ben és azon kívül is teljes gőzre kapcsolt a magyarországi szovjet intervenció elítélésének érdekében – Eisenhower még

³⁴ A határozati javaslatot a Közgyűlés 50 szavazattal, 8 ellenszavazattal és 15 tartózkodás mellett elfogadta.

³⁵ United Nations. General Assembly. Official Records. First and Second Emergency Special Sessions, 1–10 November 1956. Plenary Meetings and Annexes. New York, 1956. Minutes of the plenary meeting on November 4, 1956. A/3286.

³⁶ Eisenhower Library, Dulles Papers, General Memoranda of Conversations Series. Minute of discussion between Harold E. Stassen and John Foster Dulles, 26 October, 1956. Közli: *FRUS 1955–1957 Vol. XXV*. p. 305.

ugyanaznap Nyikolaj Alekszandrovics Bulganyin szovjet miniszterelnöknek küldött személyes üzenetében tiltakozott a moszkvai lépés ellen – a világ közvéleményével el tudta hitetni, hogy az Egyesült Államok nemcsak a közel-keleti válság rendezése terén, hanem a magyar ügyben is mindvégig egyértelműen pozitív szerepet játszott.³⁷

Az ENSZ-ben tehát a magyar ügy kapcsán az ellentétes álláspontok valódi összecsapására, korábbi interpretációkkal szemben nem a Szovjetunió és a nyugati nagyhatalmak között, a Biztonsági Tanács ülésein került sor – az ott elhangzottak mindkét fél részéről elsősorban a közvéleménynek szóltak –, hanem a színpalak mögött, az Egyesült Államok, valamint Anglia és Franciaország képviselőinek háromhatalmi titkos egyeztető tárgyalásain. A szuezi válság miatt a nyugati nagyhatalmak között keletkezett ellentétek eredményeként így viszont a magyar ügyben az ENSZ éppen abban a néhány napban (november 1. és 3. között), nem tudott határozott lépéseket tenni, amikor pedig arra a magyarországi változások lehetőséget teremtettek, hiszen november 1-jén már maga Nagy Imre kérte az ENSZ közbenjárását. Nem szabad túlbecsülni azonban egy olyan, a szovjet beavatkozást elítélő ENSZ-határozat lehetséges pozitív hatását sem, amelyet a Közgyűlés rendkívüli ülészaka november 4. előtt esetleg mégis meghozott volna. Szuperhatalmi pozíciója, valamint az amerikai biztosíték birtokában ugyanis a Szovjetunió az ENSZ szerepét, határozatainak erkölcsi erejét korántsem becsülte annyira a világpolitika alakításában, hogy egy ilyen határozat megakadályozhatta volna abban, hogy ha kell, egy a saját érdekszférájába tartozó országban fegyveres beavatkozással teremtsen rendet. A nyugati nagyhatalmakat megosztó közel-keleti konfliktus ebben kétségtelenül megkönnyítette a szovjetek dolgát, ám nem kétséges, hogy a moszkvai vezetés szükség esetén a szuezi válság nélkül is ugyanilyen döntést hozott volna, mint ahogy ezt tette 1968-ban Csehszlovákia ügyében. Hasonlóképpen, a Nyugat passzivitását sem Suez okozta, hanem a status quo- és érdekszféra-politikából fakadó eredendő tehetetlenség. Suez csupán jó ürügyül szolgált, mindenekelőtt az amerikai vezetés számára annak megmagyarázásához, hogy az éveken át folytatott felszabadítási propaganda ellenére az Egyesült Államok adott helyzetben miért nem tudott a legcsekélyebb mértékben sem támogatást nyújtani egy a szovjet uralom ellen fellázadt és szabadságáért fegyverrel harcoló kelet-európai nemzetnek.

A Közgyűlésnek a magyar kérdés megvitatása céljából amerikai

³⁷ Eisenhower elnök 1956. november 2-án egy barátjához írott személyes levele jól illusztrálja, hogy a közel-keleti válság és a kelet-európai helyzet mennyire eltérő fajsúlyú problémát jelentett az Egyesült Államok számára. Nagy-Britannia és Franciaország szuezi akciójával kapcsolatban az elnök azt írta: „Ha van olyan helyzet, amikor biztosan fel kell vennünk a harcot, akkor ez most az.” Néhány sorral később pedig megjegyzi: „Bizonyos szempontból természetesen a csatlós államokban kialakult helyzet éppen annyi figyelmet érdemel, de persze távolról sem ugyanebben az értelemben.” Eisenhower levele Alfred Maximilian Gruenther tábornoknak, a Szövetséges fegyveres erők európai legfelső parancsnokának (NATO), 1956. november 2. D. D. Eisenhower Library, Abeline, Kansas, D. D. Eisenhower: Papers as President of the United States, Diaries Series, Box 20.

kezdeményezésre 1956. november 4-én összehívott második rendkívüli sürgősségi ülásszaka, később pedig a Közgyűlés november 12-én kezdődő XI. (rendes) ülásszaka 1956 novembere és decembere folyamán számos határozatot hozott, amelyek a Szovjetuniót csapatai kivonására, míg a Kádár-kormányt az ENSZ-főtitkár és más ENSZ-megfigyelők fogadására szólították fel. Mivel a magyar kormány elutasító magatartása miatt a helyzet helyszíni tanulmányozására nem nyílt mód, az ENSZ 1957 januárjában különbizottságot hozott létre, hogy a forradalom Nyugatra menekült résztvevőinek beszámolóit, valamint egyéb hozzáférhető források alapján készítsen jelentést a magyarországi események lefolyásáról és jellegéről. Az 1957 júniusában elkészült jelentést, amely a felkelést a magyar nép szabadságvágyának elemi erejű spontán megnyilvánulásaként értékelte³⁸, a Közgyűlés XI. ülásszakának szeptemberre összehívott ülése nagy többséggel elfogadta. A Magyarországra vonatkozó határozatoknak azonban ezt követően sem sikerült érvényt szerezni, ezért a magyar kérdést egészen 1962-ig az ENSZ Közgyűlése minden évben újból napirendre tűzte.³⁹

A világszervezetnek a magyar kérdéssel kapcsolatos politikája hátterében mindenekelőtt az amerikai diplomáciának az a törekvése állott, hogy lehetőség szerint csökkentse a felkelés idején tanúsított kényszerű passzivitás okozta presztízavesztést. Az Eisenhower-adminisztráció azt kívánta megmutatni a világnak és az amerikai közvéleménynek, hogy szuperhatalmi konfliktust nem vállalhatott a magyar felkelés megsegítése érdekében, annak leverése után azonban mindent elkövet, hogy a vereség következményeit elviselhetőbbé tegye. Mindezt azonban úgy kellett véghezvinnie, hogy a szovjet beavatkozás elítélése lehetőleg minél kevésbé veszélyeztesse az 1956 folyamán oly ígéretesen alakuló enyhülési folyamatot, amelynek folytatása az amerikai vezetésnek is eltökélt szándéka volt. Ehhez a politikai libikókához ideális fórumot jelentett az ENSZ Közgyűlése, amelynek határozatait önmagukban semmiféle kényszerítő erővel nem bírtak, különösen nem, ha azok valamelyik szuperhatalmat vagy annak szövetségét ítélték el. Minthogy ezzel Moszkvában is tökéletesen tisztában voltak, amerikai részről azt remélték, hogy a szovjetek, akik korábban nem sok jelét adták annak, hogy a nemzetközi közvélemény különösebben érdekelné őket, maguk sem veszik túl komolyan a dolgot. Ennek a forgatókönyvnek az alapján az ENSZ-ben a magyar ügy tárgyalásának valójában néhány hónapig, legfeljebb néhány évig kellett volna tartania, de semmi esetre sem a hatvanas évek elejéig.

Két fontos világpolitikai tényező azonban, amely a szovjetek hatalmi pozícióinak megerősödését eredményezte, végül más irányt szabott az ENSZ-beli fejleményeknek. Az első a szuezi válság volt, amely jellegét tekintve ugyan nem volt a két katonai tömb közötti valóságos konfliktus, utóhatásában mégis komolyan befolyásolta a szuperhatalmak viszonyát. A közel-keleti helyzet viszonylag gyors

³⁸ *Report of the Special Committee on the Problem of Hungary*. United Nations, New York 1957.

³⁹ A „magyar kérdés” történetét az ENSZ-ben részletesen elemzi: János Radványi: *Hungary and the Superpowers. The 1956 Revolution and Realpolitik*. Stanford, Hoover Institution Press, 1972. XVII.

és sikeres rendezése ugyanis, habár abban az Egyesült Államoknak volt döntő szerepe, valójában a Szovjetunió számára hozott nem várt eredményeket. Az Egyiptommal teljes szolidaritást vállaló afrikai és ázsiai fejlődő országok többsége ugyan morálisan elítélte a magyarországi beavatkozást is, számukra azonban az igazi viszonyítási pont az volt, ki milyen magatartást tanúsít a „nyugati imperializmus által egy védtelen fejlődő ország ellen elkövetett agresszió” esetén. S noha az Egyesült Államok, első ízben a nyugati szövetség történetében az ENSZ fórumain is nyíltan szembefordult Angliával és Franciaországgal, ez a harmadik világ országai számára korántsem ért fel azzal a hatással, amit a rendkívül jól időzített szovjet rakétafenyegetések váltottak ki.⁴⁰ Azok ugyanis azt a látszatot keltették, mintha a Szovjetunió akár a nyugati világgal való katonai konfliktust is hajlandó lenne vállalni egy el nem kötelezett állam függetlenségének megvédése érdekében, holott az angol, francia és izraeli vezetőknek szóló táviratok elküldéséről Moszkvában akkor döntöttek (november 5.), amikor az amerikai fellépés következtében már nyilvánvaló volt, hogy a válság magától is megoldódik.

A másik, már említett fejlemény a szputnyik fellövése volt, ami az egész világ számára azt bizonyította, hogy a tudományos-technikai fejlődés egy fontos területén a Szovjetunió megelőzte az Egyesült Államokat. Mindez Nyugaton olyan mértékben megnövelte a kelet–nyugati viszonyban többnyire továbbra is békés szándékokat mutató Szovjetunió nemzetközi presztízsét, amire utoljára a Vörös Hadsereg második világháborús sikerei nyomán volt példa. Afrikában és Ázsiában pedig a fent vázolt két tényező együttes hatásának eredményeképpen a szovjet befolyás növelésére olyan egyedülállóan kedvező feltételek jöttek létre, amelyek kihasználását a Szovjetunió nem is mulasztotta el. Az amerikai vezetést viszont ezek a tendenciák érthetően mindennél jobban aggasztották. Az Eisenhower-adminisztráció, amely egy percig sem gondolt a kelet-európai országok erővel történő felszabadítására, az elődjétől örökölt, a kommunista befolyás kiterjesztésének feltartóztatását célzó politikát nagyon is komolyan vette (Guatemala, Tajvan). Ráadásul most az a veszély fenyegetett, hogy a Szovjetunió az új helyzetben mindezt békés úton, mi több, az Egyesült Államok saját módszerével, azaz gazdasági segélyek folyósításának eszközével viszi végbe. Ezért 1956–1957-től az amerikai külpolitika egyik legfontosabb célkitűzésévé vált a harmadik világban a szovjet befolyás növekedésének megakadályozása, és lehetőség szerint az Egyesült Államok befolyásának növelése: ehhez szolgáltatott kiváló színteret az ENSZ Közgyűlése, ahol a magyar ügy tárgyalása és napirenden tartása így ennek az amerikai politikai célnak az eszközévé vált. A Közgyűlés éveken át folytatott vitái és a felek argumentációi során a nyugatiak tehát valójában

⁴⁰ Miután az amerikai vezetés reakciója alapján nyilvánvalóvá vált, hogy az izraeli–angol–francia koalíciót maga az Egyesült Államok fogja visszavonulásra kényszeríteni, a szovjetek előadták a hidegháború történeke egyik legnagyobb politikai blöffjét: 1956. november 5-én Bulganyin miniszterelnök táviratot intézett az angol és a francia kormányfőhöz, amelyben azonnali tűzszünet bejelentésére szólította fel őket, ellenkező esetre pedig indirekt formában London és Párizs elleni rakétatámadással fenyegette meg a két nyugati nagyhatalmat.

nem a Szovjetunió álláspontjának megváltoztatását akarták elérni. Hiszen vajmi kevés realitása volt annak, hogy a „vádlott”, belátva bűnét, csapatait kivonja Magyarországról, és az országot sorsára hagyja. Hanem sokkal inkább az ingadozó „esküdtek”, vagyis az el nem kötelezett országok meggyőzése, s ezen keresztül nyugati orientációjuk megőrzése vagy kialakítása volt a cél. Ez magyarázza mindenekelőtt, hogy az 1968-as csehszlovákiai intervencióból – mivel az adott helyzetben hasonló nyugati célokat nem szolgált volna – nem lett csehszlovák kérdés az ENSZ-ben.

Mindez arra is magyarázatot ad, miért volt az, hogy bár az Egyesült Államok az ENSZ-ben és általában a nyilvánosság előtt folyamatosan igyekezett nyomást gyakorolni a magyar és a szovjet hatóságokra a forradalmat követő megtorlások enyhítése céljából, mindez kevés sikerrel járt. A felkelés leverése után ugyanis az amerikai vezetés a magyar menekültek anyagi támogatása jelentős részének magára vállalásán túl elsősorban azzal segíthetett volna a magyarokon, hogy hatékony nyomásgyakorlási eszközöket talál a magyarországi büntetések csökkentésére. A helyzet normalizálásának kulcsa egy viszonylag korai időpontban megfelelő ellentételezésért cserében kikényszerített amnesztia lett volna, ennek a kérdésnek a kezelésében azonban mindkét fél ideológiailag túlságosan merevnek és rugalmatlannak bizonyult. Kádár a belpolitikai stabilitás szempontjából az ötvenes évek legvégéig veszélyesnek ítélte az 56-os „bűnösök” kiengedését, – arról nem is beszélve, hogy a megtorlás folyamata ekkor még be sem fejeződött – és akkor is csak részleges amnesztiát hajtottak végre 1959-ben és 1960-ban. Nyugati, s elsősorban amerikai részről viszont sokáig azt nem vették számításba, hogy a kádári vezetéssel szemben a nyilvánosság fórumain zajló nyomásgyakorlás nem vezet eredményre. Ezért megkockáztatható, hogy titkos tárgyalások útján, úgy ahogyan a magyar és az amerikai kormány között 1960–1962 között történt, nagyobb esély lett volna a megtorlások enyhítésére, emberéletek megmentésére. Mint láttuk, az amerikai vezetés globális stratégiai célokat szem előtt tartva ennél fontosabbnak tekintette, hogy a magyar kérdést hatékony eszközként használja a harmadik világ meghódításáért folytatott világméretű küzdelemben. Érdemi titkos tárgyalások így csak 1960-ban kezdődtek, amikor egyre nyilvánvalóbbá vált a magyar kérdés várható kifulladás, megegyezés pedig végül 1962 végén született, amelynek eredményeképpen a magyar ügyet levették az ENSZ Közgyűlés napirendjéről, Magyarországon pedig 1963 márciusában általános amnesztiát hirdettek.⁴¹ Ennek az alkunak a jelentőségét sem szabad alábecsülni, bár az amnesztiára minden bizonnyal előbb-utóbb amúgy is sor került volna. Néhány évvel korábban azonban egy ilyen megállapodás sokkal komolyabb pozitív hatással lehetett volna a magyarországi fejleményekre. A magyar forradalom elbukása ugyanis az adott nemzetközi politikai viszonyok között minden hősiesség ellenére szükségszerűen következett be, az viszont korántsem volt szükségszerű, hogy a

⁴¹ A magyar–amerikai titkos tárgyalások történetéről lásd: János Radványi: *Hungary and the Superpowers. i. m. és Iratok a magyar–amerikai kapcsolatok történetéhez. 1957–1967. Dokumentumgyűjtemény.* Szerk. Borhi László. Budapest, Ister, 2002.

felkelés leverése után ilyen súlyos, irracionálisan sok áldozatot követelő megtolásra kerüljön sor.

A magyar menekültválság formálta az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságot

Melita H. Sunjic

Amint az 1956-os forradalom és az ezt követő tömeges elvándorlás a magyar nép történetének meghatározó momentuma volt, a magyar menekültek Ausztriába (180.000 fő) és Jugoszláviába (20.000 fő) érkezése az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) fejlődésében is fordulópontot jelentett. Megváltoztatta a szervezet működési módszereit, újrafogalmazta mandátumát, nemzetközi politikai összefüggésben pedig átalakította pénzügyi alapjait és jellegét. Az UNHCR ma nem lenne az ami, ha nem szerzett volna tapasztalatokat 1956-ban a második világháború utáni első tömeges európai menekültvándorlás kapcsán.

A menekültek nemzetközi segélyezésének kezdetei

A második világháború és az országhatárok háború utáni újrendezése a történelemben példátlan mértékű kényszervándorlást idézett elő. Miközben a negyvenes évek közepén Európa romokban állt, kontinens-szerte nem kevesebb, mint 40 millió földönfutóvá vált ember igyekezett magának új otthonot találni. A Harmadik Birodalom bukását követően Németországban mintegy 11,3 millió kényszermunkás és elhurcolt ember volt otthon vagy jogi státus nélkül. Ezen felül a szovjet hadsereg és szövetségesei által ellenőrzött területeket 13 millió német nemzetiségű ember hagyta el menekültként vagy kiutasítás következtében. Ahogy a szovjet hadsereg előrehaladt, oroszok, ukránok, fehéroroszk, észtek, lettek, litvánok és lengyelek további milliói menekültek Nyugatra. A németek kivonulása a Balkánról polgárháborút és belső menekülést idézett elő, különösen Görögországban.

Minthogy a háborútól sújtott országok nemzeti szinten nem tudtak ilyen tömeges problémákkal megküzdeni, 1943-ban létrejött az ENSZ Segélyezési és Újjáépítési Hivatala (UNRRA). A háború utolsó hónapjaiban az UNRRA elsősorban az otthontalanná vált emberek azonnali segélyezésével foglalkozott, majd 1945 májusától megkezdte a hazatelepítéseket. 1945 májusa és szeptembere között az UNRRA-nak összesen mintegy hétmillió embert sikerült hazatelepítenie – olyan óriási feladatot hajtva végre, amelyre a befogadó államok a maguk erejéből nem lettek volna képesek. A fogadói oldalon, különösen az addigra kommunista fordulatot vett kelet-európai országokban az UNRRA számos rehabilitációs programmal is támogatta a kormányokat. Politikai szempontból az UNRRA-t olyan átmeneti szervezetnek tekintették, amely teljes mértékben a szövetséges erők irányítása alatt áll, és kizárólag azok érdekeit szolgálja. A menekültek jogainak kérdése akkoriban fel se merült. A menekültek egyáltalán nem szólhattak bele a hazatelepítési folyamatba, így akaratuk ellenére is vissza lehetett őket küldeni.

Ennek következtében a Szovjetunióba erőszakkal visszaküldött emberek százezrei Sztálin munkatáboraiiban végezték.

Az UNRRA hamarosan a hidegháborús felek közti szembenállás eszközévé vált. Miközben a kelet-európai tömb nagyon is támogatta az UNRRA hazatelepítési politikáját, az Amerikai Egyesült Államok egyre több kétséget fogalmazott meg ezzel kapcsolatban. 1945-ben Nyugat-Európa nyugtalankodva bár, de hallgatólagosan még eltűrte az UNRRA-t, mivel az segített a lerombolt területeken otthontalanná vált emberek helyzetének megoldásában. 1946-ra azonban már nemzetközi szinten vitatták az UNRRA politikáját. A keleti tömb azt követelte, hogy az UNRRA csak azoknak a nyugati országokban lévő menekülteknek nyújtson támogatást, akik beleegyeznek a hazatelepítésükbe. A nyugati országok ugyan megtagadták, hogy a menekültek hazatelepüléssel kapcsolatos választását összekapcsolják a támogatásra való jogosultságukkal, de bírálták az UNRRA kelet-európai hazatelepítési programjait, mivel ezek a kommunista kormányoknak kedveztek. Az Egyesült Államok kormánya egy új, más irányultságú menekültügyi szervezet létrehozását kezdte sürgetni, és megtagadta, hogy újabb pénzügyi támogatást nyújtson az UNRRA-nak, vagy 1947 után meghosszabbítsa annak mandátumát. Az UNRRA fő támogatója addig az USA volt, amely a szervezet teljes költségvetésének 70 százalékát biztosította.

Az amerikai kormány kezdeményezésére, több más ország is egyetértésével, 1947 júliusában létrehozták a Nemzetközi Menekültügyi Szervezetet (IRO), mint az ENSZ nem állandó, szakosított intézményét. Az IRO három évre szóló, kizárólagos mandátumot kapott, hogy az európai menekülteket hazatelepítse, azonosítsa, nyilvántartsa és csoportosítsa, gondoskodjon róluk és támogassa őket, jogi és politikai védelmet nyújtson nekik, szállítsa, áttelepítse őket és segítse életük újrakezdését. Az ENSZ Közgyűlésének 1946. decemberi határozata, amely létrehozta az IRO-t, kimondta, hogy „nem lehet [megalapozott ok miatt tiltakozó] menekültet, vagy otthontalanná vált személyt származási országába való visszatérésre kényszeríteni”. Ezzel a dokumentummal az egyéni menekültek jogai bekerültek a nemzetközi politikai vitatémák közé. Bár nyíltan nem fogalmazták meg, politikai szempontból valójában az IRO-t úgy alakították ki, hogy az UNRRA által korábban végzett hazatelepítések helyett inkább a menekültek harmadik országba való továbbtelepítésével foglalkozzon. Fennállása alatt az IRO mindössze 73.000 személy hazatelepítésében segédkezett, míg több mint egymillió embert telepített át harmadik országba, főként az USA-ba (30%), Ausztráliába, Kanadába és különböző latin-amerikai országokba. Az új menekültügyi szervezet működése kapcsán kiújultak a keleti és a nyugati tömb országai közti véleménykülönbségek. A Szovjetunió és támogatói azzal vádolták az IRO-t, hogy gyors és olcsó munkaerő-forrást szolgáltat a nyugati gazdaság számára, és menedéket nyújt a nemzetközi békét fenyegető, felforgató csoportoknak. Az IRO fennállása alatt nem volt képes megoldani a menekültek problémáit. 1950 végén Európában még mindig csaknem 400.000 menekült élt, az IRO-t azonban 1951 februárjában megszüntették.

UNHCR – egy vitatott elgondolás

Világos volt, hogy a menekültekről való gondoskodáshoz másik ENSZ intézményre lesz szükség, de az érintett államok eltérő megoldásokra gondoltak, részben a hidegháború ideológiai megosztottsága, részben saját eltérő érdekeik miatt. Az Egyesült Államok és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) egy új intézmény létrehozását támogatta. Az USA ideiglenes szervezetet akart, minimális költségvetéssel, minden politikai és pénzügyi önállóság nélkül, azzal a szűkre szabott felhatalmazással, hogy végleg áttelepítse a fennmaradó menekülteket, és befejezze az IRO által félbehagyott munkát. A jelentős számú menekültet ellátó országoknak azonban más volt a véleménye. Nyugat-Európa a második világháború utóhatásaként még mindig menekültek százezreinek terhét viselte, India és Pakisztán pedig az 1947-es kettéválást követően szintén menekültek millióit fogadta be. Emiatt megnőtt a támogatottsága egy állandó, erős és sokoldalú intézmény felállításának, amely elegendő eszközzel rendelkezik ahhoz, hogy segítse a befogadó államokat menekültproblémáik megoldásában. A Szovjetunió és a keleti tömb nem volt érdekelt menekültügyi kérdésekben, ezeket belügynek tekintette, és a legtöbb tárgyalást teljes egészében bojkottálta. 1949 decemberében azonban sikerült kompromisszumot elérni, és a Közgyűlés (36 igen, 5 nem szavazattal és 11 tartózkodással) döntött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR) felállításáról 1951. januári hatállyal. Az UNHCR tevékenységét Alapszabályának 2. cikke úgy határozta meg, hogy az „teljes mértékben politikától mentes, humanitárius és szociális jellegű, fő szabályként a menekültek különböző csoportjaival és kategóriáival kapcsolatos.”

Az UNHCR kezdettől fogva forráshiánnyal küszködött, és nem tudott megfelelni a menedéket adó országok vele szemben támasztott elvárásainak. Első költségvetése mindössze 300.000 dollár volt, így hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a szervezet nem fogja tudni véglegesen megoldani az európai menekültproblémát. Az első főbiztos, Gerrit Jan van Heuven Goedhart figyelmeztetett arra, hogy az UNHCR mindössze a „nyomorúság igazgatására” lesz képes. Miközben az UNHCR a korlátozott pénzügyi keretek ellenére nagyobb mozgásteret keresett magának, kezdettől fogva jó kapcsolatot alakított ki olyan szervezetekkel, mint a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, a Ford Alapítvány, egyházi és más szervezetek. Ez a stratégia később, az 1956-os menekültválság idején kulcsfontosságúnak bizonyult. Az új ENSZ-intézmény felállításával egy időben a tárgyalások folytak a menekültek helyzetére vonatkozó ENSZ egyezményről. Ennek létrehozása azonban jóval több időt igényelt. Az UNHCR meghatározó jogi dokumentumát a szervezet megalakulása után hét hónappal, 1951 júliusában fogadták el. A háború utáni menekültpolitika két legnagyobb hatású és legmeghatározóbb rendelkezése az 1. cikk volt, amely meghatározta a „menekült”

fogalmát⁴², illetve a 33. cikk, amely kimondta a kiutasítás vagy visszaküldés („*refoulement*”) tilalmát⁴³.

Az ENSZ 1951. évi menekültegyezményének középpontjában az egyéni menekültek jogai vannak

Lehet, hogy az egyezmény megalkotói nem voltak tudatában annak, hogy ezzel a két rendelkezéssel a nemzetközi menedékjog új távlatait nyitották meg. Az 1951. évi egyezmény, amely minden aláíró államra nézve kötelező érvényű, nem a menekülteket befogadó vagy kibocsátó államok érdekeit tartotta szem előtt, hanem az egyéni menekültek jogait. A korábbi nemzetközi jogi eszközök mindig meghatározott menekültcsoportokkal foglalkoztak. Az első világháborút követően, az 1920-as, 1930-as években már megkísérelték az egyetemes menekültfogalom bevezetését a nemzetközi jogba, ezt azonban akkor csak kevés állam fogadta el. A menekültek jogainak nemzetközi szintű szabályozását elsőként az ENSZ 1951. évi egyezményének sikerült elérnie. Ezt az egyezményt, amely azóta a menekültek védelmének egyetemes eszközévé vált, hiszen nem korlátozódik speciális csoportokra, valamint nem veszi figyelembe a menedéket adó országok vagy az üldözők politikai hovatartozását, 1951-ben egy sajátos menekültcsoport számára hozták létre: azoknak a háború utáni menekülteknek a számára, akiknek sorsát sem az UNRRÁ-nak, sem az IRO-nak nem sikerült tartósan rendeznie. A menekült definíció kifejezetten azokra a személyekre vonatkozott, akik az állampolgárságuk szerinti ország területén kívül tartózkodnak, és „1951. január 1-je előtt bekövetkezett események következtében” váltak menekültté. A csatlakozó államoknak továbbá arra is volt lehetősége, hogy az egyezmény alapján fennálló kötelezettségeiket az Európában történt események miatt menekültté vált személyekre korlátozzák. Az illúzió, amely szerint az európai menekültprobléma egyszer s mindenkorra megoldható, 1956 késő őszen foszlott szerte, amikor a szovjet csapatok vérbe fojtották a magyar forradalmat, és Európa szembesült a második világháború utáni első tömeges menekültvándorlással.

⁴² 1. cikk A (2) bekezdés: „[Menekült az a személy, aki]... faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme következtében az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni...”

⁴³ 33. cikk 1. bekezdés: „Egyetlen szerződő állam sem utasítja ki, vagy küldi vissza („*refouler*”) semmilyen módon a menekültet olyan területek határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, avagy politikai nézetei miatt veszélyeztetve lenne.”

1956: a világháború utáni első menekültáradat

Az első három-négyezer magyar menekült már a szovjet beavatkozás előtt, 1956. október 24-e és november 3-a között megérkezett Ausztriába. Az igazi tömeges kivándorlás azonban november 4-e után kezdődött, amikor a szovjet haderő lerohanta Magyarországot. Mielőtt a Kádár János vezette magyar rezsimnek sikerült a szovjetek segítségével lezárnia Magyarország államhatárait Jugoszlávia és Ausztria felé (azon két szomszédos ország felé, amelyek nem voltak a Varsói Szerződés tagjai), mintegy 200.000 magyar hagyta el az országot: 180.000 ember Ausztriába, 20.000 pedig Jugoszláviába menekült.

A menekültek befogadásával mindkét menedéket adó ország kényes politikai helyzetbe került, és mindkettőnek szüksége volt az UNHCR támogatására ahhoz, hogy a válságot pénzügyileg és logisztikailag kezelni tudja, valamint tartós megoldást találjon a menekültek helyzetére. Ausztria csak 1955 májusában, az osztrák államszerződés aláírásával nyerte vissza teljes szuverenitását. A szövetséges megszálló erők, beleértve a Szovjet Hadsereget is, mindössze néhány hónappal a magyar válság előtt hagyták el Ausztria területét. Jugoszlávia, bár kommunista állam volt, 1948-ban szakított Sztálinnal. A szovjet agresszió előtt menekülő magyarok befogadásával Jugoszlávia nem kis kockázatot vállalt, hiszen Moszkva a gesztust provokációként is értékelhette.

Ausztriában példátlan nemzeti és nemzetközi szolidaritási hullám fogadta a magyar menekülteket. Mivel Ausztria nem volt felkészülve ilyen nagy számú érkezőre, Nemzeti Bizottságot hozott létre a segítségnyújtás koordinálására. Buszokat és vonatokat irányítottak a határra, hogy felvegyék a menekülteket, és az ország belsejébe szállítsák őket. Egy elhagyott, rozszant traiskircheni iskolaépület-együttesből ideiglenes befogadó központot alakítottak ki. Több ezer ember számára kellett élelmiszert, matracokat, bébiételt beszerezni. Önkéntesek, az egyházakkal és a Vöröskeresztrel együtt segítettek, ahogy tudtak. Az emberek sorban álltak, hogy ruhaneműt, takarókat adományozhassanak a menekülteknek. November 6-án az osztrák kormány a nemzetközi közösséghez fordult segítségért, és az ENSZ menekültügyi főbiztosa rendkívüli felhívást intézett hatvan országhoz. Az UNHCR teljes körű bekapcsolódásának alapja az ENSZ Közgyűlés 1956. november 9-ei, 1006. számú határozata volt. Decemberben az újonnan megválasztott főbiztos, Auguste Rudolph Lindt az osztrák fővárosba, Bécsbe utazott, hogy felmérje a magyarok szükségleteit, akik addigra napi 3.000 fős csoportokban áramlottak be az országba. 1956 decemberében Joszip Broz Tito jugoszláv elnök is támogatást kért az UNHCR-től a menekülthullám kezeléséhez. Ez volt az első eset, hogy a Főbiztosság kommunista országgal működött együtt, és ennek következtében széles körben elismerték a szervezet pártatlan, politikamentes, humanitárius jellegét.

Az UNHCR mandátumának kiterjesztése

Senki nem kérdőjelezte meg, hogy szükség van az UNHCR aktív részvételére a tömeges menekültáradat kezelésében. Problémát jelentett azonban, hogy mandátuma időben korlátozott volt. Eredeti szövegezése szerint az 1951. évi egyezmény csak „az 1951. január 1-je előtt bekövetkezett események következtében” menekültté vált személyekre volt alkalmazható. Ez a megszorítás, amellyel az aláírók meg akarták előzni, hogy az UNHCR részt vegyen újabb menekültválságok kezelésében, most pontosan abban akadályozta a szervezetet, hogy elvégezze, amit a nemzetközi közösség elvárt tőle. Ott azonban, ahol jogi kérdések merülnek fel, némi kifinomultsággal lehetséges jogi megoldást találni. Paul Weis, aki a főbiztos jogi tanácsadója volt és maga is menekült, életképes javaslattal állt elő. Weis átvizsgálta az 1951. évi egyezményt szerkesztő, „Hontalanság és Vonatkozó Problémák” elnevezésű ad hoc bizottság jegyzőkönyveit. A bizottság 1950. február 17-én megtartott első ülésének dokumentumaiban Weis bizonyítékot talált arra, hogy az „1951. január 1-je előtt megtörtént események” kifejezést „területi vagy lényeges politikai változásokat is magukban foglaló, nagyobb jelentőségű történésekre” kívánták alkalmazni, mint például egy kommunista párt által uralt népköztársaság 1947–1948-ban történt hatalomra kerülése. Nem volt nehéz tehát az 1956. októberi magyarországi felkelést és az utána következő menekültvándorlást a korábbi politikai változások egyenes következményeként értékelni. A magyarok egyértelműen megfeleltek a menekült-meghatározás összes többi követelményének. Weis érvelése lehetővé tette az UNHCR számára, hogy megkerülje az időbeli korlátozást, és teljes mértékben elkötelezze magát a magyar menekült probléma megoldása mellett.

A magyar válság és a többi kommunista országból folyamatosan érkező menekültek száma, valamint a tengeren túli fejlemények bebizonyították a nemzetközi közösségnek, hogy a menekültproblémák nem szűnnek meg, ezért szükség van egy olyan ENSZ szervezetre, amely segítséget nyújt az államoknak az ilyen esetek kezelésében. Az 1951-es időhatár, amely eredetileg azért került a menekült definícióba, mert a kormányok korlátozni akarták az UNHCR beavatkozását az aktuális menekültválságokba, mindinkább akadályozta az 1951. évi egyezmény leglényegesebb célkitűzését: a menekültek jogainak védelmét és a megoldások keresését. Számos kormány az 1951. évi egyezményben foglalt Európára vonatkozó földrajzi korlátozással szemben is kételyeket fogalmazott meg, mivel egyre több és több menekültválság alakult ki más földrészeken is. A magyar menekültek 1956-os tömeges beáramlásának, valamint az új európai és azon kívüli menekülthelyzeteknek a következményeként növekvő igény mutatkozott az 1951. évi egyezmény időbeli és földrajzi korlátozásainak feloldására. 1967-ben életbe lépett az egyezményt kiegészítő jegyzőkönyv. Az 1967. évi jegyzőkönyvhöz csatlakozó államok kötelezték magukat az 1951. évi egyezmény érdemi rendelkezéseinek alkalmazására, de időbeli és földrajzi korlátozás nélkül. Az 1956-os magyarországi válság következményeként az 1951. évi egyezmény kezdett átalakulni: ennek során időben és térben korlátozott jogi eszközből modern

nemzetközi humanitárius és emberi jogi alapidokumentummá vált.

Jogi értelemben a magyarok menekültként történő elismerése volt az első csoportos elismerés is az 1951. évi egyezmény történetében. A menekültek óriási száma miatt 1956. november 20-án az UNHCR bécsi képviselte feljegyzést küldött a genfi központnak, tájékoztatva a főbiztost, hogy technikailag lehetetlen egyénileg lefolytatni a menekült elismerési eljárásokat. Ezért megállapodás született arról, hogy a magyarokat speciális csoportként fogják kezelni. Ezt az eljárást ma *prima facie* menekült elismerési eljárásnak nevezzük. Az egyéni eljárásokat sok esetben később lefolytatták, ha erre szükség volt a menekülteket befogadó harmadik országokban. Az eljárás azonban formális jellegű volt, hiszen nem az volt a célja, hogy megállapítsa, mi volt az egyéni menedékkérők menekülésének oka, hanem inkább az, hogy kiszűrje azokat a kérelmezőket, akik valamilyen oknál fogva nem voltak jogosultak az 1951. évi egyezmény szerinti védelemre. Öt évvel később Lindt főbiztos azt jelenthette az UNHCR Végrehajtó Bizottságának, hogy a magyar menekültek problémáját teljes egészében megoldották, és a továbbiakban nem szükséges speciális csoportként kezelni őket.

Az UNHCR és munkatársai számára nagy kihívást jelentett az 1956-os menekülthullám, és máig hatóan alakította az intézmény működési módszereit. A két meghatározó tényező ezek közül a cselekvés gyorsasága és a partnerek széles körével – például kormányokkal, nemzetközi szervezetekkel, önkéntes szervezetekkel, egyházi intézményekkel, helyi társadalmi szervezetekkel, vállalatokkal stb. – való együttműködés. Az UNHCR az ENSZ-szervezetek többségénél nagyobb mértékben keresi ma is az együttműködés lehetőségét minden olyan partnerrel, amely kész és képes támogatást nyújtani a rendkívüli menekültproblémák lehető leggyorsabb enyhítéséhez.

Áttelepítés Ausztriából és Jugoszláviából

Az UNHCR vezetésével rendkívül gyorsan megvalósult a menekültek továbbtelepítése 1956–1957-ben. 1956 novemberétől 1957 januárjáig naponta indultak hatalmas menekültcsoportok Ausztriából harmadik országokba különvonatokon, buszokon és repülőgépeken. A legtöbb állam kész volt további eljárások nélkül befogadni a menekülteket. 1958 közepére az Ausztriában tartózkodó menekültek 90 százaléka elhagyta az országot, 18.000 ember pedig végleg ott telepedett le. A magyarokat számos harmadik ország fogadta, köztük az Egyesült Államok (38.000 főt), Kanada (35.000 főt), az Egyesült Királyság (16.000 főt), a Német Szövetségi Köztársaság (15.000 főt), Ausztrália (13.000 főt), Svájc (11.500 főt) és Franciaország (10.000 főt). Más országok, például Chile, a Dominikai Köztársaság, Izland, Írország, Új-Kaledónia, Paraguay és Dél-Afrika szintén telepítettek le kisebb számban magyar menekülteket.

A Jugoszláviába menekült magyarok helyzete ennél jóval bonyolultabb volt. Jugoszlávia nem szívesen tartotta őket saját területén, mivel jelenlétük politikai problémát jelentett a keleti tömbbel szemben. A továbbtelepítést főljánló

harmadik országok is gyanakvással nézték azokat a menekülteket, akik a kommunista Jugoszláviát választották a demokratikus Ausztria helyett. Valójában a Jugoszláviába menekülésnek két fő oka volt: először is, a határ túloldalán, a Vajdaságban jelentős magyar kisebbség élt, akik közül sokaknak voltak rokonai a menekültek között. Másodszor pedig 1956 decemberére a Szovjet Hadsereg elég szorosan lezárta a magyar–osztrák határt, a jugoszláv határt azonban csak néhány héttel később sikerült teljes hosszában ellenőrzése alá vonni. Ezért még 1957. január közepén is napi 5-600 magyar érkezett Jugoszláviába.

A menekülteket különböző, szögesdróttal körülvett, túlsúfolt táborokban helyezték el, közben a jugoszláv kormány az UNHCR segítségével tárgyalt az áttelepítésükről. A nyugati országok vonakodtak a kötelezettségvállalástól, és a főbiztosnak, Auguste Rudolph Lindtnak több mint hat hónapjába telt, amíg 1957 májusában áttörést tudott elérni. A Jugoszláviába menekült 20.000 magyar közül 2.300-at hazatelepítettek – egyeseket önként, másokat nem. Végül is több mint 2.000 menekültet az Egyesült Államokba, 1.800-at Kanadába és 2.000-et Ausztráliába vittek repülővel. Franciaország 1.500 magyart fogadott be Jugoszláviából, Belgium pedig majdnem 500-at. Kisebb csoportokat Svédországba, Dániába és Új-Zélandra telepítettek át, csaknem 700 magyar pedig Jugoszláviában telepedt le.

Az UNHCR működési struktúrája tökéletesedik

UNHCR számára széles körű elismertséget szerzett az, ahogyan a magyar menekültválságot kezelte. Az érintett kormányok pedig az 1956-os tapasztalatok fényében ártértékelték a szervezet struktúráját. 1957. júliusban az Egyesült Királyság képviselője az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának (ECOSOC) ülésén megfogalmazta, hogy „a Főbiztosság egésze elismerést érdemel azért, hogy a magyar menekültek ilyen csekély zavart okoztak, valamint, hogy a munkatársak az új és nyomasztó problémák kezelése közben nem hanyagolták el egyéb hétköznapi feladataikat.” Bár a magyar menekültek problémája rendkívül kényes kérdés volt a két, egymással versengő politikai tömb között, még a kommunista országok is az UNHCR érdemének tudták be az ügy szakszerű kezelését. Épp a magyar képviselő mutatott rá az ENSZ Közgyűlés hármas számú bizottságának 1957. novemberi ülésén, hogy a „főbiztosnak sikerült a súlyos nehézségek ellenére tisztán humanitárius és szociális szellemben, hatáskörével összhangban teljesítenie kötelességét”.

Ugyanezen az ülésen a Közgyűlés döntött két jelentős fejlesztésről, amelyek érintették az UNHCR szerkezetét. Egyrészt, a határozat felhatalmazta az UNHCR-t, hogy tartalék pénzalapot hozzon létre, amely lehetővé teszi, hogy a jövőben késedelem nélkül cselekedni tudjon válsághelyzetekben. Másrészt megnyitotta az utat a Főbiztosság Végrehajtó Bizottságának (EXCOM) létrehozása előtt, amely a mai napig az UNHCR irányító testülete. A Végrehajtó Bizottság hagyja jóvá a szervezet éves programját, és látja el tanácsokkal a főbiztost a menekültek védelme

és támogatása ügyében.

Az első nemzetközi év, amelyet az ENSZ meghirdetett, a Világ Menekültjeinek Éve volt 1959–1960-ban, hangsúlyozva a nemzetközi menekültügyek fontosságát és sürgető voltát. Bebizonyosodott, hogy a nemzetközi közösség végre elismerte: a menekültek problémája világméretű és tartós, így szükség van olyan nemzetközi testületre, mint az UNHCR, amely folyamatosan megoldásokat tud keresni az újonnan felmerülő menekültválságokra.

Ötven évvel később...

A magyar menekültválság máig érvényes tanulsága a világ számára a következő: noha a politikai erőviszonyok folyamatosan változnak, és korunk fegyveres konfliktusai és emberi jogsértései másfélék, mint a fél évszázaddal ezelőttiek, nem változik az üldözés ártatlan áldozatainak emberi szenvedése. Továbbra is szükség van a gyors, szakszerű humanitárius akciókra, amelyek biztosítják számukra a túlélést, a védelmet és problémájuk tartós megoldását. Az 1956-os magyarokkal ellentétben a mai menekültek általában nem szolidaritással és megértéssel találkoznak, hanem inkább gyanakvással és elutasítással. Akik üldözés miatt kénytelenek elmenekülni saját hazájukból, az őket befogadó országokban gyakran az idegen- vagy fajgyűlölő intolerancia és hátrányos megkülönböztetés újabb formáival szembesülnek.

A magyar példa azonban szemléletesen bizonyítja, hogy a menekültek befogadása kezdetben ugyan pénzügyi és szociális terhet jelenthet, nagylelkű befogadásuk hosszú távon kifizetődik. A magyar menekültek, gyermekeikkel és unokáikkal együtt ma elismert tagjai az őket befogadó társadalmaknak.

A menekültek olyan emberek, akik nehéz helyzetbe kerülnek olyan körülmények miatt, amelyeket nem tudnak befolyásolni. Amikor segítséget kapnak, lehetőséget kapnak arra, hogy új társadalmuk elkötelezett, lojális és értékes tagjai legyenek. A menekültek 2006-ban ugyanolyan fogadtatást érdemelnek, mint 1956-ban!

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 1954-ben és 1981-ben Nobel-békedíjat kapott.

Nyilatkozat: A fenti cikkben foglalt állítások a szerző állításai, és nem szükségképpen tükrözik az UNHCR véleményét.

Felhasznált dokumentumok

Hidas, Péter I.: „Our beloved Hungarians” – Hungarian Refugees in Yugoslavia in Transit to Canada, www.sympathico.ca/thidas/Hungarian-history/Yugoslavia.html, 2001.

Holborn, Louise W.: *Refuges: A problem of our Time – The Work of the United Nations High Commissioner for Refugees, 1951–1972*. Metuchen, N.J., The Scarecrow Press, Inc, 1975.

Stanek, Eduard: *Verfolgt, Verjagt, Vertrieben*. Vienna, Europaverlag, 1985.

UNHCR Handbook on Procedures and Criteries for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. 2005, web edition.

UNHCR.” In: *The State of the World’s Refugees 2000 – Fifty Years of Humanitarian Action: The Early Years*. Oxford University Press, 2001; ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Magyarországi Képvisellete, 2002.

A kortárs történész vallomása: a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963⁴⁴

Király Béla

1956-ban a magyar ifjúság, az értelmiség és igen nagymértékben az ipari munkásság olyan hősi magatartást tanúsított, amellyel lemosta a különben is igazságtalanul ránk kent olyan jelzőket, mint például „Hitler utolsó csatlósa”. Megírta újkori történelmünknek legfényesebb lapjait, és a magyar ügyet hat éven keresztül a világpolitika lényeges – esetenként domináns – tényezőjévé tette. A falusi lakosságot sem szabad ebből a listából kihagyni, mert ha a fálvakban a küzdelem (politikai és fegyveres) enyhébb volt is, mint az urbánus régiókban, a falu önként és visszatérítést nem kérve adott vért, élmezte és együttérzésével politikailag és erkölcsileg támogatta azokat, akik fegyverrel, szóval vagy tollal küzdöttek az elnyomás ellen. A nemzet egyé forrt annyira, amennyire 1848–1849 óta soha. Akkor is és 1956-ban is a cél a nemzeti függetlenség és az egyén jogainak visszaállítása volt. Mindkét forradalmunkat és szabadságharcunkat a klasszikus liberalizmus eszméi lelkesítették. A világ csodálata, a szabadságharcosok hősi helytállása és a felháborodás a szovjet agresszió miatt az ENSZ akcióját kényszerítette ki.

Az ENSZ akciója a magyar ügyben

A magyar ügy az ENSZ-ben 1956. október 28-án a Biztonsági Tanács ülésével kezdődött, és 1963. március 21-én ért véget, akkor, amikor a Kádár-rezsim általános amnesztiát hirdetett meg az Országgyűlésben. Az Egyesült Államok kormánya ezt az intézkedést kielégítőnek tekintette, és javasolta, hogy az ENSZ ismerje el a Kádár-rezsim képviselőjének megbízó levelét, ami meg is történt. Ezt megelőzően az ENSZ Közgyűlése 1962. december 20-án határozatilag a főtitkár megítélésére bízta a további teendőket. Ez gyakorlatilag levette ugyan a magyar kérdést az ENSZ napirendjéről, de olyan diplomáciai finomággal fogalmazták a határozatot, hogy ha az általános amnesztia nem történt volna meg, akkor a főtitkár minden további nélkül újra napirendre tűzethette volna. Ez nem történt meg. U Thant főtitkár Kádár meghívására 1963 júliusában Budapestre látogatott, királyi fogadtatásban részesült, ellenszolgáltatásként az ENSZ genfi rádióállomása megszüntette magyar nyelvű adásait. Ez volt a végszó az ENSZ-en belül a magyar ügyben.

Hat éven keresztül a magyar kérdés más világeseményekkel vetélkedett az ENSZ-en belül az elsőségért. Paradoxon gyanánt egyrésről a Nyugat és Kelet

⁴⁴ A tanulmány első megjelenése: *ENSZ-AKADÉMIA*, 1993. Szerk. Déer Miklós. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 1993, pp. 46–58.

összehangzó törekvése a hidegháború felszámolására, egyfajta détenté-ra, másrésről a háborús veszélyeket jelentő szuezi és kubai válságok versengtek velünk a világ és az ENSZ figyelméért. Ebben a versenyfutásban azonban voltak olyan jelenségek, amelyek állandóknak bizonyultak. Hadd soroljam fel ezeket, mielőtt a diplomáciai stratégiákra és apró taktikázásokra térnék ki.

Először is a magyar ügynek a BT napirendjére való felvételét az USA, az Egyesült Királyság és Franciaország együttesen előterjesztett levele javasolta a Főtitkárnak. Ez a három nyugati nagyhatalom maradt végig a magyar ügy alapvető támogatója. Az USA céltudatosan maximalista követelésekkel lépett fel a nyilvánosság előtt, ha a háttérben kompromisszumokra törekedett is. Franciaország militáns kiállása a magyar ügy mellett néha még az USA törekvéseit is felülmúlta.

A második meghatározó tényező az volt, hogy az USA kormánya és vezérkara úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a Magyarországnak nyújtott esetleges amerikai fegyveres segítség a harmadik világháborút robbantáná ki, az pedig csakis nukleáris háború lenne. A Nyugat ugyanis hagyományos technológiával nem, csakis nukleáris, fegyverekkel tudta volna a szovjet kolosszust megállítani. A nukleáris háború pedig civilizációnknak, ahogy azt ismerjük, véget vetett volna. A háborús megoldást az USA ezért elvetette, és erről a Szovjetuniót értesítették. Október 27-én John Foster Dulles külügyminiszter kijelentette, hogy kormánya nem tekinti a kelet-európai nemzeteket potenciális katonai szövetségeseinek. 28-án Henry Cabot Lodge USA fődelegátus ezt a kijelentést megismételte az ENSZ-ben, 29-én pedig Charles Bohlen nagykövet közölte Moszkvával, hogy Dulles kijelentését Eisenhower elnök jóváhagyásával tette. Az USA azt akarta kifejezni, hogy a Szovjetunióknak nincs attól tartanivalója, hogy Magyarországot elidegenítik tőle, így nincs értelme további szovjet agresszióknak. Moszkva azonban igazi bolsevista mentalitással úgy értelmezte a nyilatkozatokat, mintha szabad kezet kapott volna Magyarországon. A háború elkerülésére való törekvés nem változtatott azon, hogy politikailag az USA maradt a legcéltudatosabb támogatója ügyünknek, és az ő diplomáciájuk érte el végül is azt, ami a körülmények között elérhető volt.

A harmadik állandó tényező az volt, hogy a Kádár-rezsim politikája és diplomáciája a szovjet parancsok arcátlan és szolgai végrehajtása volt. Kádár a végső, részleges engedményét is (általános amnesztia) csak akkor tette meg, amikor erre a Szovjetunió engedélyt adott. S a Kádárnak tulajdonított állítólagos ragaszkodás a marxizmus-leninizmus elveihez alapjaiban véve nem ideológiai elkötelezettség, hanem az életben maradás vulgáris politikája volt. Ennek két pólusa ismerhető fel: a meghunyászkodás Moszkva felé, valamint a könnyörtelen terror és pártidiktatúra otthon.

A negyedik tényező az összehangolt szovjet-kádári álláspont, amely szerint a magyar ügy tárgyalása Magyarország belügyeibe való beavatkozás. Az 1956-os eseményeket „bűnös fasiszta jellegű személyek hajtották végre” – állították. Ebből aztán a végleges ferdítés az lett, hogy „ellenforradalom” zajlott le hazánkban, 1956-ban.

Az ötödik tényező a magyar delegátusnak pária sorsra juttatása volt azzal,

hogyan a fődelegátus megbízólevelét sem jóvá nem hagyták, sem el nem utasították. A Kádár diplomácia Mohamed koporsójaként ég és föld között lebegve elszigetelődött.

Ezek mellett az állandóan ható tényezők mellett a magyar ügy a diplomácia történetében egyedülálló jelenséggé vált: hol erőteljes nyomást váltva ki a Szovjetunióra és a csatlós Kádárra, hol háttérbe szorulva, de hat éven keresztül a világpolitika ügye maradt. Ennek a hosszú időszaknak négy egymással összefüggő, de mégis egyéni sajátossággal bíró szakasza volt.

Az első szakasz

A magyar kérdés az ENSZ ügyévé válik (Az Ötös Bizottság időszaka)

Az USA, az Egyesült Királyság és Franciaország az Alapokmány 34. paragrafusára hivatkozva – amely lehetőséget ad a Biztonsági Tanácsnak arra, hogy a békét veszélyeztető konfliktusokat megvizsgálja – arra kérték annak elnökét, hogy hívja össze a tanácsot „magyar kérdés” megvizsgálására. Október 28-án a szovjet delegáció tiltakozása ellenére az ügyet a BT napirendre is tűzte. Tudni kell ugyanis, hogy lényegi ügyekben van, ügyrendi kérdésekben azonban nincs a BT állandó tagjainak vétőjoga. Így a napirendre tűzést a Szovjetunió nem tudta megvétózni. Október 29-én azonban a szuezi válság elterelte a figyelmet a magyar ügyről. Ez volt az első, de nem utolsó eset, amikor más világválság háttérbe szorította a magyar kérdést. Emellett két másik esemény is hozzájárult ahhoz, hogy a magyar ügy támogatói úgy vélték, várni lehet: Nagy Imre október 28-i beszéde bizonyos konszolidációra adott reményt, de a szovjet–magyar tárgyalások kezdete is bizakodásra adott okot a BT tagjainak. Ha háttérbe szorult is a magyar kérdés, a tárgyalás a BT-ben folytatódott. A november 4-ei második szovjet agresszió azonban olyan világ-felháborodást okozott, hogy a BT kényszerítve érezte magát arra, hogy komoly munkába kezdjen. Az USA javaslatára elfogadta azt a határozati javaslatot, amely arra utasítja a Szovjetuniót, hogy vonja vissza csapatait Magyarországról, és több csapatot ne küldjön az országba. Jugoszlávia tartózkodása mellett a BT összes tagja elfogadta a határozati javaslatot, de a Szovjet Unió vétője érvénytelenítette azt.

Az ENSZ Közgyűlésének az USA javaslatára összehívott második rendkívüli sürgősségi ülészeke majd a XI. rendes ülészeke a beterjesztett és elfogadott határozati javaslatok értelmében: elítéli a szovjet fegyveres beavatkozást, követeli az emberi jogok sérelmének orvoslását, a szabadság helyreállítását, az ENSZ ellenőrzése alatt általános választásokat; a deportálások megszüntetését és a folyamatban levő genocídium leállítását. Közben megindult a 200 ezer magyar exodusa hazánkba. 1957. január 10-én a Közgyűlés öttagú különbizottságot jelölt ki, melynek küldetését a következőképpen fogalmazták:

„Attól az óhajtól vezéreltetve, hogy a Közgyűlést és valamennyi tagállamát a lehető legteljesebben és a lehető legjobban tájékoztassa egyrészt arról a helyzetről, amelyet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége idézett elő azzal, hogy

fegyveres ereje és más eszközök alkalmazásával beavatkozott Magyarország belügyeibe, másrészt a Közgyűlésnek e tárgyban tett javaslataihoz kapcsolódó fejleményekről,

1. Ezennel Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay megbízottaiból a fentebb meghatározott szándékkal különbizottságot *létesít* annak érdekében, hogy az Magyarországon és másutt vizsgálatot folytasson, közvetlen megfigyeléseket kezdeményezzen és végezzen, a legmegfelelőbb módon tanúvallomásokat felvéve, bizonyító anyagokat gyűjtve és értesítéseket szerezve, abból a célból, hogy megállapításairól jelentést tegyen a Közgyűlés tizenegyedik ülészakán, majd ezt követően időszakonként további jelentéseket készítsen a tagállamok és a Közgyűlés ülészsaka számára”.

A 2–6. pontok figyelmeztetik a Szovjetuniót és a Kádár-rezsimet, hogy működjenek együtt a Bizottsággal, különösen pedig, hogy engedjék be Magyarországra, és ott biztosítsanak számára szabad mozgást. Kéri a tagállamokat és a főtitkárt a munka támogatására, és a kérdésben hozott határozatok megvalósítására.

A Bizottság öt tagja az öt kontinens egy-egy Magyarországhoz hasonlóan kis államának képviselője lett. (Dánia: Alsing Emmanuel Andersen parlamenti képviselő, Dánia ENSZ-delegátusa, a Bizottság elnöke; Ausztrália: Keith Charles Owen Shann, nagykövet a Fülöp-szigeteken, a Bizottság „rapporteurje” vagyis jelentéstevője; Ceylon: Ratnakirti Senerat Serasinghe Gunewardene, nagykövet és meghatalmazott miniszter, országának állandó ENSZ-képviselője; Tunézia: Mongi Slim, nagykövet az Egyesült Államokban és Kanadában, ill. az ország ENSZ-delegátusa; Uruguay: Professzor Enrique Rodriguez Fabregat, rendkívüli nagykövet, országa állandó ENSZ-képviselője.) Povl Bang-Jensen dán diplomata volt a Bizottság titkára. Andersen elnök, Shann rapporteur és Fabregat nyíltan rendkívül szívélyesek voltak irántunk és a magyar ügy elkötelezett támogatói lettek. Többé-kevésbé ez állt Slim nagykövetre is. A ceyloni Gunewardene rendkívül éles „keresztkérdéseket” tett fel, sokszor az volt az ember érzése, hogy provokál a szovjet vonal támogatására. Egy napon azonban az ENSZ egyik sötétebb folyosóján a könyökömbé kapaszkodott, és azt mondta: „Bizonyára azt hiszi ön, hogy a magyar ügy ellensége vagyok. Nem vagyok! Higgyc el, sokkal nagyobb tekintélye lesz a végleges jelentésünknek azzal, hogy valaki élesen megkérdőjelez mindent, mintha az egész bizottság az elejétől fogva bólogató Jánusként viselkedne.” Valóban minden, a Szovjetuniót és Kádárt elítélő javaslatot Gunewardene meg is szavazott mindaddig, amíg a Szovjet Unió Ceylon kormányát meg nem vesztegette nagyon is előnyös gazdasági segítséggel, ami után 1958 őszén Ceylon kilépett a Bizottságból.

Az Ötös Bizottság rendkívül alapos munkát végzett. Nyilvános ülésen hallgatta meg Kéthly Annát, Nagy Imre kormányának államminiszterét, engem, mint a Nemzetőrség Főparancsnokát és Kővágó Józsefet, Budapest 1945–1947-es és 1956-os főpolgármesterét. A többi kihallgatás azonban zárt ajtók mögött folyt le. Összesen 111 személyt hallgattak meg: 35 tanút az USA-ban, 21-et Genfben, 16-ot Rómában, 30-at Bécsben és 9-et Londonban. A meghallgatottak mind szemtanúk

voltak. Senki olyant, aki 1956. október 23. előtt hagyta el az országot, nem hallgattak ki. Azon a feltételen túl, hogy a tanúknak autentikus forradalmároknak kellett lenniük, a Bizottság arra is ügyelt, hogy a társadalom minden rétege és az ország minden régiója képviselve legyen közöttük. A munkásság és az ifjúság adta a tanúk legnagyobb részét, többségük 35 évesnél fiatalabb volt. A bizottság végleges jelentése, amit a tagok egyhangúlag fogadtak el 1957. június 7-én, megállapítja, hogy „mély benyomást tett ránk a tanúk magatartása, vallomásuk logikája, tömörsége és józansága... különösen a legfiatalabbak tettek jó benyomást...” A szabadságharcosok otthon életüket tették kockára, idegenben pedig valóban nemzetünk eredményes diplomatájává váltak.

A 111 tanúból 81 saját kérésére névtelenül tett vallomást, azonban a bizottság tagjai ismerték kilétüket, és titkos névsorba foglalták őket. Ezt a listát semmisítette meg Bang-Jensen, a Bizottság titkára akkor, amikor a szovjet delegáció mindent megtett azért, hogy a tanúk személyazonosságát felfedjék. Céljuk az volt, hogy elrettentésül rokonaik ellen otthon érvényesítsék Kádár vörös terrorját. Bang-Jensen ezt követően öngyilkosságot követett el, a magyar ügy mártírja lett. A vallomások szövege 2000 gépelt oldalra rúgott. Sok tagállam dokumentumokat bocsátott a bizottság rendelkezésére. (Több ország budapesti követsége szolgáltatta ezeket az okmányokat.) Arra a kérdésre, hogy mi történt 1956-ban Magyarországon, saját vizsgálatuk eredményeképpen kitűnő összefoglalókat készítettek Belgium, Franciaország, Hollandia, Olaszország, az Egyesült Királyság és az USA kormányai. Az osztrák kormány további 38 menekültet hallgatott ki, és a vallomások összefoglalóját a bizottság rendelkezésére bocsátotta.

A Hágában székelő Nemzetközi Bíróság (International Court of Justice) saját kebelében folytatott vizsgálatot. Jelentésüket Sir Hartley Williams Shawcross QC., a bíróság tagja személyesen adta elő a Bizottság előtt.

A bizottság 1957. február 5-én bebocsátást kért Magyarországra, de a Kádár-rezsim válasza az volt, hogy a bizottság tevékenységével megszegi az ENSZ Alapokmányát, így nem kap bebocsátást. Amikor a bizottság Európában tevékenykedett, 1957. március 25-én újra bebocsátást kért. A válasz megint elutasító volt. 1957. március 14-én a román kormányt kérték fel arra, hogy az ott fogva tartott Nagy Imrét kihallgathassák. A válasz március 30-án érkezett meg. A román kormány is a Szovjet Unió hűséges csatlósaként azt válaszolta, hogy a Bizottság megalakítása sérti az Alapokmány szellemét, betűjét és a nemzetközi együttműködés akadályát. Így Romániába sem mehetett be a Bizottság.

Maga a jelentés a forradalom legkorábbi olyan tárgyilagos leírása, amihez semmi későbbi munka nem mérhető pontosság, hitelesség és az okmány tekintélye szempontjából. Magyarul is több kiadásban megjelent. Azt mondhatnám, hogy minden magyar állampolgár kötelessége, hogy tanulmányozza ezt az okmányt, hogy a Kádár-rezsim hazudozásaival félrevezetett írástudók és tanulatlanok egyaránt megtudhassák az igazságot.

Az események fő jellemzői világosan bontakoznak ki a jelentés lapjaiból.

- 1956 spontán felkelés, az összmagyarság forradalma volt, ami nemzeti függetlenségért és emberi méltóságért folytatott szabadságharcra fejlődött.
- A Szovjetunió brutális fegyveres agressziója nyomta el a különben sikeres forradalmat. November elejére a forradalom győzött, a végső Nagy Imre-kormány a nemzet bizalmát élvezve a magyarság méltó és autentikus képviselője volt. Sem jobbról, sem balról, sem személy, sem csoport nem hívhatta volna ki versenyre a Nagy Imre-kormányt siker reményében az elsőségért.
- a semlegesség nem okozója, hanem következménye volt a már folyamatban lévő második szovjet agresszióknak, mert az agresszió már október 31-től elkezdődött, november 4-én csak a fegyveres harc vette kezdetét.

Ez a kitűnő okmány volt az ENSZ vitáinak alapanyaga, méltán, hiszen a forradalom hiteles történetét adta. Nagy szerepe volt a világ felvilágosításában is. Azonnali politikai hatása azonban minimális volt, hiszen a Közgyűlés okmánya volt, és a Közgyűlésnek nem volt szankciók kiszabására jogosítványa. Szankciókat csakis a BT szabhatott volna ki, de azt a Szovjet Unió vétőjoga kizárta.

A második szakasz: 1958–1959

Fokozódó kísérletek a détente-ra. Nagy Imre kivégzése

A második időszakban az USA és a Szovjetunió kormányának megújuló détente-kísérlete szorította háttérbe a magyar kérdést. Ennek a kísérletnek vetett véget az 1958. júniusban Budapesten jogi álarcban elkövetett gyilkosság. Nagy Imre és társainak kivégzése ok és okozati kapcsolatban volt a kommunista világon belül dúló hármass feszültséggel: a kialakuló kínai–szovjet konfliktussal, az újraéledt jugoszláv–szovjet civakodással, és a szovjet párton belüli harccal Hruscsov és az öreg bolsevisták között. Hruscsov csoportja legyőzte ellenfeleit, de csakis Zsukov marsall és a hadsereg segítségével. Ez volt az első eset, hogy a szovjet hadsereg döntően avatkozott be az állam és a párt politikájába. De tipikus bolsevista „hálával” Hruscsov egy éven belül elcsapta Zsukovot. A Sztálin idejében szokásos véres tisztogatás ugyan nem ismétlődött meg, de olyan jellemző nevek, mint Molotov, Malenkov, Vorosilov kiiktatódtak a szovjet vezetésből.

Mint említettem, ennek az időszaknak a kezdetén a détente-ra való törekvés jellemezte a Kelet és a Nyugat politikáját egyaránt. A Szovjetunió javaslatot tett 1958 elején a kísérleti atomrobbanások megszüntetésére; Közép-Európa demilitarizálására (természetesen elsősorban a Német Szövetségi Köztársaságnak a NATO-ból való kiiktatása volt a cél); a NATO és a Varsói Paktum közötti meg nem támadási egyezmény kidolgozására. Ehhez a szovjet javaslatához csatlakozott Adam Rapacki lengyel külügyminiszter indítványa, hogy Németország, Lengyelország és Csehszlovákia területét nyilvánítsák atommentes övezetté.

Eisenhower kormánya egyidejűleg javaslatot tett 1958. január 12-én arra,

hogy az ENSZ-ben a vétőjogot szüntessék meg; egyesüljön a két Németország; Kelet-Közép-Európa országai számára biztosítsák a Jaltában deklarált nemzeti önrendelkezést; a világúrt csak békés tevékenységre használják; kezdjék meg a nukleáris leszerelést, vagyis állítsák le a nukleáris fegyverek gyártását.

A Szovjetunió és az Egyesült Államok ezen tervének nyilvánosságra hozatalával kezdődött meg Kelet és Nyugat vezetői újabb csúcstalálkozójának előkészítése. 1958 márciusában a külügyminiszterek találkoztak is. Moszkva azzal demonstrálta szándéka komolyságát, hogy visszavonta Romániából megszálló csapatait, Magyarországról pedig állítólag kivont egy hadosztályt. Közben azonban azt is kijelentette, hogy nem hajlandó még csak tárgyalni sem a német kérdésről, sem Kelet-Közép-Európáról, egyetlen tárgyra kívánja a figyelmet összpontosítani, a NATO–Varsói Paktum megneemtámadási egyezményre.

Ebbe a helyzetbe robbant be a június 16-i budapesti kivégzések híre. A magyar tragédia került ismét a világpolitika központjába. Az újabb detente-kísérlet összeomlott. Az Ötös Bizottság kiegészítő jelentést adott ki. Közben lezajlott a Kremlben a már említett Hruscsov-puccs, amelyből ő emelkedett ki, mint az új diktátor. Az úgynevezett kollektív vezetésnek vége szakadt. Hogy miért kockáztatta Hruscsov vágyalmát, a detente-ot a kivégzés elrendelésével? Azért, mert a szovjet külpolitika a belpolitika foglya volt.

1958 őszén összeült az ENSZ Közgyűlés rendes évi ülészsaka. A Kádár-rezsim tisztában volt azzal, hogy a Közgyűlést ismét a magyar kérdés dominálja majd, ezért ellentámadással próbálkoztak védekezni. Szeptember 13-án, a Közgyűlés megnyitásának küszöbén az Országházban nagydobra vert sajtókonferenciát tartottak. „Leleplezték” az USA kémakcióit azzal, hogy a bűneit megbánt Karsai Józsefet, egy állítólagos volt CIA-kémet produkálták. Egy mellékszobában kémeszközöket állítottak ki (rádió, fegyver stb.). Tiltakoztak az USA ellenséges politikája, az Amerika Hangja és a Szabad Európa Rádiók adásai ellen.

A magyar ügy természetesen a Közgyűlés napirendjére került. A magyar delegátus kijelentette, hogy a szovjet csapatok addig maradnak Magyarországon, amíg a két illetékes ország azt jónak látja. Az első békéltető hang is elhangzott ajkáról, amikor bejelentette, hogy az 1956-ért való „kérdőre-vonásoknak vége van”.

Az ENSZ-határozat elítélte Nagy Imre és társainak kivégzését, és kijelölte Sir Leslie Munrot, az új-zélandi diplomatát, hogy tegyen jelentést az ENSZ Közgyűlésnek arról, hogy az illetékesek hogyan hajtják végre az ENSZ határozatait. 54 szavazattal, a szovjet tábor ellenszavazata és 16 tartózkodás mellett elfogadták a határozatot. Jugoszlávia nem volt jelen a szavazáskor.

Ekkor kezdődik az a masszív szovjet kampány, amelynek célja, hogy az ENSZ tagállamainak mennél nagyobb száma – ha nem is bírható rá, hogy a határozatok ellen szavazzon – legalább tartózkodjon a szavazástól, és így segítse a magyar kérdést lassan elhalni. Ekkor kapott Ceylon is jelentős szovjet gazdasági segítyt. Ennek a megvesztegetésnek a következménye lett, hogy az Ötös Bizottság munkája ellehetetlenült azzal, hogy Ceylon kilépett belőle. Ezért volt szükség Sir

Leslie Munro kinevezésére, aki most már nem mint bizottság, hanem mint a Közgyűlés egyéni képviselője folytatta a magyar ügyben a vizsgálatot. Izraelt azzal zsarolta a Kádár-kormány, hogy „lelepleztek” egy állítólagos „ékszercsempészt”. Súlyos jóvátételt követeltek, és leállították az Izraelbe való kivándorlást. Izrael valóban egyszer távol is maradt, egyszer pedig tartózkodott a szavazástól. Ugyanígy zsarolták a görög kormányt is, görög menekültek hazatelepítésének leállításával. Egyiptom Magyarországtól egy Nílus-hidat, vasúti diesel mozdonyokat, rendőrségi felszerelést és más „segélyt” kapott. A negatív szavazatok (azaz a „nem” és a „tartózkodás”) száma növekedett is:

<i>v</i>	<i>é</i>	<i>I</i> <i>gen</i>	<i>N</i> <i>em</i>	<i>tartózkodás</i>	<i>negatív</i> <i>összesen</i>
959	1	5	1	15	25
		1	0		
960	1	5	1	31	43
		4	2		
961	1	4	1	32	49
		9	7		
962	1	4	3	19	53
		3	4		

Az ENSZ Közgyűlés 1959 őszi rendes ülészakájának idején a háttérben újabb szovjet–amerikai kísérletek folytak a détente megteremtésére. Hruscsov és Eisenhower találkozott Camp Davidben. Az ENSZ Közgyűlésen hangsúlyozta is a szovjet fődelegátus, Vaszilij Vaszilievics Kuznyecov, hogy szükséges fenntartani „Camp David szellemét”. Követelte, hogy Kádárék teljes képviseletet kapjanak, mert e nélkül a nemzetközi enyhülés elképzelhetetlen. Henry Cabot Lodge amerikai fődelegátus azzal vágott vissza, hogy ha a Szovjetunió és Magyarország teljesítené az ENSZ határozatait, akkor felelnének meg „Camp David szellemének”. December 9-én határozatot hozott a Közgyűlés, melyben elítélte az érvényes ENSZ-határozatok figyelmen kívül hagyását. Kádáréknak világossá vált, hogy nemzetközi elismerésük hosszú küzdelem után következhet csak be. Ha siettetni kívánják, nekik kell engedményeket tenniük. Így indult el az új szakasz, amelyben el kellett dőlnie annak, hogy a „normalizálódás” kövesse-e vagy megelőzze az általános amnesztiát.

A harmadik szakasz: 1960–1961 **Útkeresés a „normalizálódás” felé**

1960–1961 folyamán Kádárék kapcsolatot kerestek az USA-val, ezzel párhuzamosan a „normalizálódás” makacs ellenségeit, a párton belüli szélsőséges bolsevistákat megpróbálták elszigetelni. A Kádár-rezsim és az USA kormánya között dialógus kezdődött Washingtonban. Zádor Tibor magyar ügyvivő a State Department kelet-európai osztályának vezetőjével, Harold C. Vedelerrel és helyettesével, Robert McKissonnal kezdett eszmecsere. Közben 1960 áprilisában Kádár bejelentette az internáló táborok felosztatását. Ez volt az első határozott és nyilvános lépés Kádár részéről abból a célból, hogy kormánya nemzetközi elismerését elérje. A „felszabadulás”, azaz a megszálló német csapatok 1945. áprilisi eltávozásának tizenötödik évfordulóján pedig Kádár korlátozott amnesztiát jelentett be. A kiszabadult internáltak között, csakúgy, mint 1953-ban, elsősorban reform kommunisták és régi bolsevisták voltak. Ekkor szabadult Déry Tibor és Háy Gyula, akiknek kiszabadítása érdekében a nemzetközi PEN Klub már hosszú időn át kampányt folytatott. A javíthatatlan bolsevisták között szabadult Farkas Mihály és fia, Farkas Vladimir. A Zádor–Vedeler dialóg során az utóbbi elismerte, hogy ezek jó irányú lépések voltak, de azt is kijelentette (és ez végig az amerikai politika lényege maradt), hogy a „normalizálás” előfeltétele 1956 minden káros következményének megszüntetése. Annak a reménynek adott kifejezést Vedeler, hogy az összes politikai fogoly kiszabadul. Zádor, ez a makacs bolsevista, nem ismerve fel azt, hogy az USA törvényhozása és közvéleménye egyetért saját kormánya politikájával, azt a badar javaslatot tette Kádárnak, hogy az amerikai kormány feje felett forduljanak az amerikai néphez, az meg fogja érteni Kádárékat.

Ebben a hangulatban jelent meg Hruscsov az összes csatlós vezetővel együtt New Yorkban. Kádár fórumot kapott az ENSZ Közgyűlésen, de beszéde alatt a delegációk zöme kivonult. Kádár majdnem üres teremben szónokolt. Közben Kennedy elnök újabb déttente-kísérlete és az egyre számosabb új afrikai delegációk magatartása a magyar ügyet ismét a háttérbe szorította. 1960-ban már egyszerűen nem jutott idő a magyar ügy közgyűlési tárgyalására.

1961-ben sikerült a Közgyűlésben a magyar kérdés megvitatását keresztülröszkolni. Határozatot is hozott a Közgyűlés, amely sérelmezte azt, hogy sem a Szovjetunió, sem a Kádár-rezsim nem vette figyelembe az ENSZ határozatait. Erre a határozatra 49 igenlő és 17 nem szavazatot adtak le, és 32 küldöttség tartózkodott a szavazástól. Az afrikai és ázsiai küldöttségek mindinkább hangoztatták, hogy a magyar kérdés nem érinti a világpolitikát. Ez az irányzat valóban segítette a Kádár-rendszert, s reményt adott számukra, hogy a magyar kérdés érdeklődés hiányában előbb-utóbb elhal. Kádárék azonban türelmetlenek voltak, konkrét és mielőbbi lépést szerettek volna elérni a nemzetközi elismerésük érdekében. A Washingtonban folyó beszélgetéseken és minden más lehető módon azt terjesztették, hogy ha a Kádár-rendszert nem tartanák állandó nyomás alatt – például, ha elismernék az ENSZ-küldöttségük megbízólevelét –, sokkal könnyebb lenne Kádárnak otthon olyan lépéseket tenni, amiket a Nyugat követel. Azaz Kádárékban nagy volt az igyekezet arra, hogy elismerjék őket, de el akarták azt a látszatot kerülni, hogy a „normalizálást” a Nyugat nyomására hajtották végre. Ezt a kívánságot olyan hatásosan szorgalmazták Kádár ügynökei, hogy végül is olyan

módszert fogadott el a Nyugat, amely azt sejtette, mintha Kádár saját jószántából adott volna amnesztiát.

A negyedik szakasz: 1962–1963

A magyar ügy lekerül az ENSZ Közgyűlés napirendjéről

1962 márciusában Radványi János ügyvivőként érkezik Washingtonba, missziója a „normalizálás” kivívása. Radványi bejelentette, hogy minél kisebb nyomás alatt tartják Kádárt, annál hamarabb tud engedni. Javasolta, hogy legyen vége a hatéves tragédiának, az USA jelezze, hogy hajlandó feladni az ellenségeskedést, és ennek első lépéseként vegyék le a magyar ügyet az ENSZ napirendjéről, és ismerjék el a magyar delegátus megbízólevelét.

Az USA-kormány véleménye azonban az volt, hogy az amnesztiának meg kell előznie a normalizálódást.

1956 után az első magas szintű találkozás 1962. április 26-án zajlott le, amikor George C. McGhee külügyminiszter helyettes fogadta Radványit az utóbbi kérésére. Radványi megismételte a fenti elgondolást, de McGhee válasza az volt, hogy Magyarországnak kell elintéznie az ügyet az ENSZ-szel, és önkéntesen kell amnesztiát elrendelnie. Ez az *önkéntességre* utalás volt az első jelentős amerikai engedmény. Egyszersmind azt is jelentette, hogy az USA lehetségesnek tartja, hogy ez meg is történik.

Júniusban további dialógusok zajlottak le a magyar ügyvivő és amerikai államférfiak, köztük Chester Bowles nagykövet, Allen J. Ellender és Claiborn Pell szenátorok között. A magyar fél azt tapasztalta, hogy az amerikai kormány minden ágazatában, minden fokon az általános amnesztiát tartja a normalizálódás előfeltételének. Kádár hajlandónak is mutatkozott erre a lépésre, de ehhez két akadályt kellett még leküzdenie: Moszkva engedélyét kellett megszereznie, és otthon a javíthatatlan bolsevisták ellenállását kellett leküzdenie. Megkönnyítette a helyzetet, hogy Kádár diplomatái biztos hírként jelentették, hogy az otthoni bolsevisták állításával szemben nem a Mindszenty-ügy megoldása, hanem az amnesztia az USA kormányának az előfeltétele ahhoz, hogy a kapcsolat „normalizálódjék”. Augusztusban azonban figyelmeztetést kapott Kádár az USA ENSZ fődelegátusától, Adlai Ewing Stevensontól és az ENSZ főtítkárától, U Thanttól is, hogy a magyar kérdés kiemelkedő ügy még mindig, annak a Közgyűlés ősszel kezdődő XVII. ülészakának tárgysorozatában szerepelnie kell.

1962 szeptemberében Radványi további dialógust kezdeményezett a külügyminiszter helyettessel, Richard Davis-szel, az európai ügyek főnökével, azt kérve, hogy adják írásba, hogy általános amnesztia esetén leveszik a magyar kérdést a Közgyűlés napirendjéről. Október 20-ára új találkozó jött létre a két diplomata között. Davis akkor átadott Radványinak „egy papírlapot”, ami nem volt hivatalos írás, így aláírás sem volt rajta. Davis hangsúlyozta, hogy az nem volt hivatalos közlemény, csak „egy papírdarab”, de rajta az állt: „az a remény, hogy 1956 minden következményét kiradírozzák...” Ezzel az első tétellel nem

összefüggésben az is rajta állt a papíron, hogy „az Egyesült Államok szándéka befolyását arra használni, hogy a magyar ügy lekerüljön az ENSZ Közgyűlés napirendjéről”. Ezeket az aktusokat követően lehetséges lesz a normalizálás, vagyis a nagykövetek cseréje, az utazási korlátozások felfüggesztése és más kedvezmények. Mivel ez a „papírdarab” nem volt hivatalos közlemény, Kádárék sem adtak hivatalos választ, de *ez volt az a fordulópont*, ami után a magyar ügyet az ENSZ hatásköréből véglegesen kivonták. Közben azonban a „hivatalos” malom tovább őrölt.

1962. szeptember 24-én 43 szavazattal 34 ellenében 19 tartózkodás mellett a magyar ügy ismét a Közgyűlés tárgysorozatába kerül. Sir Leslie Munro előadta harmadik jelentését, amelyben hangsúlyozta, hogy a szovjet katonai megszállás változatlanul folytatódik; sem a Szovjetunió, sem a Kádár-rezsim nem hajtotta végre az ENSZ határozatait. A Közgyűlés az ügyet a Speciális Politikai Főbizottsághoz utalta. Amikor Péter János beszélt a Közgyűlésben, az amerikai delegáció kivonult. A látszat az volt, hogy a Nyugat politikája nem változott, a magyar kérdés az ENSZ ügye marad.

Közben új világ-krízis, a kubai válság avatkozott a dolgok menetébe. Így nem kerülhetett a magyar ügy korán a Közgyűlés elé. Az 1962-es kubai válság oka az volt, hogy az 1961-es Disznó-öböl katasztrófa után, amikor is a Fidel Castro ellenes kubai intervenciók vereséget szenvedtek, a Szovjetunió Kubát középhatótávú rakétákkal és atomfegyverekkel kívánta felszerelni. Ezzel az eddigi atomrakéta-egyensúly felborult volna. 1962. október 22-én Kennedy elnök TV-beszédében bejelentette, hogy Kubát karantén alá helyezte. A világ nukleáris háború küszöbén állt. Október 28-án azonban a moszkvai rádió bejelentette, hogy a Szovjetunió visszavonja a rakétákat, az USA pedig Törökországból vonja ki a stratégiai fegyvereit. A nukleáris háború veszélye megszűnt, de ezzel Moszkva sokat veszített tekintélyéből. Az afrikai forradalmi mozgalmak Moszkva szégyenletes gyáva meghunyászkodásáról beszéltek. Kennedy viszont kötelezettséget vállalt arra, hogy az USA nem enged meg agressziókat a Karib-szigeteken. Új détente vette kezdetét, de ez már nem volt riválisunk, hanem ellenkezőleg, utat nyitott a magyar ügy lezárására.

1962. november 7-én Kádár Moszkvában megkapta Hruscsov beleegyezését az általános amnesztiához. November 20-án, a VIII. Kongresszuson Kádár bejelentette az általános amnesztiát, bízva abban, hogy az amerikai „papírdarab” érvényes lesz, és az USA kormánya teljesíti azt, amit kilátásba helyezett. Kádár szerint a politikai foglyok 95%-a máris szabadult. További szabadulásokat is kilátásba helyezett, azt remélve, hogy a magyar ügy lekerül az ENSZ Közgyűlés napirendjéről. A „papírdarab” igazat mondott.

1962. december 4-én Radványi meglátogatta Davis miniszterhelyettest, aki közölte, hogy Kádár kijelentéseit autentikus elkötelezettségnek tekintik és elfogadják. Megígérte, hogy „megkísérlik” az ENSZ-vitát befejezni. Kádár meghívta U Thant ENSZ főtitkárt Budapestre. 1962. december 18-án a Speciális Politikai Főbizottság elfogadta az USA határozati javaslatát, amely szerint a főtitkárt megkéri, hogy kezdeményezzen olyan akciót a magyar ügyben, amit

helyesnek lát, más szóval az ügyet le lehet venni a tárgysorozatról. Az USA azt is javasolta, hogy Sir Leslie Munro 1958. decembere óta létezett megbízatását ne hosszabbítsák meg. A Bizottság az amerikai javaslatot 43 igen, 14 nem és 32 tartózkodás mellett elfogadta. Így került a magyar ügy utolsó esetben a Közgyűlés elé, ahol a határozati javaslatot 1962. december 20-án 50 igen, 13 nem és 40 tartózkodással elfogadták. Ezzel a magyar ügy lekerült az ENSZ napirendjéről. A magyar delegátus képviseleti jogának kérdése egyszerűen „elhalt” ezen a Közgyűlésen.

1963. júliusában U Thant tényleg Magyarországra látogatott, és mint már mondtam, királyi pompával fogadták.

1963. március 21-én Kádár általános amnesztiát rendelt el, de ezt nem a pártban, hanem az Országgyűlésben hirdette ki. Bibó István, Kopácsi Sándor mellett öreg bolsevisták, háborús bűnösök és „szökésben lévők” kaptak amnesztiát; azonban az amnesztia nem vonatkozott „kémekre, hazaárulókra, gyűjtogatókra”. Ez viszont annyit jelent, hogy Kádár még mindig visszatartott politikai foglyokat. A State Department pozitívnak ítélte a Kádár-rezsim akcióját, és javasolta, hogy a kádári ENSZ-delegátus megbízólevelét fogadják el, ami meg is történt, és ezzel a jogi ÁMEN-t kimondták a magyar ügyre. Otthon pedig a kádári vörös terror és a „kemény” diktatúra után az úgynevezett „puha” diktatúrát vezették be, amelynek állítólagos alapelve az volt, hogy „...aki nincs ellenünk, az velünk van...”

Visszatekintés

Az ENSZ Ötös Bizottságának jelentése, Sir Leslie Munro tevékenysége és az ENSZ hatéves munkája hozzájárult ahhoz, hogy a világ közvéleménye jól megértse a magyar forradalom jelentőségét. A három nyugati nagyhatalom meg nem alkuvó politikája, de különösen az USA ragaszkodása a magyarországi helyzet „normalizálásához”, ha nem is vezetett demokráciához és a szovjet csapatok kivonulásához, azt elérte, hogy 1963-tól Kádár enyhébb kezekkel uralkodott.

Az ENSZ munkája és a nyugati világ gondolkodói örök emléket állítottak 1956 hőseinek, akár fegyverrel, sztrájkokkal, szóval vagy írással küzdöttek is függetlenségünkért és szabadságunkért. Hadd említsek néhányat ezek közül a gondolkodók közül, akik a forradalom alatt és azt követő meglepően rövid időn belül tisztán felismerték, mi történt Magyarországon 1956-ban.

A szociológus Hannah Arendt a spontán keletkezett tanácsokban és nem az újraéledt politikai pártokban látta annak „tisztá” jelét, hogy a demokrácia a diktatúrával szemben felvirágozott, és a zsarnokság ellen felébredt a szabadság...” A magyar nép bölcsessége és alkotóképessége tett mély benyomást erre a nagyszerű tudós asszonyra.

Albert Camus szerint „a magyar vér az emberiségnek olyan kincsévé vált, hogy minden cseppjével takarékoskodnunk kell...” Hasonlítsuk össze ezt a megállapítást a „Hitler utolsó csatlósa” jelzővel, hogy lemérhessük a szabadságharcosok tettének globális hatását.

Milovan Gyilas látnokinak nevezhető véleménye az volt, hogy „...az a seb, amelyet a magyar forradalom ejtett a kommunizmus testén, teljesen soha nem forr be...”. Valóban, a magyar 1956 nélkül az 1989–1990-es fordulat a Szovjetunióban és Közép-Kelet-Európában vagy egyáltalán nem történt volna meg, vagy nem úgy és nem akkor, mint ahogy és amikor végbement. Ezt jelenti 1956, ezt kell megérteni. Ezért kell 1956-ot tanulmányozni, elsősorban az ifjúságnak. Ahogy 1956-hoz tartoznak a szabadságharcosok, a forradalmárok, a hősi év eseményei, ugyanúgy 1956-hoz tartozik az ENSZ hatéves munkája is.

Kulcs-publikációk

Report of the Special Committee on the Problem of Hungary. General Assembly: Official Records, Eleventh Session Supplement No 18 (A/3592) New York, 1957.

János Radványi: *Hungary and the Superpowers: The 1956 Revolution and Realpolitik.* Stanford, Hoover Institution Press, 1972. XVII. (A fenti tanulmányban említett neveket, dátumokat, statisztikákat ennek a kiadványnak a tartalmával egyeztettem.)

Béla K. Király, Barbara Lotze and Nándor Dreisziger (Editors): *The First War Between Socialist States: The Hungarian Revolution of 1956 and its Impact,* Highland Lakes, Columbia University Press, 1984. (Adatokat tartalmaz a forradalom globális hatásairól.)

Az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység a magyar menekültek és Magyarország megsegítésére az 1956-os magyar forradalom leverése után

(Válogatott dokumentumok, 1956. november–1957. október)

Közlő: Kecskés D. Gusztáv

A dokumentumokat fordította: *Liwa-Horváth Krisztina*

Bevezetés

A Magyarország és a világszervezet kapcsolatára vonatkozó legnagyobb terjedelmű és legértékesebb külföldi forrásanyag, az ENSZ Titkárság belső iratai túlnyomórészt New York-i archívumokban találhatók.⁴⁵ A Magyarországra vonatkozó iratokon túl nagy forrásértéket képviselnek a volt szovjet csatlósállamokkal és a kelet-nyugati kapcsolatokkal foglalkozó, az ENSZ Titkárságán készült elemzések is. A Kelet és a Nyugat közti viszonyt illetően különösen érdekesek az U Thant ENSZ főtitkár számára készített, sajtóanyagokra hivatkozó alapos havi jelentések, amelyek – sajátos módon – szovjet és nyugati tanácsadók keze nyomát egyaránt magukon viselik (1965 és 1970 közötti sorozat). A szovjet csatlósállamokról szóló dokumentumok közül kiemelkedik három, összesen 108 oldalas, dátum nélküli, de bizonyára 1957-ben íródott tanulmány, melyek közül az első a „Politikai fejlemények a kelet-európai országokban Sztálin szerepének Hruscsov általi átértékelése után”, a második „Lengyelország a desztalinizáció után”, míg a harmadik „Magyarország a desztalinizáció után” címet viseli. A teljes Magyarországgal kapcsolatos anyag legnagyobb része az 1956 és 1963 közötti évekből származik, és a magyar forradalom ügyének ENSZ-beli kezelésével függ össze. Ebben az időszakban Magyarország nemzetközi válsággócként jelent meg a világszervezet számára, amellyel az ENSZ Biztonsági Tanácsán és Közgyűlésén túl több vizsgálóbizottság és szakosított intézmény foglalkozott (a FAO, a Menekültügyi Főbiztosság, az Egészségügyi Világszervezet, az UNICEF, Európai Gazdasági Bizottság stb.). Újdonságnak számít, hogy az ENSZ Titkárság levéltári anyagának segítségével az e szervezetek által készített nyilvános ENSZ-dokumentumokon túl megismerhetjük a szóban forgó anyagok keletkezésének folyamatát, és az azok felhasználására kidolgozott terveket is. Különösen fontosak a főtitkár számára a magyar forradalomról és az annak leverése nyomán berendezkedő Kádár-kormányról fogalmazott elemzések.

⁴⁵ 2004. június–augusztusban a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj és a Külügyminisztérium támogatásával New Yorkban végzett kutatásaim során iratokat gyűjtöttem az ENSZ Levéltárában (United Nations – Archives and Records Management Section), a Columbia Egyetem Könyvtárának (Buttler Library) Kézirattárában (Rare Book and Manuscript Library) és az ENSZ Könyvtárában (Dag Hammarskjöld Library).

A Columbia Egyetem Kézirattárában Andrew Wellington Cordier ENSZ-főtitkárhelyettes dokumentumai közt van négydoboznyi anyag a magyar ügy ENSZ-beli kezeléséről, elsősorban az 1957. januárban alakult, a magyar forradalom okait és lefolyását vizsgáló ún. Ötös Bizottság tevékenységéről. Dag Hammarskjöld svéd származású ENSZ főtitkár (1953–1961) iratainak egy részét halála után Stockholmba szállították. A svéd Királyi Könyvtár Kézirattárában őrzött dokumentum együttesből mintegy 2000 oldalnyi Magyarországra vonatkozik.⁴⁶ Megemlítendő például egy 1956. november 15–16-ai táviratváltás, amely Cordier főtitkár-helyettes és a szuezi háború következményeinek rendezése végett éppen Kairóban tartózkodó Dag Hammarskjöld között zajlott. Hammarskjöld igyekezett kitérni az elől az amerikai felvetés elől, hogy az ENSZ főtitkáráként erőteljesen fellépjen a magyarok tömeges Szovjetunióba hurcolása ellen. Úgy találta, hogy egy ilyen állásfoglalás nem segítene a magyarokon, viszont megnehezítené közel-keleti tárgyalásait.

Külföldi eredetű, de jelenleg Magyarországon található forrásanyag a Héderváry Klára által az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárának adományozott ENSZ dokumentáció. Héderváry az ENSZ 1957–1958-ban működő ún. Ötös Bizottságának titkárnője és tolmácsa volt. A Bizottság mandátumának lejártá után továbbra is az ENSZ-ben dolgozott. Az iratgyűjtemény fő csoportjai a következők: a Bizottság munkája során keletkezett iratok, beleértve a tanúvallomások jegyzőkönyveit és magnófelvételeit. Az egyes kormányokkal, diplomáciai testületekkel, nem-kormányzati szervezetekkel, szakértőkkel és egyénekké váló, a magyar ügygel összefüggő kapcsolattartás, így levelezés és más dokumentumok. A Bizottság által az ENSZ Közgyűlésnek benyújtott jelentés vázlatai. Végül: heti és havi összeállítások az egyes vonatkozó témakörökről, elsősorban a Magyarországon történekről. Ez az iratcsoport hasznosan egészíti ki a New Yorkban és Stockholmban található dokumentációt. Az OSZK Kézirattárában a magyar ügy ENSZ-beli útjával összefüggő további forrásanyag Nagy András Bang-Jensennel kapcsolatos gyűjteménye és Kéthly Anna hagyatéka, amely Kéthly 1956 utáni emigrációs tevékenységével kapcsolatos iratokat, főként a leveleket tartalmazza.

Az alábbiakban közölt dokumentumok, amelyek a magyar menekültek és Magyarország megsegítése érdekében kifejtett, az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység történetét elevenítik fel, az ENSZ Titkárság levéltári anyagából származnak⁴⁷. A világszervezet addigi történetének legnagyobb szabású segélyezési akciója iratai között szerepel az ENSZ Titkárság különféle ügyosztályai közti levelezés; az ENSZ Európai Hivatalával és a szakosított intézményekkel, különösen a Menekültügyi Főbiztossággal és a FAO-val folytatott kapcsolattartás dokumentációja; megtalálhatók továbbá a segélyprogramok

⁴⁶ A New York-i kutatások kiegészítéseként 2005 áprilisában a Magyar Tudományos Akadémia és a svéd Akadémia ösztöndíjával alkalmam volt a Magyarországgal kapcsolatos dokumentumokat a svéd Királyi Könyvtár Kézirattárában áttanulmányozni.

⁴⁷ A dokumentumokat az eredetihez hasonló formátumban közöljük.

szervezésében nagy jelentőségű tanácskozások jegyzőkönyvei; az ENSZ humanitárius tevékenységéről időről időre készített hivatalos jelentések; a magyar hatóságok és az ENSZ közti dialógus írott emlékei; végül a menekültek mozgását, társadalmi összetételét megjelenítő statisztikák.

A bemutatásra kerülő dokumentumok sejtetni engedik egy világméretű segélyakció szervezésének belső műhelytitkait: a pénzügyi háttér megteremtésének nehézségeit, a tömegsajtó, benne az elektronikus médiában rejlő lehetőségek kihasználására irányuló tudatos törekvéseket, az ENSZ-családon belüli kompetenciaharcokat, így az ENSZ New York-i központja, a Menekültügyi Főbiztosság és a FAO közötti nézeteltéréseket. Fogalmat alkothatunk arról, hogy az Egyesült Államok vezette nyugati és a Szovjetunió által irányított keleti tábor között mennyire szűk mozgástér állt a világszervezet vezetésének rendelkezésére. Nagy dilemmát okozott például, hogyan lehet úgy érezhető segítséget nyújtani Magyarország lakosságának, hogy közben az akció ne váljon a magyar gazdaságot fellendítő programmá, amely megszilárdíthatná a Nyugat által diplomáciai karanténban tartott Kádár-kormány helyzetét. A magyar menekültek fontos szerepet kaptak a hidegháborús szembenállás ideológiai frontján is: a NATO Levéltárának dokumentumai szerint az Észak-atlanti Szövetség tagállamai a magyar menekültek tömeges befogadásával és sikeres integrációjával jelentős propagandahatást kívántak tenni a világ közvéleményére.⁴⁸ Bizonyára e nyilvánosan nem hirdetett célnak is szerepe volt abban, hogy a magyar menekülteknek juttatott nemzetközi pénzügyi támogatás arányaiban sokszorosan felülmúlta a palesztin menekültek helyzetének megoldására költött összegeket. Ezzel szemben a hivatalos magyar diplomácia – a Szovjetunióval a háttérben – a menekültek visszacsábításával nyugati beilleszkedésük csődjét igyekezett bizonyítani.

⁴⁸ Lásd: Kecskés D. Gusztáv: „Az 1956-os magyar menekültek és Franciaország”. *Múltunk*, 2003. (48. évf.) 4. sz. pp. 115–148.

1956. november 5.

A MAGYARORSZÁGI HELYZET

Javaslat az A/3286. számú dokumentumban rögzített határozat⁴⁹ 7. és 8. paragrafusának végrehajtására

1. Ezen feljegyzés írásakor még nem dőlt el, az Egyesült Nemzetek elismeri-e a magyarországi Kádár-kormányt, amely – elismerése esetén – az egyik fő magyarországi információs forrás a magyar nép segélyszükségeit illetően.
2. A határozat 7. paragrafusa a következő:

„Felkéri a főtitkárt, hogy a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva sürgősen tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, és a lehető leggyorsabban tegyen jelentést a Közgyűlésnek.”

3. E határozat szempontjából a megfelelő szakosított intézmények alatt a WHO és a FAO értendő. Az Egyesült Nemzeteken belül az UNICEF és a Menekültügyi Főbiztosság is érintett. A főtitkárnak hivatalosan közölnie kell a határozat tartalmát a WHO és a FAO vezetőivel, illetve a Menekültügyi Főbiztossággal, megadva nekik a 7. paragrafussal kapcsolatban velük konzultációra kijelölt képviselője nevét.
4. A főtitkár képviselőjét (Pelt urat vagy bármely más megbízott személyt) utasítani kell, hogy azonnal konzultáljon a WHO főigazgatójával és a FAO ügyvezető főigazgatójával a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről. Konzultálnia kell a Genfben székelő kormányzati és nem kormányzati szervezetekkel is, különösképpen a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával és a Vöröskereszt Társaságok Ligájával, majd november 7-én, szerdán délig (az Amerikai Egyesült Államok keleti partvidékének zónaideje szerint) jelentenie kell a főtitkárnak a magyar nép szükségleteiről gyűjtött minden információt. A főtitkárnak bizalmas táviratot kell küldenie Leopold Boissier⁵⁰ úrnak, az ICRS⁵¹ elnökének, kérve őt, hogy minden segítséget adjon meg a főtitkár képviselőjének. A főtitkár képviselőjét tájékoztatni kell kifejezetten arról is, hogy konzultáljon-e a helyi magyar képviselőkkel.
5. A határozat azokra a magyarokra is vonatkozik, akik a közelmúlt eseményei miatt elmenekültek országukból. Legalább 15 ezren vannak most Ausztriában. A Menekültügyi Főbiztosság 25 000 dollárt különített el azonnali szükségleteikre, és az osztrák kormány kérésére válaszul felhívást intézett az

⁴⁹ * A/RES/1004(ES-II) határozat [A dokumentumok által eredetileg tartalmazott lábjegyzeteket * jellel jelöltük.]

⁵⁰ Helyesen Léopold Boissier.

⁵¹ Helyesen ICRC, vagyis International Committee of the Red Cross (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága).

UNICEF végrehajtó bizottságához és bizonyos kormányokhoz, pénzügyi segítséget kérve a menekültek ellátására a téli hónapokban, továbbá kérve a kormányokat, hogy adjanak ideiglenes menedéket a menekülteknek. A Főbiztosság Genfben és Washingtonban is konzultál nemzetközi és nemzeti nem kormányzati szervezetek képviselőivel, a menekültek segélyezéséhez történő lehetséges hozzájárulásukról. Jóllehet hamarosan várható tájékoztatás Genfből a menekültek szükségleteiről, a főtitkár képviselőjének közvetlenül konzultálnia kell a Menekültügyi Főbiztossággal.

6. Amennyiben az osztrák kormány az UNICEF-től kér segítséget, a segély a végrehajtó bizottság tagjaival való konzultáció után nyújtható, ha ők egyetértenek abban, hogy pénzalapok szabadíthatók fel erre a célra. Hasonlóképpen, a magyar kormány UNICEF segélyre vonatkozó kérését is azonnal mérlegelni kell.
7. A határozat 8. paragrafusa a következő:

„Felkéri az Egyesült Nemzetek összes tagállamát, és felhívja a nemzeti és nemzetközi humanitárius szervezeteket, hogy működjenek együtt a magyar nép számára szükséges szállítmányok biztosításában.”

8. Ha a Közgyűlés másképp nem dönt, javasolt, hogy egyetértés esetén a Nemzetközi Vöröskereszt kezelje a „nemzeti és nemzetközi humanitárius szervezetektől” érkező szolgáltatásokat, ellátmányt és pénzt. A Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya a Tájékoztatási Főosztállyal konzultálva már végzi az ilyen szervezetek listájának összeállítását. Lehetséges, hogy a kormányok is a Nemzetközi Vöröskereszten keresztül kívánják eljuttatni adományaikat.
9. Amennyiben a főtitkárnak sikerül megegyeznie a magyar kormánnyal a határozat 4. paragrafusa szerinti misszióról, akkor segélyezési adminisztrációban jártas szakemberek lehetnének a misszió tagjai, akik minden szükséges intézkedést megtesznek a rendkívüli segély eljuttatására a magyar néphez. Ha ez nem sikerül, lehetséges, hogy a főtitkár konzultálni kíván a magyar kormánnyal arról, hogy kizárólag humanitárius alapon fogadnák-e megbízottját, a határozat 7. és 8. paragrafusának végrehajtása során felmerülő segélyezési intézkedések megvitatására.

Másolatot kap:

Protitch úr
Cordier úr
de Seynes úr
Vakil úr
Townley úr

*United Nations – Archives and Records Management Section (a továbbiakban UNARMS):
The Situation in Hungary. Proposals to impliment paragraphs 7 and 8 of the resolution
contained in A/3286, UN-S-445-0197-6.*

SEGÉLY A MAGYAR NÉP SZÁMÁRA

Emlékeztető az 1956. november 10-én 11 órakor tartott megbeszélésről

Jelen vannak:

De Seynes úr (elnök)

Vakil úr

Heyward úr

Myer Cohen úr

Dr. Métall

Orr úr

Arnaldo úr

Dr. Coigny

Cohn kisasszony

Hogan úr

Townley úr

Hamori úr

Jeffreys kisasszony

1. De Seynes úr tájékoztatta a jelenlévőket, hogy a főtitkár felkérte, vállaljon felelősséget a Közgyűlés által november 4-én (A/RES/393)⁵² és november 9-én (A/RES/398, 399)⁵³ a magyarországi helyzetre vonatkozó határozatokban foglalt humanitárius és segélyezési tevékenység végrehajtásáért. Tevékenységében Myer Cohen úr segíti.
2. De Seynes úr felhívta a figyelmet az A/RES/393. határozatban foglalt kérésre, mely szerint a főtitkár a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva sürgősen tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, és tegyen jelentést a Közgyűlésnek olyan gyorsan, amint csak lehet. Megkérdezte, hogy a szakosított intézmények tudnak-e segíteni a Magyarországon belüli lehetséges szükségletek felbecsülésében. Javasolta, hogy ebben a szakaszban az intézmények semmilyen hivatalos megkereséssel ne forduljanak a magyar hatóságokhoz, jelezte azonban, hogy érzése szerint az intézmények országismerete értékes lehet a főtitkár számára ezen határozatok megvalósításában.
3. *Megegyezés született arról*, hogy a főtitkár hivatalosan a szakosított intézmények vezetőinek figyelmébe ajánlja a határozatokat, és segítségüket kéri a szükséges információ megszerzésében.⁵⁴
4. Dr. Métall jelezte, hogy az ILO nincs felkészülve sürgősségi segélyezés nyújtására. Arról tájékoztatta az ülést, hogy a Kormányzó Tanács a jövő héten ül össze, és tárgyal a szakszervezetek magyarországi jogaiba való be nem avatkozással kapcsolatos határozattervezetről.
5. Dr. Coigny elmondta, bár a WHO nem képes egészségügyi ellátmányról gondoskodni, lehetséges azonban, hogy a Szervezet képes lesz bizonyos pénzalapot és személyzetet biztosítani.

⁵² * A második rendkívüli ülészakon elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben ennek a határozatnak a számozása most: 1004 (ES-II).

⁵³ * A második rendkívüli ülészakon elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben, ezeknek a határozatoknak a számozása most: 1006 (ES-II) és 1007 (ES-II).

⁵⁴ Az eredeti iratokon szereplő aláhúzásokat dőlt betűvel jelezzük.

6. Arnaldo úr említést tett az UNESCO sürgősségi alapjáról. Emlékeztette a résztvevőket, hogy az UNESCO Általános Konferenciája jelenleg Új-Delhiben ülésezik.
7. Orr úr elmondta: már tájékoztatta központját a Közgyűlés intézkedéseiről, a FAO azonban nem lesz abban a helyzetben, hogy sokat tegyen a segélyezés ügyében.
8. A résztvevők elfogadták, hogy minden eshetőséget figyelembe véve a Nemzetközi Vöröskereszt az egyetlen lehetőség, amelyen keresztül ellátmány küldhető Magyarországra. De Seynes úr tájékoztatta az ülést, hogy Pelt úr már felvette a kapcsolatot a Vöröskereszt Társaságok Ligájával és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával Genfben. Pelt úr folyamatosan tájékoztatja a szakosított intézmények képviselőit Genfben a fejleményekről.
9. De Seynes úr elmondta azt is, hogy a főtitkár sürgősen kapcsolatba lép a menekültügyi helyettes főbiztossal, különös tekintettel az A/RES/393. számú határozatban foglalt kéressel kapcsolatban, azzal a szándékkal, hogy a főtitkár felkérje az UNHCR-t [vagyis az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosát – a szerk.], konzultáljon más megfelelő nemzetközi ügynökségekkel és az érdekelt kormányokkal annak érdekében, hogy gyors és hatékony megoldást találjanak a magyar menekültek sürgősségi segélyezésére.
10. A menekültügyi helyettes főbiztost fel kell kérni, hogy vállaljon azonnali felelősséget a magyar menekültek sürgősségi segélyezésének koordinálásáért.
11. *Megegyezés született arról*, hogy de Seynes úr szoros kapcsolatot tart a szakosított intézmények képviselőivel, akik tájékoztatást kapnak a fejleményekről.

UNARMS: Relief for the Hungarian People. Note on meeting held on Saturday, 10 November 1956 (SO 534) UN-S-445-0197-1.

EGYESÜLT NEMZETEK
KÖZGYŰLÉS

Terjesztés: általános
A/3341
1956. november 12.
Eredeti: angol

Tizenegyedik ülészak

A MAGYARORSZÁGI HELYZET

Az ügyvezető magyar külügyminiszter 1956. november 12-én kelt távirata a
főtitkárnak

Budapest,
1956. november 12.

Az Egyesült Nemzetek főtitkáranak a Közgyűlés 1956. november 4-én és 10-én elfogadott határozataira vonatkozó értesítéseivel kapcsolatban a Magyar Népköztársaság Forradalmi Munkás-Paraszt Kormánya az alábbiak kijelentését tartja szükségesnek:

Az elmúlt hetekben tömegtüntetések voltak Magyarországon, amelyek demokratikus és hazafias követeléseit a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány magáévá tette. A tüntetések résztvevői között azonban kezdettől fogva megtalálhatók voltak szervezett fasiszta elemek, illetve később a börtönökből megszökött közönséges bűnözők is. Időközben fokozatosan ezek a személyek vették át a vezetést, és több száz haladó gondolkodású embert és családtagjait gyilkolták meg.

Ebben a helyzetben az első feladat a közrend helyreállítása, a fasiszmus veszélyének elhárítása volt, amely feladatot Magyarország – a békeszerződés 4. cikkelye alapján – szintén végrehajtotta.

Az előállott súlyos helyzetben a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány a közrend helyreállítását csak úgy tudta megoldani, hogy a szovjet csapatok segítségét kérte. A rend teljes helyreállítása után a magyar kormány azonnal tárgyalásokat kezd a Szovjetunió kormányával a csapatok Magyarországról történő visszavonásáról.

A fentiek alapján a magyar kormány a leghatározottabban kijelenti, hogy a Magyarországon kialakult helyzet rendezése kizárólag a Magyar Állam belső jogkörébe tartozik. Ezért a Közgyűlés bármely határozata, amely Magyarország belső politikai helyzetével foglalkozik, beavatkozást jelent a magyar belügyekbe, és ellentétes az Alapokmány 2. cikke 7. bekezdésének előírásaival. Ennek megfelelően

1. Kizárólag a magyar és a szovjet kormány illetékes tárgyalni a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonásáról, amelyek csupán a közrend helyreállítása érdekében vannak itt, és egyetlen olyan intézkedést sem tettek a lakosság ellen, amely ellentétes a nemzetközi joggal és a humanitárius alapelvekkel.

2. Tekintettel arra a tényre, hogy a szovjet csapatok a magyar kormány kérésére tartózkodnak Magyarországon, a magyar kormány határozott véleménye, hogy nem indokolt az Egyesült Nemzetek főtitkára által kinevezett képviselők küldése.

3. Magyarországon választások tartása teljes mértékben a hivatalos magyar szervek hatásköre.

A magyar menekültekre vonatkozó határozattal kapcsolatban a magyar kormány kijelenti, hogy a harcok következtében külföldre menekült magyar állampolgárok számára lehetővé teszi a szabad és sérelem nélküli visszatérést.

A magyar kormány őszinte köszönettel elfogadja a Közgyűlés humanitárius határozatait, amelyek összhangban vannak az ENSZ Alapokmánya 1. cikke 3. bekezdésével, és a céljuk a magyar emberek megsegítése; közli, hogy minden eszközzel elősegíti a magyar embereknek küldött élelmiszer és gyógyszer fogadását és szétosztását, továbbá együttműködik a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának képviselőivel is. Ezt a segélyezési munkát a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok semmilyen módon sem akadályozzák. A feladat végrehajtásában a magyar kormány kész a legteljesebb mértékben együttműködni az ENSZ-szervezetekkel.

A károk felmérése folyamatban van. Szükségleteinek végső felmérése után a magyar kormány tájékoztatja az Egyesült Nemzetek főtitkárát. Addig is a magyar kormány hálásan elfogad minden élelmiszert, ruházatot és gyógyszert a magyar családok számára, akik nehéz télnak néznek elébe.

Kérem, fogadja őszinte nagyrabecsülésemet:

Sebes István,
ügyvezető miniszter,
a Magyar Népköztársaság külügyminiszter-helyettese

UNARMS: Cabelgram dated 12 November 1956 from the Acting Minister for Foreign Affairs of Hungary, addressed to the Secretary-General. The Situation in Hungary (A/3341) UN-S-445-0196-5.

RT/MC/as

Másolatot kap:

de Seynes úr,
Cordier úr,
Cohen úr,
Townley úr
Irattár

[1956.] November 12.

Dag Hammarskjöld úr
főtitkár részére

SO 530

Küldi:
Philippe de Seynes, főtitkár-helyettes
gazdasági és szociális ügyek

A magyarországi helyzet

Az alábbi egy rövid jelentés azokról a fejleményekről, illetve általam megtett lépésekről, amelyek az után történtek, hogy Ön felkért, vállaljak felelősséget a Magyarországgal foglalkozó második rendkívüli sürgősségi ülészen elfogadott határozatok segélyezési előírásainak megvalósításáért és nyomon követéséért.

A. A menekültek

1. *Ausztria* – A Főbiztosságról származó utolsó, november 5-ei hivatalos becslés szerint 15 000 Magyarországról menekült személy volt Ausztriában. Azóta viszonylag kevesen lépték át a határt, de úgy értesültünk, hogy most majd többen jöhetnek. Nem tudjuk, azóta hányan érkeztek, azonban friss adatok állnak majd rendelkezésre, ha a főbiztos helyettese csütörtökön reggel megérkezik a Központba. A menekültekről önkéntes szervezetek, illetve az osztrák kormány gondoskodik. E művelet minden vonatkozásában a Főbiztos Bécsi Hivatala látja el a Koordináló Bizottság elnöki tisztét. A menekültekkel foglalkozó ügynökségek mellett önkéntes szervezetek, az Európai Migráció Kormányközi Bizottságának, továbbá az Egyesült Államok Menekült Programjának képviselői vannak jelen Bécsben, akik a letelepítés problémáival foglalkoznak.

A menekültek távozása Ausztriából már elkezdődött. A jelentések szerint több mint 500 menekült ment Svájcba. A jelentések szerint más kormányok is tervezik bizonyos számú menekült gyors áttelepítését.

2. *Jugoszlávia* – Kérésünkre ma megbeszélést folytattunk Dr. Brilejjel, aki azt jelentette számunkra, hogy két-háromszáz közötti a magyar menekültek száma Jugoszláviában. A kormányával történt konzultáció után arról tájékoztatott

bennünket, hogy a jugoszláv kormány elfogadja, ha ezek a menekültek továbbmennek Nyugatra, Jugoszláviában maradnak, vagy visszatérnek Magyarországra, ha úgy kívánják. A másik országba települni szándékozókát kívánatos lenne Ausztriába vinni, ahol adataikat feldolgozzák, és letelepedhetnek a már ott lévő számos menekülttel együtt. Nem világos, hogy a jugoszláv kormány ebben az ügyben szívesebben működik-e együtt az Egyesült Nemzetekkel, vagy közvetlen tárgyalásokat kíván folytatni az UNHCR-rel.

3. *Felajánlások* – Készpénzbeli vagy természetbeni hozzájárulásokat tesznek és ígérenk a kormányok, ügynökségek és személyek az ENSZ-nek, az UNHCR-nek, az ICEM-nek és önkéntes szervezeteknek. Az Egyesült Államok egymillió dollárt ajánlott fel, Kanada – 200 000 dollárt (amelyből 100 000 dollár az ENSZ rendelkezésére áll); Ausztrália – 67 000 dollárt; Fülöp-szigetek – 2 500 dollárt; Belgium – 25 000 belga frankot.

Az alábbi 16 ország menedéket ajánlott a jelenleg ismert számot meghaladó menekült számára:

Belgium (4 000); Svédország (1 000); Hollandia (1 000); Svájc (2 000); Egyesült Államok (5 000); Ausztrália (3 000); Argentína (3 000 menekült gyermek); Franciaország (annyi menekült, amennyi oda akar menni); Nyugat-Németország (3 000 – nem tudni, vajon állandó-e vagy ideiglenes); Izrael (az összes zsidó menekült); Olaszország (2 000); Új-Zéland (5 000); Kanada (a magyar menekültek kérelmei elsőbbséget kapnak); Egyesült Királyság (2 500).

B. Segélyezés Magyarországon

November 10-ei telefonbeszélgetésünk alkalmával Boissier úr elmondta: mivel nagy súlyt helyez arra, hogy a lehető legsemlegesebb maradjon, nem kíván az ENSZ képviselőjeként részt venni a magyar embereknek szánt segélyek kiosztásakor, megfelelő szabályozás esetén azonban valószínűleg hajlandó lenne az ENSZ pénzének és ellátmányának felhasználására a segélyezésben. Azóta az első konvoj belépett Magyarországra, és ma – válaszul az Ön által szombaton a magyar képviselőnek átadott szóbeli jegyzékre – magyar jegyzéket kaptunk, amely üdvözlí az ENSZ-szervezetek és a Nemzetközi Vöröskereszt segítségnyújtását. Holnap reggelre Horváth I. úrral⁵⁵ találkozót beszélünk meg, melynek eredményétől függően tisztább képünk lesz arról, vajon felkérhetjük-e a Nemzetközi Vöröskeresztet, hogy a magyarországi segélyezés fő csatornája legyen.

UNARMS: Note of Philippe de Seynes, Under-Secretary for Economic and Social Affairs to Dag Hammarskjöld, Secretary-General, The Situation in Hungary (SO 530) UN-S-445-0199-11.

⁵⁵ Horváth Imre külügyminiszter vezetésével utazott 1956. november 10-én a magyar delegáció New Yorkba, az ENSZ Közgyűlésére.

Öexcellenciája

Dag Hammarskjöld, az Egyesült Nemzetek főtitkára részére
New York

A Magyar Népköztársaság ügyvezető külügyminisztere a magyar kormány nevében köszönetét fejezi az Egyesült Nemzetek főtitkárának 1956. november 10-ei jegyzékéért, amelyben öexcellenciája adatokat kér a magyar nép szükségleteiről a külföldről szállítandó egészségügyi cikkeket, élelmiszert és ruházatot illetően.

A magyar kormánynak van szerencséje öexcellenciáját tájékoztatni, hogy a jelenlegi becslések szerint a legsürgősebben a következőkre van szükség: élelmiszerek és olyan alapvető cikkek, mint például zsiradékok, gabonafélék és liszt; benzin, gázolaj, szén, üveg, fa, teherautók, mentőautók, valamint gumibroncsok. Egészségügyi cikkek, mint például inzulin, gamma globulin, antibiotikumok, érzéstelenítők, elsősorban morfin, dolantin, kombetin, largaetil phenergam, novokain tabletták, aether ad narcosim.

Vitaminok, különösképpen B/12, D és K, bébiételek, DDT por.

Sebészeti varróanyagok: bélhúr, nylon, selyem. Kötszerek: mullpólya és különböző méretű ragtapaszok. Röntgenfilmek. Eszközök: traumatológiai eszközök, különösképp Kirschaner [helyesen Kirschner – a ford.] fűrók és kengyelek, Kuentscher [helyesen Küntscher – a ford.] szegek, Smith Petersen-szegek, drót varróanyagok. Thoracotomiás [a mellkas megnyitására alkalmas – a ford.] eszközök, különösképpen érfogók, traumatic tűk. Műszerek, kocherek, ollók és hasi sebészeti szike, különösképp különféle méretű hajlított és egyenes peanok [vérzéscsillapításra alkalmas eszközök – a ford.]. Kórházi berendezések: hordozható röntgengépek, röntgenfilm-táskák, érzéstelenítő készülék légszón belüli érzéstelenítéshez való tartozékokkal, hordozható elektrokardiográf gépek, fényerősségmérők, stufo, sebészeti lámpák, vastüdő, nagy autoklávok [túlnyomással működő sterilizáló – a ford.] sebészeti öltözetek fertőtlenítésére, mikrotom [kismetsző mikroszkópiai metszetek készítésére – a ford.]. Textiltermékek, mint például lepedők, gyapjútakarók, kórházi pizsamák, sebészeti fehérköpenyek, sebészeti öltözetek, takaróhuzatok, törülközők, szappan, szappanpor, tejpör, és sűrített tej.

A magyar kormány ismételten kijelenti, hogy nagyon nagyra értékeli az ENSZ segélyajánlatát, és – hivatkozva a főtitkár javaslatára – kész tárgyalásokat folytatni a szükséges segítség biztosításának legjobb módjáról, valamint arról is, hogy a főtitkár által kinevezett képviselők hogyan vehetnek részt a segítségnyújtás megszervezésében a helyszínen.

Sebes István

ügyvezető külügyminiszter

⁵⁶ A levél dátuma, 1956. november 13., az iraton nem szerepel.

UNARMS: Letter (confidential) from István Sebes, Acting Minister for Foreign Affairs to Dag Hammarskjöld, Secretary-General of the United Nations, UN-S-445-0196-5.

Szigorúan bizalmas

1956. november 17.

Pierre OBEZ úr részére
összekötő tisztviselő
Technikai Segítségnyújtási Hivatal
Nemzetek Palotája
Genf, Svájc

Kedves Pierre,

Bizonyára nagyon meglepődöttél, amikor táviratot kaptál de Seynes úrtól, aki felkért, hogy összekötőként működj közre azon felelősségével összefüggésben, amelyet a főtitkár ruházott rá a magyar menekülteknek nyújtandó sürgősségi segítségnyújtással és a magyarországi segélyezéssel kapcsolatban. De Seynes úr rendkívül hálás gyors megerősítő válaszdért, különösen mivel ezt az ajánlatot mindenféle háttér-információ, illetve kötelezettségeid természetére vonatkozó utalás nélkül tették, megkért ezért, hogy néhány részletet írjak meg neked. Feltételezem, hogy mostanra Pelt úr irodája rendelkezésedre bocsátott minden másolatot az e kérdésben Genffél folytatott kommunikációról, valamint átadta a Közggyűlés megfelelő határozatait is (A/RES/393, 398 és 399)⁵⁷.

Mellékelem a főtitkár memorandumának másolatát, amelyben utasítja de Seynes urat, hogy vállaljon felelősséget ezekben az ügyekben. Ebben a pillanatban természetesen nem lehet megjósolni, hogy e kötelezettség ellátása milyen személyzeti és szervezeti támogatást igényel. De Seynes úr egyelőre felkért, hogy segítsen e problémák kezelésében. Ügyvezető igazgatói beosztásban közvetlenül az ő felügyelete alatt dolgozom. Amint és amikor szükségessé válik, további személyzetet fogunk kérni.

Mindenesetre valószínű, hogy kiterjedt kapcsolatunk lesz a CICR-rel [a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága francia elnevezésének rövidítése – a szerk.], és lehetséges, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligájával is. Úgy gondolom, hogy ezekkel, illetve valószínűleg a magyarországi segélyezésben érintett más szervezetekkel való kapcsolattartás lesz a fő tevékenységed – amely nem azonos a menekülteknek nyújtandó támogatással. Tájékoztatásul csatolom a főtitkárnak

⁵⁷ * A második rendkívüli sürgősségi ülésen elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben, ezeknek a határozatoknak a számozása most: 1004 (ES-II), 1006 (ES-II) és 1007 (ES-II).

szóló memorandum másolatát, amelyet közvetlenül Európába indulása előtt kapott. Ez a memorandum a magyarországi segélyezéssel összefüggésben várhatóan alkalmazandó módszerünk koncepcióját vázolja föl. A főtítkár jelezte, elfogadja a memorandumban kifejtett megközelítést, és külön kiemelte, hogy jelenleg nem akarja, hogy egyezményt kössünk a CICR-rel, ami később lehetetlenné tenné a magyarországi segélyezési program más módon történő kezelését, beleértve az ENSZ-személyzet küldésének lehetőségét. Így – jóllehet jelenleg és a közeljövőben a magyarországi segélyezés legjobb csatornája a CICR – nem akarunk semmilyen intézkedést tenni, amely kizárná a probléma kezelésének más módjait. Jelenleg a CICR a saját, illetve a rendelkezésére bocsátott erőforrásokkal folytatja a segélyezést. Amint te is tudod, nem kötöttünk egyezséget a CICR-rel, és semmilyen saját erőforrásunk sincs még. Várjuk a kormányok válaszát a főtítkár felhívására.

A menekültproblémával kapcsolatban hatásköri jellegű nehézségek támadtak az UNHCR-rel, amelyeket késedelem nélkül meg kell oldani. Álláspontunk szerint a Közgyűlés magyar menekültproblémával foglalkozó határozata különleges kötelezettségeket ró a főtítkárra. Jóllehet a főtítkár felkérte az UNHCR-t a menekülteknek nyújtandó sürgősségi segélyezéssel kapcsolatos tevékenységek koordinálására, ez nem jelenti azt, hogy a főtítkár lemondana teljes felelősségéről, és átadná az UNHCR-nek a közgyűlési határozat által előírt valamennyi tevékenységet. Ez az a pont, ahol nem értünk egyet az UNHCR-rel, mivel ez utóbbinak az a véleménye, hogy a teljes felelősség az övé, és például a főtítkár által a menekültek megsegítésére kapott mindennemű pénzt (vonatkozzon az akár ellátmányra, akár áttelepítésre) minden vita nélkül haladéktalanul át kell adni az UNHCR-nek, és az sem képezheti vita tárgyát, hogy azt mire használják. Nem azért tájékoztatlak erről, hogy részt vegyél egy ilyen típusú hatásköri vitában, sokkal inkább azért, hogy megértsd a helyzet hátterét. *Kérlek, kezeld ezt szigorúan bizalmasan.*

Ennél a hatásköri problémánál messze súlyosabb kérdés a menekültprobléma nagysága a létező vagy a közeljövőben várhatóan rendelkezésre álló erőforrásokhoz viszonyítva. Tíz nappal ezelőtt mintegy 15 000 menekült volt Ausztriában. Úgy értesültem, hogy ez most 30 000. Ki tudja, mennyi lesz egy hónap múlva? Az IRO nagy ellátási programjának tulajdonképpen csődje óta a kormányok először szembesülnek a menekültek ellátásához szükséges jelentős pénzalapok biztosításának problémájával. Többek között ez az egyik oka annak, miért kell körültekintően eljárni a menekültek ellátására rendelkezésre álló nagyon korlátozott pénzalap elköltesekor, jóllehet látnunk kell, hogy vészhelyzetben a táplálkozási, ruházkodási és egészségügyi ellátás alapszükségeit vagy a kormányok, vagy pedig az önkéntes szervezetek pénzalapjai fedezik. Mielőtt a Közgyűlés elfogadta a magyar menekültekre vonatkozó határozatát, az UNHCR kiadott egy előzetes támogatási felhívást. Figyelembe véve a probléma növekedését, most mérlegeljük, szükséges-e kiadni újabb felhívást, és ha igen, akkor azt a főtítkár tegye meg vagy az UNHCR?

Ami az UNHCR-rel való kapcsolattartás elrendezését illeti, úgy hiszem,

tudod, hogy az UNHCR-nek van összekötő irodája New Yorkban. Mielőtt Jim Read visszatér Genfbe, megvitatjuk vele, hogy mi a legjobb kapcsolattartási módszer a genfi hivatalával, és tájékoztatunk döntésünkről. Addig is meg kellene próbálnod megszerezni az UNHCR-irodától a magyar menekültek ellátásával kapcsolatos tevékenységükre, a kapott hozzájárulásokra stb. vonatkozó friss információkat és adatokat. Egyelőre nem szükséges az információkat nekünk továbbítanod, mivel ezek megszerzését korábban megoldottuk a főbiztos itteni, New York-i Központban lévő irodájától. Lehet, hogy Pelt úr irodájában valamennyi távirat megtalálható, mely a Főbiztossághoz ezzel a problémával összefüggésben érkezett, javaslom tehát, kérj ezekbe betekintést, az UNHCR által bizalmas jellegűnek tekintettek kivételével.

Remélem, hogy ez az első levél bizonyos iránymutatást ad számodra. Örömmel tölt el bennünket, hogy velünk fogsz dolgozni ebben a rendkívüli helyzetben.

A legjobb személyes nagyrabecsüléssel,

Szívélyes üdvözléssel:

Myer Cohen
ügyvezető igazgató
Főtitkárhelyettesi Hivatal
a Magyar Nép Segélyezésére

UNARMS: Letter (Strictly confidential) from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People to Pierre Obez, Liaison Officer, Technical Assistance Board (Geneva) (SO 534/1) UN-S-445-0197-3.

ENSZ EURÓPAI HIVATALA
Európai Gazdasági Bizottság
Nemzetek Palotája,
Genf

Philippe de Seynes úr részére
főtitkárhelyettes
Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya
New York

1956. november 19.

Kedves Philippe!

Néhány munkatársam megosztotta velem a magyarországi rendkívüli helyzettel kapcsolatos gondolatait, és úgy véltem, hogy a magyar nép segélyezési szükségleteivel összefüggő megbízatásod miatt érdekelhet a mellékelt memorandum, amely gyors értékelést kíván adni a várható szükségletekről az élelmiszer, a szén és a házak tatarozásához szükséges bizonyos anyagok terén.⁵⁸ Természetesen tudjuk, hogy hivatalos becslésekre és a magyar hatóságok igényeire kell támaszkodnod, azonban úgy gondoltam, érdekelhet a mellékelt összefoglaló.

Az EGB bizottságok jelenlegi gépezete természetesen használható bármilyen szükséges kormányközi akcióra. Így a Szénkereskedelmi Albizottság 1956. december 11-ére tervezett rendes ülése rutinügyként áttekintheti az ellátás helyzetét 1957 első negyedében, és külön figyelmet fordíthat a magyar szükségletekre. Ebben a pillanatban nehezen látható előre, hogy a kormányok milyen intézkedéseket készek megtenni. Lehetséges, hogy az ülésen részt vevő exportáló országok hajlandóak elsőbbséget adni a magyar háztartások szénfogyasztásához szükséges importigényeknek. Ha Magyarország részéről jelzés érkezne a szükséges mennyiség nagyságrendjére vonatkozóan, akkor az albizottság egy lépéssel tovább mehet, és megegyezhet például abban, hogy az exportőrök és az importőrök 1957 első negyedében a forgalom bizonyos százalékát Magyarország javára tartalékolják.

Bizonyos intézkedéseket mérlegelhetünk egyes bizottságaink, mint például a Lakásügyi (1956. november 28–29.), a Szállítási (1956. december 10–14.), illetve a Mezőgazdasági Ügyek Bizottsága (1957. január 14–18.) következő tervezett üléseivel kapcsolatban is. Azért említettem részletesebben a szénrel összefüggő lehetséges akció bizonyos vonatkozásait, mert Szén Bizottságunk egyik rendszeres tevékenysége az exportlehetőségek megegyezés szerinti elosztása. Azokon a területeken végzendő akciókat illetően, amelyekkel a létező bizottságok nem foglalkoznak, azt az eljárást lehetne alkalmazni, hogy a Titkárság szakértőkkel konzultál a problémáról.

Tudasd velem, ha bármiben segítségedre lehetünk.

⁵⁸ Az említett dokumentumot nem közöljük.

Szívélyes üdvözléssel:

GUNNAR MYRDAL
Ügyvezető igazgató
Európai Gazdasági Bizottság

UNARMS: Letter from Gunnar Myrdal, Exetutive Secretary, Economic Commission for Europe to Philippe de Seynes, Under-Secretary, Department of Economic and Social Affairs, UN-S-445-0197-10.

EGYESÜLT NEMZETEK
KÖZGYŰLÉS

Terjesztés: általános
A/3371
1956. november 19.
Eredeti: angol

Tizenegyedik ülészak
67. napirendi pont

A KÖZGYŰLÉS MÁSODIK RENDKÍVÜLI SÜRGŐSSÉGI ÜLÉSSZAKÁN,
1956. NOVEMBER 4. ÉS 10. KÖZÖTT MEGVITATOTT KÉRDÉS

A főtitkár időközi jelentése a magyarországi menekültekről

1. A Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészakán három határozatot fogadott el (A/RES/393, 398 és 399)⁵⁹, részben a Magyarországot a közelmúltban történt események következtében elhagyott és elhagyó menekültekkel kapcsolatban. Az alábbi időközi jelentés – bevezetésként a menekültügyi helyettes főbiztos jelentéséhez – beszámol azokról a lépésekről, amelyeket a főtitkár tett a fenti határozatok menekülteket érintő segélyezési előírásainak végrehajtása érdekében.
2. Az A/RES/393 határozat szövegét a főtitkár egy november 4-ei, míg az A/RES/398 és 399 határozatok szövegét egy november 10-ei jegyzék kíséretében küldte meg a tagállamok kormányainak.
3. November 4-én a főtitkár Philippe de Seynes urat, a gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettest jelölte ki felelősként az 1. bekezdésben hivatkozott határozatok segélyezési előírásainak megvalósítására.

⁵⁹ * A második rendkívüli sürgősségi ülészakon elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben, ezeknek a határozatoknak a számozása most: A/RES/1004 (ES-II), 1006 (ES-II) és 1007 (ES-II).

4. Ugyanazon a napon a főtítkár felkérte a menekültügyi helyettes főbiztost, hogy konzultáljon a megfelelő nemzetközi ügynökségekkel és az érdekelt kormányokkal abból a célból, hogy gyorsan és hatékonyan intézkedjenek a menekültek érdekében, továbbá tájékoztatta arról, hogy a tagállamoktól erre a célra érkező külön hozzájárulásokat a rendelkezésére bocsátják.
5. A határozatok elfogadása óta a főtítkár 1 millió dollárt kapott az Egyesült Államok kormányától. Számos más kormánytól is érkezett felajánlás; ezek felsorolása a menekültügyi helyettes főbiztos jelentéséhez csatolt függelékben található.⁶⁰ Számos hozzájárulás érkezett egyénektől és magáncsoportoktól is.
6. November 14-én a főtítkár 500 000 dollárt adott át a menekültek segélyezésére az Osztrák Szövetségi Köztársaság kormányának, november 19-én pedig 300 000 dollárt a Menekültügyi Főbiztosságnak, a menekültügyi helyettes főbiztosnak – a november 17-én Ausztriában tartózkodó menekültek száma alapján – a szükségletekre vonatkozó előzetes becslésén alapulva.
7. A főtítkárnak van szerencséje átadni a Közgyűlésnek a menekültügyi helyettes főbiztos ma kézhez kapott jelentését.

JELENTÉS A FŐTITKÁRNAK A MAGYARORSZÁGRÓL ÉRKEZETT MENEKÜLTEKRŐL

Benyújtotta a menekültügyi helyettes főbiztos

1. Október 28. és november 18. között mintegy 34 000 menekült lépett be Ausztriába, és jöllehet mintegy 6 000 főt már továbbszállítottak más országokba, az áradat átlagosan napi 2000 fővel folytatódik. Ez kétségtelenül nagy teher egy olyan kis ország számára, mint Ausztria, ahol már 150 000, a menekültügyi főbiztos hatáskörébe tartozó menekült van, akik közül 30 000 fő még mindig táborokban lakik.
2. Jugoszlávia a másik ország, amely közvetlenül fogad menekülteket Magyarországról. A jugoszláv kormánytól kapott hivatalos értesítés szerint azonban ez náluk egyelőre csak kis probléma. A közlés szerint november 15-én nem több mint 300 ilyen menekült volt az országban, akiknek a kormány biztosított élelmet, szállást, ruházatot és egészségügyi ellátást. A jugoszláv kormány ezért azt jelezte, hogy jelenleg nincs szüksége segítségre a Menekültügyi Főbiztosságtól, azonban fenntartja a lehetőséget, hogy álláspontja változik, ha a menekültek száma növekszik.
3. November 5-én az Osztrák Szövetségi Köztársaság kormánya kétféle segítségnyújtás ügyében küldött sürgős kérelmet a Főbiztossághoz: egyrészt azt kérte, más államok mielőbb fogadjanak be ideiglenesen annyi menekültet, amennyit csak lehetséges, másrészt pedig pénzügyi segítségnyújtást igényelt.
4. A menekültügyi helyettes főbiztos táviratilag azonnal megküldte a felhívást az UNREF Végrehajtó Bizottsága tagjainak, illetve számos kormánynak, melyek

⁶⁰ Az említett függelék nem közöljük.

kinyilvánították érdeklődésüket és elkötelezettségüket a menekültprobléma megoldásában.

5. A kormányokhoz intézett felhívásra – ideiglenes menedék nyújtása a menekülteknek, mellyel gyorsan könnyíthető az Ausztriára nehezedő teher – adott válasz figyelemre méltó volt. E jelentés függeléke tartalmazza ezen felajánlások összefoglalóját.⁶¹ Svájc volt az első ország, amely jelentős számú menekültet fogadott, azonban más országok is gyorsan küldtek missziót Ausztriába a menekültek gyors továbbszállítása érdekében. A terhek ilyen megosztását a menekültekkel kapcsolatos munkában mindig ideálisnak tekintették, azonban mostanáig ez nem volt „reális lehetőség”.
6. A menedékkérésre kapott nagylelkű felajánlások ellenére világos, hogy számos tényező befolyásolja majd a magyar menekültek áttelepítésének ütemét. Először is a menekültek szándékait kell leginkább tekintetbe venni. Sok Ausztriában lévő magyar menekült jelezte, hogy nem akar Ausztrián kívül letelepedni, míg mások azt jelezték, hogy egy közeli országot részesítenének előnyben. Másodszor a különböző áttelepítési eljárásokat meghatározó kritériumok miatt nem tud minden menekült abba az országba menni, ahova szeretne. Végül a különféle menedék-felajánlások szerint működő áttelepítési eljárások végrehajtásának üteme nagy változatosságot mutat, és egészen világos, hogy közülük számos hosszú hónapokig nem kezdődik el.
7. Mindezek miatt – annak ellenére, hogy a menedék-felajánlások teljes száma meghaladja a jelenleg Ausztriában tartózkodó magyar menekültek számát – nyilvánvalóan arra a feltételezésre alapozva kell tervezni, hogy a jelenleg Ausztriában lévő magyar menekültek tekintélyes hányada legalább további hat hónapig ott marad; ehhez hozzá kell adni az új menekültek számát, akik most napi 2000-es ütemben lépnek be Ausztriába. A becslések szerint ezért minimum 20 000 menekült lesz Ausztriában legalább hat hónapig, és ha az áttelepítés üteme nem tart lépést a beáramlás ütemével, ez a szám még növekedhet.
8. Az erre alapozott becslések szerint erre a hat hónapra további 9 millió dollárnyi további ráfordítás szükséges a váratlan szituáció kezelésére. Ebből 2,5 millió dollár a Nemzetközi Vöröskereszt, a Vöröskereszt Társaságok Ligája és más nemzetközi ügynökségek által már eddig juttatott ellátmány értéke; ez az összeg a mintegy 30 000 menekültnek a kezdeti időszakban nyújtott segítség értéke. Az osztrák kormány tényleges költségei ezért 20 000, legalább hat hónapig maradó menekült esetén 6,5 millió dollárt tesznek ki.
9. Ha a 20 000 menekült nagy része további hat hónapra Ausztriában marad, és nagyon kevés új menekült érkezik, Ausztria éves kiadása 11 millió dollárra nőhet.

⁶¹ A jelzett függelék nem közöljük.

Szükséges teendők

10. A Magyarországról Ausztriába érkező menekültek által előidézett helyzet fenti leírása alapján világos:
- (a) Fokozott erőfeszítéseket kell tenni az Ausztriába érkező további menekültek részére nyújtandó sürgősségi segítséghez szükséges források biztosítására. Még az eddig érkezett összes menekült minimális étel- és ruházati és egészségügyi szükségleteit sem elégítették ki.
 - (b) Sürgős ráfordítások szükségesek a folyamatosan beáramló menekültek legalább azonnali elhelyezésére, illetve az Ausztrián kívüli jelenlegi letelepedési ajánlatok kimerülését követően Ausztriában maradó menekültek számára.
 - (c) Mindent meg kell tenni a magyar menekültek befogadásának és áttelepítésének felgyorsítása érdekében Ausztriából más menedéket ajánló országokba, és sürgősen meg kell vizsgálni a magyar menekültek fokozott áttelepülési lehetőségeinek megvalósíthatóságát.
 - (d) Minden lehetséges segítséget meg kell adni az osztrák kormánynak a növekvő költségek fedezésére, amit a magyar menekültek közelmúltbeli beáramlása idézett elő.

Becsült költségek

11. E jelentés írásáig mintegy 34 000 menekült, naponta átlagosan 2000 fő érkezett Magyarországról. Ebből november 18-áig mintegy 6000 menekült hagyta el Ausztriát; becslések szerint az elkövetkező harminc napban további 8000 távozik.
12. Ha jelentősen nem gyorsul a távozás üteme és nem növekszik az áttelepítési ajánlatok száma, indokolt arra számítani, hogy Ausztria területén az elkövetkező hat hónapban 20 000 magyar menekült lesz. E feltételezésre alapozva az osztrák kormánnyal szoros együttműködésben a következő költségbecslést dolgoztuk ki.
- (a) *Gondoskodás és ellátás.* Az átlagos napi fejenkénti gondoskodási és ellátási költség menekültenként egy dollár. Hathónapos időszakra számítva 20 000 menekült gondoskodási és ellátási költsége 3,6 millió dollár. Nem tűnik indokoltnak a Vöröskereszt által az első hat hónapban nyújtott rendkívüli ételmezési költségek levonása, mivel az osztrák területen lévő menekültek száma az alatt az időszak alatt jelentősen meghaladta a számítás alapjául szolgáló 20 000-es átlagos számot.
 - (b) *Pénzügyi és jóléti segítségnyújtás.* A gondoskodás és ellátás mellett minden egyes menekült esetében pénzügyi és jóléti segítségnyújtásról is szükséges gondoskodni, amely a becslések szerint személyenként hat hónapra 1000 osztrák shilling (megközelítőleg negyven dollár). 20 000 menekült esetében ez 800 000 dollárt tenne ki.

- (c) *Szállítás Ausztrián belül.* A menekültek szállításának átlagos becsült költsége Ausztriában a határtól a gyűjtőpontokig és onnan a táborokba vagy más szálláshelyekre személyenként 100 osztrák shilling (megközelítően négy dollár). 20 000 menekült esetében ez 80 000 dollárt tenne ki.
- (d) *Szálláshelyek rekonstrukciója és átalakítása.* A becslések szerint az elkövetkező hat hónapban valószínűleg Ausztriában maradó 20 000 menekültből mintegy 6 000 talál elhelyezést olyan épületekben, ahol nem szükséges tatarozás, mint például a szövetségi táborok és különféle típusú magánszállások. A fennmaradó 14 000 sürgős elhelyezését jelenleg leromlott állapotú épületekben kell megoldani. Az épületek tatarozásának költsége mellett a bebútorozásra fejenként mintegy 50 dollárt kell biztosítani. Tizennégy épület átalakításának költsége 14 000 menekült elszállásolására 1,2 millió dollár lenne, míg a bebútorozás költsége fejenként 50 dollárral számolva 700 000 dollárt tenne ki.
- (e) *Növekvő adminisztrációs költségek.* A menekültek elszállásolásához szükséges új épületek kiszolgálása, illetve a menekültekért felelős szövetségi és megyei hatóságok bővülő személyzete miatt a becslések szerint 150 000 dollárral növekszik a hat hónapra tervezett adminisztrációs költség.

Becsült költségek hat hónapra

13. A magyar menekültek Ausztriába áramlása miatti becsült teljes pénzügyi költség – nem számítva a Vöröskereszt és más ügynökségek által a sürgősségi segítségnyújtás kezdeti szakaszaiban nyújtott azonnali gondoskodás költségeit – hat hónapra 6 530 000 dollár.

UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Interim report of the Secretary-General on refugees from Hungary (A/3371) UN-S-445-0198-5.

Nem hozható nyilvánosságra
Iránymutatás a személyzetnek
1956. november 20.

Az UNICEF álláspontja a magyarországi gyermekek és a magyar menekültek
gyermekeinek segélyezéséről

Az UNICEF a magyarországi megmozdulások első napjaitól kezdve figyelemmel kíséri a napi eseményeket, különös tekintettel a magyarországi gyermekek és az Ausztriába lépő magyar gyermekek szükségleteinek alakulására. Ezt az ENSZ Genfi Hivatalán keresztül tudtuk megtenni, amely állandó kapcsolatban van a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával, továbbá az UNICEF Párizsi Regionális Irodáján keresztül, amely kapcsolatot tart Genffel és Béccsel is. Amint azt a sajtóból tudják, azonnali, nagy mennyiségű segély áramlik a világ minden részéről a menekültek helyzetének megkönnyítésére, és az elmúlt napokban a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának égisze alatt a segélyszállítmány első konvoja megérkezett Budapestre.

Szombaton, 17-én az osztrák kormány arról tájékoztatott bennünket, hogy 30 000 magyar menekült van Ausztriában. Arról értesültünk, hogy tegnap estig az Ausztriában lévő magyar menekülteknek, illetve a Magyarországon maradottaknak megközelítőleg 1 450 000 dollárnak megfelelő segélyt biztosítottak ellátmány formájában. Különböző forrásokból, elsősorban a Vöröskereszt Társaságoktól néhány millió dollárnak megfelelő készpénzt és ellátmányt ajánlottak fel, mind a menekültek megsegítésére, mind Magyarországon belüli segélyezésre.

A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága megegyezett a Magyar Vöröskereszttel, hogy a Magyarországra érkező nemzetközi segély számára megnyitja az első segélycsatornát. Az UNICEF örömmel járult hozzá ehhez a munkához egy svájci állampolgárságú, tapasztalt segélykezelő ideiglenes kölcsönzésével, aki az utóbbi nyolc évben a munkatársunk volt, korábban pedig hosszú évekig a Nemzetközi Vöröskereszttel állt kapcsolatban. Kezdetben ez a kollégánk lesz a magyarországi segélyműveletek felelőse. Az elmúlt héten a Nemzetközi Vöröskereszttel egy újabb munkatársunk ideiglenes kölcsönadásáról egyeztünk meg, aki Budapesten a szállítmányokért lesz felelős.

Az első napokban a jelentős mennyiségű segély érkezése miatt az UNICEF teljes készenlétben figyelte a helyzetet, hogy cselekedhessen, ha és amennyiben a sok más forrásból jelenleg érkező segéllyel összefüggésben szükségessé válik a segítsége.

Ma még senki sem láthatja ténylegesen előre, mekkora lesz a probléma végső teljes nagyságrendje. A segítségkérés nagyon nagy lehet. Ez a nyugalom helyreállításától, továbbá az ellátmánynak Magyarországon a vidékről a városokba történő normális áramlásától függ. Egyszerűen azt szeretném mondani, hogy az UNICEF kötelezettsége tudatában állandó készenlétben van, hogy sürgősségi segélyt biztosítson a gyermekeknek és anyáknak, akiket a jelenlegi helyzet sújt:

(a) addig a mértékig, ameddig más kormányzati és önkéntes segélyforrások

nem képesek a problémát kezelni, és
(b) a saját pénzügyi kapacitásainak a határain belül.

UNARMS: UNICEF position on Aid to Children in Hungary and the Children of Hungarian Refugees (Not for publication. For staff guidance) UN-S-445-0197-5.

EGYESÜLT NEMZETEK
Tájékoztatási Főosztály
Sajtó- és Publikációs Osztály
Egyesült Nemzetek, New York

(A sajtó számára tájékoztatásul – nem hivatalos dokumentum.)

Sajtóközlemény REF/99
1956. november 22.

A FŐBIZTOS LONDONI HIVATALA BEJELENTETTE HOZZÁJÁRULÁSÁT
A MAGYAR MENEKÜLTEK SEGÉLYEZÉSÉHEZ

(Az alábbiak az ENSZ londoni Információs Központjától érkeztek.)

Az alábbiakban az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Londoni Irodája által ma kiadott sajtóközlemény szövege olvasható:

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának egyesült királyságbeli képviselője bejelentette, hogy ma reggel 75 000 fontos csekket kapott London főpolgármesterétől. A főpolgármester Magyar és Közép-európai Nemzeti Segélyalapjából származó pénzt az Ausztriába most érkezett magyar menekültek sürgős elszállásolására kell felhasználni.

Ezen felül Nagy-Britannia és Észak-Írország ENSZ Társasága 35 000 fontot adományozott az Ausztriában lévő magyar menekültek azonnali segélyezési szükségleteire. Ebből 20 000 fontot a *News Chronicle* felhívásán, 15 000 fontot pedig az ENSZ Társaság speciális Magyarország-felhívásán keresztül gyűjtöttek össze.

Tegnap bejelentették, hogy a brit kormány 20 000 font azonnali hozzájárulást szándékozik nyújtani az osztrák kormány Menekültalapjához, valamint külön-külön 15 000 fontot a magyarországi segélyek és a menekültek számára az ENSZ főtitkára által létrehozott két alaphoz.

UNARMS: Press Release REF/99. High Commissioner's London Office Announces Contributions for relief of Hungarian refugees, UN-S-445-0195-8.

EGYESÜLT NEMZETEK
Irodaközi memorandum

V. J. G. Stavridi úr részére
igazgató
Külső Szolgáltatások és Szakosított Szervezetek Ügyosztály
Tájékoztatási Főosztály

1956. november 27.

Küldi:
V. Duckworth-Barker
technikai segítségnyújtási tájékoztatási főmunkatárs

Tárgy: a magyar segélyezésről szóló mellékelt dokumentáció

1. Megbeszélésünkre hivatkozva csatolok két dokumentumsorozatot, és javasolom, hogy amilyen gyorsan csak lehet, egy kísérőlevéllel küldd meg az információs központok igazgatóinak.⁶² Az egyik sorozat a menekültproblémával, a másik a magyarországi segélyezéssel foglalkozik. Látni fogod, hogy a munka végzésére vonatkozó felhatalmazásunkat magyarázó háttér-dokumentációt és kiegészítő anyagokat próbáltam összeállítani.
2. Remélem, abban a helyzetben leszek, hogy a közeljövőben hasonló módon további dokumentációt adhatok az információs központoknak történő továbbításra.
3. Az általad írandó kísérőlevélben egyebek mellett az alábbi pontokat javaslom hangsúlyozni:
 - (a) Mivel a közgyűlési határozat kifejezetten arra utasít bennünket, hogy azonnal és a későbbiekben is felhívásokat küldjünk mind a kormányoknak, mind az NGO-knak a menekültek megsegítése érdekében, ez távolodást jelent a szokásos pénzgyűjtés-ellenes politikánktól.
 - (b) A magyarországi segélyezéssel kapcsolatban a közgyűlési határozat felhívja az összes tagállamot, hogy a lehető legnagyobb mértékben vegyenek részt a segélyakcióban, továbbá azonnali segélyezési intézkedések fogantatására kéri fel a főtitkárt.
 - (c) A kormányoknak már kiküldtünk egy felhívást, hogy járuljanak hozzá a magyarországi segélyezéshez. A válasz eddig főleg olyan nyilatkozatokra korlátozódott, hogy mit tesznek a különböző kormányok – bizonyos esetekben igen sokat – a Vöröskereszten és más csatornákon keresztül.
 - (d) A menekültek esetében a végrehajtó ügynökség a Főbiztosság, amelynek Bécsben van kirendeltsége. Az ügyvezető főbiztos itt van, és a

⁶² A hivatkozott két dokumentumsorozatot és a kísérőlevelet nem közöljük.

határozatban foglalt követelményeknek megfelelően de Seynes úr hivatala és a főbiztos szoros kapcsolatban dolgoznak együtt.

- (e) Gondolhatod, hogy e két cél támogatásának elősegítése érdekében számos lényeges erőfeszítést tervezünk. Eddig a főtitkárnak nem lehetett bejutnia Magyarországra, és jelenleg nem tervezzük, hogy valaki mást küldünk. A menekültek esetében reméljük, hogy Ausztriában készíthetünk egy dokumentumfilmet, televíziókon és filmszínházakon keresztül világméretű terjesztésre, továbbá abban is reménykedünk, hogy egy rádiós csapattal Ausztriában készítünk anyagokat angolul, franciául és spanyolul. Jó fényképek is készülhetnek globális felhasználásra.
- (f) Az információs központok várhatóan jelentős szerepet játszanak a közvélemény támogatásra ösztönzésében. Azt javaslom, hogy létesítsenek előzetes kapcsolatot a különféle tömegkommunikációs médiumokkal, hogy lássák, hogyan lehetne prominens személyeket a témában cikkírássra vagy megszólalásra kérni, továbbá mielőbb vegyék fel a kapcsolatot NGO-kkal, egyházakkal és más csoportokkal, amelyek pénzt gyűjthetnek, vagy segíthetnek a gyűjtésben. (Példaként említettem neked: javaslom, hogy Hugh Williams a Vidéki Nők Szövetsége vagy más nőszervezetek révén derítse fel a pénzgyűjtési kilátásokat Új-Zélandon. Az ausztrál szakszervezetek, illetve mindkét országban a Rotary Klubok jelenthetnek további forrásokat. Azt gondolom, hangsúlyozni kell, hogy a felhívásunk a lehető legszélesebb körre vonatkozik.)
- (g) Amint és amikor helyénvalónak látszik, küldök új anyagokat, kísérlével vagy anélkül. A menekültek érdekében várhatóan felhívással fordulunk mind a kormányokhoz, mind az NGO-khoz a nagyon közeli jövőben, és jelezzük ezt az UNIC-oknak [az ENSZ Információs Központoknak – a ford.], hogy gyorsan elkezdhesék saját kampányukat.
- (h) Végezetül, nagyon hasznos lenne, ha az igazgatók érdekes sajtóanyagokat vagy fényképeket küldenének a saját területükön az ENSZ-alapnak nyújtott támogatásokról. Talán tájékoztathatnád őket, ne lepődjenek meg, ha az én nevemmel találkoznak a magyar közleményekkel kapcsolatban. Sokan közülük kapcsolatot találhatnak távoli ifjúságommal.⁶³

UNARMS: Interoffice memorandum from V. Duckworth-Barker, Senior Information Officer for Technical Assistance to V. J. G. Stavridi, Director External and Specialized Agencies Service Department of Public Information, subject: Attached documentation on Hungarian relief, UN-S-445-0195-7.

⁶³ Egyenlőre nem tudjuk, milyen személyes vonatkozásra utalt itt az irodaközi memorandum küldője.

EGÉSZSÉGÜGYI VILÁGSZERVEZET

Időközi jelentés a WHO ausztriai missziójáról a magyar menekültek ügyében

A WHO járványügyi, közegészségügyi és ideggyógyász szakemberből álló csoportja 1956. november 18-án Bécsbe utazott. A csoport december 5-én tér vissza, teljes körű jelentés röviddel ez után várható. November 26-ai dátummal azonban a következő időközi jelentést kaptuk:

„Az orvosi szolgáltatások a tartományok [az eredetiben Länder – a ford.] helyi egészségügyi hatóságainak felelőssége – a legtöbb munkát helyi gyakorló orvosok, néhány esetben önkéntesek végzik részmunkaidőben. Az egyetlen megelőző intézkedés, amelyet a táborokban láthatóan szisztematikusan alkalmaznak, az a DDT fertőtlenítő por behintése fejtetű ellen – nagyszámú menekült azonban soha sem kerül táborba. Máskülönben a szolgáltatások főleg terápiai jellegűek.

„Egy ilyen helyzet hiányosságai ellenére a menekültek egészségi állapota megfelelő szintű, eddig egyetlen járványos megbetegedést sem jelentettek. Ez valószínűleg a menekült népesség korösszetételének (főleg 18 és 40 év közötti korcsoportokba tartozó fiatal férfiakról van szó), valamint a határ elérését és átlépését kísérő nehézségek miatti természetes kiválasztódásnak tulajdonítható. Mindenesetre a legfontosabb a túlsúlyfolság megszüntetése és elkerülése, amely néhány osztrák tartományban, különösen Burgenlandban és Alsó-Ausztriában tapasztalható, néha nagyon primitív elszállásolási és higiéniai feltételek mellett. Az osztrák kormány állandó kérése – a menekültek gyors és teljes körű áttelepítése más európai országokba – közegészségügyi szempontból is teljes mértékben igazoltnak tűnik. Ez a menekültek között sokkal jobb ellenőrzési intézkedéseket tenne lehetővé, mint amilyenre most a helyi egészségügyi hatóságok képesek.

„Ideggyógyászati szempontból világos, hogy sok menekült sokkos állapotban van, amelyet a túlzott csendesség, tétlenség, sőt depresszió jelez. Ez a tömeges jelenségnek tekinthető állapot a határ átlépését követő néhány órában jelentkezik. Figyelemreméltó különbség tapasztalható ugyanazon csoport állapotában a határnál, illetve a kezdeti tartózkodás során. Az állapotot illetően jelenős különbséget figyeltünk meg az egyes csoportok között is, és feltételezzük, hogy ez a különbség valahogyan a különböző táborok vezetésének és az ott lévő általános pszichológiai légkörnek tulajdonítható.

„Az osztrák orvosok tájékoztatása szerint sok fiatalnak volt szüksége nyugtatószere, és idősebb személyeknél gyakran sokkal súlyosabb depressziós állapot jelentkezik. A csalódottság és agresszió miatti csoportos zavargások lehetőségét sem lehet figyelmen kívül hagyni. Már hallottunk egy éhségstrájkáról az egyik táborban, és agresszív megnyilvánulásokról más

helyszíneken. Javasoltuk a megfelelő hatóságoknak, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket e kedvezőtlen tendencia csökkentése érdekében, a hatóságok és maguk a menekültek közötti jobb kommunikáció biztosításával, különös figyelmet fordítva a menekültstátusz első óráira.

„A team eddig a következő kérdésekkel foglalkozott:

- a nemzetközi csoport minden egyes tagjához a hasonló rangú partner kijelölése;
- látogatás a határnál és számos táborban, tanácsadás bizonyos felmerült szakmai problémákban;
- annak felismerése, hogy határozott tervek szükségesek a jövőbeni sürgősségi helyzetekre, továbbá hogy a WHO támogatására van szükség ezek nemzeti és nemzetközi elfogadása érdekében;
- információ-, adat- és véleménygyűjtés jövőbeni sürgősségi helyzetekre vonatkozó javaslatokhoz.

„A további tevékenységeket illetően a csoport a stájerországi és a Bécs körüli táborok meglátogatását⁶⁴, illetve a helyi kapcsolatok kiterjesztését tervezi. Fel kell ismerni azonban, hogy a menekültprobléma nagysága és bonyolultsága, a helyi és külföldi szervezeti eljárások folytonos változása miatt valamennyi információ, amelyet a csoport kéthetes ausztriai tartózkodása alatt gyűjthetett, csak vázlatos és felszínes jellegű – ahhoz túlságosan is, hogy ezek alapján határozott és részletes javaslatokat lehessen készíteni nemcsak az osztrák kormánynak, hanem valamennyi európai országnak, ami pedig felettébb kívánatos lenne, hiszen a menekültprobléma alapvetően nemzetközi probléma.”

1956. november 30.

UNARMS: World Health Organization. Interim report of the WHO mission to Austria concerning Hungarian refugees (HCR/SVA/SR.2, Annex 16), UN-S-445-0198-5.

1956. december 4.

V. KOSTELECKY úr részére

Küldi: A. F. Ewing
Másolatot kap: Reiner úr

FERENCZ úr, a magyar állandó képviselő ma reggel meglátogatott a magyarországi sürgősségi segélyezés szervezésének az EGB Lakásbizottsága keretében létező módozatai és lehetőségei ügyében. Ferencz úr világossá tette, hogy nem hivatalosan keresett meg az ügyben, kormányától nincs semmilyen

⁶⁴ * Ezek a látogatások azóta megtörténtek.

határozott utasítása, azonban világossá kívánta tenni, hogy kormánya szívesen venne az EGB Lakásbizottsága keretében tett bármilyen kezdeményezést. Ezzel kapcsolatban hozzá kell tenni, hogy elmondta, Trautmann urat – aki rendszerint a magyar fődelegátus a Lakásbizottságban – Magyarországon a sürgősségi lakásproblémák felelőssévé nevezték ki.

Ferencz úr meglehetősen általánosságokban utalt a magyarországi szükségletek természetére ezen a téren, a mennyiségekre vonatkozó speciális részletek vagy adatok nélkül. Elmondta, hogy az agyag- és cementtermékek általános készletei megfelelőek, és ezen kívül jelentős mennyiségű üveget kapnak Csehszlovákiából és Kelet-Németországból. Emellett, jóllehet nem elegendő mennyiségben, építkezési berendezések érkeznek a Szovjetunióból. A fő szükségletek a fűtési, valamint az ivóvíz-ellátási és szennyvízkezelési berendezések területén vannak, mint például csövek, tömlők, szerelvények, fürdőszobai felszerelések, radiátorok; mindenféle elektromos berendezés; építkezési eszközök, különösképp daruk, helyszíni szállítási eszközök, és így tovább.

Közöltem, hogy a sürgősségi segélyezést Magyarországon minden területen az ENSZ Központja intézi és koordinálja. Mivel ezt az ügyet nem említették közvetlenül a Lakásbizottságban, továbbá a Központ sem kért bennünket semmilyen konkrét lépésre, kötelességem volt utasításokat kérni az ügyben. Ezért jelentem vele való beszélgetésemet az ENSZ megfelelő hatóságainak, és két vagy három napon belül ismét érintkezésbe lépek vele.

A „Lakásbizottság keretében” kifejezés csak azt jelentheti, hogy válogatott lakásügyi delegátusok tudására és energiájára támaszkodunk. Nincs kétségem afelől, hogy ha ezt az akciósorozatot engedélyezik, sokat lehet tenni, tekintettel azon néhány ember képességére, hivatali pozíciójára és általános jóakarátára, akikre én gondolok. Mindazonáltal emlékezni kell arra, hogy az EGB főtitkára már felajánlotta az EGB Titkárságának és bizottsági struktúrájának szolgálatait a Központnak erre a célra, és amennyire én tudom, eddig nem volt semmilyen határozott segítségkérés. Ferencz úrnak az elkövetkező két-három napon belül kell válaszolnom. Két lehetséges irányvonalat tudnék javasolni. Az egyik, hogy azt mondjuk: ami az ENSZ-et illeti, az intézkedés már a Központ kezében van, és semmit sem tehetünk anélkül, hogy ne dupláznánk meg a már kézben lévő erőfeszítéseket. A másik lehetőség, hogy kérjük a Központ felhatalmazását, mely alapján Ferencz úrtól az igényekre vonatkozóan sokkal pontosabb jelzést kérünk, majd megvizsgáljuk, mit lehet tenni a Lakásbizottság kiválasztott képviselőivel való kapcsolatokon keresztül a szükséges típusú anyagok és berendezések rendkívüli szállításának megszervezése érdekében.

Kérlek, hozass döntést számomra ez ügyben. Mivel Myrdal úr a Központban van, gondolom, meg kívánod küldeni neki ezt a feljegyzést, és megkérni, hogy miután megbeszélte az ügyet de Seynes úrral, megkaphassam az utasításokat táviratban.

UNARMS: Letter from A. F. Ewing to V. Kostecky, UN-S-445-0196-5.

ENSZ TÁRSASÁGOK VILÁGSZÖVETSÉGE

Segély a magyar menekülteknek

Az ENSZ Társaságok Világszövetsége alapvetően nem pénzadománygyűjtő, segélyezési vagy menekültügyi szervezet. Mindamellet a Világszövetség mindig aktív támogatója volt a Nemzetközi Menekültügyi Szervezet munkájának, illetve a Menekültügyi Főbiztosság Irodájának. Ebben a válságos időben képességeink határain belül minden lehetőt meg kívánunk tenni a magyar menekültek programjának segítése érdekében.

Örömmel jelenthetem önnek, hogy egyik legaktívabb tagszervezetünk, a Brit ENSZ Társaság már 15 000 fontot összegyűjtött a menekültek megsegítésére, és kampánya folytatódik. Az Osztrák ENSZ Társaság felhívást intézett a többi társasághoz, hogy hívják a magyar bevándorlókat országukba, és áttelepedésükhöz segítsenek több helyet biztosítani.

Megkeressük a Magyar Egyetemisták Nemzetközi Segélyszervezetének Koordináló Bizottságát és az Egyetemi Világszolgálatot is, hogy magyarországi menekült egyetemisták részére, akik Genfben jönnek tanulni, felajánljunk bizonyos nagyon korlátozott számú helyet itt Genfben, a Masaryk Hallgatói Központban. A Központot a WFUNA hozta létre első elnökünk, Jan Masaryk tiszteletére – hisz egy ilyen menedék megfelelő tiszteletadást jelent.

Többnyire azonban a Világszövetség és tagszervezetei nem rendelkeznek tapasztalattal adománygyűjtésben és a menekültügy terén, ezért független pénzadomány-gyűjtés kezdeményezése helyett azt javasoltuk, hogy tagszervezeteink működjenek együtt más NGO-kkal, amelyek jobban felkészültek erre, és tegyék közzé az ilyen pénzadománykérő felhívásokat, hangsúlyozva, hogy ebben az időben ez fontos módja az ENSZ támogatásának. Tagszervezeteinknek azt is javasoltuk, szorgalmazzák kormányaiknál, hogy azok több helyet biztosítsanak a menekülteknek.

1956. december 4.

UNARMS: World Federation of United Nations Association. Aid for Refugees from Hungary (HCR/SVA/SR.2, Annex 15) UN-S-445-0198-5.

TECHNIKAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI HIVATAL

Egyesült Nemzetek
Nemzetek Palotája
Genf

SZIGORÚAN BIZALMAS

1956. december 7.

Myer Cohen úr részére
ügyvezető igazgató
Főtitkár-helyettesi Hivatal
a Magyar Nép Segélyezésére
Egyesült Nemzetek
New York

Kedves Myer!

Ez az 1923. számú táviratomban ígért levél.⁶⁵

Miután megkaptam a Magyarországnak szánt hozzájárulások előirányzására vonatkozó 1925. számú táviratodat⁶⁶, ahogy választáviratomban jeleztem, valamennyi érintettel megvitattam az ügyet, nevezetesen Michel, Dunning, Pagès és Palthey urakkal. Elmondtam neked előzetes véleményemet, bármit is érjen, azonban a konzultációk után azt hiszem, hogy van a problémának egy további aspektusa, amelyet szeretnék itt leírni, mivel nem tudtam volna könnyen táviratba foglalni.

Úgy tűnik nekem, és ezt Michel úr a CICR-től is megerősítette, hogy a segélyezési helyzet Magyarországon aggasztóvá válik, különösen az ENSZ-től jövő segítség nagyságának szempontjából. Véleményemben megerősített az A/3405. jelű dokumentum⁶⁷, amely a kormányoknak a főtitkár felhívására adott válaszában szövegét tartalmazza. A Meier⁶⁸ úr által kidolgozott első segélyprogram, amelyet megküldtem neked, csak a magyar lakosság mintegy 2%-ára vonatkozik. A CICR egy másik programot dolgoz ki, amely a lakosság 4%-ának megsegítését teszi lehetővé, feltéve, ha az erőforrások rendelkezésre állnak. Ezen erőforrások között van az Egyesült Államok Elnöki Alapjának 15 000 000 dollárja, mely felhasználásáról két programjuk fedezéséhez a CICR tárgyal az Egyesült Államokkal.

Azonban ha nem történik valami drasztikusabb a pénzadomány-gyűjtési kampány terén, különösen a magyarországi ENSZ-segély esetében, nagyon kétlem, hogy képesek leszünk bármi lényegeset tenni a CICR megsegítésére, és a magyar

⁶⁵ Az említett táviratot nem közöljük.

⁶⁶ A hivatkozott dokumentumot nem közöljük.

⁶⁷ Az iratot nem közöljük.

⁶⁸ Helyesen: Meyer.

nép szükségleteit sem tudjuk semmilyen elfogadható mértékben kielégíteni.

A menekülteket illetően a helyzet teljesen más. Nem akarom azt mondani, hogy a magyar menekültek számára mind készpénzben, mind ellátmányban annyi erőforrás áll rendelkezésre, hogy semmilyen probléma nem lesz a jövőben. Emlékszem azonban a Boissier és Michel urakkal néhány nappal ezelőtt folytatott beszélgetésre, amikor világosan állították, hogy a Vöröskereszt-szervezetek, nevezetesen a Bizottság és a Liga, még a HCR és az ICEM segítségével is el tudják látni a menekülteket Ausztriában. A helyzet természetesen mostanra változott, hiszen a menekültek száma több mint 110 000-re nőtt. Azonban még mindig annyi erőforrás áll rendelkezésre, hogy legalább az elkövetkező két-három hónapig a helyzet jól kézben tarthatónak látszik. Az UNHCR és a Liga nagyon előnyös helyzetben van a menekülteknek előirányzott pénzügyi és más erőforrásokat illetően, mivel sok országban rendelkeznek állandó delegációval. *A pénzalapok rendelkezésre bocsátásával és végül azok odaitélésével kapcsolatos döntéseket a segíteni szándékozó országok fővárosaiban hozzák meg, akár a magyar menekültek, akár a magyar lakosság megsegítéséről legyen szó.* A HCR delegátusok és a nemzeti Vöröskereszt-társaságok jó helyzetben vannak ahhoz, hogy gondoskodni tudjanak arról, az adott fővárosokban az akciók az ő programjaik érdekében folyjanak.

Nem vagyok biztos abban, hogy a New York-i állandó képviseleteken keresztül, amelyekkel foglalkozol, bármilyen hatékony eredmény elérhető a magyarországi segélyezéshez történő pénzadomány-gyűjtést, vagy a már felajánlott pénzeszközök megfelelő címkézését illetően. Hogy konkrét példát említek, láttam a HCR-től jövő táviratok másolataiban, hogy Luxemburg egy bizonyos Mersch úron keresztül megerősítette, az általuk felajánlott pénzeszközöket „a menekültek számára, nem pedig magyarországi segélyezésre kell kiutalni...”. Ugyanaz a helyzet Tunézia ajánlatával kapcsolatban, és nem vagyok biztos abban, hogy ez nem igaz-e az Egyesült Királyság által felajánlott 15 000 fontra is, jóllehet a válaszból, melynek másolata az A/3405 jelű dokumentumban van, világosnak tűnik, hogy ez a 15 000 font a magyarországi segélyezés számára van fenntartva. Ez utóbbi esetben csak remélni tudom, hogy Pagès úr 1956. december 4-ei, HCR 214. számú táviratában⁶⁹ Read úrnak említett 15 000 font az ugyanattól a kormánytól korábban magyarországi segélyezésre felajánlott 15 000 fonton felüli újabb felajánlás. De valóban így van ez?

Bármi történjék is, ideje lenne lépéseket tenni – lehetőleg készpénzbeni – adományok gyűjtésére a magyarországi segélyezés számára, és véleményem szerint ez az akció nem lehet igazán hatékony, ha a főtitkár ENSZ-képviselői nem látogatnak el néhány olyan ország fővárosába, amelyek valószínűleg válaszolnak az ilyen pénzeszközök adományozására tett felhívásokra. Bizonyos esetekben a DPI központok igazgatói használhatók lennének, azonban más esetekben a szükséges utasításokkal ellátott magas rangú hivatalos személyeket kell küldeni az érintett országokba, hogy felelős kormánytisztviselőkkel megvitassák az ügyet. Ha

⁶⁹ A táviratot nem közöljük.

ez nem történik meg, félek, hogy az ENSZ-akcióhoz a CICR-en keresztül rendelkezésre álló erőforrások száncalomra méltóan alatta maradnak annak, amit reméltünk, és nemcsak a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, hanem sokkal inkább a magyarországi emberek szemében, akik változatlanul olyan alapvető készletek hiánya miatt szenvednek, mint a búza, szén stb.

Tudom, hogy az ilyen pénzadomány-gyűjtési kampányhoz segítséget jelentene a szükségletek sokkal pontosabb jelzése, és remélem, ezt az információt a CICR-től talán még ma megkapom, és akkor megküldöm neked a mai futárral. Mindamellert ma már világos – eltekintve azoktól a készletektől, amelyeket bizonyos esetekben nehéz szállítani vagy nem felelnek meg a Vöröskereszt által kidolgozott segélyprogramnak –, hogy rettenetes mennyiségű pénzre lesz szükség, és legalább ami a készpénzt illeti, habozás nélkül a kormányokhoz és a közvéleményhez kell fordulni.

Ismét hangsúlyozni kívánom, ha nem fordulunk a kormányokhoz saját fővárosukban – amint azt a HCR és a Vöröskereszt Társaságok Ligája meg tudja tenni, és nagyon helyesen meg is teszi –, nehéz lesz egyrészt megfelelő erőforrásokat találni a magyarországi segélyezés számára, másrészt biztosítani azt, hogy a kormányok vagy az ENSZ megfelelő módon végezzék a pénzeszközök címkézését, a mindkét célra rendelkezésre álló erőforrások, valamint mindkét program viszonylagos fontossága és dimenziója fényében.

Természetesen nem szükséges hangsúlyoznom a hatékony ENSZ-akció fontosságát a magyar nép számára, amely az ENSZ-hez fordult segítségért. Ezzel kapcsolatban kénytelen vagyok emlékezni arra, mit is mondott Palthey úrnak és nekem a minap Boissier úr. Szigorúan bizalmasan idézte egy magyar állampolgár nyilatkozatát, melyet a CICR egyik hivatalos képviselőjének tett Budapesten, amely nagyjából a következő: „Csak egy vagy két százalék kommunista van Magyarországon és 98% anti- vagy nem kommunista. A 2% nemrég felkérte szovjetunióbeli barátait, hogy jöjjenek segítségükre, és az ember tudja, mi történt ennek eredményeként. A másik 98% a Nyugathoz fordult, és felhívást intézett hozzá, valamint az ENSZ-hez segítségért. Eddig mindössze beszédeket és olyan határozatokat kaptak, amelyeket nem hajtottak végre.”

Lehetséges, hogy ebben a levélben túlléptem összekötő tisztviselői hatáskörömön, azonban azt gondoltam, be kell számolnom neked azokról a megfigyeléseimről, melyeket a magyar nép segélyezésére vonatkozó ENSZ-akcióban érintettekkel folytatott számos megbeszélésem során tettem. Még ha csak „nyitott ajtót dőngettem is”, ahogy franciául mondjuk, nagyon hálás lennék, ha tájékoztatnál arról, vajon megvalósíthatónak tartod-e azokat a lépéseket, amelyeket vázoltam, különös tekintettel arra, hogy küldhetünk-e megfelelő vezető ENSZ-tisztviselőket azon országok fővárosaiba, amelyek legvalószínűbb, hogy válaszolnak a főtítkár felhívására a magyarországi segélyezés ügyében.

A legjobb személyes nagyrabecsúlással,

Szívélyes üdvözléttel:

P. R. Obez
ENSZ összekötő tisztviselő
a magyarországi segély ügyében

UNARMS: Letter (Strictly confidential) from Pierre Obez, Liaison Officer for Relief to the Hungarian People (Geneva) to Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People (SO 535/21 (1)) UN-S-445-0197-7.

EGYESÜLT NEMZETEK
KÖZGYŰLÉS

Terjesztés: általános
A/3443
1956. december 12.
Eredeti: angol

Tizenegyedik ülészak
67. napirendi pont

A KÖZGYŰLÉS MÁSODIK RENDKÍVÜLI SÜRGŐSSÉGI ÜLÉSSZAKÁN,
1956. NOVEMBER 4. ÉS 10. KÖZÖTT MEGVITATOTT KÉRDÉS

Humanitárius tevékenységek a magyar nép megsegítésére

A főtitkár időközi jelentése

1. A Közgyűlés által a közelmúltban elfogadott, a magyar nép megsegítésére vonatkozó humanitárius tevékenységekkel kapcsolatos határozatok két különböző típusú segítséget irányoztak elő, nevezetesen, (a) segítség a Magyarországról távozott menekülteknek; és (b) segély a magyar népnek Magyarországon.
2. A főtitkár 1956. november 19-én időközi jelentést tett a Közgyűlésnek a Magyarországról távozott menekültekről (A/3371, Corr.1 és Add.1).⁷⁰ November 29-én ő és a menekültügyi helyettes főbiztos közös felhívással fordult a kormányokhoz, hogy biztosítsanak segélyt a magyar menekültek számára. Kijelentették, hogy bár lehetetlen pontosan felbecsülni a probléma nagyságrendjét az elkövetkező hat hónapban, de – a várható erőforrások számításba vétele mellett is – nem kevesebb, mint további 10 millió dollárra lenne szükség az Ausztriában lévő, 60 ezernyre becsült magyar menekült minimális szükségleteinek kielégítésére. Azóta a menekültek folyamatosan érkeznek Ausztriába, teljes létszámuk december 12-én 129 555 fő. Ebből

⁷⁰ Lásd fentebb.

57 413 főt szállítottak befogadó országokba, 72 142 főt még hátrahagyva Ausztriában. Jóllehet a menekültek száma most valamivel magasabb, mint az a 60 ezres átlag, mely alapján a hat hónapra vonatkozó gondoskodási és ellátási igényeket becsülték, de úgy tűnik, hogy ez a szám tervezési célokra még elfogadható becslést jelent. Ezzel kapcsolatban szükséges hangsúlyozni, hogy bár a kormányok nagylelkű ajánlatai a menekültek befogadására a legmelegebben üdvözlendők, az ilyen ajánlatok nem helyettesíthetik a készpénzbeli adományokat az Ausztriában maradó menekültek ellátására, akik nagy terhet jelentenek az osztrák gazdaságnak.

3. A Jugoszláviába belépő magyar menekültekkel kapcsolatban a jugoszláv kormány november 15-én tájékoztatta az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságát, hogy a menekültek száma megközelítőleg 300. Méltányolván a Főbiztosság ajánlatát a Jugoszláviában lévő menekülteknek nyújtandó segítségről, a kormány kijelentette, hogy az ajánlattal a menekültek számának növekedése esetén élne. December 6-ai jegyzékében a Jugoszláv Állandó Misszió⁷¹ tájékoztatta a főtitkárt, hogy a jugoszláv és a magyar kormány megegyezett: december 7-én és 9-én gondoskodnak 141 menekült Magyarországra történő hazatelepítéséről, akik szabadon kinyilvánították akaratukat a visszatérésre. A jegyzék állította továbbá, hogy a hátramaradó menekülteket – akik száma december 6-án meghaladta a 600-at – akaratuknak megfelelően kezelik, azaz a más országba kivándorolni kívánó menekültek megkapják ezt a lehetőséget, míg azok számukra, akik Jugoszláviában kívánnak maradni, engedélyezik a maradást. A főtitkár és a főbiztos kapcsolatban marad a jugoszláv kormánnyal e menekültek megsegítésével kapcsolatban.
4. A magyarországi emberek segélyezésével kapcsolatban a főtitkár november 15-én előzetes felhívást küldött a kormányoknak arról tudakozódva, hogy milyen segítséget késznek adni a november 4-én és 9-én elfogadott A/RES/393 és 399 számú határozatok végrehajtásához.⁷² Számos kormány azt válaszolta, hogy más csatornát választott vagy tervez választani, és kevés kormány tett hozzájárulást az ENSZ-en keresztül. A főtitkár korábban jelentette ezt a Közgyűlésnek (A/3403).⁷³ Ugyanakkor azt nyilatkozta, hogy megbeszéléseket kezdett a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával, azzal a céllal, hogy az ENSZ-nek a magyarországi segélyezéshez nyújtott hozzájárulásokat a Bizottságon keresztül juttassák célba. Ezek a megbeszélések most fejeződtek be, egy december 4-én aláírt megállapodást eredményezve. E jelentés melléklete a megállapodás szövege⁷⁴, amelyet a magyar kormánnyal december

⁷¹ Vagyis a New York-i jugoszláv ENSZ képviselőt.

⁷² * A második rendkívüli sürgősségi ülészen elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben a határozatok számozása most: A/RES/1004 (ES-II) és 1007 (ES-II) (lásd a Közgyűlés hivatalos jegyzőkönyveit, második rendkívüli sürgősségi ülészen, 1. kiegészítés (A/3355)).

⁷³ A dokumentumot nem közöljük.

⁷⁴ A megállapodást nem közöljük. Annak szövege francia nyelven és magyar fordításban megjelent: Isabelle Vonèche Cardia: *Magyar október vörös zászló és vörös kereszt között.* A

5-én közöltek, és amelyet az érdekelt szakosított intézmények vezetőinek figyelmébe ajánlottak.

5. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága december 7-ei levelében a következőképp tájékoztatta a főtitkárt a jelenlegi magyarországi helyzetről:

„Delegációnk Budapesten a magyar hatóságok beleegyezésével három különböző segélyprogramot indított el, az alábbiak szerint:

- (1) „December 4-étől vagy 5-étől tej és csukamájolaj kiosztása 173 000 hat év alatti gyermeknek.
- (2) „December 8-tól megközelítően 50 000 hat és tizenhat év közötti gyermeknek napi egy adag meleg étel kiosztása Budapest leginkább sérült körzetében. Az e korosztályba tartozó gyermekek programját fokozatosan kiterjesztik, hogy 150 000 gyermeket láthassanak el különféle élelemmel.
- (3) „December közepétől hetente 100 000 fő részére élelmiszer-csomag kiosztása a következő kategóriákban: menedék nélküliek, segítség nélküli személyek, idősök, rokkantak és több mint négygyermekes családok.

„Ezekhez a programokhoz jelentős mértékű segítségre van szükség. Delegációnk kijelenti, hogy április végéig történő fenntartásukhoz a következő mennyiségek szükségesek:

Tejpor	3437 tonna
Csukamájolaj kapszula	21 110 000 darab
Zsiradékok	545 tonna
Hús, hal, sajt	1375 tonna
Gabonafélék	1850 tonna
Cukor	545 tonna
Liszt	1900 tonna
Szappan	90 tonna

„A fent felsorolt programok kiegészítéseként további sürgős segítségre is szükség lenne, nevezetesen

Szén a kórházak, menedékhelyek, óvóhelyek stb. számára Budapesten	36 000 tonna
Gyapjútakarók	100 000 darab
Ablaküveg	100 tonna
Pelenkacsomagok	10 000 darab

„A jelenleg rendelkezésre álló készletek csak körülbelül január 15-ig tartanak ki. Más szóval a további segély sürgősen kell, és alapvetően fontos.

Nemzetközi Vöröskereszt Magyarországon 1956-ban. Budapest, socio-typo, 1998, pp. 169–173. (eredeti kiadás: *L'octobre hongrois: entre croix rouge et drapeau rouge.* Bruxelles, Bruylant, 1996.)

„Továbbá hangsúlyozni kell, hogy a Vöröskereszt által így végrehajtott akció csak kezdeti, sürgősségi segítségnyújtást jelent azok számára, akiknek szükségletei a legparancsolóbbak, de ténylegesen csak a magyar népesség mintegy 4 százalékához jut el.”

6. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága jelezte továbbá, hogy sürgősen fontolóra kell venni a segélyprogram igazán észrevehető kiterjesztését, és javasolja, hogy egy héten vagy tíz napon belül továbbítani kell a főtitkárhoz a segélyezési szükségletek újabb előkalkulációját.
7. A főtitkár adminisztratív és operatív intézkedéseket foganatosított a humanitárius segítségnyújtásra felajánlott adományok gyors és hatékony felhasználására a magyarországiak és a menekültek érdekében. A magyar menekültek segélyezésének koordinálásáért az ENSZ menekültügyi főbiztosa felel. Ahogy fent említettük, a főtitkár megegyezett a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával azon készletek magyarországi szétosztásáról, amelyeket az ENSZ-nek nyújtott adományok révén bocsátottak az ICRC rendelkezésére.
8. Ezen akciók fényében, valamint annak érdekében, hogy a Közgyűlés határozatainak gyakorlati értelmet adjunk, a főtitkár sürgeti a kormányokat, hogy járuljanak hozzá az e programok számára létrehozott ENSZ-alapokhoz.
9. A főtitkár fel kívánja hívni a Közgyűlés figyelmét: kívánatos, hogy az alapok szétosztását a menekültprogram, illetőleg a magyarországi segélyprogram között a legnagyobb rugalmassággal kezeljék. Az ENSZ-en keresztül történő hozzájárulásokkal a kormányok biztosítják, hogy adományaik a magyar emberek számára oly módon legyenek szétosztva, hogy az érzékenyen tükrözze a két program változó szükségleteit.
10. Végezetül, az önkéntes szervezeteknek és a nagyközönségnek a magyar emberek megsegítésére felajánlott adományait illetően – melyekre a Közgyűlés határozatai is számítottak – a főtitkár szívesen fogad bármilyen javaslatot, amelyet a kormányok hajlandóak lennének megtenni a magánforrásokból történő nemzeti pénzadomány-gyűjtési erőfeszítések koordinálása érdekében. Az ilyen forrásokból származó pénzeszközökkel kapcsolatos felhívásokra adandó válasz sokkal hatékonyabb lehet, ha egy koordináló testület – például egy tekintélyes állampolgárokból álló nemzeti bizottság – szervezi a felhívásokat, és ezeknek a legszélesebb körű nyilvánosságot biztosítja. A főtitkár bármilyen hasznosnak tartott módon örömmel működne együtt az ilyen jellegű munkában részt vevő nemzeti bizottságokkal és más testületekkel.

UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Humanitarian activities to assist the Hungarian people – Interim report of the Secretary-General (A/3443) UN-S-445-0200-1.

Futár
MC/ms
1956. december 26.

Pierre Obez úr
a magyar nép segélyezésével foglalkozó
összekötő tisztviselő
Egyesült Nemzetek
Nemzetek Palotája
Genf, Svájc

Bizalmas

Kedves Pierre!

Arra gondoltam, hogy érdekelhet a magyar kérdésben velem együtt dolgozó személyzet rövid bemutatása.

A következő személyek kerültek alkalmazásomba:

- (1) Duckworth-Barker a DPI jóvoltából áll rendelkezésünkre, ő kezel minden tájékoztatási és sajtóügyet;
- (2) K. W. Taylor ausztrál, az Emberi Jogi Osztályról, általános asszisztensként bocsátották rendelkezésemre (azt hiszem, P-3-as beosztású). Azon kívül, hogy különféle ügyekben segít, Taylor úr kifejezetten a kormányok felajánlásaival kapcsolatban szükséges akciók megtételéért felelős;
- (3) Mary Jeffreys kisasszony kezel valamennyi, a kormányoktól jövő és oda irányuló kommunikációt az adományokkal kapcsolatban; emellett ő tartja a kapcsolatot a Számviteli Irodával és a Menekültügyi Főbiztossággal. Jeffreys kisasszony állítja össze a dokumentumokat a Közgyűlés számára.
- (4) Hámosi László úr, aki maga is magyar, Charles Hogannal együttműködve az NGO-kkal való kapcsolatokért felelős. Ezen kívül Hámosi úr készíti a napi információs jelentést számomra a magyarországi fejleményekről.

Arra gondoltam, hogy érdekelhet a programunkhoz alkalmazásomba vett személyzet rövid bemutatása, mivel kaphatsz általam aláírt leveleket, amelyekről észreveheted, hogy nem én írtam.

A legjobb személyes nagyrabecsúléssel,

Szívélyes üdvözléssel:

Myer Cohen
a magyar nép segélyezésével foglalkozó
ügyvezető igazgató

UNARMS: Letter (Confidential) from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People to Pierre Obez, Liaison Officer for Relief to the Hungarian People (Geneva), Office for Hungarian Relief (SO 534/1) UN-S-445-0197-3.

EGYESÜLT NEMZETEK
Irodaközi memorandum

1957. január 4.
Iktatószám: SO 534/2

Dag Hammarskjöld főtitkár úr részére

Küldi:
Myer Cohen
a magyar nép segélyezésével foglalkozó
ügyvezető igazgató

Tárgy: magyarországi segélyezés

1. Amint de Seynes úr 1956. december 29-ei memorandumában⁷⁵ említette, tegnap Washingtonba látogattam azzal a céllal, hogy megbeszéléseket folytassak a Külügyminisztérium tisztviselőivel az Egyesült Államok kormánya által az Egyesült Nemzetek számára a magyarországi segélyezésre adandó lehetséges hozzájárulásról. Mielőtt Washingtonba mentem, az Ön irodájával egyeztettem, és arról tájékoztattak, hogy semmilyen ezzel kapcsolatos speciális fejlemény nem történt Ön és a külügyminiszter január 2-án, hétfőn tartott találkozója során.
2. Washingtonban Phillips úrral, a nemzetközi szervezetekért felelős külügyminiszter-helyettes helyettesével, és Beam úrral, az európai ügyekért felelős külügyminiszter-helyettes helyettesével, illetve bizonyos mértékig munkatársaikkal vitattam meg e kérdést.
3. Úgy tűnik, semmilyen határozott elvi döntés nincs még arról, hogy az Egyesült Államok kormánya által a magyar nép megsegítésére biztosított tizenötmillió dollárnyi termékfelesleg ellátmányt milyen csatornán juttatja el (ez a tizenötmillió dollárnyi termékfelesleg ellátmány különálló és független az Egyesült Államok kormánya által az Egyesült Nemzeteknek a magyar menekültek részére adományozott ötmillió dollár készpénztől). Mindazonáltal az Egyesült Államok kormánya e program keretében termékfelesleg ellátmányt ad át a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának. Ezen ellátmány egy részét ausztriai önkéntes szervezeteknek és az osztrák kormánynak adták át, ezen források által a vészhelyzet első napjaiban kiosztott raktárkészletek feltöltésére. A fenti célokra az Egyesült Államok kormánya megközelítően hárommillió dollárnyi termékfelesleg ellátmányt biztosított.
4. Megindokoltam, miért az ENSZ-en keresztül kellene eljuttatni az Egyesült Államok magyarországi segélyezésre szánt adományait. Ezen indokok egy részét de Seynes úr az Önnek december 29-én küldött memorandumában kifejtette. A megbeszélések során nem találkoztam semmilyen technikai vagy jogi okkal, amely megakadályozná, hogy az Egyesült Államok kormánya

⁷⁵ Az iratot nem közöljük.

elfogadja ezt a stratégiát. Ez különösen így volt, miután elmagyaráztam, hogy az Egyesült Nemzeteknek juttatott adományok nem érintenék azt a jelenlegi logisztikai eljárást, melynek keretében a jelenlegi készleteket az Egyesült Államok kormánya a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának adja át.

5. Ami a stratégiát illeti, úgy gondolom, Washingtonban azért idegenkednek a magyarországi segély ENSZ-en keresztül történő eljuttatásától, mert attól félnek, hogy elmosódik a sürgősségi segélyezés és a gazdasági támogatás közötti határvonal. Ez valóban probléma lehet.
6. Világos, hogy az Egyesült Államok kormánya csak a legmagasabb szintű tárgyalásokra alapozva hozhat bármilyen döntést arra vonatkozóan, hogy a magyarországi segélyezés céljára az ENSZ-en keresztül juttassanak el jelentős adományt. Tekintettel de Seynes úr jelenlegi budapesti látogatására, Ön valószínűleg meg kívánja várni az ő jelentését, mielőtt döntene a következő lépésekről. Addig is szeretném, ha megkapná ezt a rövid jelentést.
7. Arról is szeretném tájékoztatni, hogy egy Önnek címzett levél érkezett a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága elnökétől, amely mintegy harmincmillió dolláros új segélyprogramot vázol fel, és sürgeti az Egyesült Nemzeteket, hogy tegyen közzé új felhívást a magyarországi segélyhez történő hozzájárulásokra. Ezt a javaslatot elutazása előtt megvitattam de Seynes úrral, és az elmúlt néhány napban természetesen ő is tárgyalt Boissier úrral Genfben. Mindenesetre New York elhagyása előtt de Seynes úr úgy vélte, hogy sokkal jobb lenne a különböző fővárosokkal való közvetlen tárgyalásokat fontolóra venni, mint bármilyen további általános felhívást kiadni a magyarországi segélyezés érdekében.

UNARMS: Interoffice memorandum from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People to Dag Hammarskjöld, General-Secretary of the UN (SO 534/2) UN-S-445-0197-6.

P. Aylen úr, igazgató részére
Rádió és Vizuális Szolgáltatások,
Tájékoztatási Főosztály

1957. január 9.
SO 532/3

Küldi:
Myer Cohen
a magyar nép segélyezésével foglalkozó
ügyvezető igazgató

A főbiztos kérése a menekültügyi filmet illetően

Lindt úrral folytatott mai távirón keresztül bonyolított beszélgetésünket követően biztos szeretnék lenni abban, hogy tovább foglalkozunk a Lindt úr által felvetett kérdésekkel. A beszélgetésről van másolatod, és emlékezhetsz arra, hogy Lindt úr két pontban kérte intézkedésünket.

Először is informálni kell Lindt úr irodáját a filmmel kapcsolatban a különböző országokban megtett előkészületekről. Úgy tudom, az a szándékom, hogy minden egyes országban az érintett információs központtal közösen teszed meg az előkészületeket. Lindt úr további tájékoztatása érdekében hálás lennék, ha a lehető legkorábbi időpontban tájékoztatnál a különböző országokban a film televíziós és/vagy filmszínházi terjesztésére vonatkozó megállapodásokról, különösképp a nemzeti felhívásokban megnevezett haszonélvezőkkel kapcsolatos részletekről.

A főbiztos második kérése az volt, hogy a Főbiztosságot nevezzék meg a felhívásban, és utalni kell a Főbiztosság és az ausztriai Vöröskereszt Társaságok Ligája közötti együttműködésre. Tisztában vagyok azzal, hogy technikailag nehéz egy filmben sok szervezetre hivatkozni, azonban azt gondolom, hogy különösen fontos az ENSZ Főbiztosság szerepének kifejezett említése, és ha lehetséges, a hivatkozás a Vöröskereszttel való együttműködésére.

A főbiztos arra kért, hogy tájékoztassam a második ponttal kapcsolatos intézkedésről, ezért nagyon méltányolnám, ha mielőbb tudatnád velem, miként kezeled a kérést.

Másolatot kap:

M. Hill úr
A. Cohn kisasszony
V. J. Stavridi úr

UNARMS: Letter from Peter Aylen, Director, Radio and Visual Service Division to Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People (SO 532/3), subject: High Commissioner's Requests regarding Refugees Film, UN-S-445-0196-3.

Tervezet

EGYESÜLT NEMZETEK
Irodaközi memorandum

1957. január 14.
Iktatószám: SO 533/2

Dag Hammarskjöld főtitkár úr részére

Küldi:
Phillipe de Seynes
főtitkárhelyettes
Gazdasági és szociális ügyek

Tárgy: magyarországi misszió

A Közgyűlés 393. és 399. határozatainak⁷⁶ megfelelően – amelyek többek között utasították a főtitkárt, hogy a megfelelő szakosított intézmények első számú vezetőivel konzultálva vizsgálja meg a magyar nép segélyezési szükségleteit, és felkérte a tagállamokat, hogy a lehető legnagyobb mértékben vegyenek részt a magyar nép humanitárius segélyezésében – az Ön kérésére missziót vezettem Magyarországra. 1956. december 29-én távoztam New Yorkból, ahova 1957. január 12-én tértem vissza, miután látogatást tettem Párizsban, Genfben, Bécsben és Budapesten. Budapesti látogatásomra elkísért Dr. Wahlen és Sinard úr a FAO-tól, Ewing úr az EGB-től, és az ICRC rendkívüli szívességének köszönhetően Willi Meyer úr, aki október és november folyamán e szervezet képviselőjeként a segélyezési műveletek felelőseként szolgált Magyarországon.

Párizsban és Genfben konzultáltam Luther Evans úrral, az UNESCO főigazgatójával, Dr. Candauval, a WHO főigazgatójával, David Morse úrral, az ILO főigazgatójával, Léopold Boissier úrral az ICRC elnökével, valamint számos vezető ENSZ-tisztviselővel. Mindenhol mély benyomást tett rám az a komolyság, amellyel a felelős tisztviselők a jelenlegi magyar helyzetet, illetve annak humanitárius aspektusait kezelték.

Három teljes napot töltöttem Budapesten, ahova január 4-én 14 órakor érkeztem, és ugyanabban az időpontban távoztam január 7-én. Budapesten fogadott Kádár úr, és egy sorozat találkozóm volt a magyar kormány illetékeseivel, többek közt...⁷⁷, és lehetőségem volt arra is, hogy közvetlenül figyeljem az ICRC és a Magyar Vöröskereszt területi műveleteit. Mielőtt továbbmennék jelentésemben, elismerésemet szeretném kifejezni azzal a módszerrel kapcsolatban, amellyel az ICRC és a Magyar Vöröskereszt a segélyezési készletek szétosztását kezeli, és

⁷⁶ * A második rendkívüli sürgősségi ülészakon elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben, ezeknek a határozatoknak a számozása most: 1004 (ES-II) és 1007 (ES-II).

⁷⁷ A nevek nem szerepelnek az eredeti szövegben sem.

teljes megelégedettségemnek szeretnék hangot adni e kérdésben.

Mivel feladatom a segélyezési szükségletek meghatározása volt, egész misszióm során szembesülnöm kellett azzal a problémával, amit megbízatásom megfelelő hatályának meghatározása jelentett. Szűken értelmezve a segélyezési szükségletek csak a puszta életszükségeket foglalják magukba. Bővebben értelmezve a segélyezési szükségletek kibogozhatatlanul szoros kapcsolatban állnak a gazdasági újjáépítés átfogó problémájával. Megpróbáltam a segélyezési szükségleteket és a gazdasági újjáépítést külön kezelni, ugyanakkor bemutatni a kettő közti kapcsolatot és a „senki földjét”, ahol hatást gyakorolnak egymásra. Például, míg az egyének élelmiszer-csomagokkal való ellátása tisztán „segély”, a cukorrépa finomításához szükséges szénellátás „gazdasági újjáépítésként” határozható meg, pedig e két tevékenység közötti kapcsolat nyilvánvaló.

Jelentésem a következőkből áll:

- I. Segélyezési szükségletek vázlata 1957. július 15-ig, a Léopold Boissier úr, az ICRC elnöke 1956. december 28-ai levelében kifejtettek szerint. Ez a javaslat segélyezési célokra összesen 31 500 000 dollárnyi sürgős hozzájárulási igényt említ.
- II. A közös ENSZ/FAO misszióknak FAO-tagjai által elkészített „Mezőgazdaság és élelmiszerellátás” című fejezet. Az ebben a jelentésben kifejtett követelmények megismétlik a fenti I. pont bizonyos javaslatait.
- III. Függelék: Gazdaságpolitika, ipar és szállítás. Ez a jelentés a magyarországi misszióm során biztosított adatok alapján készült. Az adatokat a magyar kormány tisztviselőitől kaptam, jelenlegi formájában az EGB megfelelő szakosztályai kapták.
- IV. Függelékek, amelyek a Magyarországon mind segélyezési, mind gazdasági újjáépítési célokra rendelkezésre álló erőforrásokat mutatják be.
 - Az I. függelék a *kormányok ENSZ-nek adott ígéreteit és adományait* tartalmazza.
 - A II. függelék azokat a kormányok által a főtitkárnak jelentett segélyeket sorolja fel, amelyeket nem az ENSZ-nek vagy azon keresztül adományoztak.
 - A III. függelék az ICRC által magyarországi segélyezésre 1956 kora novembere óta kapott adományokat sorolja fel. (Ezek az adományok az ICRC elnökének a fenti I. pontban említett levelében kifejtett, 31 500 000 dolláron túli és feletti segélyezési szükségleteket képviselik.)
 - A IV. függelék a külföldi segélyről és gazdasági segítségről Magyarországon kapott adatokat tartalmazza. Néhány itt jelentett tétel azonos a fenti II. pontban felsorolt adományokkal.

A magyarországi helyzet objektív vizsgálata félreérthetetlen módon tárja fel a sürgős segítségnyújtási igényt mind humanitárius segély formájában, mind a gazdaság megerősítésében. Fent már hivatkoztam e kéttípusú tevékenység szoros kapcsolatára. A humanitárius segélyezésre addig van szükség, amíg a gazdaság nem lesz képes többé-kevésbé normális módon működni.

Ezért először az ICRC által jelenleg végzett humanitárius segélyprogram folytatását és megerősítését javaslom. Ez a legfőbb priorítás, és nézetem szerint a Közgyűlés által 1956. novemberében elfogadott határozatok jelzik a kormányok erkölcsi elkötelezettségét e program támogatásához. Most a határozatok végrehajtása érdekében a kormányok gyors cselekedetére, valamint a magyar nép sürgős segélyezési szükségleteinek kielégítésére van szükség.

Másodszor, üdvözölni szükséges a FAO által a magyar mezőgazdaság támogatására már megkezdett akciót.

Harmadszor, ösztönözni kell más szakosított intézményeket, különösen a WHO-t és az UNESCO-t, a humanitárius szükségletek helyi felmérésére a kompetenciájukba tartozó területeken, azzal a céllal, hogy megfelelő segítséget nyújtsanak Magyarországon.

Végezetül, az EGB bizottságainak keretében meg kell fontolni a gazdasági segítség olyan azonnali igényeivel kapcsolatos intézkedéseket, mint például a szén, illetve megfelelő időben mérlegelni kell a hosszú távú gazdasági rehabilitáció problémáit.

UNARMS: Interoffice memorandum from Philippe de Seynes, Under-Secretary for Economic and Social Affairs to Dag Hammarskjöld, Secretary-General of the UN (SO 533/2), Mission to Hungary, UN-S-445-0196-8.

EGYESÜLT NEMZETEK KÖZGYŰLÉS

Terjesztés: általános
A/3503

1957. január 17.

Eredeti: angol

Tizenegyedik ülészak
67. napirendi pont

A KÖZGYŰLÉS MÁSODIK RENDKÍVÜLI SÜRGŐSSÉGI ÜLÉSSZAKÁN, 1956. NOVEMBER 4. ÉS 10. KÖZÖTT MEGVITATOTT KÉRDÉS

Humanitárius tevékenységek a magyar nép megsegítésére

A főtitkár jelentése

A főtitkárnak van szerencséje jelentést benyújtania a Közgyűlésnek, amelyet az ENSZ és az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete tisztviselőinek közös missziója készített, akik 1957. január 4. és 7. között a Közgyűlés 1004 (ES-II) és 1007 (ES-II) határozatainak segélyezési rendelkezései értelmében látogatást tettek Magyarországon.

A misszió tagja volt Philippe de Seynes úr, a gazdasági és szociális ügyek főtítkárhelyettese, Dr. F.T. Wahlen, a FAO mezőgazdasági osztályának igazgatója, Arthur Ewing úr, az Európai Gazdasági Bizottság titkárságáról és Pierre Sinard úr a FAO-tól. Willie Meyer⁷⁸ úr a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságától csatlakozott a misszióhoz.

BEVEZETÉS

1. Az ENSZ és az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete tisztviselőinek közös budapesti missziójára 1957. január 4. és 7. között került sor, az 1004 (ES-II) és 1007 (ES-II) határozatok szerint, amelyek értelmében a Közgyűlés *többek között* felkérte a főtítkárt, hogy a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, majd ezekről tegyen jelentést a Közgyűlésnek.
2. A misszió célja a tájékozódás volt, nem pedig tárgyalás a magyar hatóságokkal bármilyen ügyben. A következő jelentés a magyar kormány által a háromnapos intenzív konzultáció során elérhetővé tett információkon alapul. Valamennyi statisztikai adatot a magyar hatóságok bocsátották a misszió rendelkezésére. A korábban az ENSZ titkárságai (főképp az Európai Gazdasági Bizottság titkársága) és az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete által a magyar gazdaságról gyűjtött információ jelentősen megkönnyítette a közelmúltbeli fejlemények hatásának értékelését. A misszió fel tudta használni azt a magyarországi segélyakcióról szóló memorandumot is, amelyet a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága készített a Magyar Vöröskereszttel és az Ellátási Minisztériummal⁷⁹ együttműködve. A missziónak lehetősége volt arra, hogy kiegészítse az abban a memorandumban végzett becsléseket, és a további és frissebb információk fényében megfelelő korrekciókat végezzen.
3. Utazásuk előtt és után a misszió tagjainak lehetősége volt konzultálni a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága elnökével. Konzultációkat tartottak bizonyos érintett szakosított intézmények vezető tisztviselőivel is, beleértve az Egészségügyi Világszervezet, illetve az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete főigazgatóját. Az UNESCO Általános Konferenciája a közelmúltban határozatot fogadott el, amely pénzalapok oktatási segítségnyújtási célú felhasználására adott felhatalmazást Magyarországon.
4. A közelmúlt eseményei következtében Magyarország nemzetgazdasága súlyosan visszaesett. A harcok és az azt követő nyugtalanság jelentős kárt okozott az épületekben, az élelmiszer- és fogyasztásicikk-készletek megsemmisültek és kimerültek, az ország elvesztette szakképzett munkaerejének jelentős részét, és a gazdaság számos szektorában gyakorlatilag leállt a munka. A jelenlegi helyzetet ezen események mellett az 1956-os viszonylag gyenge termés, illetve a gazdasági

⁷⁸ Helyesen Willi Meyer.

⁷⁹ A kifejezés bizonyára a Közellátási Kormánybizottságra utal, melynek elnöke 1956. december 13-tól 1957. január 13-ig Nyers Rezső volt.

célok jelenlegi újragondolása miatt bevezetett változtatások határozzák meg.

5. Jelenleg hiányzik az állatállomány fenntartásához a téli hónapokra szükséges takarmány, valamint kevés a vetőmag a tavaszi vetéshez, illetve a műtrágya is. Májustól a következő búzaaratásig élelmiszerhiány is lehetséges. A széntermelés elégtelensége miatt a gazdaság bizonyos szektorai már leálltak, ami széles körű munkanélküliséget eredményezett. Emellett a kimerült készletek iránti fokozott fogyasztói kereslet erősíti az inflációs nyomást.

6. A magyar nép segélyezési szükségleteit csak a jelenlegi általános gazdasági feltételek fényében lehet megállapítani, ezért volt szükséges e jelentésben áttekinteni e feltételeket. Világos továbbá, hogy a termelési kapacitás teljes kihasználásának helyreállítására tett lépések csökkenteni fogják a segélyezési szükségletek időtartamát és volumenét is. Annak meghatározásakor azonban, hogy ebben a helyzetben hol ér véget a segély és hol kezdődik a rehabilitáció, nem a gazdasági megfontolások a legfontosabbak. E jelentés benyújtásakor a misszió teljes tudatában van annak a ténynek, hogy a közgyűlési határozatokban előírányzott akció az érintett területeken nagyarányú segélyezést jelent, egészségügyi cikkek, élelmiszer és ruházat formájában.

7. Ami a segélyprogramokat illeti, a Bizottság és az Egyesült Nemzetek között 1956. december 4-én aláírt megállapodás előírásai szerint a készletek eljuttatásának és az ENSZ Segélyalapjának adományozott pénzeszközök felhasználásának kizárólagos közvetítője a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága. A misszió első kézből volt lehetősége tapasztalatot szerezni a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága és a Magyar Vöröskereszt területi műveleteiről. Az ezeknek a szervezeteknek adományozott és rajtuk keresztül szétosztott készletek széles körben ismertek Magyarországon. A misszió példaértékűnek találta azt, ahogy e testületek a készleteket adminisztrálják és szétosztják. E jelentés következtetései kapcsolódnak a Bizottság programjához, valamint a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága tevékenységének 1957. július 15-ig történő folytatására és kiterjesztésére vonatkozó javaslatokhoz. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának jelenleg nincsenek tervei segélyezési tevékenységének e dátumon túli folytatására.

[...]

KÖVETKEZTETÉSEK

62. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága a Magyar Vöröskereszttel együttműködve 1956. novembere óta folytat hagyományos sürgősségi segélyprogramot, amely – amint azt a főtitkár időközi jelentése (A/3443) is jelzi – a lakosság 4 százalékának nyújt minimális segélyt. Ebben a programban a főbb tételek a következők: tejpor, csukamájolaj, zsiradékok, hús, hal, sajt, gabonafélék, cukor, liszt, szappan, ruházat, takarók, szén a kórházak számára és ablaküveg. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága sürgősen szükséges egészségügyi szállítmányt is szétosztott. A szétosztás szabványcsomagokban és gyermekétkeztetési programokban történik, a ruházatot és a takarókat közvetlenül

osztják szét. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága számára rendelkezésre álló erőforrások alapján a segélyezési tevékenységeket 1957. április végéig lehet folytatni. A korlátozott művelet 1957. július 15-ig történő folytatása érdekében a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága további ellátmányt kér (lásd a függelék⁸⁰).

63. Az Egyesült Nemzetek Gyermekalapjának Végrehajtó Bizottsága közelmúltbeli adományának segítségével újabb források állnak rendelkezésre az anyákat és gyermekeket érintő kiegészítő programhoz.

64. Az I. és II. fejezetben⁸¹ közölt rövid felmérés alapján további, jelenleg felmerülő segélyezési szükségletek vázolhatók fel.

65. A közgyűlési határozatok által előírányzott segélyakció élelmiszerre, egészségügyi anyagokra és ruházatra korlátozódik. A két utóbbi tétel tekintetében a szükségletek jelenleg megfelelően kielégíthetőnek tűnnek. Az élelmiszert illetően az I. fejezetben említett lehetséges hiányt kezelő segélyakció az 1007 (ES-II) határozatban foglaltaknak megfelel, feltéve, ha az eljuttatásra és a szétosztásra megfelelő megoldás születik.

66. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága továbbá 260 000 tonna szén biztosítását javasolta szociális intézmények – kórházak és iskolák – igényeinek kielégítésére. A misszió nem tudta ellenőrizni ezt a speciális szükségletet, azonban a széntermelésben mutatkozó hiány miatt ez a mennyiség indokoltnak tűnik.

67. Az alábbiakban az I. fejezetben említett, a következő aratásig a megfelelő élelmiszerellátás biztosításához szükséges tételek és mennyiségek listája található:

(i) <i>Vetőmagok</i>		
	Tavaszi búza	5000 tonna
	Tavaszi árpa	5000 tonna
	Zab	2000 tonna
	Vetőburgonya	2500 tonna
(ii) <i>Műtrágya</i>		
	Nitrogén	3150 tonna
	Szuperfoszfát	7000 tonna
(iii) <i>Takarmány</i>		
	Árpa és kukorica	300 000 tonna
(iv) <i>Élelmiszerszükségletek</i>		
	Búza	400 000 tonna
	Cukor	20 000 tonna
	Zsír	10 000 tonna
	Faggyú	10 000 tonna

⁸⁰ Az említett függelék nem közöljük.

⁸¹ E fejezeteket, melyek a Bevezetés és a Következtetések között vannak, nem közöljük.

Egyéb cikkek (alacsonyabb prioritású)

Kakaóbab	1000 tonna
Kávé	1000 tonna
Bors	100 tonna
Citrom	5000 tonna
Narancs	2000 tonna

68. A szükségleti listával kapcsolatban egyelőre ezek az információk állnak rendelkezésre. Amint megkapjuk a további információkat, közöljük a Közgyűléssel.

69. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete számos kormányval áll kapcsolatban a vetőmagellátás megkönnyítése céljából. Amint a kormányok adakoznak, az ilyen tételek FAO általi szétosztásának ellenőrzésére a FAO segélyműveletének részeként részletes tervek készülnek.

70. A magyar hatóságok azt jelentették, hogy előkészületek folynak 150 000 tonna takarmány és 250 000 tonna búza biztosítására.

71. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága mintegy 3000 tonna zsírról gondoskodott.

72. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága az imént felsorolt cikkeket tartalmazó sürgősségi segélyezésre bővített programot javasol. Ha a program elindul, az elosztás módszereit gondosan mérlegelni kell. Kenyérbúza és állati takarmány nem osztható nagy mennyiségben, ugyanolyan módszerrel, ahogy a hagyományos program cikkei. A fogyasztóknak történő közvetlen szétosztás nemcsak fizikailag lenne nehéz vagy lehetetlen, de jókora mennyiségek ingyenes szétosztása általános gazdasági megfontolások miatt nem kívánatos. E megfontolások miatt a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága tervet dolgozott ki, amely szerint a kenyérgabonát és hasonló termékeket normális gazdasági csatornákon keresztül osztanák szét, nevezetesen malmokon és pékségeken keresztül árusítanák a lakosságnak. Szén esetében az az elgondolás, hogy a segélyszemet budapesti szénkereskedőknek adnák el, azzal a feltétellel, hogy a szemet kizárólag kórházak, iskolák, egyetemek és hasonló szociális intézmények kaphatják. Az állati takarmányt illetően az általános segélyprogramban szereplő mennyiségeket megegyezés szerinti csatornákon keresztül árulnák az ország kimondottan erre kijelölt területein. A termékeket minden esetben a világpiaci átlagos alapon árulnák. Az így befolyt pénzeszközöket a Magyar Vöröskereszt külön számláján helyeznék el, és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával egyetértésben használnák a szegények, kórházak, szociális intézmények megsegítésére, kapcsolódó szociális programokra, valamint a segélyezési program működési költségeire. Egy ilyen program elfogadása előtt az alapelvek és a megvalósítás részletei egyaránt további mérlegelést igényelnek.

UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Humanitarian activities to assist the Hungarian people – Report by the Secretary-General (A/3503) UN-S-445-0196-8.

Futár
MC/ms

SO 533/2

1957. január 22.

Pierre Obez úr részére
a magyar nép segélyezésével foglalkozó
összekötő tisztviselő
Egyesült Nemzetek
Nemzetek Palotája
Genf, Svájc

Bizalmas

Kedves Pierre!

Most, hogy a harc füstje elszállt, szeretnék írni neked az elmúlt heti eseményekről és az általános helyzetről – amilyennek most tűnik. El tudod képzelni, hogy az elmúlt hét rendkívül mozgalmas volt itt, nagyon szoros ütemezés szerint dolgoztunk, és nem volt nehézségek nélküli a jelentés terv szerinti elkészítése.

Nagyon kevés újat lehet mondani a FAO-val való kapcsolatáról ebben az időszakban. Ezen az oldalon teljesen világos ide érkező táviratból (amelyeket tudom, hogy te nem láttál), illetve a Genfből Rómába küldött táviratokból is, hogy a FAO időről időre aszerint változtatja álláspontját, ahogy számukra kényelmes, és egyértelműen megszegték a velünk való megállapodást, mind a Rómában publikálandó anyagok terjedelmét, mind a tervezetként véleményezésre küldött anyag végleges formában történő publikálását illetően.⁸²

Amikor legközelebb New Yorkba jössz, ha érdekel, örömmel megmutatom a FAO-tól New Yorkba küldött táviratokat, amelyek megvilágítják a teljes helyzetet. Most nyugodt vagyok amiatt, hogy semmit sem tehattünk volna a szerencsétlen fejlemények elkerülése érdekében, kivéve talán azt, hogy nem kellett volna Rómába továbbítani a bevezetés és a III. fejezet hozzászólásra megküldött tervezetét. [...] Ha a jövőben valamikor hasonló helyzetbe kerülünk, tudni fogom, hogyan járjunk el.

Ha időd engedi, érdeklődéssel hallanám tőled a jelentés genfi és más európai visszhangját, illetve a jövőbeni akcióval kapcsolatos kilátásokat.

Itt New Yorkban a kilátásaink némileg nyomasztóak, mivel mind az Egyesült Államok, mind az Egyesült Királyság nagyon határozottan kijelentette, hogy elleneznek bármiféle segítségnyújtást „a jelenlegi rezsimnek Magyarországon”. Erőfeszítéseket teszünk az ilyen nézeteket vallók meggyőzésére,

⁸² Élénk vita bontakozott ki az ENSZ New York-i Titkársága és a FAO vezetése között abban a kérdésben, hogy az utóbbinak van-e önálló mozgástere a magyarországi segélyezési akciót illetően.

hogy a segély a magyar népnek szól, nem pedig bármilyen rezsimnek – de ezek nem hoznak kielégítő eredményt. Személyes feltételezésem az, hogy az ICRC által javasolt 30 millió dolláros általános sürgősségi segélyprogram nem valósul meg. Kétlem, hogy lesz pénz ilyen programra, és tudom, hogy néhány kormány erősen ellenzi az ICRC által javasolt szétosztási módszert. Jelen pillanatban esélyt látok arra, hogy lesz bizonyos vetőmagadomány (értesülésem szerint a holland kormány kedvezően áll hozzá). Ezen túlmenően úgy gondolom, hogy az ilyen adományok megérkezésük után sokkal megelőbbben használhatók fel az ICRC Hagyományos Rendkívüli Segélyprogramja kiterjesztésén keresztül, mint az úgynevezett Általános Sürgősségi Segélyprogram létrehozásával.

Tény, hogy a jelentés átnézése után nem kerülheted el azt a következtetést, mely szerint nem az október 23-át követő események okozták az ország előtt álló legtöbb gazdasági nehézséget, és azok sokkal inkább az ország korábbi általános gazdasági fejlődéséből következnek. A fő kivételnek a szénhelyzet tűnik, amely határozottan az elmúlt három hónap eseményeinek tulajdonítható. Láthatod, hogy ezek a következtetések, ha korrektek, nagyon megnehezítik a magyarországi segélyfelhívás megalapozását, amikor a világon sok más, szintén súlyos gazdasági problémáktól szenvedő ország van.

Jelenleg lehetőséget biztosítunk a delegációknak, hogy tanulmányozzák a jelentést, és tudakolják meg külügyminisztériumaik reakcióját. Úgy gondolom, néhány napon belül kiderül, milyen lehetőségek vannak pozitív akcióra.

Mielőtt befejezem ezt a levelet, a legőszintebben szeretném megköszönni azt az óriási segítséget, amelyet a múlt héten a jelentés elkészítésével kapcsolatban nyújtottál nekünk. Mint mindig, most is számíthattunk azonnali cselekedetedre, amikor szükségünk volt rá.

A legjobb személyes nagyrabecsüléssel,

Szívélyes üdvözléssel:

Myer Cohen

a magyar nép segélyezésével foglalkozó
ügyvezető igazgató

UNARMS: Letter (Confidential) from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People to Pierre Obez, Liaison Officer for Relief to the Hungarian People – Geneva (SO 533/2), UN-S-445-0196-8.

EGYESÜLT NEMZETEK
Irodaközi memorandum

1957. március 4.
SO 534

A főtitkár részére

Küldi:
Philippe de Seynes
gazdasági és szociális ügyekért felelős
főtitkárhelyettes

Tárgy: *magyarországi segély*

Lindt úgy tervezi, hogy pénteken átjön, és sajtókonferenciát tart a főtitkár és a főbiztos közös új felhívásával kapcsolatban, melyet a magyar menekültek érdekében tettek. Azt reméli, hogy te is részt tudsz venni a sajtókonferencián.

Emlékszem, hogy a minapi ebédünkön egyetértettél a közös nyilatkozattal, azonban nem hiszem, hogy a sajtókonferencia témáját érintettük volna.

Valószínűleg nehéz lenne időt szakítanod rá, és a jelenlegi történelmi környezetben mindenesetre furcsának tűnne, ha ezt a speciális ügyet választanád egy sajtókonferencia témájának. Az egyik kérdés, amit elkerülhetetlenül feltennének: „miért a magyar, és miért nem a palesztin menekültek érdekében találkozok a sajtóval?”. Ez elkerülhetetlenül egy másik kérdéshez vezetne: „miért kerülnek a magyar menekültek harmincszor annyiba, mint a palesztin menekültek stb., stb...?”

Továbbá, ha egy ilyen gesztust tennél a menekülteknek, szorult helyzetben találnád magadat, ha vissza kellene utasítanod a Nemzetközi Vöröskereszt kérését egy nyilvános felhívásra a Magyarországon *belüli* segély érdekében. Boissier úr írt neked erről a témáról, továbbá ő és tanácsadói is hosszú ideje nyomást gyakorolnak rám. Úgy gondolom, reménytelen, hogy ilyen nyilvános felhívás bármilyen gyakorlati eredményt hozzon, ezért nem látom értelmét, hogy újabb vitába keveredj.

Néhány nap múlva aláírásra megküldöm neked a választ Boissier úrnak, időközben azonban tájékoztatnom kell Lindtet szándékaidról.

UNARMS: Interoffice memorandum (Confidentiel) from Philippe de Seynes, Under-Secretary for Economic and Social Affairs to Dag Hammarskjöld, Secretary-General of the UN, Hungarian Relief (SO 534) UN-S-445-0197-1.

EGYESÜLT NEMZETEK
Tájékoztatási Főosztály
Sajtó és Publikációs Osztály
Egyesült Nemzetek, New York

(A média számára tájékoztatásul – nem hivatalos dokumentum.)

Sajtóközlemény SG/567
1957. március 12.

A FŐTITKÁR ÉS A MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOS ÚJABB FELHÍVÁST TESZ
A MAGYAR MENEKÜLTEK MEGSEGÍTÉSÉRE

Alább következik a főtitkár és Auguste R. Lindt, az ENSZ menekültügyi főbiztosa március 11-én kelt, valamennyi ENSZ-tagállam és a Német Szövetségi Köztársaság, a Koreai Köztársaság, Monaco, San Marino, Svájc, a Vatikán és Vietnam kormányához, továbbá a menekültek segélyezésében aktív nem kormányzati szervezetekhez szóló levelének szövege:

Az ENSZ főtitkára és az ENSZ menekültügyi főbiztosa üdvözli ... külügyminiszterét, és van szerencsájuk utalni a Közgyűlés 1956. november 21-én elfogadott, a magyar menekültek segélyezésére vonatkozó határozatára (A/RES/409).⁸³

Emlékeztetünk arra, hogy 1956. november 29-én az ENSZ főtitkára és az ENSZ menekültügyi helyettes főbiztosa közös felhívást tett közzé a magyar menekültek megsegítésére. E felhívást követően mind letelepedési lehetőségek, mind pénzbeli adományok formájában komoly segínyt adtak a kormányok és számos ország népei. A kormányok jelentős összegeket bocsátottak az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága részére a magyar menekültek második menedékhelyre történő utaztatására.

Ennek ellenére 1957. március 1-jén 53 349 magyar menekült volt Ausztriában, és 15 874 Jugoszláviában. Becslések szerint az Ausztriában és Jugoszláviában lévő magyar menekültek gondozásához és ellátásához még szükséges pénzalap 1957 végéig 23 153 425 dollárt tesz ki. Ez a két ország, amely először adott menedéket a magyar menekülteknek, nagyon súlyos pénzügyi terhet visel, mellyel egyedül nem tudnak megbirkózni.

Az A/RES/409-es határozatban a Közgyűlés felhatalmazta a főtitkárt és a menekültügyi főbiztost, hogy tegyenek további felhívásokat a főbiztosnak a Végrehajtó Bizottság egyetértésével kidolgozott tervei és becslései alapján. A főtitkárnak és a menekültügyi főbiztosnak van szerencséje csatolni egy emlékeztetőt, amely bizonyos fokú részletezéssel felsorolja azokat az okokat, amelyek alapján ezen újabb felhívás készült.

⁸³ * A tizenegyedik ülészakon elfogadott határozatokat tartalmazó nyomtatott kötetben, ennek a határozatnak a számozása most: A/RES/1129 (XI).

A főtitkár és a menekültügyi főbiztos őszintén reméli, hogy őexcellenciája kormánya változatlanul részt vesz a megfelelő segítségnyújtást célzó nemzetközi erőfeszítésekben, annak érdekében, hogy a magyar menekültek problémája megoldható legyen ebben az évben.

EMLÉKEZTETŐ
A MAGYAR MENEKÜLTEK NEMZETKÖZI
MEGSEGÍTÉSÉNEK SZÜKSÉGESSÉGÉRŐL

A főtitkár és a menekültügyi főbiztos előterjesztése

Az ENSZ által végzett akció

1. A nagyszámú magyar menekült érkezése által okozott rendkívüli helyzet kialakulása óta a Menekültügyi Főbiztosság hatékony lépéseket tett megsegítésükre. A Közgyűlés 1956. november 9-én elfogadta az 1006 (ES-II) jelű határozatot, amely felkérte a főtitkárt, szólítsa fel az ENSZ menekültügyi főbiztosát, hogy konzultáljon más megfelelő nemzetközi szervezetekkel és az érdekelt kormányokkal azzal a céllal, hogy gyors és hatékony megoldást találjanak a magyar menekültek sürgősségi segélyezésére, és sürgesse a kormányokat, hogy különleges felajánlásokat tegyenek erre a célra.
2. A Közgyűlés által 1956. november 21-én elfogadott A/RES/409 határozat értelmében felkérték a főtitkárt és a menekültügyi főbiztost, hogy azonnal adjanak ki felhívást a kormányoknak és a nem kormányzati szervezeteknek, illetve felhatalmazták őket, hogy a főbiztos becslései és tervei alapján, az UNREF Végreható Bizottságával egyetértésben további felhívásokat tegyenek. Ennek megfelelően 1956. november 29-én 10 millió dolláros tervelőirányzattal közös felhívást tettek, és sürgették a kormányokat, tegyenek további felajánlásokat a magyar menekültek területükre történő befogadására.
3. 1957. március 1-jéig az ENSZ-en keresztül 6 926 767 dollár összegű adomány érkezett – beleértve a természetbeni adományokat is –, illetve további 415 615 dollárt közvetlenül az osztrák kormánynak adományoztak. Az adományok listája ezen *emlékeztető* I. Függelékében található. Az adományok összesen 7 342 382 dollárt tesznek ki, melyből 6 647 143 dollár származik a kormányoktól és 695 239 dollár a nem kormányzati forrásokból. Az összes erőforrást részben a Főbiztosság részére adták át, részben közvetlenül sürgősségi segélyezésre, elszállásolásra, valamint a magyar menekültekről való gondoskodásra és azok ellátására nyújtották Ausztriában. A fenti adományok nem tartalmazzák a nemzeti és a nemzetközi önkéntes ügynökségeken keresztül, magánemberek által kiegészítő élelmiszersegély, orvosi ellátás és egyéb típusú támogatás céljára adott hozzájárulást, sem az Európai Migráció Kormányközi Bizottságán keresztül vagy más módon a menekültek utaztatására juttatott adományokat.

A magyar menekültek beáramlásának és áttelepítésének mértéke

4. 1957. március 1-jéig Ausztriába 170 743, Jugoszláviába 17 087 – együtt összesen 187 830 – magyar menekült érkezett. A fent említett felhívásra válaszul számos országból érkeztek felajánlások a menekültek befogadására. Az Ausztriába érkezett menekültek közül 1957. március 1-jéig 117 394-en telepedtek le más országokban. A II. Függelék tartalmazza a menedék-felajánlások és az Ausztriából a menedéket vagy bevándorlást adó országokba való távozások listáját.
5. A jugoszláviaiak közül 1957. március 1-jéig csak 237-en települtek le új helyen. Jelenleg Ausztriában 53 349, Jugoszláviában 15 874 magyar menekült maradt, akik sürgősségi segélyezését, a róluk való gondoskodást és ellátást az érintett országok kormányai nem tudják egyedül vállalni. Az adatoknál számításba vették azt a 976 menekültet, akik a főbiztos képviselőjének megfigyelése szerint Jugoszláviából visszatértek Magyarországra. Ausztriából további 2-3000 menekült tért vissza Magyarországra. Feltehető azonban, hogy regisztráció nélkül majdnem ugyanennyi menekült érkezett Ausztriába, és 1957. március 1-jén ez az 53 349-es szám tűnik az ott tartózkodó menekültek létszámára adott lehető legjobb becslésnek. Rá kell mutatni, hogy a beáramlás napi mértéke mindkét ország esetében jelentősen csökkent. Valószínűtlen azonban, hogy az e két országban lévő valamennyi magyar menekült áttelepíthető máshova, és a becslések szerint 1957 végére még megközelítően 20 000 elhelyezésre, gondoskodásra és ellátásra szoruló magyar menekült marad Ausztriában és 14 000 Jugoszláviában, feltéve, ha nincs hirtelen emelkedés a beáramlás vagy az áttelepítés mértékében, különösképp Jugoszláviában.
6. Ezzel összefüggésben az UNREF Végrehajtó Bizottsága legutóbbi ülésén emlékeztetett a Közgyűlés határozataira (1006 (ES-II) és A/RES/409), és *többek között* egyhangúlag kijelentette, hogy a menekültekről való gondoskodás olyan teher, amelyben az egyes országok kapacitásainak megfelelően az egész világnak osztoznia kell.
7. Az UNREF Végrehajtó Bizottsága ezen az ülésen nagyra értékelte a főbiztosnak az Ausztriában és Jugoszláviában lévő magyar menekültek szükségleteire vonatkozó becsléseit (A/AC.79/49 és A/AC.79/54 dokumentumok⁸⁴), és felhatalmazta a főbiztost, hogy, a főtítkárral konzultálva, az általuk szükségesnek tartott bármilyen felhívás alapjául ezeket a becsléseket használja.

Az Ausztriában lévő magyar menekültek segélyezésének becsült költsége

8. Az Ausztriában lévő magyar menekültek problémájával foglalkozó A/AC.79/49 dokumentumban a főbiztos 26 347 000 dollárnyira becsülte a menekültekről való gondoskodás és ellátás biztosítására 1957 végéig felmerülő költségeket. Ez a becslés azon a feltételezésen alapul, hogy 1957 első felében

⁸⁴ A hivatkozott dokumentumokat nem közöljük.

70 ezer, 1957 második felében pedig 35 ezer magyar menekült lesz Ausztriában.

9. 1957. március 1-jén újabb becsléseket tettek, melyek az Ausztriában lévő menekültek tényleges számán alapulnak, illetve azon a feltételezésen, hogy a magyar menekültek átlagos száma Ausztriában 1957. március 1. és június 30. között mintegy 47 ezer, 1957 második felében pedig 25 ezer lesz. Ezek a becslések azt mutatják, hogy a gondoskodásra és ellátásra 1957 végéig szükséges pénzösszeg elérheti a 15 223 525 dollárt.
10. A fenti pénzösszeg csökkenthető, ha a Vöröskereszt Társaságok Ligája 1957 második felében tovább tudna foglalkozni az Ausztriában lévő magyar menekültek gondozásával és ellátásával. Másrészt a magyar menekültek újabb jelentős beáramlása növelné az összkiadásokat.
11. Nem lehetetlen, hogy több ezer magyar menekült határozatlan ideig marad Ausztriában, állandó tartózkodásuk fedezetül ezért jelentős további pénzösszegekre lesz szükség. Emiatt a főbiztos az UNREF Végrehajtó Bizottságának következő ülésére egy projektet szándékozik előterjeszteni az ott-tartózkodás támogatására.

A Jugoszláviában lévő magyar menekültek segélyezésének becsült költsége

12. A Jugoszláviában lévő magyar menekültek problémájával foglalkozó A/AC.79/54 dokumentumban a főbiztos 12 803 640 dollárnyira becsülte a menekültekről való gondoskodás, ellátás és ideiglenes elszállásolás biztosítására 1957. június 30-áig felmerülő költségeket. Ez a becslés azon a feltételezésen alapul, hogy 1957 első felében átlagosan mintegy 22 ezer magyar menekült lesz Jugoszláviában.
13. 1957. március 1-jén újabb becsléseket tettek, melyek a Jugoszláviában lévő menekültek tényleges számán alapulnak, illetve azon a feltételezésen, hogy a magyar menekültek átlagos száma Jugoszláviában 1957. március 1. és június 30. között mintegy 15 ezer, 1957 második felében pedig 14 ezer lesz. Ezek a becslések azt mutatják, a magyar menekültek fogadására, valamint a róluk való gondoskodásra és ellátásra 1957 végéig szükséges pénzösszeg elérheti a 7 929 900 dollárt.
14. A 7 929 900 dolláros fenti összeg becslésekor számításba vették, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligája 1957. június 30-áig mintegy 10 ezer Jugoszláviában lévő magyar menekült élelmiszerrel, orvosi segédanyagokkal és ruházattal történő ellátásával számol. E segély becsült költsége 633 ezer dollár az 1957. március 16. és június 30. közötti időszakra.
15. Figyelmet kell fordítani arra a tényre is, hogy Jugoszláviában a magyar menekültek jelenlegi elszállásolása határozottan sürgősségi jellegű. Ha a fenti számú menekültnek Jugoszláviában kell maradnia, a jugoszláv hatóságoknak a 10 ezer személy elhelyezésére legalább két nagy tábort kell építeniük. A táborok költségét a jugoszláv hatóságok 4 140 000 dollárra becsülik, mely összeget hozzá kell adni a fentiekben 7 929 900 dollárra becsült még szükséges pénzösszegekhez.

További segélyigények

16. Sürgős nemzetközi felelősség annak az aránytalan tehernek a megosztása, amelyet jelenleg az osztrák és jugoszláv kormány kényszerül viselni. Ez készítette a főtitkárt és a főbiztost újabb pénzadományokat kérő felhívás kibocsátására, mely célja a magyar menekültek beáramlása miatt a két országra nehezedő túlzott pénzügyi terhek könnyítése. Remélhető továbbá, hogy a jelenlegi felhívásra válaszul megnő az Ausztriából és Jugoszláviából történő kivándorlás lehetősége. Emellett az is fontos, hogy a más európai országokban lévő magyar menekültek tengeren túli letelepedésre is lehetőséget kapjanak.

A hozzájárulás módszere

17. A Közgyűlés A/RES/409-es határozatában szorgalmazta, hogy a kormányok és a nem kormányzati szervezetek segélyprogramjaikat a Főbiztossággal konzultálva koordinálják, és reméli, hogy ezt a javaslatot kétoldalú megállapodáson alapuló adományozás esetében is elfogadják.
18. Az UNREF Végrehajtó Bizottságának negyedik ülészakán elfogadták az elvet, hogy a magyar menekültek számára a jövőben érkező adományok felhasználhatók mind Ausztria, mind Jugoszlávia megsegítésére, és a pénzeszközök szétosztását a főbiztosra bízzák. Ez természetesen csak a kifejezetten nem Ausztriának vagy Jugoszláviának szánt és címkézett adományokra vonatkozik.

I. FÜGGELÉK

A főtitkárnak és a menekültügyi főbiztosnak a magyar menekültek számára felajánlott vagy kifizetett adományok 1957. március 1-jén

1. Kormányzati adományok

	<i>USA dollárban kifejezve</i>
Ausztrália	44 671,39
Brazília	15 000,00
Kambodzsa	8 571,00 ^a
Kanada	676 843,75
Kuba	45 000,00
Dánia	30 000,00
Etiópia	10 000,00
Franciaország	100 000,00 ^a
Laosz	2 857,14
Luxemburg	5 000,00
Marokkó	4 300,00 ^a
Új-Zéland	14 001,68
Norvégia	41 999,16

Rodézia és Nyaszaföld, Államszövetség	10 000,00
Svédország	96 830,02
Svájc	18 691,59
Tunézia	2 857,14
Egyesült Királyság	42 005,05
Amerikai Egyesült Államok	5 000 000,00
Európa Tanács	2 900,12
Összesen:	6 171 528,04

^a Ígéret

Természetbeni adomány

		<i>USA dollárban kifejezve</i>
Kínai Köztársaság	becsült érték	50 000,00
Görögország	30 tonna mazsola	nincs becslés
Indonézia	becsült érték	10 000,00
Pakisztán	100 ezer yard ruha	nincs még becslés
Összesen:		60 000,00

Magánadományok 695 238,88

Összesen az ENSZ-en keresztül 6 926 766,92

Kormányzati adományok közvetlenül az osztrák kormánynak

Ausztrália	44 671,00
Kolumbia	10 000,00
Franciaország	19 230,00
Egyesült Királyság	56 000,00
Európa Tanács	285 714,00
Összesen:	415 615,00

UNARMS: UN Press Release SG/567. Secretary-General and High Commissioner for refugees make further appeal to assistance to Hungarian refugees, UN-S-445-0195-8.

EGYESÜLT NEMZETEK
Beszámoló

Philippe de Seynes úr részére

Küldi:
K. W. Taylor

SO 535
1957. április 25.

Tárgy: A főtitkár éves jelentése:
humanitárius segítségnyújtási rész

1. A Főtitkári Hivatal arról tájékoztatót, hogy a pénteki főtitkári megbeszélésen Cordier úr felveti a főtitkár következő éves jelentésében szereplő humanitárius segélyműveletek leírásának kérdését.
2. Fő kérdésként azt veti föl, vajon a magyar segélyt ugyanabban a részben kell-e szerepeltetni, mint a magyarországi politikai helyzetre vonatkozó közgyűlési határozatok végrehajtása érdekében tett intézkedéseket, vagy teljesen külön kell-e kezelni.
3. Úgy gondolom, nagyon mesterkélt lenne a két elemet szétválasztani, ezért a legjobb megoldás az lenne, ha a politikai részt közvetlenül a magyar nép humanitárius segélyezésére vonatkozó rövid rész követné. Ez tükrözné a legjobban azt az atmoszférát, amelyben a Közgyűlés mind a tíz határozatot – a politikai és humanitárius aspektusok akár egyidejű, akár egymást követő mérlegelésével – elfogadta. Emellett azzal az előnnyel járna, hogy ha csak kis mértékben is, de az ENSZ részben hatékony humanitárius tevékenységéről szóló beszámolóval ellensúlyozná a politikai ajánlások végre nem hajtását.
4. Ön ugyanakkor felvetheti a Közgyűlésnek benyújtandó végső beszámolója időzítésének kérdését.
5. Úgy értesültem, hogy a Különbizottság jelentése nem készül el május végéig, azaz nem lesz köröztetve június közepe előtt, és nem valószínű, hogy június vége előtt – ha egyáltalán megtörténik – sor kerül a Közgyűlésben történő megvitatására.⁸⁵

UNARMS: Referral Sheet, from K. W. Taylor to Philippe de Seynes, subject: Annual Report of the Secretary-General: Section on Humanitarian assistance (SO 535) UN-S-445-200-1.

⁸⁵ Utalás az ENSZ Közgyűlése által 1957. január 10-én létrehozott öttagú különbizottságra, az un. Ötös Bizottságra, melynek célja az 1956-os magyar forradalom kivizsgálása volt. A Bizottság, melynek tagjait Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay delegálta, 1957. június 20-án terjesztette be jelentését, melyet a Közgyűlés szeptember 10–14-én tárgyalta.

Bizalmas

HCR/SVA/SR.12
1957. október 30.
Csak angolul

AZ ENSZ MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSSÁGA
Koordinációs Bizottság a Magyar Menekültek Megsegítéséért

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A TIZENKETTEDIK ÜLÉSRŐL,
melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben 1957. október 29-én, kedden

JELLEN VANNAK:

Elnökök:

Az UNHCR központ munkatársai:

Egyesült Államok rezidens delegátusa
Európai Migráció Kormányközi Bizottsága
Amerikai Baráti Szolgáltató Bizottság
Nemzetközi Munkaügyi Segély
Nemzetközi Szociális Szolgálat
Svájci Szervezet
Nemzetközi Megmentési Bizottság
Nemzetközi Gyermekjóléti Unió
Zsidó Ügynökség Palesztináért
Evangélikus Világszövetség
Nemzeti Katolikus Jóléti Konferencia
Unitárius Szolgálat Bizottság
YWCA Világszövetség⁸⁶
ORT Világunió
Egyházak Világtanácsa
Egyetemi Világszolgálat
YMCA Világszövetség

READ úr
helyettes főbiztos
PINEGAR úr
GASTAMBIDE úr
COLMAR úr
KELLY úr
SIMS kisasszony
LA CLAIR úr
CORDT MØLLER úr
WOOD úr
BAN asszony
DODDS kisasszony
HERTSCHI kisasszony
HUNTFORD úr
SMALL asszony
KUDLER úr
FUCHS kisasszony
NORTON kisasszony
MATTHEY asszony
ARNOLD kisasszony
SOLUN úr
LEDERMANN úr
JABOOR kisasszony
DUCRET úr
IOVENKO úr
MOYSE úr

⁸⁶ Helyesen World YCWA: World Young Women's Christian Association.

READ úr választa az Ausztriában és Jugoszláviában lévő magyar menekültek helyzetével kapcsolatos, a konzultatív találkozó legutóbbi, júniusi ülése óta történt fejleményeket.⁸⁷ Megjegyezte, hogy sem a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, sem a Vöröskereszt Társaságok Ligája nem képviselteti magát a jelenlegi ülésen, mivel a Nemzetközi Vöröskereszt Konferencia Új-Delhiben ülésezik. Jóllehet a Liga szeptember 30-án mind Ausztriában, mind Jugoszláviában hivatalosan befejezte működését, a nemzeti vöröskereszt társaságok bizonyos nemzetközi segítséggel folytatják a munkát.

Október közepén a jugoszláviai táborokban lévő magyar menekültek száma 4039 volt. Az Egyesült Államok kiválasztó missziója mintegy 1000 főt választott ki, akiket befogadnak az Egyesült Államokba, és remélhető, hogy az év végére ez összesen eléri a 2500-at. Az ausztrál misszió befejezte munkáját, és a 2000-es tervezett létszám helyett csak 1400 főt választott ki. Új-Zéland 100 főt volt hajlandó átvenni; egyéb országok – nevezetesen Franciaország és Brazília – várhatóan kisebb csoportokat fogadnak. Remélhető, hogy az év végéig a menekültek túlnyomó többségét sikerül elhelyezni.

Marad azonban bizonyos számú nehéz eset, illetve olyan eset, amikor nehéz az áttelepítést megoldani. Dánia és Svédország beleegyezett, hogy a 150 főre becsült tébécéből (családtagjaik kíséretében) 40-40 főt, Norvégia pedig valószínűleg további 20 főt átvesz. Elhelyezési lehetőséget kell találni mintegy 100 volt tébécésnek és 600 szociális problémától sújtott menekültnek. Remélhető, hogy Belgium ezekből bizonyos számút átvesz. A holland kormány 45-60 kísérő nélküli gyermek átvételébe egyezett bele.

Read úr hivatkozott a főbiztos kívánságára és reményére, hogy a magyar menekültekkel kapcsolatos műveletek az év végére befejeződnek Jugoszláviában, és sürgette az ügynökségeket, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a fennmaradó tébécések, volt tébécések és problematikus esetek elhelyezése érdekében.

A becslések szerint Ausztriában 20 900 magyar menekült van még, egyenlően megosztva a táborokban és azon kívül. Becslések szerint ezek közül 16 000 körüli maradna az év végéig, akiknek nemzetközi segítségre van szüksége. Az ICEM azt reméli, hogy 1958 folyamán 6500-an kivándorolnak, és így 9500-an maradnak. Az UNREF Végrehajtó Bizottsága 3 500 000 dollár összköltségvetésű, tartós megoldást jelentő programot fogadott el, melynek nagy része már rendelkezésre áll. Ez azonban nem lenne teljesen elegendő a 9500 fő megfelelő beilleszkedésének biztosítására, és remélhető, hogy a továbbtelepülők száma végül növekszik.

CORDT MØLLER úr (ICEM) kijelentette, kevés hozzátennivalója van az elhangzott információkhoz. Ausztriával kapcsolatban megemlítette, hogy az ausztrál kiválasztó misszió nehezen talált olyan jelölteket, akik az ausztrál bevándorlási kritériumoknak megfeleltek, ami meglehetősen aggasztó. Az Egyesült Államok jelenleg nagyon kevés személyt választ ki, azokat becsületszó ellenében. A latin-amerikai országokba történő bevándorlás önkéntes ügynökségek

⁸⁷ Az erről szóló dokumentumot nem közöljük.

támogatásán alapul, a jelöltek száma nagyon kicsi. Az ICEM jelenleg felmérést végez annak megállapítására, hogy az Ausztriában lévő magyar menekültek közül még hánynak kell valamilyen természetű segítség. Az a szándék, hogy a felmérés során összegyűjtött dokumentumokat egy Dokumentum Ellenőrző Központban tartanák, és az önkéntes ügynökségek rendelkezésére bocsátanák elhelyezési programjaik számára.

Jugoszláviában a francia, az egyesült államokbeli és az új-zélandi kiválasztó bizottságok november folyamán lesznek aktívak, és a becslések szerint év végére 1500 körüli menekült maradna. Az ICEM valószínűleg január végéig tartja nyitva irodáját. A fennmaradó menekülteket valószínűleg a Gerovo táborban gyűjtik össze.

Nehézségek támadtak a menekültek bizonyos Törökországban, Írországban és a Dominikai Köztársaságban elhelyezett csoportjaival. Ezek közül új letelepedési lehetőséget találtak mintegy 250 főnek, akik el akarták hagyni Törökországot, és lehetőséget kell találni még további 150 főnek. A beilleszkedés Írországban nagyon nehéznek bizonyult, a legtöbb érintett menekült az Egyesült Királyságba költözött, és ott talált munkát. A Dominikai Köztársaságba kivándorolt 500 főből 272 kérte távozását, akik visszatértek Ausztriába, és az ott maradó magyar csoport részeként foglalkoznak velük.

SMALL asszony (Nemzetközi Gyermekjóléti Unió) megjegyezte, hogy Jugoszláviában 500-ra becsülik a kísérő nélküli gyermekek számát, és megkérdezte, hogy milyen megoldásokat keresnek ezeknek a fiatal menekülteknek – a Hollandiába kivándorolt már említett fiatalokon kívül.

COLMAR úr azt válaszolta, hogy mintegy 115 kísérő nélküli gyermek ment Svédországba, 60 várhatóan Franciaországba megy. Úgy hiszi, hogy a Jugoszláviában lévő, ebbe a kategóriába tartozó valamennyi fiatalról gondoskodtak.

JABOOR kisasszony (Egyházak Világtanácsa) megemlítette, úgy értesült, hogy kisszámú kísérő nélküli fiút bemutatnak az új-zélandi missziónak. Ha ezek a fiúk kivándorolnak Új-Zélandra, kétségtelen, hogy megfelelően megoldják képzésüket és beilleszkedésüket.

CORDT MØLLER úr (ICEM) megjegyezte, hogy az új-zélandi kormány nem nagyon lelkesedik kísérő nélküli fiatalok átvételéért, azonban beleegyeztek, hogy a missziónak bemutatott néhány fővel megbeszélést folytatnak. Kétségtelen, hogy ha a fiúkat átveszik, megfelelő képzést nyújtanak nekik.

Az Ausztriában lévő, kíséret nélküli fiatalokra utalva KELLY úr megjegyezte: jóllehet a jogi helyzet most már tisztázódott, jelenleg azonban nagyon kevés kivándorlási lehetőség van.

READ úr hozzátette, hogy eddig az ezzel a csoporttal kapcsolatos erőfeszítéseket Jugoszláviára összpontosították, és most várhatóan az Ausztriában lévő fiatal menekültek számára is találnak további lehetőségeket. Hivatkozott az osztrák Hochschülerschaft⁸⁸ javaslatára, hogy a magyar egyetemi hallgatók

⁸⁸ Die Hochschülerschaft: főiskolai diákság, egyetemi ifjúság (német).

ösztöndíja adományozás formájában történjen, ne hitelként. Rámutatott, hogy az UNREF Végrehajtó Bizottsága ragaszkodott a kölcsönhöz.

IOVENKO úr (Egyetemi Világszolgálat) arról beszélt, hogy körülbelül 50 egyetemi tanulmányokra alkalmas fiatal maradt Jugoszláviában, és remélhető, hogy néhány további ösztöndíj áll rendelkezésre a skandináv országokban. Ausztriában terveket kell készíteni az egyetemista kort most elérő új csoport számára. Körülbelül csak 200 olyan hallgató maradt, akiknek még semmilyen ösztöndíj-lehetősége nem volt. A Ford Alapítvány 500 ösztöndíját teljes egészében kiadták. Olaszországban kisszámú magyar hallgatónak nehézségei támadtak, és mivel a WUS-nak nincs ott képviselője, örömmel fogadná bármely ügynökség ajánlatát, amely tudna segíteni.

KELLY úr kijelentette, hogy 135 000 dolláros keretet állapítottak meg a magyar egyetemi hallgatók ösztöndíjának biztosítására. Néhány ilyen ösztöndíj fél évre szól, a többi egy teljes évre. A Iovenko úr által említettek szerint nem lehetséges a hallgatók további csoportjait segíteni, mivel az UNREF bizottság kikötötte, hogy az ösztöndíjakat a már elkezdett tanulmányok befejezésére kell fordítani.

Kelly úr az alábbiak szerint részletezte a tartós megoldások magyar programját:

Kis kölcsönök	250 000 dollár
(770 dollár kölcsön mind a 325 családnak)	
Szállás	2 250 000 dollár
(900 lakás biztosítása)	
Elemi taníttatás	20 000 dollár
Projektek fiataloknak,	
beleértve a kísérő nélkülieket	680 000 dollár
Segély egyetemi hallgatóknak	135 000 dollár
Segély értelmiségieknek	40 000 dollár
Segély leányanyáknak	25 000 dollár
Nyelvoktatás	20 000 dollár
Magyar nyelvű hírek kiadása	10 000 dollár
Adminisztrációs költségek	70 000 dollár

Becslések szerint mintegy 4500 18 év alatti fiatal magyar volt, közülük megközelítőleg 1900-an kísérő nélkül, diákszállóban elhelyezve. Jelenleg 543 000 dollár értékben folynak projektek, és további 137 000 dollár vár még kiosztásra. Remélhető, hogy a mérleg egy részét az 1959-es lehetséges szükségletekre tartalékolják.

MOYSE úr (YMCA Világszövetség) megkérdezte, vajon a magyar menekültek elszállásolása ugyanolyan volt-e, mint a korábbi menekülteké. Felmerült, hogy a magyar menekültek kedvezőbb ellátásban részesültek.

Válaszul KELLY úr elmondta, hogy bár a bérleti és visszafizetési feltételek ugyanazok voltak, kétségtelenül igaz, hogy a magyar programban a

menekültek gyorsabban jutottak lakáshoz, mint az UNREF szokásos lakásprogramjában. A pénzalapok adminisztrációja a magyar programban kevésbé volt bonyolult, osztrák kormányforrásokból nincs semmilyen hasonló pénzalap.

PINEGAR úr elmondta: majdnem pontosan egy évvel a magyar menekültek megindulásának kezdete után jó érzés visszatekinteni, és látni, mit értünk el, milyen sok múlt az összes érintett ügynökség szoros együttműködésén és a megmutatkozó felajánlások energiáján és szellemén.

READ úr javaslatára megegyeztek abban, hogy a magyar menekültek megsegítésére létrehozott koordinációs bizottságot fel kell oszlatni.

Bizalmas

MAGYAR MENEKÜLTEK JUGOSZLÁVIÁBAN

20-as számú statisztikai jelentés az 1957. október 13. és 26. közötti időszakról

I. A menekültek mozgása

Mozgás és helyzet	Változás az időszak alatt ^a	1957. október 26-ai kumulált adatok
Regisztrált érkezés	+ 30	19 845
Regisztrált kivándorlás	+ 726	12 790
Hivatalos hazatelepítés	+ 34	2 717
Menekültek Jugoszláviában	– 730	4 338
.... helyben integrálódott	+ 10	610
.... táborokban és központokban	– 748	3 677
.... "hiányzó"	+ 8	51

^a növekedés: + csökkenés: –

II. A táborokban és központokban élő menekültek korcsoport szerint 1957. október 26-án

Korcsoport	Szám
0 – 13	974 ^a
14 – 17	542 ^b
18 – 24	873
25 – 34	836
35 – 44	266
45 – 54	184
55 és afelett	53
Összesen	3728

^a amelyből 6 kísérő nélküli

^b amelyből 345 kísérő nélküli

*III. Táborokban és központokban élő menekültek etnikai eredet szerint 1957.
október 26-án*

Etnikai eredet	Szám
Magyar	3608
Német	30
Zsidó	29
Egyéb	61
Összesen	3728

*IV. Táborokban és központokban élő menekültek a háztartás típusa szerint 1957.
október 26-án*

Kategória	Személyek
Egyedülálló férfi	687
Egyedülálló nő	240
Összes egyedülálló személy	927

Kategória	Személyek	Háztartások	Személyek háztartásonként
Teljes család	...	1304	
Nem teljes család	...	428	
Összes család	2801	7732	1,6

*V. Táborokban és központokban élő menekültek korábbi foglalkozás szerint 1957.
október 26-án*

Foglalkozás	Szám	Százalék
<i>Fizikai munkás</i>		
Segédmunkás	234	6,3
Szakmunkás	1126	30,2
Magasan képzett munkás	180	4,8
Mezőgazdasági munkás	74	2,0
Részösszeg	1614	43,3
<i>Szellemi foglalkozású</i>		
Iskolai és egyetemi oktató	49	1,3
Magasan képzett specialista egyetemi végzettséggel	107	2,9
Köztisztviselő	186	5,0
Újságíró, művész stb.	21	0,6
Szabadfoglalkozású	154	4,1
Részösszeg	517	13,9
Katona	30	0,8
Tanuló (közép- és felsőfok)	298	8,0
Egyéb	1269	34,0
Összes	3728	100

*VI. Kivándorlás Jugoszláviából célország szerint 1957. október 13. és 26. között,
az összes kivándorlás október 26-ig*

Célország	Október 13-26.	Összes október 26-án
<i>I. Európai országok</i>		
Ausztria	1	376
Belgium	-	2177
Dánia	124	155
Finnország	-	1
Franciaország	-	2181
Németország	60	1084
Olaszország	-	170
Luxemburg	-	4
Hollandia	-	20
Norvégia	1	311
Svédország	-	1023
Svájc	4	700
Egyesült Királyság	12	83
Részösszeg	202	8285
<i>II. Nem európai országok</i>		
Argentína	-	9
Ausztrália	183	1199
Brazília	74	389
Kanada	2	1079
Chile	-	5
Kuba	-	6
Irak	-	1
Izrael	-	167
Új-Zéland	-	7
Dél-Afrika	-	4
Törökország	-	2
USA	265	1388
Uruguay	-	1
Latin-Amerika – célállomás ismeretlen	-	248
Részösszeg	524	4505
Összesen	726	12790

Lakcím tudakozódás Tracy úrnál, B.551-es szoba, 3170 mellék.

MAGYAR MENEKÜLTEK AUSZTRIÁBAN 1957. OKTÓBER 1. ÉS 31. KÖZÖTT

	Változás az időszak alatt	Összes október 31-én
<i>I. A menekült népesség mozgása</i>		
Érkezés Magyarországról	-	178 900 ^a
Érkezés más országokból	...	570 ⁺
Természetes növekedés (születések mínusz halálozások)	...	160 ⁺
Kivándorlás	+ 600	152 600
Hazatelepülés	+ 200	6 900 ^b
Ausztriában maradó	- 800	20 100
<i>II. Kivándorlások célország szerint</i>		
<i>Európai országok</i>		
Belgium	8	3 410 ⁺
Dánia	33	1 170
Franciaország	49	10 230 [*]
Németország	12	14 250 [*]
Izland	-	50
Írország	-	540
Olaszország	4	3 850
Luxemburg	-	225
Hollandia	5	3 555 [*]
Norvégia	-	1 155
Portugália	-	4
Spanyolország	-	17
Svédország	9	5 435
Svájc	3	11 960 [*]
Egyesült Királyság	6	20 580
Részösszeg	129	76 400
<i>II. Nem európai országok</i>		
Argentína	3	905
Ausztrália	206	8 830
Brazília	29	945
Kanada	1	24 515
Chile	2	260
Kolumbia	-	215
Costa Rica	10	13
Kuba	-	5
Ciprus	-	2
Dominikai Köztársaság	-	580
Ecuador	-	1
Izrael	2	1 880
Új-Zéland	3	960
Nicaragua	-	4
Paraguay	-	7

Rodézia	-	30
Dél-Afrika	-	1 310
Törökország	-	505
USA	142	34 710
Uruguay	3	30
Venezuela	68	460
Részösszeg	469	76 200
Összesen	598	152 600

Megjegyzés: az összesítő összegekben a kerekítés következtében láthatóak eltérések.

^a beleértve a becsült 16 800 nem regisztrált érkezést; ⁺ ideiglenes adat

^b beleértve a becsült 1300 nem regisztrált hazatérést, * meg nem erősített becslés

Lakcím tudakozódás Tracy úrnál, B.551-es szoba, 3170 mellék.

UNARMS: Office of the UN High Commissioner for Refugees. Co-ordination Committee for Assistance to Refugees to Hungary. Summary Record of the Twelfth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, on Tuesday, 29 October 1957 (HCR/SVA/SR.12) UN-S-445-0197-4.

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének a magyar ügyel foglalkozó határozatai, 1956. november–1962. december

A határozatokat fordította: *Liwa-Horváth Krisztina*

Egyesült Nemzetek
A Közgyűlés
Második Rendkívüli Sürgősségi Ülésszakán,
1956. november 4. és 10. között elfogadott
határozatok

Bizottsághoz történő utalás nélkül elfogadott határozatok⁸⁹

A magyarországi helyzet

1004 (ES-II) határozat

*A Közgyűlés,*⁹⁰

Tekintettel arra, hogy az Egyesült Nemzetek valamennyi tagállama szuverén egyenlőségének elvére épül,

Emlékeztetve arra, hogy Magyarországon az emberi jogok és alapvető szabadságjogok élvezetét a Magyarország és a szövetséges és társult hatalmak közötti 1947. február 10-én Párizsban aláírt békeszerződés⁹¹ kifejezetten szavatolja, továbbá hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmánya⁹² valamennyi nép számára megerősítette ezen jogok általános elveit és ezt a szabadságot,

Meggyőződve arról, hogy a magyarországi események nyilvánvalóan tanúsítják a magyar nép óhaját, hogy alapvető jogait, szabadságát és függetlenségét teljes

⁸⁹ Az ENSZ Közgyűlés ülészsakainak napirendjén szereplő kérdések többségét a Közgyűlés ún. főbizottságai közt előzetes tárgyalásra felosztják. A főbizottságok a nekik kirendelt napirendi pontokat javaslatok kíséretében terjesztik a Közgyűlés plénuma elé, amely a végleges döntéseket meghozza. Mindazonáltal kis számban vannak olyan napirendi pontok is – mint a jelzett eset –, melyeket előzetesen nem vitattak meg alacsonyabb szinten.

⁹⁰ A közgyűlési határozatok itt közölt szövegében a dőlt betűs szedés az eredeti dokumentumok tipográfiáját követi, és nem aláhúzásra utal.

⁹¹ Lásd: Békeszerződés. Párizs, 1947. február 10. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982. A második világháború utáni korszak legfontosabb külpolitikai szerződése.* Feldolgozta és a tanulmányokat írta Halmosy Dénes. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat, 1985, pp. 77–104.

⁹² Lásd: Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. San Francisco, 1945. június 26. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. pp. 21–44.

mértékben gyakorolja és élvezze,

Elítélve a szovjet katonai erők alkalmazását a magyar nép erőfeszítéseinek az elfojtására, amelyek arra irányulnak, hogy jogainak ismét érvényt szerezhessen,

Figyelembe véve azonfelül a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányának 1956. október 30-án kelt nyilatkozatát a más államok belügyeibe való be nem avatkozás nyilvánosan megerősített politikájáról,

Figyelembe véve a magyar kormány 1956. november 1-jén kelt, a főtitkárnak küldött közleményét⁹³ a kormánynak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányához intézett követeléséről a szovjet csapatok azonnali és sürgős kivonásáról,

Figyelembe véve továbbá a magyar kormány 1956. november 2-án kelt, a főtitkárnak küldött közleményét⁹⁴, melyben azt kérte a Biztonsági Tanácstól, hogy utasítsa a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányát és a magyar kormányt, hogy sürgősen kezdjenek tárgyalásokat a szovjet csapatok kivonásáról,

Figyelembe véve, hogy a szovjet katonai erők magyarországi beavatkozása sok áldozatot követelt és széles körű vérontással járt,

Tudomásul véve Nagy Imre miniszterelnöknek 1956. november 4-én a rádióban tett felhívását,

1. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy haladéktalanul hagyjon fel a magyar nép elleni mindenféle katonai támadással, valamint a Magyarország belügyeibe való beavatkozás bármilyen formájával, kiváltképp a fegyveres beavatkozással;

2. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy szüntesse be további csapatok küldését Magyarországra, és késedelem nélkül vonja vissza valamennyi csapatát a magyar területekről;

3. *Megerősíti* a magyar nép jogát a nemzeti törekvések iránt fogékony, továbbá függetlensége és jóléte mellett elkötelezett kormányra;

4. *Felkéri* a főtitkárt, folytasson vizsgálatot a magyarországi külföldi beavatkozás következtében kialakult helyzetről, az általa kinevezett megbízottak révén közvetlenül vizsgálja meg a helyzetet, és azt követően a legkorábbi időpontban tegyen jelentést a Közgyűlésnek, továbbá amilyen gyorsan csak lehet, tegyen javaslatot olyan módszerekre, amelyek révén az Egyesült Nemzetek Alapokmánya elveivel összhangban véget vethetnek a magyarországi külföldi beavatkozásnak;

5. *Felszólítja* a magyar kormányt és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy engedélyezzék a főtitkár által kijelölt megfigyelők belépését Magyarország területére, ottani szabad közlekedésüket és megállapításaik jelentését a főtitkárnak;

⁹³ * Official Records of the General Assembly, Second Emergency Special Session, Annexes, agenda item 5, document A/3251. [A közgyűlési határozatok által eredetileg tartalmazott lábjegyzeteket * jellel jelöltük.]

⁹⁴ * Official Records of the Security Council, Eleventh Year, Supplement for October, November and December 1956, document S/3726.

6. *Felszólítja* az Egyesült Nemzetek összes tagállamát, működjenek együtt a főtitkárral és megbízottaival feladatuk végrehajtásában;

7. *Felkéri* a főtitkárt, hogy a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva sürgősen tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, és a lehető leggyorsabban tegyen jelentést a Közgyűlésnek;

8. *Felkéri* az Egyesült Nemzetek összes tagállamát, és felhívja a nemzeti és nemzetközi humanitárius szervezeteket, működjenek együtt a magyar nép számára szükséges ellátmányok biztosításában.

564. teljes ülés
1956. november 4.

1005 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

Mély aggodalommal figyelve, hogy még nem hajtották végre az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű határozatának előírásait, továbbá azt, hogy a szovjet csapatok folytatják a magyar nép – szabadság és függetlenség elérése érdekében tett – erőfeszítéseinek erőszakos elnyomását,

Meggyőződve arról, hogy a magyarországi események nyilvánvalóan tanúsítják a magyar népnek azt az óhaját, hogy teljes mértékben gyakorolja és élvezze alapvető jogait, szabadságát és függetlenségét,

Tekintettel arra, hogy a magyarországi külső beavatkozás elfogadhatatlan kísérlet arra, hogy a magyar néptől megvonják az ilyen jogok, a szabadság és a függetlenség gyakorlását és élvezetét, kiváltképp megvonva a magyar nép jogát a szabadon választott és nemzeti törekvéseit képviselő kormányhoz,

Tekintettel arra, hogy a szovjet csapatok által Magyarországon gyakorolt elnyomás kimeríti az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, továbbá Magyarország és a szövetséges és társult hatalmak közötti békeszerződés megszegését,

Tekintettel arra, hogy szükséges a szovjet csapatok magyar területről történő azonnali kivonása,

1. *Ismét felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy minden további késedelem nélkül vonja ki csapatait Magyarországról;

2. *Úgy véli,* hogy mihamarabb a közrend helyreáll, az Egyesült Nemzetek égisze alatt szabad választásokat kell tartani Magyarországon, lehetővé téve Magyarország népének, hogy maga határozza meg, milyen kormányformát kíván országában megvalósítani;

3. *Megerősíti* kérelmét, hogy a főtitkár az általa kinevezett megbízottak révén folytasson vizsgálatot a magyarországi külföldi beavatkozás miatt kialakult helyzetről, és a lehető legkorábbi időpontban tegyen jelentést a Közgyűlésnek;

4. *Felkéri* a főtitkárt, hogy az itt foglaltaknak megfelelően a lehető legrövidebb időn belül tegyen jelentést a Közgyűlésnek.

571. teljes ülés
1956. november 9.

1006 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

I

Tekintettel arra, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége katonai hatóságai zavarják Magyarországon a polgári lakosság számára sürgősen szükséges élelmiszer- és egészségügyi ellátmányok szállítását és kiosztását,

1. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét, hogy azonnal szüntesse be a magyar lakosság elleni akcióit, melyek sértik a nemzetközi jog, igazságosság és erkölcs elfogadott normáit és elveit;

2. *Felszólítja* a magyar hatóságokat, hogy könnyítsék meg, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét pedig hogy ne zavarja meg a magyar nép számára érkező élelmiszer- és egészségügyi szállítmányok fogadását és kiosztását, és a magyar nép számára nyújtandó humanitárius segítség biztosítása érdekében teljes mértékben működjenek együtt az Egyesült Nemzetekkel és szakosított intézményeivel, valamint olyan más nemzetközi szervezetekkel, mint a Nemzetközi Vöröskereszt;

3. *Sürgeti* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a magyar hatóságokat, hogy teljes mértékben működjenek együtt a főtitkárral és az általa megfelelően kinevezett megbízottakkal a fent említett feladatok végrehajtásában.

II

Tekintettel arra, hogy a szovjet katonai alakulatok durva és elnyomó cselekedeteinek eredményeként egyre több menekült kényszerül Magyarország elhagyására és menedék keresésére a szomszédos országokban;

1. *Felkéri* a főtitkárt, szólítsa fel az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy más megfelelő nemzetközi szervezetekkel és az érdekelt kormányokkal konzultáljon azzal a szándékkal, hogy gyors és hatékony előkészületeket tegyenek a magyarországi menekültek sürgősségi segélyezése érdekében;

2. *Sürgeti* a tagállamokat, hogy tegyenek különleges hozzájárulásokat e célra.

571. teljes ülés
1956. november 9.

1007 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

Tekintettel a magyar nép határtalan szenvedésére,

Sürgetően óhajtván e szenvedés hatékony megszüntetését,

Meggyőződve arról, hogy a humanitárius kötelezettségek leghatékonyabban az Egyesült Nemzetek Alapokmánya 1. cikkének 3. bekezdésében előírt nemzetközi együttműködés révén teljesíthetők,⁹⁵

1. *Elhatározza, hogy egészségügyi ellátmány, élelmiszerek és ruhák juttatása révén nagymértékű azonnali segélyezésbe kezd az érintett területeken;*

2. *Felszólítja az összes tagállamot, hogy a lehető legnagyobb mértékben vegyen részt ebben a segélyezési akcióban;*

3. *Felkéri a főtitkárt, hogy azonnal tegye meg a szükséges intézkedéseket;*

4. *Sürgősen felhívást intéz minden érintett országhoz, hogy e feladat végrehajtása során adjanak meg minden támogatást a főtitkárnak.*

*571. teljes ülés
1956. november 9.*

1008 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

1. *Úgy dönt, hogy a második rendkívüli sürgősségi ülészakának napirendjén szereplő kérdést prioritásként tizenegyedik rendes ülészakának ideiglenes napirendjére tűzi;*

2. *Második rendkívüli sürgősségi ülészakának dokumentumait és üléseinek jegyzőkönyvét megfontolásra tizenegyedik rendes ülészakához utalja;*

3. *Úgy dönt, hogy a fenti 1. bekezdés ellenére a második rendkívüli sürgősségi ülészak folytathatja a kérdés tárgyalását, szükség esetén a Közgyűlés tizenegyedik rendes ülészakát megelőzően.*

*573. teljes ülés
1956. november 10.*

⁹⁵ Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, I. fejezet, 1. cikk, 3. bekezdés: „Az Egyesült Nemzetek célja, hogy... gazdasági, szociális, kulturális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen”. Lásd *Nemzetközi Szerződések 1945–1982. i. m.* p. 22.

Egyesült Nemzetek
A Közgyűlés
Második Rendkívüli Sürgősségi Ülésszakán,
1956. november 4. és 10. között megvitatott kérdés (67. napirendi pont)

Bizottsághoz történő utalás nélkül elfogadott határozatok

1127 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Emlékeztetve az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, illetve az 1956. november 9-ei, 1005 (ES-II), 1006 (ES-II) és 1007 (ES-II) jelű, második rendkívüli sürgősségi ülészakán elfogadott határozataira,

Figyelembe véve, hogy a főtitkárt felkérték, tegyen jelentést a Közgyűlésnek az 1004 (ES-II) és az 1005 (ES-II) jelű határozatoknak megfelelően,

Tájékoztatót kapva arról, hogy a Magyarországot elfoglaló szovjet hadsereg otthonaikból erőszakkal deportál magyar nőket, férfiakat és gyermekeket Magyarországon kívüli területekre,⁹⁶

Emlékeztetve az Egyesült Nemzetek Alapokmányának elveire, különösen a 2. cikk 4. bekezdésében foglalt elvre,⁹⁷ az Alapokmány 55. és 56. cikke szerint valamennyi tagállam által vállalt kötelezettségekre,⁹⁸ a népiirtás büntettének megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezmény elveire – amelynek a Szovjet

⁹⁶ Ivan Alekszandrovics Szerov tábornoknak, a KGB elnökének adatai szerint az 1956. november 4-én kezdődő katonai beavatkozás során 4-5000 felkelőt tartóztattak le a szovjetek. A szovjet és az ukrán belügyminisztérium megállapodása nyomán a letartóztatottakat Uzsgorod, Sztrij, Drogobics, Csernovci és Sztanyiszlav város börtöneiben helyezték el. A katonákon és egyetemi hallgatókon kívül fogva tartottak több tucat kiskorút is. A magyar és a szovjet hatóságok a deportálások tényét hivatalosan tagadták.

⁹⁷ Vagyis: „A szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más Állam területi épsége, vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon nyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától tartózkodniok kell.” Lásd Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. p. 22.

⁹⁸ 55. cikk: „Abból a célból, hogy létrejöhessenek az állandóságnak és jólétnek azok a feltételei, amelyek a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló békés és baráti kapcsolatokhoz szükségesek, az Egyesült Nemzetek elő fogják mozdítani: a) az életszínvonal emelését, a teljes foglalkoztatást, valamint a gazdasági és szociális haladás és fejlődés feltételeit; b) a gazdasági, szociális, egészségügyi téren fennálló és ezzel kapcsolatos nemzetközi feladatok megoldását, valamint a kulturális és nevelésügyi téren a nemzetközi együttműködést; c) az emberi jogoknak és alapvető szabadságjogoknak mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő általános tiszteletben tartását.” 56. cikk: „Valamennyi tag kötelezi magát arra, hogy az 55. cikkben felsorolt célok elérése érdekében a Szervezettel együttesen és külön együttműködik.” Lásd Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. p. 33.

Szocialista Köztársaságok Szövetsége és Magyarország részese –, kiváltképp az egyezmény II (c) és (e) cikkeire,⁹⁹ valamint a Magyarországgal kötött békeszerződés, kiváltképp a 2. cikk előírásaira¹⁰⁰,

1. *Úgy véli*, hogy a megszerzett információk még sürgetőbbé teszik az 1956. november 4-én és 9-én elfogadott 1004 (ES-II), illetve 1005 (ES-II) jelű határozatok haladéktalan végrehajtásának szükségességét, amelyek a szovjet csapatok Magyarországról történő azonnali kivonását, illetve a főtitkár által megfigyelők Magyarországra küldését követelik;

2. *Sürgeti* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a magyar hatóságokat, tegyenek azonnali lépéseket a magyar állampolgárok deportálásának megszüntetése, és a magyar területről kitelepítettek otthonukba történő haladéktalan visszatérése érdekében;

3. *Felkéri* a főtitkárt, hogy folyamatosan tájékoztassa a Közgyűlést a jelen határozatnak, illetve az imént említett határozatoknak megfelelően, annak érdekében, hogy a Közgyűlés képes legyen dönteni a további akciók szükségességéről.

587. teljes ülés
1956. november 21.

1128 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Figyelembe véve, hogy bizonyos tagállamok állítása szerint magyar állampolgárokat erőszakosan deportálnak hazájukból,

Figyelembe véve továbbá, hogy bizonyos más tagállamok határozottan állítják,

⁹⁹ A népirtás (lat. genocídium) emberiség elleni bűncselekmény, amelyet Magyarország az ENSZ Közgyűlése által 1948. december 9-én egyhangúlag elfogadott (az 1955. évi 16. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett) egyezmény alapján üldöz. Lásd: A népirtás büntetnének megelőzéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. pp. 161–164. Az egyezmény II. cikke: „A jelen Egyezmény népirtás alatt a következő cselekmények bármelyikének, valamely nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport, mint olyan, teljes vagy részleges megsemmisítésének szándékával való elkövetését érti: a) a csoport tagjainak megölése; b) a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása; c) a csoportra megfontolva oly életfeltételek ráerőszakolása, amelyeknek célja a csoport teljes vagy részleges fizikai elpusztításának előidézése; d) oly intézkedések tétele, amelyek célja a csoporton belül a születések meggátolása; e) a csoport gyermekeinek más csoporthoz való erőszakos átvitele.”

¹⁰⁰ A Magyarországgal 1947. február 10-én Párizsban megkötött békeszerződés II. rész, I. cím, 2. cikke, 1. bekezdése: „Magyarország minden szükséges intézkedést megtesz aziránt, hogy a magyar fennhatóság alá tartozó minden személynek biztosítsa faji, nemi, nyelvi vagy vallási különbség nélkül az emberi jogok és az alapvető szabadságok élvezetét, ideértve a véleménynyilvánítás, a sajtó és közzététel, a vallásgyakorlat, a politikai véleménynyilvánítás és a nyilvános gyülekezés szabadságát.” Lásd: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. pp. 79–80.

nem történt ilyen kitelepítés,

Emlékeztetve az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű határozatának 5. bekezdésére, amelyben arra kéri a magyar kormányt, engedélyezze a főtítkár által kijelölt megfigyelők belépését Magyarország területére, ottani szabad közlekedésüket, és megállapításaik jelentését a főtítkárnak,

Figyelembe véve, hogy a főtítkár ebben a tekintetben erőfeszítéseket tesz a magyar kormánynál,

Figyelembe véve továbbá, hogy a főtítkár sürgette Magyarországot, mint az Egyesült Nemzetek tagját, működjön együtt a nagy többséggel a helyzet tisztázása érdekében,

1. *Sürgeti* Magyarországot, hogy szuverenitásának sérelme nélkül teljesítse a főtítkár kérését;
2. *Felkéri* a főtítkárt, hogy késedelem nélkül tegyen jelentést a Közgyűlésnek.

587. teljes ülés
1956. november 21.

1129 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Figyelembe véve a súlyos helyzetet, amelyet az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságának a főtítkárhoz intézett, a főtítkárnak a magyar menekültekről szóló időközi jelentésében¹⁰¹ közölt jelentése leírt,

Tekintettel arra, hogy folytatódik a menekültek nagyarányú kiáramlása Magyarországról,

Felismervén a több tízezer menekült sürgős ellátási és letelepedési szükségleteit,

1. *Nagyrabecsüléssel veszi tudomásul* a főtítkár intézkedését a magyar menekültek szükségleteinek meghatározására és azok kielégítésének elősegítésére, továbbá az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága intézkedését e menekültek megsegítésére, valamint a menekültek érdekében a kormányok, kormányközi ügynökségek és nem kormányzati szervezetek általi intézkedések koordinációjának megszervezését;
2. *Felkéri* a főtítkárt és az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy folytassák erőfeszítéseiket;
3. *Sürgeti* a kormányokat és a nem kormányzati szervezeteket, adományozzanak a főtítkárnak, az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának és más megfelelő ügynökségeknek a magyar menekültok segélyezése és letelepedése érdekében, továbbá a Menekültügyi Főbiztossággal konzultálva egyeztessék segélyezési programjaikat;
4. *Felkéri* a főtítkárt és az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát,

¹⁰¹ * Official Records of the General Assembly, Eleventh Session, Annexes, agenda item 67, document A/3371 and Add.1.

intézzenek sürgős felhívást mind a kormányokhoz, mind a nem kormányzati szervezetekhez az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága által a főtitkárnak tett jelentésben felbecsült jelenlegi minimális szükségletek kielégítése érdekében, továbbá felhatalmazza őket további felhívások kiadására a főbiztos tervei és becslései alapján, annak Végrehajtó Bizottságával egyetértésben.

587. teljes ülés
1956. november 21.

1130 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Emlékeztetve az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, az 1956. november 9-ei, 1005 (ES-II), 1006 (ES-II) és 1007 (ES-II) jelű, illetve az 1956. november 21-ei, 1127 (XI) és 1128 (XI) jelű, a magyarországi tragikus eseményekkel kapcsolatos határozataira,

Megkapva és figyelembe véve a főtitkár jelentését¹⁰², amely szerint az Egyesült Nemzetek megfigyelőit nem engedték be Magyarországra,

Mély aggodalommal figyelve, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya nem tett eleget az Egyesült Nemzetek határozatai azon előírásainak, amelyek felszólítják, hogy hagyjon fel a Magyarország belügyeibe való beavatkozással, szüntesse meg magyar állampolgárok deportálását, haladéktalanul vigye vissza otthonaikba a már kitelepítetteket, fegyveres erőit vonja ki Magyarországról, és szüntesse meg a magyar nép elnyomását,

1. *Megismétli felszólítását* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányának és a magyar hatóságoknak, hogy tegyenek eleget a fenti határozatoknak, és tegyék lehetővé az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek belépését Magyarország területére, ottani szabad közlekedésüket, és megállapításaik jelentését a főtitkárnak;

2. *Felkéri* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányát és a magyar hatóságokat, hogy legkésőbb 1956. december 7-éig tájékoztassák a főtitkárt arról, hogy fogadják az Egyesült Nemzetek megfigyelőit;

3. *Javasolja*, hogy eközben a Közgyűlés 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) határozatának 4. bekezdése értelmében a főtitkár intézkedjen az általa kinevezett megfigyelők Magyarországra és más megfelelő országokba történő azonnali kiküldése érdekében;

4. *Felkéri* valamennyi tagállam kormányát, működjenek együtt a főtitkár által kinevezett megbízottakkal, és adják meg számukra a kötelezettségeik hatékony végrehajtásához szükséges segítséget és eszközöket.

608. teljes ülés
1956. december 4.

¹⁰² * Ibid., document A/3403.

1131 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Mélységesen aggódva a magyarországi tragikus események miatt,

Emlékeztetve az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, az 1956. november 9-ei, 1005 (ES-II) jelű, az 1956. november 21-ei, 1127 (XI) jelű, és az 1956. december 4-ei, 1130 (XI) jelű határozatainak azon előírásaira, amelyek felszólítják a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányát, hogy hagyjon fel a Magyarország belügyeibe való beavatkozással, fegyveres erőit vonja ki Magyarországról, és szüntesse meg a magyar nép elnyomását,

Ugyancsak emlékeztetve 1004 (ES-II) és 1127 (XI) jelű határozatainak azon előírásaira, amelyek követelik az Egyesült Nemzetek megfigyelői belépésének engedélyezését Magyarország területére, ottani szabad közlekedésüket és megállapításaik jelentését a főtitkárnak,

Megkapva a főtitkár 1956. november 30-ai jelentését¹⁰³ – amely kijelenti, hogy a főtitkárnak semmilyen információ nem áll rendelkezésére a Közgyűlés azon határozatai teljesítése érdekében tett lépésekről, amelyek a szovjet csapatok kivonására vagy kapcsolódó politikai ügyekre vonatkoznak –, illetve a főtitkár 1956. december 7-ei jegyzékét,¹⁰⁴

Mély aggodalommal figyelve, hogy nem érkezett válasz a Közgyűlés legutóbbi, az Egyesült Nemzetek megfigyelői Magyarországra lépésének engedélyezése érdekében tett felhívására, amint azt a 1130 (XI) határozata tartalmazza,

Tekintettel arra, hogy a legutóbbi események világosan bizonyították a magyar nép szándékát szabadságának és függetlenségének visszaszerzésére,

Figyelembe véve a magyar nép elemi követelését a külföldi fegyveres erők beavatkozásának megszüntetésére és az idegen csapatok kivonására vonatkozóan,

1. *Kijelenti*, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya megsérti Magyarország politikai függetlenségét azzal, hogy fegyveres erőit a magyar nép ellen alkalmazza;

2. *Elítéli*, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya megsérti az Egyesült Nemzetek Alapokmányát azáltal, hogy megfosztja Magyarországot szabadságától és függetlenségétől, a magyar népet pedig alapvető jogainak gyakorlásától;

3. *Megismétli* felszólítását a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányához, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország belügyeibe avatkozás valamennyi formájával;

4. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányát, hogy tegyen azonnali intézkedéseket – az Egyesült Nemzetek megfigyelése alatt – fegyveres erőinek Magyarországról történő kivonása érdekében, és tegye lehetővé Magyarország politikai függetlenségének visszaállítását;

¹⁰³ * Ibid., document A/3403.

¹⁰⁴ * Ibid., document A/3435.

5. *Felkéri* a főtitkárt, hogy – összhangban az Alapokmány elveivel és a Közgyűlés határozataival – tegyen bármilyen, általa hasznosnak ítélt kezdeményezést a magyar kérdéssel kapcsolatban.

618. teljes ülés
1956. december 12.

1132 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Emlékeztetve a magyar kérdésben hozott korábbi határozataira,

Megerősítve az azokban foglalt célkitűzéseket és az Egyesült Nemzetek e tárgyban érzett folyamatos aggodalmát,

Megkapva a főtitkár 1957. január 5-én kelt jelentését,¹⁰⁵

Attól az óhajtól vezéreltetve, hogy a Közgyűlést és valamennyi tagállamát a lehető legteljesebben és a lehető legjobban tájékoztassa egyrészt arról a helyzetről, amelyet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége idézett elő azzal, hogy fegyveres ereje és más eszközök alkalmazásával beavatkozott Magyarország belügyeibe, másrészt a Közgyűlésnek e tárgyban tett javaslataihoz kapcsolódó fejleményekről,

2. Ezennel Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay megbízottaiból a fentebb meghatározott szándékkal különbizottságot *létesít* annak érdekében, hogy az Magyarországon és másutt vizsgálatot folytasson, közvetlen megfigyeléseket kezdeményezzen és végezzen, a legmegfelelőbb módon tanúvallomásokat felvéve, bizonyító anyagokat gyűjtve és értesítéseket szerezve, abból a célból, hogy megállapításairól jelentést tegyen a Közgyűlés tizenegyedik ülészakán, majd ezt követően időszakonként további jelentéseket készítsen a tagállamok és a Közgyűlés ülészaka számára;

3. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és Magyarországot, hogy minden területen működjenek együtt a bizottsággal, kiváltképpen, hogy a bizottságnak és tisztviselőinek engedélyezzék a Magyarország területére lépést és országon belül a szabad közlekedést;

4. *Felkéri* valamennyi tagállamát, hogy minden megfelelő módon segítse a bizottságot feladata teljesítésében, rendelkezésre bocsátva a tárgyra vonatkozó értesüléseit, beleértve mindazon tanúvallomásokat és bizonyító anyagokat,

¹⁰⁵ * Ibid., document A/3485. E jelentésében Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár megállapítja, hogy ENSZ-megfigyelők magyarországi közvetlen tevékenységére nem nyílt mód, az ügyben közvetlenül érdekelt kormányok nem működtek együtt a világszervezettel. Úgy vélte, hogy ebben a helyzetben egyetlen lehetőség kínálkozik új és közvetlen információk szerzésére: a Magyarországról menekültek kihallgatása. Úgy ítélte meg, hogy ennek sikeréhez szükséges e vizsgálatok kiterjesztése és jogilag elfogadható keretek között tartása. E feladat elvégzésére javasolta, hogy a Közgyűlés állítson fel ad hoc vizsgálóbizottságot, ami közvetlenül a Közgyűlésnek felelős. (a szerk.)

amelyekkel az illető tagállam esetleg rendelkezik, és működjön közre ilyen információk megszerzésében;

5. *Felhívja* a főtitkárt, adjon meg a bizottságnak minden szükséges támogatást és eszközt;

6. *Felszólítja* az összes tagállamot, azonnal szerezzenek érvényt a Közgyűlés Magyarország ügyében hozott jelenlegi és korábbi határozatainak;

7. *Megerősíti* abbeli kérelmét, hogy a főtitkár – összhangban az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt elvekkel és a Közgyűlés határozataival – a továbbiakban is tegyen olyan kezdeményezéseket, melyeket a magyar kérdés szempontjából hasznosnak ítél.

636. teljes ülés
1957. január 10.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenegyedik Ülésszak

A Harmadik Bizottság jelentései alapján elfogadott határozatok¹⁰⁶

1039 (XI). Az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának jelentése

A

A Közgyűlés,

Tudomásul véve az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának a Főbiztosság 1955 májusa és 1956 májusa közötti tevékenységéről szóló jelentését¹⁰⁷,

Tudomásul véve kiváltképp jelentésének kiegészítését, amely az Egyesült Nemzetek Menekültalapjához¹⁰⁸ való kormányzati hozzájárulások elégtelenségének hatásaival foglalkozik,

Emlékeztében tartva, hogy a Főbiztosság alapszabálya¹⁰⁹ szerint az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának kötelezettsége önkéntes hazatérés, áttelepülés és beilleszkedés révén megoldásokat keresni a menekültek problémáira,

Emlékeztében tartva a Közgyűlésnek a magyar menekültek problémájára

¹⁰⁶ Az ENSZ Közgyűlése által az ülésszakok napirendi pontjainak előzetes megtárgyalására létrehozott hét főbizottság közül a Harmadik Főbizottság szociális, humanitárius és kulturális kérdésekkel foglalkozik.

¹⁰⁷ * Official Records of the General Assembly, Eleventh Session, Supplement No. 11. (A/3123/Rev.1) and Supplement No. 11 A (A/3123/Rev.1/Add.1 and 2).

¹⁰⁸ * Ibid., Supplement No. 11 A (A/3123/Rev.1/Add.1 and 2), addendum 1.

¹⁰⁹ * Ibid., Fifth Session, Supplement No. 20, resolution 428 (V), annex.

vonatkozó, 1956. november 9-ei, 1006 (ES-II) határozata II. részének és a november 21-ei, 1129 (XI) határozatának előírásait, az osztrák kormány segélyfelhívásait e probléma kezelésére, valamint a kormányok válaszát ezekre a felhívásokra,

Tudomásul véve az Egyesült Nemzetek menekültügyi helyettes főbiztosa nyilatkozatait¹¹⁰ a Főbiztosság által eddig a magyar menekültek problémájának kezelése érdekében tett lépésekről, valamint e problémának az Egyesült Nemzetek Menekültalapja programjára gyakorolt hatásáról,

1. *Nagyrabecsülését fejezi ki* az Egyesült Nemzetek menekültügyi helyettes főbiztosának a menekültprobléma tartós megoldására vonatkozó program végrehajtására tett erőfeszítéseiről, valamint a magyar menekültprobléma által okozott sürgősségi helyzet kezeléséért;

2. *Nagyrabecsülését fejezi ki* az osztrák kormánynak a területére belépő menekültek fogadásában és segélyezésében játszott szerepért;

3. *Felkéri* az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, folytassa erőfeszítéseit a Főbiztosság alapszabálya és az Egyesült Nemzetek Menekültalapjának programja szerinti hatékony megoldások érdekében, továbbá az említett alapszabály szerinti felelősségének kijáró védelem mellett, hatáskörében gondoskodjon a menekültek nemzetközi védelméről;

4. *Felkéri* a főbiztost, hogy a főtitkárral és az érintett kormányokkal egyeztetve dolgozza ki a magyar menekültek anyagi és pénzügyi szükségleteinek átfogó becslését, és azt elfogadásra a lehető legkorábbi időpontban nyújtsa be az Egyesült Nemzetek Menekültalapjának Végrehajtó Bizottságához;

5. *Mélységes aggodalmát fejezi ki* az Egyesült Nemzetek 16 millió dollárral létrehozott Menekültalapjához való kormányzati hozzájárulások elégtelensége miatt;

6. *Sürgeti* az Egyesült Nemzetek összes tagállamát és a szakosított intézmények tagjait, hogy mihamarabb és komolyan mérlegeljék hozzájárulásaikat az Egyesült Nemzetek Menekültalapjához, hogy az 1956-os és 1957-es tervcél elérhető legyen, és a főbiztos képes legyen az Alap szerint tervezett program teljes körű megvalósítására;

7. *Felkéri* a főbiztost, hogy az Egyesült Nemzetek Menekültalapja Végrehajtó Bizottságával közösen tanulmányozza a megfelelő módszereket az Alap programja teljes körű végrehajtásának biztosításához.

643. teljes ülés,
1957. január 23.

B

A Közgyűlés,

Figyelembe véve a Gazdasági és Szociális Tanács 1956. július 13-ai, 628 (XXII)

¹¹⁰ * Ibid., Eleventh Session, Third Committee, 690th and 692nd meetings.

számú határozatát,¹¹¹

Hálával emlékeztetébe idézvén a Dr. G. J. van Heuven Goedhart, az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa által végzett munkát, figyelembe véve odaadó és fáradhatatlan erőfeszítéseit,¹¹²

Rögzítve mélységes sajnálatát korai halála felett,

1. *Úgy dönt,* hogy Dr. G. J. van Heuven Goedhart emlékére emléktáblát helyeznek el a Nemzetek Palotájában, Genfben;
2. *Felkéri* a főtitkárt, hogy e célból tegye meg a megfelelő előkészületeket;
3. *Sürgeti* a kormányokat, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának szellemében aktívan támogassák a menekültek érdekében végzett munkát.

643. teljes ülés,
1957. január 23.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenegyedik ülészak

Bizottsághoz történő utalás nélkül elfogadott határozat

1133 (XI). A Közgyűlés Második Rendkívüli Sürgősségi Ülésszakán,
1956. november 4. és 10. között megvitatott kérdés

A Közgyűlés,

Emlékeztetve 1957. január 10-ei, 1132 (XI) határozatára, melyben Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay megbízottaiból álló különbizottság létesítését határozta el annak érdekében, hogy az Magyarországon és másutt vizsgálatot folytasson, közvetlen megfigyeléseket kezdeményezzen és végezzen, a legmegfelelőbb módon tanúvallomásokot felvéve, bizonyító anyagokat gyűjtve és értesítéseket szerezve,

Megkapva most a különbizottság egyhangú jelentését a magyarországi

¹¹¹ Lásd Annual report of the United Nations High Commissioner for Refugees (E/RES/628 (XXII)), a Gazdasági és Szociális Tanács 933. teljes ülése, 1956. július 13.

¹¹² Dr. Gerrit Jan van Heuven Goedhart (1901–1956) holland politikus volt az Egyesült Nemzetek első menekültügyi főbiztosa (1951–1956). Főbiztosként igyekezett pénzalapot gyűjteni a második világháború nyomán megjelent, 2,2 millióra becsült hontalan személy helyzetének megoldására. Megszilárdította a Főbiztosság pénzügyi helyzetét. Szervezetének tevékenységét az érintettek Európából való kitelepítése helyett azok kontinensen belüli integrációjára helyezte. A menekültek ügyében elért eredményeit 1954-ben elismerték, amikor a Menekültügyi Főbiztosság Nobel Békédíjat kapott.

helyzetről¹¹³,

Sajnálkozását fejezve ki, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a jelenlegi magyar hatóságok semmilyen módon nem működtek együtt a bizottsággal,

1. *Elismerését fejezi ki a különbizottság magyar kérdésben végzett munkájáért;*

2. *Jóváhagyja a bizottság jelentését;*

3. *Tudomásul veszi a bizottság következtetését, mely szerint az 1956 októberében és novemberében Magyarországon történt események spontán nemzeti felkelésnek minősülnek;*

4. *Úgy találja, hogy az összes rendelkezésre álló bizonyíték megvizsgálása alapján a bizottság által levont következtetések megerősítik:*

(a) A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, megszegvén az Egyesült Nemzetek Alapokmányát, megfosztotta Magyarországot szabadságától és politikai függetlenségétől, a magyar népet pedig alapvető emberi jogainak gyakorlásától;

(b) A jelenlegi magyar rezsimet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének fegyveres beavatkozása kényszerítette a magyar népre;

(c) A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége tömegesen deportált magyar állampolgárokat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének területére;

(d) A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége megszegte az 1949-es genfi egyezmény szerinti kötelezettségeit;¹¹⁴

(e) A jelenlegi magyar hatóságok megsértették a Magyarországgal kötött békeszerződés által garantált emberi és szabadságjogokat;

5. *Elítéli ezeket a tetteket és a folyamatos szembeszegülést a Közgyűlés határozataival,*

6. *Megismétli a magyar nép változatlan helyzete miatti aggodalmát,*

7. *Úgy véli, hogy további erőfeszítéseket kell tenni az Egyesült Nemzetek Magyarországgal kapcsolatos céljai elérése érdekében, az Alapokmány céljainak és elveinek, valamint a Közgyűlés vonatkozó határozatainak megfelelően;*

8. *Felszólítja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a jelenlegi magyar hatóságokat, hogy a jelentésben tartalmazott bizonyítékok fényében hagyjanak fel a magyar nép elleni elnyomó intézkedésekkel, tartsák tiszteletben Magyarország szabadságát, politikai függetlenségét, valamint a magyar nép alapvető emberi és szabadságjogainak gyakorlását, továbbá biztosítsák a Szovjet*

¹¹³ * Official Records of the General Assembly, Eleventh Session, Supplement No. 18 (A/3592).

¹¹⁴ Az 1949. augusztus 12-i genfi egyezmények intézkedtek a hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javításáról (I. genfi egyezmény), a tengeri haderők sebesültjei, betegei és hajótöröttei helyzetének javításáról (II. genfi egyezmény), a hadifoglyokkal való bánásmódról (III. genfi egyezmény) és a polgári lakosság háború idején való védelméről (IV. genfi egyezmény).

Szocialista Köztársaságok Szövetségébe deportált magyar állampolgárok visszatérését Magyarországra;

9. *Felkéri* a Közgyűlés tizenegyedik ülészakának elnökét, Ő Királyi Fenségét, Wan Waithayakon herceget, mint a Közgyűlés különmegbízottját a magyar kérdésben, hogy a bizottság megállapításainak fényében tegye meg az Egyesült Nemzetek céljai elérése érdekében megfelelőnek ítélt lépéseket, a Közgyűlés 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, 1956. november 9-ei, 1005 (ES-II) jelű, 1956. november 21-ei, 1127 (XI) jelű, 1956. december 12-ei, 1131 (XI) jelű és 1957. január 10-ei, 1132 (XI) jelű határozatainak megfelelően, erőfeszítései során konzultáljon a bizottsággal, amint az helyénvaló, továbbá tegyen jelentést és általa ajánlatosnak tartott javaslatokat a Közgyűlésnek;

10. *Úgy dönt*, hogy a magyar ügyet a Közgyűlés tizenkettedik ülészakának ideiglenes napirendjére veszi.

677. teljes ülés
1957. szeptember 14.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenharmadik ülészak

Bizottsághoz történő utalás nélkül elfogadott határozat

1312 (XI) A magyarországi helyzet

A Közgyűlés,

Miután áttekintette, az 1957. január 10-ei, 1132 (XI) jelű határozat által a magyar kérdésben készítendő jelentés céljából létrehozott Egyesült Nemzetek különbizottsága¹¹⁵ 1958. július 14-ei kiegészítő jelentését,

Miután áttekintette a Közgyűlés különmegbízottja, Ő Királyi Fensége, Wan Waithayakon¹¹⁶ herceg 1957. december 9-én kelt jelentését, akit a Közgyűlés 1957. szeptember 14-ei, 1133 (XI) jelű határozata nevezett ki abból a célból, hogy lépéseket tegyen az 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, az 1956. november 21-ei, 1127 (XI) jelű, az 1956. december 12-ei, 1131 (XI) jelű és az 1957. január 10-ei, 1132 (XI) jelű közgyűlési határozatok céljainak megvalósításáért,

¹¹⁵ * Official Records of the General Assembly, Thirteenth Session, Annexes, agenda item 69, document A/3849.

¹¹⁶ * Ibid., Twelfth Session, Annexes, agenda item 63, document A/3774.

1. *Nagyrabecsülését fejezi ki* különmegbízottja, Wan Waithayakon herceg abbeli erőfeszítéseieért, hogy konzultációt folytasson a megfelelő hatóságokkal a fent hivatkozott határozatok céljainak megvalósítása érdekében;
2. *Jóváhagyja* a magyar kérdéssel foglalkozó különbizottság 1958. július 14-én kelt egyhangú jelentését,¹¹⁷ és köszönetét fejezi ki a bizottságnak a rábízott feladatok objektív és hatékony elvégzéséért;
3. *Helyteleníti*, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya és a magyarországi rezsim folyamatosan visszautasítja az együttműködést a különmegbízottal és a különbizottsággal, akik a vonatkozó közgyűlési határozatoknak megfelelően az Egyesült Nemzetek céljainak elérése érdekében munkálkodnak;
4. *Helyteleníti* Magyarországon a magyar nép alapvető jogainak és a politikai véleménynyilvánítás szabadságának folytatódó elnyomását a szovjet fegyveres erők folyamatos jelenlétének árnyékában;
5. *Elítéli* Nagy Imre úr, Maléter Pál tábornok és más magyar hazafiak kivégzését;
6. *Elítéli* a folyamatos szembeszegülést a Közgyűlés határozataival;
7. *Ismételten felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a jelenlegi magyarországi hatóságokat, hogy hagyjanak fel a magyar nép elleni elnyomó intézkedésekkel, továbbá tiszteljék Magyarország szabadságát és politikai függetlenségét, valamint a magyar nép alapvető emberi és szabadságjogait;
8. *Kijelenti*, hogy az Egyesült Nemzetek továbbra is foglalkozik a magyarországi helyzettel, tekintettel arra a tényre, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya és a jelenlegi magyarországi hatóságok semmibe veszik a Közgyűlés fent említett határozatait;
9. *Úgy dönt*, hogy Sir Leslie Munrót az Egyesült Nemzetek képviselőjévé nevezi ki, abból a célból, hogy jelentést tegyen a tagállamoknak vagy a Közgyűlésnek a közgyűlési határozatok magyarországi végrehajtásával kapcsolatos lényeges fejleményekről;
10. *Felkéri* a főtitkárt, gondoskodjon a Sir Leslie Munro kötelezettségei elvégzéséhez szükséges eszközökről.

*787. teljes ülés,
1958. december 12.*

¹¹⁷ Nagy Imre, Maléter Pál és társai perét követően az Ötös Bizottság A/3849 számon jelentést ad ki, amely a perekkel és a kiadott hivatalos magyar közleményekkel foglalkozik.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizennegyedik ülészak

1454 (XIV) Magyar kérdés

A Közgyűlés,

*Miután áttekintette az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselője*¹¹⁸, Sir Leslie Munro jelentését, akit a Közgyűlés 1958. december 12-ei, 1312 (XIII) jelű határozata nevezett ki abból a célból, hogy a közgyűlési határozatok magyarországi végrehajtásával kapcsolatos lényeges fejleményekről jelentést tegyen a tagállamoknak vagy a Közgyűlésnek,

1. *Helyteleníti*, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a jelenlegi magyar rezsim folyamatosan figyelmen kívül hagyja a Közgyűlés magyarországi helyzetre vonatkozó határozatait;

2. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a jelenlegi magyarországi hatóságokat, hogy működjenek együtt az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjével;

3. *Felkéri* az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjét, hogy folytassa erőfeszítéseit.

851. teljes ülés,
1959. december 9.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenhatodik ülészak

1741 (XVI) Magyar kérdés

A Közgyűlés,

Miután áttekintette az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselője, Sir Leslie Munro jelentését¹¹⁹, aki a közgyűlési határozatok magyarországi végrehajtásával kapcsolatos lényeges fejleményekről történő jelentésért felel a Közgyűlésnek,

Helyteleníti, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a jelenlegi

¹¹⁸ * Official Records of the General Assembly, Fourteenth Session, Annexes, agenda item 74, document A/4304.

¹¹⁹ * Official Records of the General Assembly, Sixteenth Session, Annexes, agenda item 89, document A/4996.

magyar rezsim folyamatosan figyelmen kívül hagyja a Közgyűlés magyarországi helyzetre vonatkozó határozatait.

*1087. teljes ülés,
1961. december 20.*

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenhetedik ülészak

1857 (XVII). Magyar kérdés

A Közgyűlés,

Áttekintve az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselője, Sir Leslie Munro jelentését¹²⁰, akit a Közgyűlés 1958. december 12-ei, 1312 (XIII) jelű határozata nevezett ki abból a célból, hogy a közgyűlési határozatok magyarországi végrehajtásával kapcsolatos lényeges fejleményekről jelentést tegyen a tagállamoknak vagy a Közgyűlésnek, továbbá aggodalommal szemlélve, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és Magyarország nem biztosította az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjének kötelezettségei maradéktalan végrehajtásához szükséges együttműködést,

Újra megerősítvén a Közgyűlés 1956. november 4-ei, 1004 (ES-II) jelű, 1956. november 9-ei, 1005 (ES-II) jelű, 1956. november 21-ei, 1127 (XI) jelű, 1956. december 12-ei, 1131 (XI) jelű, 1957. január 10-ei, 1132 (XI) jelű, illetve 1957. szeptember 14-ei, 1133 (XI) jelű határozatainak céljait,

1. *Felkéri* a főtitkárt, hogy tegyen bármilyen, a magyar kérdéssel kapcsolatban hasznosnak ítélt kezdeményezést;

2. *Úgy ítéli meg*, hogy ilyen körülmények között nem szükséges tovább fenntartani az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjének pozícióját, és nagyrabecsülését fejezi ki Sir Leslie Munrónak, az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjének azokért az erőfeszítéseikért, amelyeket a Közgyűlés Magyarországra vonatkozó határozatainak végrehajtásával kapcsolatos kötelezettségei ellátásáért tett.

*1200. teljes ülés,
1962. december 20.*

¹²⁰ * Official Records of the General Assembly, Seventeenth Session, Annexes, agenda item 85, document A/5236.

Kronológia,

Összeállította: Kiss András

1946–1964

- 1946–1948. Az UNICEF aktív segélytevékenységet folytat Magyarországon.
1946. január 15. Herbert H. Lehman, az UNRRA főigazgatója táviratban értesíti a magyar miniszterelnököt, hogy a szervezet 4 millió dollár értékű sürgős segélyt nyújt Magyarországnak.
1946. szeptember 13. Magyarországot felveszik a FAO-ba.
1947. április 26. Magyarország felvételét kéri az Egyesült Nemzetek Szervezetébe.
1947. augusztus 21. Elutasítják Magyarország ENSZ-felvételi kérelmét.
1947. október 1. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa Bulgáriával és Romániával együtt újra elutasítja Magyarország felvételi kérelmét.
1947. október 21. Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) mexikói értekezletén Vámbéry Ruzstem és Ferenczy Edmond vesznek részt.
1948. Az ENSZ ismételten elutasítja Magyarország az évben kétszer tett felvételi kérelmét.
A magyar hatóságok koholt vádak alapján kiutasítják Magyarországról az UNICEF-képviselőt vezetőjét, és egyes munkatársait letartóztatják.
Magyarországot felveszik az Egészségügyi Világszervezetbe (WHO) és az UNESCO-ba.
1948. június 12. Budapestre érkezik Julian Sorell Huxley, az UNESCO főigazgatója.
1948. június 14. Megalakul az UNESCO magyar nemzeti bizottsága.
1948. szeptember 30. Sajtóközlés szerint Károlyi Mihály párizsi követ kéri, hogy tűzzék az ENSZ napirendjére Magyarország felvételét a szervezetbe.
1949. Magyarország kivonul a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) konferenciájáról (1922. óta tag.), és megszűnik a tagsága az Egészségügyi Világszervezetben.
1949. április 5. A magyar kormány tiltakozik, hogy az ENSZ Közgyűlése napirendre kívánja tűzni a Mindszenty-kérdést.
1949. április 24. A sajtó közli, hogy a Külügyminisztérium táviratot intézett az ENSZ főtitkárához, melyben felhívta figyelmét, a

- Mindszenty-per magyar belügy, és mint ilyen, nem tartozik az ENSZ illetékessége alá.
1949. október 11. Andrej Visinszkij szovjet külügyminiszter-helyettes, az ENSZ Közgyűlés Különleges Politikai Főbizottságában tiltakozik a Magyarország, Bulgária és Románia belügyeibe való nyugati beavatkozás miatt.
1949. november 22. Az ENSZ Közgyűlése ismételten elutasítja Magyarország, Bulgária, Románia, Albánia és a Mongol Népköztársaság felvételét.
1950. augusztus 27. A sajtó közli, hogy a magyar kormány táviratot küldött az ENSZ-nek a koreai háború kérdésében, melyben kéri a Biztonsági Tanácsot, tegyen meg mindent az amerikai bombázások azonnali megszüntetése érdekében.
1950. szeptember 22. Az ENSZ Közgyűlés Különleges Politikai Főbizottságában, kubai javaslatra, napirendre tűzik a kérdést, mely szerint Magyarországon, Bulgáriában és Romániában megsértik az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat. Október 5-én határozatot hoznak az érintett három ország ellen.
1950. október 17. A magyar kormány táviratban tiltakozik az ENSZ-nél „az alapvető emberi szabadságjogok tiszteletben tartása Bulgáriában, Albániában és Magyarországon” téma napirendre tűzése ellen.
1951. február 15. Magyarország a Meteorológiai Világszervezet (WMO) tagja lesz.
1951. december 21. A magyar kormány követeli az ENSZ-től és a Nemzetközi Menekültügyi Szervezettől a Nyugat-Németországban erőszakkal visszatartott magyar gyermekek visszaengedését.
1952. Magyarország – a szovjet blokk többi államával együtt – kilép a FAO-ból.
1952. július 8. Az ENSZ-ben a nyugati államok leszavazzák azt szovjet javaslatot, hogy a Biztonsági Tanács lásson hozzá a tagfelvételi kérelmek megtárgyalásához, melyek között Magyarország is szerepelt.
1952. szeptember 2. A Szovjetunió ismét javasolja az ENSZ-ben 14 ország, köztük Magyarország felvételét. A javaslatot szeptember 8-án a Biztonsági Tanács ismét elutasítja.
1953. október 12. A Szovjetunió javasolja, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa újból vizsgálja meg néhány ország, köztük

Magyarország felvételi kérelmét.

1954. Magyarország megújítja tagságát a WHO-ban.
Magyarország visszatér az ILO konferenciájára.
1956–1957-ben az együttműködési készség kifejezésekként magyar részről 14 egyezményt ratifikálnak.
1954. április 22. A nyugati hatalmak megakadályozzák Magyarország felvételét az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságába.
1954. május 18. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetben bejelentik, hogy a június elején, Genfben kezdődő ülészen magyar delegáció is részt vesz. Magyarország kész a tagságból eredő kötelezettségek teljesítésére.
1954. június 2. A sajtó közli, hogy a magyar külügyminiszter levelet írt a kormány megbízásából az UNESCO főigazgatójának, melyben bejelentett, hogy Magyarország ismét részt vesz a szervezet munkájában.
Genfben, magyar részvétellel megkezdődik a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet értekezlete.
1954. június 21–26. Az Európai Gazdasági Bizottság Mezőgazdasági Bizottságának ülésén négytagú magyar delegáció vesz részt.
1954. augusztus 30. Az Interparlamentáris Unió bécsi ülésén Non György, a magyar küldöttség vezetője módosítást terjeszt elő az ülés által megvitatott, az ENSZ tevékenységével foglalkozó határozati javaslatához. A módosítás felhívja a világ parlamentjeit, támogassák az ENSZ-be felvételüket kérő országokat ebbeli törekvésükben.
1954. szeptember 2. Magyarország aláírja a nők politikai jogairól az ENSZ Közgyűlésén 1952. december 20-án elfogadott nemzetközi egyezményt.
1954. szeptember 3. Sajtótudósítás szerint a magyar kormány közli az ENSZ főtitkárával, hogy megfigyelőt küld az ENSZ IX. ülészen Szarka Károly washingtoni magyar követ személyében.
1954. szeptember 6. Genfben megkezdődik az ENSZ Társaságok Világszövetségének közgyűlése. Az eseményen Molnár Erik vezetésével magyar küldöttség vesz részt.
1954. szeptember 17. A kormány ismét beadványt intéz az ENSZ Közgyűléséhez, kérve Magyarország felvételét a világszervezetbe.
1954. november 15–20. Magyar küldöttség vesz részt az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának ülésén.

1955. július 4–12. Az UNESCO és a nemzetközi nevelésügyi iroda közös rendezésében zajlik a XVIII. Nemzetközi közoktatásügyi értekezlet Genfben, melyen magyar delegáció is részt vesz Jóboru Magdának, az oktatási miniszter első helyettesének vezetésével.
1955. szeptember 20. A Magyar Népköztársaság az ENSZ Közgyűlés X. ülésszakára megfigyelőként delegálja Szarka Károly washingtoni követet.
A sajtó közli a Minisztertanács elnökének az ENSZ Közgyűlés X. ülésszakához intézett táviratát, melyben reményét fejezi ki, hogy az ülésszak felveszi Magyarországot az ENSZ tagjai közé.
1955. október 5. A sajtó közli, hogy Magyarország csatlakozik az emberkereskedelem és a prostitúcióból származó kizsákmányolás megszüntetése érdekében New Yorkban 1955. május 21-én megkötött egyezményhez. A csatlakozásról szóló okmányt Szarka Károly washingtoni követ nyújtja át az ENSZ Titkárságon.
1955. december 14. A Magyar Népköztársaságot felveszik az ENSZ-be. Szarka Károly, a magyar ENSZ-küldöttség vezetője december 20-án tartja bemutatkozó beszédét a Közgyűlésen.
Az ENSZ-tagságból kifolyólag Magyarország az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának (ECE) is teljes jogú tagjává válik, és belép az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájába (UNCTAD) is.
1955. december 15. A Magyar Népköztársaság kormánya nyilatkozik az országnak az ENSZ-be történt felvétele alkalmából.
A sajtó közli Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár és Boldoczki János külügyminiszter táviratváltását Magyarország ENSZ-taggá válása alkalmából.
1955. december 17. A magyar sajtó közli az ENSZ Alapokmányhoz való csatlakozási okirat szövegét.
1956. február 8–11. A magyar országgyűlés ülésszaka. Jóváhagyják az ENSZ Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló törvényjavaslatot (1956. I. tc.).
1956. március 9. Shapiro, az ENSZ egyik Tájékoztatási Központjának igazgatója néhány napos látogatásra Budapestre érkezik.
1956. május 30. Kós Péter rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert az Elnöki Tanács megbízta a washingtoni magyar követség vezetésével, és egyidejűleg kinevezi a Magyar Népköztársaság állandó ENSZ képviselőjévé.
1956. június 8. Magyarország csatlakozik a genfi Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 12 egyezményéhez. Ezek az anyaság, a férfi és

- női munka egyenlő díjazása, a munka védelmére, a mezőgazdasági balesetek kártalanítására és a fiatal dolgozók orvosi vizsgálatára vonatkoznak.
1956. június 23. Kós Péter washingtoni követ és állandó ENSZ képviselő elutazik állomáshelyére, és még aznap átadja megbízólevelét Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkárnak.
1956. július Az Országgyűlési Könyvtár ENSZ letéti könyvtári státust kap.
1956. augusztus 14. Budapestre érkezik Andrew Cordier, az ENSZ főtitkárának ügyvezető helyettese, aki Magyarország ENSZ tagságával kapcsolatos kérdésekről tárgyal.
1956. szeptember 20. Kós Péter magyar ENSZ képviselő vezetésével magyar kormányküldöttség vesz részt a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA) létesítésére összehívott New York-i konferencián.
1956. szeptember 20–22. Budapesten tartózkodik Luther Evans, az UNESCO főigazgatója. Megbeszéléseket folytat Magyarország részvételéről az UNESCO munkájában.
1956. október 27. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország ENSZ-képviselői között november 3-ig tartó titkos egyeztető tárgyalások kezdődnek a magyarországi felkelésről. Levélben kéri a Biztonsági Tanács elnökét, hogy sürgősen hívja össze a tanácsot a magyarországi helyzet megvizsgálása céljából.
1956. október 28. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a három nyugati nagyhatalom kezdeményezésére ülést tart, amelyen a Szovjetunió ellenszavazatával és Jugoszlávia tartózkodása mellett napirendre tűzik „A magyarországi helyzetet”. Előzőleg Kós Péter magyar ENSZ-képviselő, aki az ülésen megfigyelőként vesz részt, a tanács tagjaihoz eljuttatta azt a szovjet nyomásra kiadott nyilatkozatot, amelyben a magyar kormány az október 22-ét követő eseményeket Magyarország kizárólagos belügyének nyilvánította, és tiltakozott a kérdésnek az ENSZ által történő megvitatása ellen. A nyugati nagyhatalmak a magyarországi helyzetet áttekinthetetlennek tartják, ezért az ülés előtt a kivárás politikájában egyeznek meg. Határozati javaslatot nem terjesztenek elő, csak a kérdés napirenden tartásáról döntenek.
1956. október 29. Leváltják Kós Péter magyar ENSZ-képviselőt.
1956. október 30. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa összeül az Izrael október 29-i Egyiptom elleni támadásával kibontakozó közel-keleti válság megtárgyalására. Az Egyesült Államok határozati javaslata azonnali tűzszünetet sürget, és követeli az izraeli

csapatok visszavonását. A szovjetunió hasonló javaslatot terjeszt elő, de Nagy-Britannia és Franciaország megvétózza mindkét indítványt.

A Sèvres-i brit–francia–izraeli titkos tárgyalásokon kidolgozott forgatókönyv szerint Nagy-Britannia és Franciaország ultimátumban követeli a „hadviselő felektől” az ellenségeskedések beszüntetését és az egyiptomi területen fekvő Szuezi-csatorna két partjának kiürítését. Az ultimátumot Egyiptom elutasítja. Izrael elfoglalja a Sínai-félszigetet és a Gázai-övezetet.

Horváth Imre külügyminiszter Bécsen keresztül New York-ba indul az ENSZ-be.

Horthy Miklós felhívja az ENSZ-et, hogy az emberi szabadságjogok védelmében avatkozzék be Magyarországon.

1956. október 31.

Angol–francia légitámadások kezdődnek Egyiptom ellen. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ülést tart, ahol jugoszláv javaslatra az „egyesült erővel a békéért” eljárás keretében a közel-keleti kérdést az ENSZ Közgyűlés november 1-re összehívott első rendkívüli sürgősségi ülészakája elé utalják.

1956. november 1.

Nagy Imre táviratban értesíti az ENSZ főtitkárát, hogy felmondja a Varsói Szerződést és kihirdeti Magyarország semlegességét. Egyben kéri, hogy ennek megvitatását tűzzék az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakájának napirendjére. Az ENSZ Közgyűlése első rendkívüli sürgősségi ülészakán, az amerikai javaslatnak megfelelően, felszólítja Izraelt csapatainak visszavonására és a harcok befejezésére.

1956. november 2.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa hajnalban határozatban szólítja fel a hadviselő feleket az azonnali tűzszünetre a Közel-Keleten. A tanács ülésén megvitatják a magyarországi helyzetet is, a halogató amerikai magatartás miatt azonban határozati javaslat benyújtására nem kerül sor. A titkos amerikai–brit–francia háttértárgyalásokon Nagy-Britannia és Franciaország igyekszik elérni, hogy a magyar kérdés kerüljön át az ENSZ Közgyűlés közel-keleti helyzetet tárgyaló rendkívüli sürgősségi ülészakára, ahol a szovjet vétó nem érvényesülhet. Ezt az Egyesült Államok a szuezi problémától való figyelemelterelési kísérletnek minősíti, és megakadályozza a terv kivitelezését.

Nagy Imre táviratban kéri az ENSZ főtitkárát, hogy a Biztonsági Tanács utasítsa a szovjet és a magyar felet a

tárgyalások azonnali megkezdésére a szovjet csapatok kivonásával kapcsolatban.

1956. november 3.

Nagy Imre november 1-jei távirata után november 3-ára ismét összehívják a Biztonsági Tanácsot. Az amerikai ENSZ-képviselő határozati javaslatot nyújt be, amely felszólítja a Szovjetuniót csatáinak Magyarországról történő kivonására. A szuezi válság megoldására koncentráló amerikai taktikának megfelelően nem kéri a javaslat szavazásra bocsátását. Szoboljev szovjet és Szabó János magyar ENSZ-képviselő egyaránt megerősítik, hogy Budapesten csapatkivonási tárgyalások kezdődtek a két kormány megbízottjai között. A jugoszláv képviselő ezek után az ülés elnapolását indítványozza. A tanács következő ülését november 5-én 10.30-ra hívják össze.

A szovjet kormány bejelenti, hogy a megegyezésig további szovjet egységek nem lépik át a magyar határt.

1956. november 4–10.

Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészaka tárgyalja a magyar kérdést, és több határozatot fogad el.

1956. november 4.

A magyarországi szovjet katonai invázió hírére hajnalban összehívják a Biztonsági Tanács ülését, ahol szavazásra bocsátják az előző nap beterjesztett amerikai határozati javaslat némileg módosított változatát. Ez felszólítja a Szovjetuniót, hogy tartózkodjon Magyarországon bármilyen katonai akciótól, és haladéktalanul vonja ki csapatait az országból. A javaslat elismeri a magyar nép jogát arra, hogy szabadon választott kormánya legyen; felkéri az ENSZ főtitkárát annak megvizsgálására, hogy a magyar népnek milyen élelmiszer, gyógyszer és egyéb segélyre van szüksége, és az ENSZ tagállamait ezen ellátmányok összegyűjtésében való közreműködésre szólítja fel. A javaslatot a Szovjetunió megvétőzza (9 igen szavazat, Jugoszlávia tartózkodik), majd a kérdést amerikai javaslatra az „egyesült erővel a békéért” eljárás keretében a Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészaka elé utalják.

Az ENSZ Közgyűlés délután összeülő második rendkívüli sürgősségi ülészakán elfogadják a tovább bővített amerikai határozati javaslatot, amely az eddigieken túl felkéri az ENSZ főtitkárát, jelöljön ki bizottságot a magyarországi helyzet megvizsgálására, majd tegyen jelentést a Közgyűlésnek, és terjesszen elő javaslatokat a Magyarországon fennálló helyzet megszüntetése érdekében. A határozat felszólítja továbbá a szovjet és a

magyar kormányt, hogy tegyék lehetővé az ENSZ megfigyelők beutazását Magyarországra. (1004 (ES-II) határozat) Szavazati arány: 50 mellette, 8 ellene, 15 tartózkodik (tartózkodtak: Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Burma, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia, Irak, Jordánia, Líbia és Nepál).

Kádár János, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnöke és Horváth Imre külügyminiszter táviratban tudatja az ENSZ főtitkárával, hogy a magyar kormány álláspontja szerint a magyarországi helyzet ENSZ-ben történő megvitatása alapokmány-ellenes, és elleneznek minden ilyen értelmű vitát. Egyben értesítik, hogy Nagy Imre valamennyi az ENSZ-ben történt intézkedését visszavonják.

Az ENSZ főtitkára utasítja az ENSZ menekültügyi főbiztosát, hogy folytasson tárgyalásokat a magyar menekültek kérdéséről.

Kanada javaslatára a Közgyűlés utasítja a főtitkárt ENSZ-haderő felállítására a Közel-Keleten.

Izrael elfogadja az ellenségeskedések beszüntetésére vonatkozó ENSZ felhívást, de nem hajlandó csapatait az 1949-es fegyverszüneti vonal mögé visszavonni.

1956. november 5.

Ausztria bejelenti, hogy 15 ezer magyar menekült érkezett az országba. Ennek nyomán az ENSZ menekültügyi főbiztosa kéri a tagállamokat, hogy adjanak segítséget és védelmet a magyar menekülteknek.

Kéthly Anna Bécsből New Yorkba repül, hogy részt vegyen az ENSZ Közgyűlésén.

A brit-francia csapatok 7 ezer ejtőernyőst vetnek be Port Szaid és Port Fuad környékén. Bulgaryin szovjet miniszterelnök a brit, a francia és az izraeli kormányfőhöz intézett üzenetében szovjet haderő bevetését helyezi kilátásba.

1956. november 8.

Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészaka folytatja a magyar kérdés megvitatását. Szabó János magyar ENSZ-képviselő felolvassa a Kádár-kormány november 4-i keltezésű nyilatkozatát, amelyben érvénytelennek nyilvánítja Nagy Imrének az ENSZ főtitkárához küldött üzeneteit, és határozottan tiltakozik a kérdésnek az ENSZ fórumain történő megvitatása ellen.

Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár táviratban tudatja a Kádár-kormánnyal, hogy megkezdte a megfigyelők kiválasztását. Küldetésük attól függ, hogy Budapesten

- hajlandók-e fogadni a megfigyelőket.
- 1956. november 9.* Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészsaka elfogadja a Kuba, Írország, Olaszország, Pakisztán és Peru által beterjesztett öthatalmi határozati javaslatot, amely arra irányul, hogy a szovjet csapatokat vonják ki Magyarországról és tartsanak szabad választásokat (1005 (ES-II) határozat). Szavazati arány: 48 mellette, 11 ellene, 16 tartózkodás (tartózkodtak: Burma, Kambodzsa, Ceylon, Egyiptom, Finnország, Haiti, Indonézia, Jordánia, Libanon, Líbia, Nepál, Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Afganisztán és Ausztrália).
- Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészsaka elfogadja az amerikai javaslatot, amely felhívja a magyar kormány figyelmét az ENSZ megfigyelőkkel való együttműködésre. A határozat felhívja a Szovjetuniót, hogy azonnal szüntesse be a magyar lakosság elleni akcióit, és ne akadályozza a segélyek szétosztását. A határozat megbízza a főtitkárt, hogy a magyar menekültek megsegítésére hívja fel a menekültügyi főbiztost (1006 (ES-II) határozat). Szavazati arány: 53 mellette, 9 ellene, 13 tartózkodás (tartózkodtak: Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Burma, Indonézia, Kambodzsa, Ceylon, Egyiptom, India, Jordánia, Libanon, Szaúd-Arábia és Szíria).
- Osztrák indítványra 67:0:8 arányban határozatot fogadnak el, melyben felhívják a tagállamokat, hogy nagymennyiségű orvosi, élelmiszer és ruházati segítséget nyújtsanak a magyar népnek (1007 (ES-II) határozat).
- 1956. november 10.* Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülészsaka amerikai javaslatra a magyar kérdés megvitatását – elsőbbséget élvező ügyként – a Közgyűlés XI. rendes ülészsaka elé utalja (1008 (ES-II) határozat). Szavazati arány: 53 mellette, 9 ellene, 8 tartózkodik.
- A főtitkár másodszor is felkéri a magyar kormányt az ENSZ-megfigyelők beengedésére, valamint arra, hogy szolgáltatson adatokat Magyarország gyógyszer-, étel- és ruhaszükségletéről.
- Horváth Imre külügyminiszter vezetésével a magyar delegáció elutazik New Yorkba, az ENSZ Közgyűlés XI. rendes ülészsakára.
- Az ENSZ főtitkára megbízza Philippe de Seynes gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkár-helyettest, hogy foglalkozzék a Magyarországnak nyújtandó segélyek ügyével.

1956. november 11. A magyar kormány jegyzéket intéz az ENSZ főtitkárához, melyben közli, hogy nem enged be megfigyelőket Magyarországra, mivel álláspontja szerint a magyarországi helyzet a magyar állam belügye, és az ENSZ Közgyűlés határozata beavatkozás a magyar belügyekbe. Hajlandók viszont együttműködni az ENSZ-szel és a Nemzetközi Vöröskereszttel a Magyarország részére küldendő segélyeket illetően. Továbbá ígéretet tesznek a szovjet csapatok kivonására.
1956. november 12. Az ENSZ Közgyűlés második rendkívüli sürgősségi ülésszakának határozata alapján a Közgyűlés megnyíló XI. rendes ülésszaka elsőként a magyar kérdést tűzi napirendre 62 szavazattal, 9 ellenében és 8 tartózkodással. A Közgyűlés éles viták után újabb határozatokat fogad el.
1956. november 13. A főtitkár felajánlja, hogy hajlandó Budapestre utazni, ezért kéri a magyar kormányt, hogy vizsgálja felül az ENSZ-megfigyelőkkel kapcsolatos álláspontját. A magyar kormány üzenetet intéz az ENSZ főtitkárához, melyben nagyra értékeli az ENSZ segélyakcióit és felajánlja, hogy hajlandó tárgyalásokat folytatni a kívánt segítségnyújtás módszereiről és arról, hogyan vehetnének részt az ENSZ főtitkár képviselői a helyszínen a segítség megszervezésében.
1956. november 15. A magyar kormány táviratilag közli a főtitkárral, hogy képviselői hajlandók vele Rómában találkozni, bármely számára megfelelő időpontban.
1956. november 16. A főtitkár elveti azt a javaslatot, hogy a magyar kormány képviselőivel Rómában találkozzék, ugyanakkor háromtagú bizottságot nevez ki a „magyarországi külföldi intervenció” tanulmányozására, kivizsgálására és jelentéstételre az ENSZ Közgyűlésnek. A háromtagú bizottság tagjai a következők: Alberto Lleras Camargo (Kolumbia), az Amerikai Államok Szervezetének volt főtitkára, Oscar Gundersen (Norvégia), a Norvég Legfelső Bíróság bírója, valamint Arthur Lall (India), állandó ENSZ-képviselő. A Kádár-kormány, a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága és a Magyar Vöröskereszt egyezményt köt, mely szerint minden Magyarországra irányuló segély szállítmány a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának közreműködésével érkezik. Felelősséget vállalnak a szállítmányok megkülönböztetés nélküli szétosztásáért.
1956. november 18. Kuba határozati javaslatot terjeszt a Közgyűlés XI. ülésszaka elé, amely felszólítja a magyar és a szovjet

- kormányt, hogy szüntessék be magyar állampolgárok Szovjetunióba történő deportálását.
- 1956. november 19.* India, Indonézia és Ceylon határozati javaslatot terjeszt az ENSZ Közgyűlés XI. ülészsaka elé, melyben kérik, hogy sürressék a magyar kormánynál az ENSZ-megfigyelők beengedését.
- 1956. november 20.* A magyar kormány táviratilag értesíti a főtitkárt, hogy Magyarországról egyetlen letartóztatott személyt sem deportáltak a Szovjetunióba.
Argentína, Belgium, Dánia és az Egyesült Államok határozattervezetet nyújt be a Közgyűlés XI. ülészsakán a magyar menekülteknek nyújtandó további segítséggel kapcsolatban.
- 1956. november 20–26.* Egy hét alatt több mint 46 ezer magyar menekült érkezik Ausztriába.
- 1956. november 21.* A főtitkár megismétli november 13-i javaslatát, miszerint hajlandó ENSZ-megfigyelőként Budapestre utazni.
Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészsaka elfogadja a magyarországi deportálásokra vonatkozó módosított kubai határozati javaslatot (1127 (XI) határozat). Szavazati arány: 55 mellette, 10 ellene, 14 tartózkodik (tartózkodtak: Szaúd-Arábia, Szudán, Szíria, Tunézia, Jemen, Afganisztán, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia, Jordánia, Libanon, Líbia és Marokkó).
A Közgyűlés elfogadja India, Indonézia és Ceylon határozati javaslatát is, mely sürgeti az ENSZ-megfigyelők magyarországi beengedésének keresztülvitelét (1128 (XI) határozat). Szavazati arány: 57 mellette, 8 ellene, 14 tartózkodás (tartózkodtak: Chile, Kuomintang-Kína, Kuba, Dominikai Köztársaság, Egyiptom, Etiópia, Jordánia, Panama, Paraguay, Lengyelország, Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen és Jugoszlávia).
- 1956. november 22–23.* Román párt- és kormányküldöttség tartózkodik Budapesten. A kiadott közlemény elítéli az ENSZ állítólagos beavatkozását Magyarország belügyeibe.
- 1956. november 29.* Az ENSZ főtitkára és menekültügyi főbiztosa újra a tagállamokhoz és a szakosított intézményekhez folyamodik a magyar menekülteknek nyújtandó támogatással kapcsolatban.
- 1956. december 3.* A magyar kormány megismétli álláspontját, mely szerint hajlandó az ENSZ főtitkárával bármikor tárgyalást kezdeni Rómában, vagy egy későbbi, mindkét fél számára elfogadható időpontban szívesen fogadja őt Budapesten.
Preoteasa román külügyminiszter az ENSZ Közgyűlésén

kijelenti, Nagy Imre és csoportja politikai menedékjogot élvez Romániában, amiért az érintettek nagyon hálásak a román hatóságoknak. A menedékjog célja szavatolni a korábbi miniszterelnök és barátainak biztonságát.

1956. december 4.

Horváth Imre külügyminiszter kijelenti, hogy kész megvitatni Dag Hammarskjöld főtitkárral budapesti látogatásának kérdését.

A főtitkár tájékoztatja a Közgyűlést, hogy december 16-án szándékozik Budapestre utazni, és három napot kíván ott tölteni.

Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészsaka elfogadja azt a 14 hatalmi határozati javaslatot, amely ENSZ-megfigyelők magyarországi beengedését szorgalmazza, és a válaszadás határidejét december 7-énél nem későbbi időpontban határozza meg. A határozat ajánlja, hogy a szomszédos országok engedjék be a megfigyelőket (1130 (XI) határozat). Szavazati arány: 54 mellette, 10 ellene, 14 tartózkodik (tartózkodtak: Afganisztán, Burma, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia, Jordánia, Marokkó, Szaúd-Arábia, Szudán, Szíria, Tunézia és Jemen).

Az ENSZ szerződést köt a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával, melynek értelmében a magyarországi segélyezéshez az ENSZ-nek adott hozzájárulásokat a Bizottságon keresztül juttatják célba. A megállapodás szövegét december 5-én közzétették a magyar kormánnyal.

1956. december 5.

A főtitkár felkéri a Magyarországgal szomszédos országok kormányait, hogy engedjék be az ENSZ-megfigyelőket. December 8–10-e között megérkeznek a válaszok, melyek szerint Ausztria hajlandó az ENSZ-megfigyelők beengedésére, viszont Jugoszlávia, Románia, Csehszlovákia és a Szovjetunió elutasítja a főtitkár kérését. Sajtóhír szerint Sebes István külügyminiszter-helyettes levelet küldött az ENSZ főtitkárához, melyben magyarországi látogatásra hívta meg egy későbbi időpontban.

1956. december 7.

A sajtó hírt ad arról az UNESCO-határozatról, mely célul tűzi ki a magyar iskolák helyreállításának segítségét. A határozat az UNESCO IX. 1956. november 5. és december 5-e között Új-Delhiben tartott ülészsakán születik belga javaslatra.

Az ENSZ Közgyűlésen a magyar küldöttség nyilatkozatban utasítja vissza Henry Cabot Lodge, az Egyesült Államok állandó ENSZ-képviselője és az

- amerikai küldöttség nyilatkozatait.
- 1956. december 11.* A magyar kormány képviselői a magyar kérdéssel kapcsolatos közgyűlési vita miatti tiltakozásul elhagyják a Közgyűlést. Horváth Imre külügyminiszter nyilatkozatot tesz az ENSZ Közgyűlésen: Magyarország mindaddig nem vesz részt a Közgyűlés munkájában, amíg a „magyar kérdést” nem az alapokmány szellemében tárgyalják.
- 1956. december 12.* A magyar küldöttség értesíti a főtitkárt, hogy december 16-ára tervezett budapesti látogatása nem megfelelő időpont a magyar kormány számára.
Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakán határozat születik (1131 (XI) határozat): 55:8:13 arányban elítélik a Szovjetuniót, mivel „megsérti Magyarország politikai függetlenségét”, és ismét felhívják, hogy vonja ki csapatait Magyarországról.
- 1956. december 21.* Jugoszlávia pénzügyi segítséget kér az ENSZ menekültügyi főbiztosától a Jugoszláviában lévő magyar menekültek megsegítésére.
- 1957–1960.* A „magyar kérdésre” való tekintettel az ILO konferenciája nem ismeri el a magyar küldöttek képviseleti jogait.
- 1957. január 4–7.* Philippe De Seynes, az ENSZ gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettese küldöttség élén Budapesten a Magyarországnak nyújtandó ENSZ segélyről tárgyal. Fogadja őt Kádár János is. A misszió tagja Dr. F.T. Wahlen, a FAO mezőgazdasági osztályának igazgatója, Arthur Ewing, az Európai Gazdasági Bizottság titkárságáról és Pierre Sinard, a FAO képviseletében, valamint Willi Meyer, a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságától.
- 1957. január 5.* A főtitkár az ENSZ Közgyűlésnek bejelenti, hogy a magyar kormánnyal kezdeményezett megbeszélések, valamint a november 16-án a „magyarországi külföldi intervenció” tanulmányozására kinevezett háromtagú bizottság kísérletei sikertelenek, ezért javasolja, hogy a Közgyűlés állítson fel szélesebb bizottságot a magyar kérdés megvizsgálására.
- 1957. január 5–7.* A Magyar Forradalmi Tanács alakuló közgyűlését tartja Strasbourgban Király Béla elnökletével. Január 7-i kiáltványában a tanács arra kéri az ENSZ-et és a kormányokat, hogy tiltakozzanak a Magyarországon dúló bosszúhadjárat ellen, és szerezzenek érvényt a magyar nép kinyilvánított követeléseinek. A tanácsból kerül ki az úgynevezett kormányképviselet is, amely az utolsó Nagy

- Imre-kormány álláspontját kívánja képviselni az ENSZ és más nemzetközi fórumok előtt.
1957. január 9. Az ENSZ-ben megkezdődik a magyar kérdés vitája.
1957. január 10. Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakán elfogadják azt a 24 hatalmi javaslatot, hogy Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay képviselőinek részvételével öttagú bizottságot állítsanak fel a magyar kérdés tanulmányozására (1132 (XI) határozat). Szavazati arány: 59 mellette, 8 ellene, 10 tartózkodás (tartózkodtak: Afganisztán, Kuba, Egyiptom, Finnország, India, Jordánia, Szaúd-Arábia, Szudán, Szíria, Jugoszlávia).
1957. január 11. A magyar kormány tiltakozik az öttagú vizsgálóbizottság felállítása miatt, mely álláspontja szerint sérti a Magyar Népköztársaság szuverenitását, és kijelenti, hogy semmiféle bizottságnak nincs joga vizsgálatot folytatni magyar belügyeket képező kérdésekben.
- A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány nyilatkozata felhívással fordul az ENSZ tagállamaihoz, hogy hárítsák el a magyar belügyekbe való beavatkozási kísérleteket.
1957. január 15. A magyar ENSZ-küldöttség memorandumot ad át az ENSZ főtitkárának a magyar menekültek ügyében. Ez ismerteti az Elnöki Tanács amnesztiarendelét, amely büntetlenséget ígér az önként hazatérő emigránsoknak. Egyben tiltakozik az ellen, hogy egyes befogadó országok „akadályozzák a menekültek szabad hazautazását”.
1957. január 17. Az 1957. január 4. és 7. között Magyarországon járt négytagú misszió jelentése foglalkozik Magyarország segélyszükségleteivel és a magyar gazdaság fellendítésének lehetőségeivel.
1957. február 2. A sajtó közli, hogy Marjai József követ beszédet mondott az ENSZ Menekültügyi Szervezet Végrehajtó Bizottságának genfi ülésén a hazatérni vágyó menekültek helyzetéről.
1957. február 3. A sajtó közli, hogy a magyar kormány állandó missziót létesített az ENSZ Európai Irodája mellett Genfben.
1957. február 5. A magyar kormány megtagadja az Ötös Bizottság beengedését az országba. Tiltakozik a bizottság tevékenysége miatt, egyben kifejti álláspontját a felkeléssel kapcsolatban.
1957. február 6. A magyar kormány memorandumot küld az ENSZ-hez, melyben azon véleményét fejt ki, hogy a ténymegállapító bizottság a „magyar kérdés” eltorzított képét kapta a meghallgatott Kéthly Annától, Király Bélától és Kóvágó

- Józseftől. A magyar kormány egyben tiltakozik a meghallgatás folyamán elhangzott nyilatkozatok miatt.
1957. február 12. Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakájának Mandátumvizsgáló Bizottsága függőben tartja a magyar kormány képviselőinek mandátumát. A szavazati arány: 8 mellette, 1 ellene.
1957. február 20. A Magyarországgal foglalkozó különbizottság „ideiglenes” jelentést hoz nyilvánosságra.
1957. február 21. Az ENSZ Közgyűlése jóváhagyja a Mandátumvizsgáló Bizottság jelentését.
1957. március 14. Az ENSZ különbizottsága felkéri a román kormányt, hogy engedélyezzen találkozást és megbeszélést Nagy Imrével.
1957. március 16. Rómában az ENSZ Ötös Bizottságának kiküldöttei előtt Buri István, Oltványi László és Várfalvi Lajos tanúvallomást tesznek a forradalomról.
1957. március 29. A Külügyminisztérium tiltakozó jegyzéket intéz az ENSZ főtítkárához a magyar küldöttség mandátumának el nem ismerése miatt.
1957. március 30. A román kormány válaszában kifejti, hogy a különbizottság megalapítása ellentétes az ENSZ Alapokmányának szellemiségével és a nemzetközi együttműködéssel, és elutasítja a különbizottság március 14-ei kérését.
1957. április 12. Az ENSZ mellé rendelt magyar képviselő értesíti a főtítkárt, hogy a magyar kormány bármely, neki alkalmas időpontban szívesen látja őt vendégként Budapesten.
1957. június 20. Az öttagú bizottság elkészíti a magyar kérdésre vonatkozó jelentését, melyet a Közgyűlés XI. ülészaka elé kívánnak terjeszteni.
1957. június 21. Az öttagú bizottság benyújtja jelentését a Közgyűlésnek, amely lényegében megismétli a magyar forradalomról tett megállapításait. A dokumentum szerint Magyarországon spontán nemzeti felkelés zajlott le 1956 októberében, melyet külső fegyveres erő, a szovjet hadsereg vert le, ezáltal beavatkozva Magyarország belügyeibe, s így a Szovjetunió megsértette az ENSZ Alapokmányát.
1957. június 22. A sajtó hírt ad arról, hogy a magyar kormány nem ismerte el az ENSZ Ötös Bizottságának illetékességét.
1957. július 29. Megalakul a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, melynek Magyarország alapító tagja.
1957. augusztus A Hazafias Népfront országszerte gyűléseket szervez az ENSZ Ötös Bizottsága jelentésének megtárgyalása ellen. A magyar forradalomról szóló ENSZ-jelentés bestseller lett az Egyesült Államokban, melyből 40 ezer példány

- fogyott el.
1957. augusztus 8. A sajtó közli a Külügyminisztérium nyilatkozatát az ENSZ öttagú különbizottságának június 12-én, a „magyar kérdésről” közzétett jelentéséről, miszerint a jelentés durva beavatkozás a magyar belügyekbe.
1957. augusztus 17. Dzsawaharlal Nehru indiai miniszterelnök fogadja Szarka Károly külügyminiszter-helyettest és Tamás Aladár delhi követet. A megbeszélés során Nehru kifejti, hogy nem ért egyet a „magyar kérdés” megtárgyalásával az ENSZ-ben.
1957. augusztus 19. Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár, szeptember 10-ére összehívja az ENSZ Közgyűlését a „magyar kérdés” megtárgyalására.
1957. augusztus 23. A sajtó közli a Külügyminisztérium szóvivőjének nyilatkozatát az ENSZ Ötös Bizottság jelentéséről és a magyar kérdésnek a Közgyűlés napirendre tűzéséről.
1957. augusztus 29. Politikai nyomásra a katolikus püspöki kar deklarálja: „aggodalommal tölti el” az ENSZ Ötös Bizottság jelentése, mert az „...alkalmas arra, hogy a nemzetközi feszültséget fokozza, és országunk igazi érdekeit veszélyeztesse”.
1957. augusztus 31. A sajtó közli a Külügyminisztérium szóvivőjének nyilatkozatát az ENSZ Közgyűlésről és a Mindszenty József esztergomi érsek, hercegprímásnak nyújtott amerikai menedékről.
1957. szeptember 2. Az Országgyűlés Külügyi, Jogi és Igazságügyi Bizottsága határozatban tiltakozik az ENSZ Ötös Bizottságának jelentése és a magyar kérdés napirendre tűzése ellen.
1957. szeptember 5. Az *Élet és Irodalom* közli a magyar írók tiltakozását az ellen, hogy a Közgyűlés tárgyalja az ENSZ Ötös Bizottságának jelentését. A pártvezetés kezdeményezésére született dokumentumot a megszüntetett Írószövetség tagjainak döntő többsége aláírja.
1957. szeptember 10–14. Újra ülésezik az ENSZ Közgyűlés XI. ülészaka az Ötös Bizottság jelentésének megvitatására.
1957. szeptember 11. A sajtó közli a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány nyilatkozatát az ENSZ különbizottságának jelentéséről.
1957. szeptember 12. Magyarország megtagadja ENSZ-megfigyelők beutazásának engedélyezését.
1957. szeptember 14. Az ENSZ Közgyűlése határozatban elfogadja az öttagú bizottság jelentését (1133 (XI) határozat). Elítéli a magyar és a szovjet kormányt. Továbbá a magyar kérdés további megfigyelése céljából megbízzák Wan Waithayakon thaiföldi herceget, az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakának elnökét, hogy mint a Közgyűlés

- különmegbízottja tegyen meg mindent a bizottság javaslatainak érvényre juttatására, s erről jelentsen a Közgyűlésnek. A határozatot 60:10:10 arányban fogadják el. (tartózkodik Nepál, Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Afganisztán, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India és Indonézia).
1957. szeptember 22. A sajtó közli a Külügyminisztérium nyilatkozatát a magyar kérdésben hozott ENSZ közgyűlési határozatról.
1957. szeptember 23. Az ENSZ Közgyűlés XII. ülészsaka Általános Bizottságának indítványára a Közgyűlés XII. ülészsaka napirendjére tűzi a magyar kérdést.
1957. október A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség megtartja első közgyűlését. Az eseményen Magyarország is részt vesz.
1957. október 12. A Külügyminisztériumban bejelentik, hogy a magyar kormány visszautasította Wan Waithayakon herceg beutazási kérelmét, mivel a magyar kormány az ENSZ 1133 (XI) határozatát érvénytelennek tekinti, és így nem járult hozzá ENSZ-megfigyelők beutazásához az országba.
1957. október 24. A magyar állandó ENSZ-képviselő nyilatkozatot ad ki Henry Cabot Lodge amerikai állandó képviselő Magyarországot érintő, szerintük rágalmozó nyilatkozatával kapcsolatban.
1957. november 1. Az ENSZ Ötös Bizottság jelentése németül is megjelenik a freiburgi Herder kiadó gondozásában.
1957. december 6. Az ENSZ Közgyűlés XII. ülészsakának Mandátumvizsgáló Bizottsága ismételtén függőben hagyja a magyar kormány képviselőinek mandátumát.
1957. december 9. Wan Waithayakon herceg jelenti az ENSZ Közgyűlésének, hogy megbízatásával nem képes eredményt elérni, de további erőfeszítéseket tesz a magyar kérdés vizsgálatára.
1957. december 14. Az ENSZ Közgyűlés XII. ülészsakának utolsó napján vitát tartanak Wan Waithayakon herceg jelentése felett. Ennek során Henry Cabot Lodge amerikai ENSZ-képviselő kilátásba helyezi, hogy indokolt esetben a Közgyűlés rendkívüli sürgősségi ülészsakának összehívását fogja kezdeményezni.
1957. december 20. Az öttagú bizottság tájékoztatást kér a magyar kormánytól Maléter Pál, Kovács István és Kopácsi Sándor perével kapcsolatban. A magyar ENSZ delegáció megtagadja a kérés továbbítását a magyar kormány felé.
1958. január 3–7. A magyar kormány meghívására Budapesten tartózkodik Auguste Rudolph Lindt, az ENSZ menekültügyi főbiztosa.
1958. március 13. Henry Cabot Lodge, az Egyesült Államok ENSZ-

- képviselője levélben kér felvilágosítást a magyar ENSZ-delegátustól több forradalom alatti magyar vezető, köztük Nagy Imre és Maléter Pál sorsáról.
- 1958. június 4.* A genfi Nemzetközi Munkaügyi Szervezet ülészakán a magyar delegációt Mekis József vezeti. Június 26-án a küldöttség kivonul a konferenciáról, tiltakozásul az általuk provokációs tekintetű eljárás miatt: felülvizsgálták képviseleti jogukat.
- 1958. június 21.* Az ENSZ öttagú különbizottsága nyilatkozatban ítéli el Nagy Imre és társainak kivégzését.
- 1958. július 14.* Nagy Imre, Maléter Pál és társai perét követően az öttagú bizottság jelentést ad ki, amely a perekkel és a kiadott hivatalos magyar közleményekkel foglalkozik.
- 1958. július 16.* A magyar ENSZ-delegáció visszautasítja, hogy továbbítsa Magyarországra az ENSZ Ötös Bizottságának levelét, melyben kimerítő tájékoztatást kértek Nagy Imrének és társainak peréről. A magyar kormány szóvivője ezt megtagadja, és a bizottság vizsgálódásait a magyar belügyekbe való beavatkozásnak minősíti.
- 1958. augusztus 16.* Ausztrália kéri, hogy a magyar kérdést tűzzék az ENSZ Közgyűlés XIII. ülészakájának napirendjére.
- 1958. augusztus 29.* Uruguay támogatva az ausztrál javaslatot, szintén kéri, hogy a magyar kérdést vegyék fel az ENSZ Közgyűlés XIII. ülészakájának napirendjére.
- 1958. augusztus 30.* Jánossy Lajos akadémikus vezetésével magyar küldöttség utazik Genfbe, az atomenergia békés felhasználásával foglalkozó második ENSZ-értekezletre.
- 1958. szeptember 5.* A sajtó közli, hogy az ENSZ Társaságok Világszövetségének brüsszeli közgyűlésén a magyar kérdést törölték a napirendről.
- 1958. szeptember 14.* Sík Endre külügyminiszter vezetésével magyar delegáció utazik az ENSZ Közgyűlés XIII. ülészakára.
- 1958. szeptember 22.* Az ENSZ Közgyűlés XIII. ülészaka – hosszabb vita után – úgy dönt, hogy ismét napirendjére tűzi a magyar kérdést. Szavazati arány: 61 mellette, 10 ellene, 10 tartózkodás (tartózkodnak: Ceylon, Finnország, India, Indonézia, Irak, Nepál, Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Köztársaság, Jemen és Afganisztán).
- 1958. szeptember 26.* A Külügyminisztérium közleményben foglal állást az ENSZ-ben tanúsított jugoszláv magatartás ellen, mert több vonatkozásban „a magyarellenes rágalomhadjáráthoz csatlakoztak”.
- 1958. október 12.* A kormány 54/1958. számú rendeletével Magyar UNESCO Bizottság megszervezéséről dönt.

- 1958. október 27.* Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának technikai segélyprogram vitájában felszólal Szita János, és tiltakozik az ENSZ ún. diszkriminációs politikája ellen.
- 1958. november 21.* Az amerikai kormány választ ad a magyar kormány szeptember 20-ai jegyzékére. Eszerint a két ország viszonya csak akkor javulhat ténylegesen, ha Magyarország tanújelét adja: kész az ENSZ Alapokmányban és a magyar békeszerződésben foglaltak betartására.
- 1958. december 11.* Az Közgyűlés XIII. ülészsaka megkezdí a magyar kérdés vitáját az Ötös Bizottság által beterjesztett jelentése alapján. Péter János külügyminiszter-helyettes a magyar küldöttség nevében tiltakozik az ügy megvitatása ellen.
- 1958. december 12.* Az ENSZ Közgyűlésének XIII. ülészsaka elfogadja a 37 hatalmi határozati javaslatot, amely az Ötös Bizottság működését hallgatólagosan befejezettnek tekinti, és az új-zélandi Sir Leslie Knox Munrot, az ENSZ Közgyűlés XII. ülészsakának elnökét az ENSZ Magyarországgal foglalkozó különképviselőjévé nevezi ki. Feladata, hogy tegyen jelentéseket a Közgyűlésnek a Magyarországra vonatkozó határozatok végrehajtásáról. Hatásköre szűkebb, mint Wan Waithayakon hercegé volt (1312 (XIII) határozat). A szavazati arány: 54 mellette, 10 ellene, 15 tartózkodás (tartózkodtak: Szaúd-Arábia, Szudán, Egyesült Arab Köztársaság, Afganisztán, Ceylon, Etiópia, Finnország, Ghána, Görögország, India, Indonézia, Irak, Libanon, Líbia, Marokkó).
- 1958. december 13.* A Közgyűlés Mandátumvizsgáló Bizottsága ismételen függőben hagyja a magyar delegáció mandátumát.
- 1959. augusztus 5.* Száll József tanácsost a Magyar Népköztársaság UNESCO képviselőjévé nevezik ki, és megbízzák a párizsi képviselet vezetésével.
- 1959. szeptember 12.* Sík Endre külügyminiszter vezetésével a magyar küldöttség az ENSZ Közgyűlés XIV. ülészsakára New Yorkba utazik.
- 1959. október 24.* Magyarország állandó ENSZ képviselte nyilatkozatot tesz Cabot Lodge amerikai ENSZ képviselő, az 1956-os forradalom évfordulója alkalmából tett nyilatkozatával kapcsolatban.
- 1959. november 16.* Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különképviselője levélben kéri a magyar kérdés felvételét az ENSZ Közgyűlés XIV. ülészsakának napirendjére.

1959. november 23. Az ENSZ Közgyűlésének Általános Bizottsága – az amerikai delegáció javaslatára – elfogadja, hogy a Közgyűlés XIV. ülészsaka megtárgyalja a magyar kérdést. Szavazati arány: 15 mellette, 3 ellene, 2 tartózkodás.
1959. november 25. Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különképviselője jelentést terjeszt a Közgyűlés elé. Ebben, miután beszámol munkájának nehézségeiről, elismeri, hogy az 1956-os forradalommal összefüggő politikai perek lezárultak Magyarországon, hiányolja viszont az amnesztiát, illetve a kiadott amnesztia elégtelenségéről ír.
Povl Bang-Jensen, dán diplomata, az ENSZ Ötös Bizottság egykori másodtitkára tisztázatlan körülmények között meghal New Yorkban, azután, hogy a magyar ügyben tanúskodók névsorát nem volt hajlandó letenni az ENSZ irattárába.
1959. november 26. Az ENSZ Közgyűlés XIV. ülészsaka határozatilag elfogadja az Általános Bizottság javaslatát, mely szerint a magyar kérdést közgyűlési vitára bocsátják. Szavazati arány: 51 mellette, 10 ellene, 15 tartózkodás (tartózkodnak: Guinea, India, Indonézia, Irak, Izrael, Líbia, Marokkó, Szudán, Egyesült Arab Köztársaság, Jemen, Afganisztán, Ceylon, Etiópia, Finnország és Ghána).
1959. november 27. Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különképviselője betérjeszti jelentését a Közgyűlésnek, melyben megállapítja, hogy sikertelenül kísérelte meg felvenni a kapcsolatot a magyar kormánnyal, illetve nem engedélyezték beutazását az országba. Péter János külügyminiszter-helyettes a jelentést rosszindulatúnak, „botrányos kitalálásnak” minősíti.
1959. december 8–10. Az ENSZ Közgyűlés XIV. ülészsaka – Munro jelentése alapján – megkezdí a magyar kérdés vitáját. Az általános vitában a korábbiaknál kevesebb, mindössze hét felszólaló érinti a magyarországi helyzetet.
Az ENSZ Mandátumvizsgáló Bizottsága továbbra is elhalasztja a döntést a magyar képviselők megbízólevelének elfogadásáról.
1959. december 9. Az ENSZ Közgyűlés XIV. ülészsaka elfogadja a 24 hatalmi határozati javaslatot, mely sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy nem sikerült az ENSZ-megbízottaknak együttműködni a magyar kormány képviselőivel, egyben megbízza Munrot, hogy tegyen további erőfeszítéseket a magyar kérdés tanulmányozására, a magyar kormánnyal

- való együttműködésre (1454 (XIV) határozat). Szavazati arány: 53 mellette, 10 ellene, 17 tartózkodás (tartózkodtak: Szaúd-Arábia, Szudán, Egyesült Arab Köztársaság, Jemen, Afganisztán, Ceylon, Etiópia, Finnország, Ghána, Guinea, India, Indonézia, Irak, Izrael, Jordánia, Libanon és Líbia).
- 1959. december 10.* Az ENSZ Közgyűlés XIV. ülésszaka ismét függőben hagyja a magyar kormány képviselőinek mandátumát. A szavazati arány: 80 mellette, 1 ellene, 1 tartózkodás. A szavazáson a magyar delegáció szavaz ellene, a román delegáció tartózkodik, továbbá 18 delegáció a magyar és kínai kérdés miatt fenntartással fogadja el a határozatot.
- 1960. január 19.* Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különképviselője levelet intéz Mód Péter nagykövethoz, állandó magyar ENSZ-képviselőhöz, amelyben – hivatkozással a Közgyűlés XIV. ülésszakának határozatára – magyarországi látogatásának elősegítését kéri.
- 1960. január 21.* Mód Péter nagykövet visszaküldi a levelet az ENSZ főtitkárnak, egyben erősen tiltakozik Magyarország belügyeibe való mindennemű beavatkozás ellen.
- 1960. február 1.* Munro levelet intéz Sik Endre külügyminiszterhez, melyben – ismét hivatkozva az ENSZ Közgyűlés XIV. ülésszakának említett határozatára – azt kéri, tegyék lehetővé beutazását Magyarországra.
- 1960. február 29.* Az ENSZ mellett működő New York-i állandó magyar képviselő jegyzék kíséretében visszaküldi Munro levelét a főtitkárnak, melyben utalnak a közgyűlési határozat szerintük törvénytelen voltára, az Egyesült Államok ezzel kapcsolatos szerepére és leszögezik, hogy Munro eddigi tevékenysége miatt saját hibájából alkalmatlanná vált a közvetítésre.
- 1960. április 8.* Munro sajtókonferenciát tart Genfben. Nyilatkozatában meglepetését és aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy Magyarországot a kozmikus tér békés felhasználására alakított ENSZ-bizottság tagjává választották. Panaszolja leveleinek visszaküldését, valamint azt, hogy Andrej Andrejevics Gromiko szovjet külügyminiszterhez küldött levelének kézhezvételét sem ismerték el; a magyar államférfiak cáfolatai ellenére fenntartja a magyarországi fiatalok kivégzésére vonatkozóan megjelent értesítéseket; elégtelennek nevezi az 1960. március 31-én kihirdetett részleges amnesztiát.
- 1960. április 14.* Az ENSZ mellett működő New York-i állandó magyar

- képviselőt jegyzékben tiltakozik a főtitkárnál Munro genfi sajtókonferenciája miatt, továbbá felszólítja a főtitkárt, hogy a jövőben akadályozzon meg hasonló nyilatkozatokat.
1960. május 14. Munro cikket jelentet meg a bécsi *Magyar Híradóban*, melyben lényegében megismétli az április 8-i genfi sajtókonferencián elmondottakat.
1960. június 1. Magyarország New York-i állandó ENSZ képviselője jegyzéket intéz az ENSZ főtitkárához, melyhez csatolja Munro cikkét, és újból felszólítja a főtitkárt, hogy akadályozzon meg hasonló eseteket.
1960. szeptember 8. Kádár János, a MSZMP KB első titkára, államminiszter vezetésével elutazik New Yorkba a magyar ENSZ-küldöttség.
1960. szeptember 14. A Külügyminisztérium jegyzékben tiltakozik az Egyesült Államok kormányánál Kádár János és a magyar ENSZ-küldöttség mozgási szabadságának korlátozása miatt. Szarka Károly a budapesti amerikai követség ügyvivőjénél szóban is tiltakozik.
1960. szeptember 15. A sajtó közli, hogy a magyar kormány a kongói kormány kérésére tiltakozott az ENSZ főtitkáránál az ENSZ csapatok szerinte törvénytelen kongói működése ellen.
1960. szeptember 19. A Baltika óceánjárón New Yorkba érkezik a Kádár János vezette magyar ENSZ küldöttség.
1960. szeptember 23. Az ENSZ Közgyűlés Általános Bizottsága 12 szavazattal 4 ellenében és 4 tartózkodás mellett elfogadja a magyar kérdés napirendre tűzését a Közgyűlés XV. ülésszakán.
1960. szeptember 24. Cyrus Eaton amerikai nagyiparos ebédet ad Kádár János és a magyar ENSZ-delegáció tiszteletére.
1960. október A Magyar Írók Szövetsége Külföldön levelet intéz az ENSZ főtitkárához a Magyarországon még börtönben lévő politikai elítéltek kiszabadítása érdekében.
1960. október 3. Kádár János beszédet mond az ENSZ Közgyűlés XV. ülésszakán a béke és a gyarmati rendszer kérdéseiről, állást foglal Kína ENSZ tagságáról. A magyar kérdést érintve a „nemzetközi reakció erői által külföldről szervezett ellenforradalmi puccsnak” nevezi a forradalmat.
1960. október 11. Az ENSZ Közgyűlés az e napra virradó éjszakán elfogadja a magyar kérdés napirendre tűzését. Péter János, a külügyminiszter első helyettese felszólalásában tiltakozást jelent be.
1960. október 12. A *The New York Times* közli Kádár János lapnak adott nyilatkozatát.
1960. október 13. Szita János magyar ENSZ küldött bejelenti, hogy

- Magyarország 1961-ben félmillió Forinttal járul hozzá a világszervezet segélyprogramjához.
- 1960. október 15.* Kádár János New Yorkból visszaérkezik Budapestre.
- 1960. november 22.* Tamás Aladár rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert kinevezik a Magyar Népköztársaság állandó UNESCO képviselőjévé.
- 1960. december 1.* Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különp képviselője az ENSZ Közgyűlés XV. ülészakája elé terjeszti jelentését. Ebben kifejti az 1956-os események történetét, hivatkozik a korábbi levélváltásokra. Kifogásolja, hogy az 1960-ban életbe léptetett részleges amnesztia nem vonatkozott a 4 évnél hosszabb börtönbüntetésre. Hangsúlyozza, hogy – magyar törvények szerint – államellenes bűncselekmény miatt fiatalokat is ki lehet végezni. Észrevételezi, hogy a magyar nép továbbra is idegen uralom alatt áll, nem gyakorolhatja azt a jogát, hogy maga válassza kormányát.
- 1960. december 6.* Péter János, a külügyminiszter első helyettese, az ENSZ Közgyűlés XV. ülészakán résztvevő magyar delegáció vezetője levelet intéz az ENSZ főtitkárához, melyben leszögezi: a Munro-jelentés azt mutatja, hogy az ENSZ Titkársága továbbra is együttműködik „a Magyar Népköztársaság ellenségeivel”, s megállapítja a főtitkár ezzel kapcsolatos felelősségét.
- 1960. december 20.* Péter János levelet intéz az ENSZ Közgyűlés XV. ülészakájának elnökéhez, mely szerint Dag Hammarskjöld főtitkárt személyes felelősség terheli a kongói polgárháborús válságért.
- 1961–1963.* A „magyar kérdésre” való tekintettel az ILO konferenciája függőben tartja a magyar küldöttek képviselői jogait.
- 1961. február 2.* Réczei László, Új-Delhiben székelő magyar nagykövet ceyloni látogatása alatt közbenjár Dias külügyi államtitkárnál annak érdekében, hogy Munro, aki a Nemzetközi Jogászbizottság főtitkáráként 15 ázsiai országba látogat el, csak jogi kérdésekről nyilatkozzék Ceylonban, és ne támadja a hivatalos Magyarországot. Dias elzárkózik a magyar kérés teljesítése elől.
- 1961. február 9.* Az új-delhiben székelő magyar nagykövet, Réczei László felkéri a burmai nagykövetnőt, hogy járjon közbe kormányánál Magyarország ügyében Munro látogatása kapcsán. Ennek alapján Munrot a burmai kormány figyelmezteti, aki így sajtókonferenciáján Magyarországról nem beszél.

- 1961. április 21.* Az ENSZ Közgyűlés XV. ülészsaka – a Mandátumvizsgáló Bizottság jelentését 87 szavazattal, 1 ellenében elfogadva – ismételten függőben hagyja a magyar kormány képviselőjének mandátumát. Frederick Henry Bolandnak, a Közgyűlés elnökének javaslatára a magyar kérdés megvitatását a Közgyűlés XVI. ülészsakára halasztják. Adlai Ewing Stevenson, amerikai ENSZ-képviselő felszólalásában sajnálkozását fejezi ki emiatt. Felhívva a tagállamok figyelmét Munro jelentésére, kifejti, hogy az ENSZ köszönettel tartozik Munronak erőfeszítéseire, s számít arra, hogy tovább folytatja munkáját.
- 1961. június 20.* Lőrincz Tamás, Magyarország ideiglenes ENSZ-képviselője meghívja Boland közgyűlési elnököt, hogy látogasson el Magyarországra.
- 1961. augusztus 3.* Richard H. Davis európai ügyekért felelős amerikai külügyi államtitkár-helyettes behivatja a washingtoni magyar ideiglenes ügyvivőt, és nyilatkozatot olvas fel előtte. Eszerint az Egyesült Államok támogatja Boland magyarországi útját, de a meghívás elfogadása Bolandtól függ. Kimondja, hogy remélik, a magyar kormány amnesztiát hirdet, lépések történnek a szovjet csapatok kivonása felé, liberálisabb intézkedésekkel segítik a családegyesítést. Továbbá hangsúlyozza: ezek nem feltételek, hanem csak az amerikai kormány ajánlásai. Boland látogatásának sikere esetén az Egyesült Államok támogatja a magyar kérdés levételét a napirendről és elismeri a magyar küldöttség mandátumát.
- 1961. október 1.* Ignó Pál levelet küld az ENSZ főtitkárához a még börtönben lévő politikai foglyok szabadon bocsátásáért.
- 1961. október 10.* Vladimir Velebit, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának főtitkára Budapestre érkezik.
- 1961. december 4.* Sir Leslie Knox Munro, az ENSZ Közgyűlés magyar ügyekkel megbízott különképviselője a Közgyűlés XVI. ülészsaka elé terjeszti jelentését, mely foglalkozik az 1956. októberi–novemberi események történetével, a magyar kormány ENSZ-határozatait semmibe vevő magatartásával és a forradalomban résztvevők ellen hozott megtorló intézkedéseivel.
- 1961. december 7.* Mód Péter, állandó magyar ENSZ-képviselő magyarországi látogatásra hívja U Thant-t, az ENSZ ügyvezető főtitkárát. U Thant a meghívást elfogadja, s felhatalmazza Mód Pétert, hogy a meghívás és annak elfogadásának hírét közölje a sajtóval.

1961. december 12. Múd Péter, Magyarország állandó ENSZ-képviselője levelet intéz az ENSZ főtitkárához. A levélhez mellékelte nyilatkozatban megállapítja, hogy Munro jelentése – mely Magyarországgal szemben az Egyesült Államok kormánya által támasztott követeléseket tartalmazza – „hidegháborús célokat szolgál; a benne foglalt kérdések kizárólagosan magyar belügynek tekintendők, így teljesen kívül esnek az Egyesült Nemzetek hatáskörén”.
1961. december 20. Az ENSZ Közgyűlés XVI. ülésének 16. ülésén 16 ország határozati javaslatot terjeszt elő, mely sajnálkozását fejezi ki afelett, hogy a Szovjetunió és a „jelenlegi magyar rendszer” továbbra is semmibe veszi a Közgyűlés magyar kérdésben hozott határozatait. A határozati javaslatot 49 szavazattal, 17 ellenében és 32 tartózkodással elfogadják (1741 (XVI) határozat).
1961. december 21. U Thant hivatalosan bejelenti, hogy a magyar kormány magyarországi látogatásra hívta, s a meghívást elfogadta.
1962. Magyarország ismét részt vesz a FAO munkájában.
1962. január 30. Csatorday Károly, Magyarország új állandó ENSZ-képviselője átadja megbízólevelét U Thant ENSZ főtitkárnak.
1962. április 3. U Thant közli az állandó magyar ENSZ-képviselővel, hogy miután az augusztusi időpont a magyar kormánynak megfelel, ekkor látogat el Magyarországra. Más szocialista országokba is július–augusztus folyamán látogat majd el. Kéri, hogy a látogatás pontos idejét később hozzák nyilvánosságra.
1962. április 16–19. Az UNESCO kezdeményezésére a keleti és nyugati tömbből való közgazdászok Varsóban tanácskozást tartanak a gazdasági fejlődés marxista elméletéről. A magyar közgazdászokat Friss István akadémikus, az MTA Közgazdaságtudományi Intézet igazgatója képviseli.
1962. június 21–24. René Maheu, az UNESCO főigazgatója Budapesten tartózkodik.
1962. szeptember 24. 43 szavazattal 34 ellenében 19 tartózkodás mellett a magyar ügy ismét a Közgyűlés tárgysorozatába kerül.
1962. október 20. Magyar–amerikai titkos tárgyalások eredményeképpen szóbeli megállapodás születik az 1956-os forradalom következményeinek kölcsönös felszámolásáról: egyfelől általános amnesztia, másfelől a magyar kérdés levétele az ENSZ Közgyűlés napirendjéről.
1962. december 18. A Közgyűlés Speciális Politikai Főbizottsága elfogadta az USA határozati javaslatát, amely szerint a főtitkárt

- megkérlik, hogy kezdeményezzen olyan akciót a magyar ügyben, amit helyesnek lát, más szóval az ügyet le lehet venni a Közgyűlés napirendjéről.
- 1962. december 20.* Az ENSZ Közgyűlés XVI. ülészsaka elfogadja az amerikai határozati javaslatot, és határozatot hoz Sir Leslie Munro újabb jelentéséről (1741 (XVI) határozat), helytelenítve, hogy a Szovjetunió és „a jelenlegi magyar rezsím” továbbra is figyelmen kívül hagyja a Közgyűlésnek a magyarországi helyzettel foglalkozó határozatait. A Közgyűlés újra megerősíti Magyarországgal foglalkozó korábbi határozatait, mindazonáltal „úgy ítéli meg, hogy ilyen körülmények között az Egyesült Nemzetek Magyarországgal foglalkozó képviselőjének a pozícióját nem szükséges tovább fenntartani” (1857 (XVII) határozat). A magyar kérdés lekerül az ENSZ Közgyűlés napirendjéről.
- 1963. január 3.* Budapestre érkezik Vladimir Velebit, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának főtitkára, aki a szervezet áprilisi közgyűlésének előkészítéséről és a technikai segítségnyújtás kérdéseiről tárgyal.
- 1963. január 11.* A *Népszabadság* közli, hogy U Thant főtitkár utasítására megszüntetik az ENSZ Magyarországnak sugárzott rádióadásait, mivel a magyar kérdés lekerült a Közgyűlés napirendjéről.
- 1963. március 7.* A *Népszabadság* közli, hogy az ENSZ Bécsben ülésező, az államok közötti konzulátusi kapcsolatok kérdéseivel foglalkozó nemzetközi kongresszusa a magyar kormányküldöttség vezetőjét, Ustor Endrét beválasztotta a konzulátusi kapcsolatokat szabályozó kódex szűk körű szerkesztői bizottságába.
- 1963. március 21.* Az új magyar országgyűlés alakuló ülésén Kádár János bejelenti az általános amnesztiát. Másnap az Elnöki Tanács kiadja az erre vonatkozó törvényerejű rendeletet, miszerint kegyelmet kapnak mindazok, akik a „személyi kultusz éveiben hatalmukkal visszaéltek”, az „ellenforradalmi cselekmények” miatt elítéltek, valamint akik 1957 és 1963 között követtek el államellenes bűncselekményt. Az amnesztia nem terjed ki a fegyveres harcok azon résztvevőire, akiket gyilkosság vádjával is elítéltek, a hűtlenség miatt elítéltekre, valamint a visszaesőnek minősítettekre – összességében több száz politikai elítélte.
- 1963. április 16.* Szarka Károly külügyminiszter-helyettes vezetésével Genfben utazik az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának

- XVIII. közgyűlési ülészakán részt vevő magyar delegáció. Az április 18-án tartott plenáris ülésen Szarka Károlyt egyhangúlag a Közgyűlés alelnökévé választják.
1963. május 8. A *Népszabadság* közli, hogy az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Közgyűlésén a magyar delegáció a kelet-nyugati kereskedelem problémáinak tanulmányozásáról és a mezőgazdasági termékek forgalmáról nyújtott be határozati javaslatokat, amelyeket a közgyűlés elfogadott.
1963. július 1–3. U Thant, az ENSZ főtitkára hivatalos látogatást tesz Magyarországon.
1963. szeptember 18. P. O. Kjelstrom, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága titkárságának főosztályvezetője Magyarországra látogat, és tárgyal a Nehézipari Minisztérium szén- és gázenergia ipari szakembereivel az európai energiahelyzet kérdéseiről.
1963. október 13. A Minisztertanács határozatot hoz a Magyar UNESCO Bizottság átszervezéséről és a bizottság titkárságának felállításáról. A Kulturális Kapcsolatok Intézetének elnöke a Magyar UNESCO Bizottság (MUB) főtitkárává Waller Sándort, főtitkárhelyettessé Kürti Györgyöt nevezi ki.
1963. december 3–8. Ange Vlachos, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága Közgyűlésének elnöke és Vladimir Velebit, a bizottság főtitkára Budapesten tartózkodik.
1964. Magyarország 6 évig, 1969-ig az Egyetemes Postaegyesület (UPU) Végrehajtó Tanácsának tagja. Magyarország felvételt nyer a Nemzetközi Kereskedelmi Központ (ITC) tagjai közé. Bokorné Dr. Szegő Hanna az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottságának tagja lesz. Magyarország javaslatot tesz a nemzetközi kereskedelmi jog egységesítésére.
1964. június 4. A Magyar UNESCO Bizottság meghívására Budapestre érkezik Rudolfo Baron Castro, az UNESCO Végrehajtó Tanácsának elnöke.
1964. december 5. Az ENSZ Közgyűlés XIX. ülészakára New Yorkban tartózkodó Péter János külügyminiszter látogatást tesz Dean Rusk amerikai külügyminiszternél az USA ENSZ-missziójának helyiségében.

A kronológia összeállításához felhasznált források:

Magyar Országos Levéltár: M-KS-288. f. 32. cs. 1. ő. e. pp. 84–95. A magyar kérdés ENSZ-beli kronológiája (1956–1962).

A magyar külpolitikai eseménynaptár 1944. december 21–1962. december 31. Kézikönyv belső használatra, Magyar Külügyminisztérium Dokumentációs Osztály, 1985. (Kézirat)

A magyar külpolitika 1956–1989. Történeti kronológia. Összeállította Nagy Miklós, Budapest, MTA Jelenkorkutató Bizottság, 1993.

1956 Kézikönyve. Kronológia. A kötetet írta és összeállította Hegedűs B. András, Beck Tibor és Germuska Pál. A kézikönyv főszerkesztője Hegedűs B. András, munkatársai Beck Tibor és Germuska Pál. Budapest, 1956-os Intézet, 1996.

International Review Service. Vol. IV. No. 40. pp. 19–33.

Az ENSZ-család és Magyarország. Szerk. Gömbös Ervin. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 1997.

Egy történelmi kísérlet. Az ENSZ 60 éve. Megjelent az ENSZ 60. és Magyarország ENSZ-tagságának 50. évfordulója alkalmából. Összeállították és szerk. Bajnokné Benyhe Judit, Fodorné Tímár Anna, Káposztás Edit és Tomcsányi Zsuzsanna. Budapest, Országgyűlési Könyvtár, 2005. pp. 79–80.

Névlexikon,

Összeállította: *Kozák Péter*

A kötetben szereplő fontosabb személyek életrajzi adatai

ANDERSEN, Alsing Emmanuel (1893–1962): dán politikus, diplomata. 1935–1940-ben honvédelmi miniszter, 1942-ben pénzügyminiszter, 1947-ben belügy- és egészségügy-miniszter. 1929–1962-ben a Folketinget (dán parlament) tagja. 1948-tól Dánia állandó képviselője az ENSZ-ben. 1957–1958-ban a magyar kérdést vizsgáló ENSZ Különbizottság elnöke.

ANDROPOV, Jurij Vlagyimirovics (1914–1984): szovjet (orosz) politikus. 1953–1957-ben a Szovjetunió magyarországi nagykövete, 1957–1961-ben az SZKP KB kommunista országokkal foglalkozó osztályának vezetője. 1961–1984-ben az SZKP KB tagja; 1962–1967-ben és 1982-ben a KB titkára. 1967–1982-ben a KGB elnöke. 1982–1984-ben az SZKP KB főtitkára; 1983–1984-ben a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa elnökségének elnöke (államfő).

ARENDT, Hannah (1906–1975): német származású amerikai filozófus, politológus. 1963–1967-ben a chicagói egyetem, 1967–1975-ben a New School of Social Research (New York) professzora. Elsősorban a totalitárius rendszerekkel, az imperializmussal és az antiszemitizmus kérdéseivel foglalkozott. Legismertebb műve: *A totalitarizmus gyökerei* (1951).

ARNALDO, Solomon V.: Fülöp-szigeteki diplomata. 1946-ban az UNESCO New York-i Irodájának vezetője. 1954-ben Az UNESCO Végrehajtó Tanácsának képviselője. 1957 nyarán az UNESCO helyettes képviselője az ENSZ-ben.

ARNOLD, Alice: amerikai diplomata. 1946-ban. Az YCWA titkárság vezetője. 1949-től a megszállt Németország USA Katonai Kormányzata Nők Ügyeivel foglalkozó Osztályának vezetője. Tanácsadó Szociális és Nemzetközi kérdésekben, YCWA (Genf).

AYLEN, Peter: kanadai. 1953-ban a Személyzeti Fellebbezési Testület alternatív elnöke, 1956–1957-ben a DPI rádió és vizuális szolgálatának igazgatója.

BANG-JENSEN, Povl (1909–1959): dán diplomata. 1957–1958-ban az ENSZ Magyarországgal foglalkozó vizsgálóbizottságának másod titkára. Nem volt hajlandó átadni az ENSZ vezetésének felszólítására a magyar ügyet vizsgáló bizottság előtt név nélkül vallomást tévő tanúk listáját. Eltávolították a világszervezetből. Titokzatos körülmények között halt meg.

BARÓN CASTRO, Rodolfo: salvadori diplomata. 1964-ben az UNESCO végrehajtó tanácsának elnöke.

BEAM, Jacob Dyneley (1908–1993): amerikai diplomata. 1957–1961-ben az USA varsói, 1966–1969-ben prágai nagykövete.

BIBÓ István (1911–1979): jogász, politikus, szociológus. 1956. novemberben Nagy Imre második kormányának államminisztere, 1957. májusban elkészítette a *Magyarország helyzete és a világhelyzet* című híres emlékiratát. Politikai tevékenysége miatt letartóztatták, 1958-ban életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban amnesztia révén szabadult.

BOHLEN, Charles E. (1904–1974): amerikai diplomata. 1953–1957-ben az Egyesült Államok moszkvai követe, illetve nagykövete, 1957–1959-ben fülöp-szigeteki, 1962–1968-ban párizsi nagykövete.

BOISSIER, Léopold (1893–1968): svájci diplomata. 1955–1964-ben a Nemzetközi Vörös Kereszt és Vörös Félhold elnöke.

BOLAND, Frederick Henry (1904–1985): ír diplomata. 1956–1963-ban Írország állandó ENSZ-képviselője, az ENSZ Közgyűlés XV. ülészakának (1960) és III. rendkívüli ülészakának (1961) elnöke.

BOLDOCZKI János (1912–1988): politikus. 1950–1953-ban Magyarország prágai nagykövete, 1953–1956-ban külügyminiszter, 1956–1960-ban Magyarország moszkvai nagykövete; közben 1957-ben ulan-batori nagykövet is. 1954–1956-ban az MDP KV tagja.

BOWLES, Chester B. (1901–1986): amerikai diplomata. 1951–1953-ban az Egyesült Államok indiai és nepáli nagykövete, 1960–1961-ben az elnök különleges megbízottja ázsiai, afrikai és latin-amerikai ügyekben, 1962–1969-ben az Egyesült Államok indiai nagykövete.

BRILEJ, Joza (1910–1981): jugoszláv (szlovén) politikus, diplomata. 1950-ig a jugoszláv külügyminisztériumban szolgált, 1950–1953-ban Jugoszlávia londoni nagykövete, 1954–1957-ben Jugoszlávia képviselője az ENSZ-ben, közben 1956. májusban az ENSZ Biztonsági Tanács elnöke. 1962–1963-ban Jugoszlávia kairói nagykövete.

BULGANYIN, Nyikolaj Alekszandrovics (1895–1975): szovjet (orosz) politikus. 1931–1937-ben a Moszkvai Városi Tanács elnöke, 1937–1938-ban az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságok Népbiztosai Tanácsának elnöke. 1947–1949-ben, 1953–1955-ben honvédelmi miniszter és 1949–1955-ben miniszterelnök-helyettes. 1948–1952-ben az SZKP PB, 1952–1958-ban az SZKP

KB elnökségének tagja. 1955–1958-ban a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke.

CABOT LODGE, Henry jr. (1902–1985): amerikai politikus, diplomata. 1953–1960-ban az Egyesült Államok állandó ENSZ-képviselője, 1960–1963-ban a szenátus tagja, az Egyesült Államok alelnökjelöltje, 1963–1968-ban dél-vietnami, 1968–1969-ben NSZK-beli, 1970–1977-ben vatikáni nagykövet.

CAMUS, Albert (1913–1960): francia író, filozófus. Kiállt a terror, a diktatúra áldozatai mellett, 1956-ban elítélte a magyar forradalom eltiprását, és anyagilag is támogatta a magyar írókat. Legismertebb művei: *A pestis* (1947), *A bukás* (1956), *A száműzetés és az ország* (1957).

CANDAU GOMES, Marcolino (1911–1983): brazil diplomata, egészségpolitikus. 1953–1973-ban az ENSZ Egészségügyi Világszervezete (WHO) főigazgatója.

CASTRO RUZ, Fidel (1926–): kubai politikus. 1959–1976-ban Kuba miniszterelnöke, 1976-tól az Államtanács és a Minisztertanács elnöke (államfő). 1963–1965-ben a Szocialista Forradalom Egységpártja, 1965-től a Kubai KP KB első titkára, 1992-től az ún. Nemzetvédelmi Tanács elnöke. 1979–1982-ben az el nem kötelezettek mozgalma elnöke. 1961-ben Nemzetközi Lenin-békedíjat kapott.

COHEN, Myer (1907–2003): amerikai diplomata. 1945–1946-ban az UNRRÁ-nál a Németországban Lévo Európai Hontalan Személyekkel Kapcsolatos Műveletek megbízott vezetője; 1946–1947-ben az IRO általános, egészségügyi, gondozási és fenntartási főigazgató helyettese; 1947–1950-ben az IRO Tervezési és Technikai Szolgáltatások Főosztályának főigazgató helyettese; 1952–1960-ban az UNDP munkatársa, 1956. novembertől a Magyar Segély Szociális és Gazdasági Ügyek Irodájának ügyvezető igazgatója.

COHN, Aline (vagy Arlene): amerikai diplomata, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának képviselője az USA-ban.

COIGNY, Rodolphe Lucien (1911–2001): francia politikus, orvos, a francia nemzeti ellenállás tagja. 1952–1972-ben az ENSZ Egészségügyi Világszervezete (WHO) másodelnöke. 1956-ban és 1957-ben a WHO képviselője az ENSZ Közgyűlés, az ECOSOC és a Gyámsági Tanács előtt.

COLMAR, Jacques: francia diplomata. 1958–1963-ban az ENSZ Menekültügyi Főbiztoságának munkatársa.

CORDIER, Andrew Wellington (1901–1975): amerikai diplomata, ENSZ-tisztviselő. 1946–1962-ben Operatív munkatárs az ENSZ Főtitkára mellett. 1962-től a Columbia Egyetemen lévő School of International Affairs (SIA) dékánja.

1968–1969-ben a Columbia Egyetem ügyvezető elnöke, 1969–1970-ben elnöke.

CSATORDAY Károly (1926–1972): politikus, diplomata. 1956–1960-ban a Külügyminisztérium protokollosztályának vezetője, 1960–1961-ben Magyarország tokiói nagykövete. 1961–1970-ben nagyköveti rangban Magyarország állandó ENSZ-képviselőjének vezetője, 1969–1970-ben az ENSZ Biztonsági Tanácsa soros elnöke. 1970–1971-ben a Külügyminisztérium osztályvezetője, 1971–1972-ben külügyminiszter-helyettes.

DAVIS, Richard H. (1913–1972): amerikai diplomata. Az Egyesült Államok külügyminiszter-helyettese, 1960–1965-ben az európai ügyekért felelős külügyi államtitkár-helyettes.

DÉRY Tibor (1894–1977): író. 1953-tól Nagy Imre reformpolitikájának híve, 1955-ben a Rákosi-féle kultúrpolitika elleni memorandum aláírója, 1956. júniusban, a Petőfi Kör sajtóvitáján elítélte a fennálló rendszert, ezért kizárták az MDP-ből. A forradalom idején a Magyar Írók Szövetsége forradalmi bizottságának tagja, a szövetség decemberi ülésén megvédte a forradalmat Solohov vádjaitól. 1957-ben letartóztatták, kilencévi börtönre ítélték, nemzetközi nyomásra 1960-ban amnesztiával szabadult.

DILAS, Milovan; Gyilas; Djilas (1911–1995): jugoszláv (szerb) politikus. 1945–1953-ban jugoszláv tárca nélküli miniszter, 1953–1954-ben miniszterelnök-helyettes és a Képviselőház elnöke. Az 1950-es évektől jelentek meg az egypártrendszer bíráló írásai; 1954-ben kizárták a JKSZ KB-ból, majd kilépett a pártból. 1956-ban bírálta a jugoszláv álláspontot, amely támogatta a magyar forradalmat eltipró szovjet intervenciót. Ezért, és az USA-ban megjelent *Az új osztály* című művéért hét évi börtönre ítélték. 1961-ben feltételesen szabadult, ám újabb könyvéért (*Találkozások Sztálinnal*, 1962) 1962–1966-ban ismét börtönben volt (1989-ben rehabilitálták). 1938–1954-ben a JKP (1952-től elnevezése JKSZ) KB, 1940–1954-ben a PB tagja.

DIXON, Pierson Sir (1904–1965): brit (angol) politikus, diplomata. 1954–1960-ban Nagy-Britannia állandó ENSZ-képviselője.

DUCKWORTH-BARKER, Vernon (1908–1997): angol diplomata. A DPI Sajtóügyi tisztviselője, Myer Cohen, a magyar nép segélyezésével foglalkozó ügyvezető igazgató irodájában a tájékoztatási és sajtóügyek felelőse.

DUCRET, Bernard: svájci diplomata. Az Egyetemi Világszolgálat (A World University Service) tagja, 1960-ban a Nemzetközi Nem-kormányközi Szervezetek Bizottságának elnöke, később a genfi egyetem (Université de Genève) főtitkára.

DULLES, John Foster (1888–1959): amerikai politikus. 1945–1950-ben az Egyesült Államok képviselője az ENSZ-ben, 1953–1959-ben külügyminiszter. Diplomataként a II. világháború idején részt vett az ENSZ alapító okiratának megszövegezésében, ill. 1950–1951-ben jelentős szerepet játszott a japán békeszerződés megkötésében. Kezdeményezte a SEATO és a CENTO megalapítását.

DUNNING, Henry W.: amerikai diplomata. 1957–1959-ben a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold általános titkára.

EATON, Cyrus Stephen (1883–1979): amerikai–kanadai nagyiparos, közéleti személyiség. 1957-ben szülőhelyén Pugwash (Nova Scotia, Kanada) kezdeményezte a Tudósok a békéért mozgalmat (nemzetközi Pugwash-mozgalom, Pugwash Conferences on Science and World Affairs). 1959-ben Nemzetközi Lenin-békedíjat kapott.

EISENHOWER, Dwight David (1890–1969): amerikai katonatiszt, republikánus politikus. 1950–1952-ben a NATO-haderők főparancsnoka, 1953–1961-ben az USA 34. elnöke. 1956-ban módosította a bevándorlási törvényt: lehetővé tette 30 000 magyar emigráns letelepedését. 1957-ben meghirdette az Eisenhower-doktrínát, felgyorsítva az amerikai interkontinentálisrakéta-programot.

ELLENDER, Allan Joseph (1890–1972): amerikai demokrata politikus. 1937–1972-ben a szenátus tagja.

EVANS, Luther Harris (1902–1981): amerikai diplomata. 1953–1958-ban az UNESCO főigazgatója.

EWING, Arthur F.: brit (angol) diplomata. Az Európai Gazdasági Bizottság titkársága munkatársaként 1956-ban az Acélügyi, Gépipari és Lakásügyi Csoport főnöke, 1957-ben az Acélügyi, Gépipari és Lakásügyi Főosztály igazgatója. Később az UNDP Rezidense Kambodzsában.

FABREGAT, Enrique Rodriguez (1895–1976): uruguayi diplomata. Uruguay rendkívüli nagykövete és az ország állandó ENSZ-képviselője. 1957–1958-ban a magyar kérdést vizsgáló ENSZ Különbizottság tagja.

FARKAS Mihály; 1941-ig Löwy Herman (1904–1965): politikus. 1948–1953-ban honvédelmi miniszter; 1949–1952-ben vezérezredesi, 1952-től hadseregtábornoki rangban. 1944–1956-ban az MKP, ill. az MDP KV tagja, 1945–1953-ban, 1953–1955-ben a KV titkárságának, ill. főtítkárságának tagja és 1945–1951-ben a párt főtítkárhelyettese. 1956. júliusban a törvénysértések miatt kizárták a pártból, és honvéddé fokozták le, októberben letartóztatták, 1957-ben első fokon hat, másodfokon tizennégy év börtönre ítélték (1960-ban egyéni kegyelemmel

szabadult).

FARKAS Vladimír; Löwy (1925–): államvédelmi tiszt. 1946-tól az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) tisztje; 1950–1955-ben az ÁVH határontúli felderítő szervezetének vezetője. Tevékeny szerepet játszott a nagy koncepciók perének vizsgálatainak lebonyolításában. A törvénysértésekben való részvételéért 1956-ban kizárták a pártból, letartóztatták, 1957-ben tizenkét év börtönre ítélték (1960-ban egyéni kegyelemmel szabadult).

FERENCZ Simon (1895–1962): politikus, diplomata. 1946–1955-ben a Budapesti Pártbizottság osztályvezetője és az egyik külkereskedelmi kirendeltség vezetője, 1955–1957-ben az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságában Magyarország megbízottja, 1957–1960-ban a Magyar Rádió munkatársa, 1960–1962-ben az MSZMP KB ún. régi párttagokkal foglalkozó bizottságának munkatársa.

FERENCZY Edmond: diplomata. 1948-tól Magyarország állandó képviselője az UNESCO-ban.

FRISS István (1903–1978): politikus, közgazdász. 1945–1949-ben az MDP Állampolitikai Osztály, 1949–1952-ben az Államgazdasági Osztály, 1952–1954-ben a Terv-, Pénzügyi és Kereskedelmi Osztály vezetője, 1956–1961-ben az MSZMP KB Államgazdasági Osztály vezetője. 1954–1974-ben az MTA Közgazdaság-tudományi Intézet igazgatója, 1974–1978-ban tudományos tanácsadója. 1956–1957-ben a *Népszabadság* első főszerkesztője. Az MTA tagja (levelező: 1953, rendes: 1960).

GASTAMBIDE, Raymond (1910–): francia diplomata. 1955–1958-ban a francia ENSZ-képviselő tagja, 1965–1971-ben Franciaország budapesti nagykövete.

GHEORGHIU-DEJ, Gheorghe (1901–1965): román politikus. 1945–1948-ban a Román Kommunista Párt főtitkára, 1948–1954-ben a Román Munkáspárt főtitkára, 1954–1955-ben titkára, 1955–1965-ben első titkára. 1944–1946-ban közlekedési miniszter, 1946–1947-ben ipari és kereskedelemügyi miniszter, 1947–1952-ben első miniszterelnök-helyettes, 1952–1955-ben Románia miniszterelnöke. 1961–1965-ben az Államtanács elnöke (államfő).

GROMIKO, Andrej Andrejevics (1909–1989): szovjet politikus. 1946–1949-ben külügyminiszter-helyettes és a Szovjetunió állandó képviselője az ENSZ Biztonsági Tanácsában, 1949–1952-ben és 1953–1957-ben a külügyminiszter első helyettese, 1952–1953-ban londoni nagykövet, 1957–1985-ben a Szovjetunió külügyminisztere, 1985–1988-ban a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke (államfő). 1956–1989-ben az SZKP KB, 1973–1989-ben a PB tagja.

GRUENTHER, Alfred Maximilian (1899–1983): amerikai politikus, tábornok. 1953–1956-ban a NATO Szövetséges Fegyveres Erők európai legfelsőbb parancsnoka.

GUNDERSEN, Oscar Christian: norvég jogász, politikus. 1945–1952-ben norvég igazságügy-miniszter, majd a Norvég Legfelsőbb Bíróság bírója. A Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár által 1956. november 16-án a „magyarországi külföldi intervenció” tanulmányozására, kivizsgálására és az ENSZ Közgyűlésnek erről való jelentéstételre kinevezett háromtagú bizottság tagja.

GUNewardene, Ratnakirti Senerat Serasinghe (1899–1972?): ceyloni diplomata. Nagykövet és meghatalmazott miniszter, Ceylon állandó ENSZ-delegátusa. 1957–1958-ban a magyar kérdést vizsgáló ENSZ Különbizottság tagja, 1958–1959-ben Emberi Jogi Bizottság elnöke.

HAMMARSKJÖLD, Dag (1905–1961): svéd politikus. 1936–1946-ban a svéd pénzügyminisztérium államtitkára és 1941–1942-ben a Svéd Nemzeti Bank elnöke. 1951–1952-ben külügyminiszter-helyettes, 1952–1953-ban a svéd ENSZ-delegáció vezetője, 1953–1961-ben az ENSZ főtitkára. Kongói közvetítői útja során légikatasztrófa áldozata lett. 1961-ben posztumusz Nobel-békedíjat kapott.

HÁY Gyula (1900–1975): író. 1953–1956-ban Nagy Imre közeli munkatársa, a miniszterelnök köré szerveződő ellenzéki irodalmi csoport egyik vezetője, 1956-ban tevékenységéért koncepciós perben hat év börtönre ítélték (1960-ban amnesztiával szabadult). 1951-ben Kossuth-díjat kapott.

HEGEDÜS András (1922–1999): politikus, szociológus. 1951–1952-ben földművelésügyi miniszterhelyettes, 1952–1953-ban az állami gazdaságok és erdők minisztere, 1953–1955-ben a Minisztertanács első elnökhelyettese és 1953–1954-ben földművelésügyi miniszter, 1955–1956-ban Magyarország legfiatalabb miniszterelnöke. Miniszterelnöksége alatt vették fel Magyarországot az ENSZ-be (1955. december 14.).

HEUVEN GOEDHART, Gerrit Jan van (1901–1956): holland politikus, jogász, diplomata. 1951–1956-ban az ENSZ első menekültügyi főbiztosa.

HEYWARD, Eric John Richard (1914–): ausztrál diplomata. 1949–1957-ben UNICEF Főigazgató helyettese.

HILL, Martin W.: amerikai diplomata. Az ENSZ Titkárság Gazdasági és Társadalmi Ügyek Főosztályának helyettes vezetője.

HOGAN, Charles Alfred (1906–1981): amerikai diplomata. Az ECOSOC titkárság NGO részlegének vezetője.

HORVÁTH Imre (1901–1958): politikus, diplomata. 1946–1948-ban a moszkvai magyar követség első titkára, tanácsosa, 1948–1949-ben a berlini szovjet parancsnokság mellett a magyar kormány képviselője, 1949–1951-ben Magyarország washingtoni, 1951–1953-ban londoni követe, 1953–1954-ben prágai követe, ill. 1954–1956-ban prágai nagykövete. 1956-ban a Kultúrkapcsolatok Intézete elnöke, 1956. július–októberben külügyminiszter. 1956. október 30-án Nagy Imre New Yorkba küldte, hogy tájékoztassa az ENSZ-et a magyarországi helyzetről. Ő azonban Moszkvába repült, és novemberben a szovjet csapatokkal együtt tért vissza. 1956. novembertől haláláig ismét külügyminiszter. 1956–1958-ban az MDP, ill. az MSZMP KB tagja.

HRUSCSOV, Nyikita Szergejevics (1894–1971): szovjet politikus. 1934-től az SZKP KB tagja, 1938-tól a PB póttagja, 1939-től rendes tagja és a Legfelsőbb Tanács Elnökségének tagja. 1938-tól az Ukrán KP első titkára. 1953–1964-ben az SZKP KB első titkára, 1958–1964-ben a Minisztertanács elnöke is. 1956. február 14–25-én az SZKP XX. pártkongresszus zárt ülésén előadott beszédében ő tárta fel és ítélte el a sztálini korszak bűneit, és kezdte el a desztalinizáció folyamatát.

HUXLEY, Julian Sorell Sir (1887–1975): angol biológus, zoológus, genetikus. 1935–1942-ben a Londoni Zoológiai Társaság főtitkára, 1946–1948-ban az UNESCO első főigazgatója.

IGNOTUS Pál (1901–1978): író, szerkesztő. 1945–1949-ben a londoni magyar nagykövetség munkatársa, 1949-ben a magyar kormány hazahívta, az Államvédelmi Hatóság letartóztatta, 1950-ben első-, majd másodfokon is tizenöt év fegyházbüntetésre ítélték (1956-ban szabadult). A forradalom bukása után Angliában telepedett le, 1957–1962-ben az *Irodalmi Újság* főszerkesztője.

IOVENKO, Michael (1930–2001): amerikai diplomata, jogász. 1956-ban az Egyetemi Világszolgálat (World University Service) tagja, genfi képviselőtársának munkatársa. 1956 novemberében megbízták a magyarországi egyetemisták helyzetének kivizsgálásával Magyarországon és a bécsi menekülttáborban.

JÁNOSSY Lajos (1912–1978): fizikus, kultúrpolitikus. 1955–1960-ban az MTA titkára, 1960–1961-ben főtitkár-helyettese, 1961–1973-ban alelnöke, 1973-tól elnökségi tagja. 1950–1957-ben az ELTE TTK Fizika Tanszék, 1957–1978-ban az Atomfizika Tanszék egyetemi tanára és 1957–1970-ben a tanszék vezetője. 1956–1970-ben az MTA KFKI igazgatója. 1958–1978-ban az MSZMP KB tagja.

JEFFREYS, Mary: 1945. szeptembertől a Hadügyminisztérium polgári munkatársa Londonban, majd az ENSZ székhelyére New Yorkba küldték, ahol

szoros együttműködésben dolgozott a főtitkárral. 1958-tól a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályán vezető tisztviselő, 1962-től a NAÜ vezető tisztviselője: az első női munkatárs, aki P5 beosztást kapott diplomata státusszal. 1964-ben több hónapig a NAÜ főigazgatójának megbízott képviselője az ENSZ Központban, New Yorkban. 1967-től a Nemzetközi Kapcsolatok Irodájának vezető összekötője.

JÓBORU Magda (1918–1982): pedagógus, könyvtáros, művelődéspolitikus. 1947–1948-ban az MKP Nőtítkárságának vezetője, 1948–1950-ben a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége főtitkára, 1950–1958-ban az Oktatásügyi Minisztérium miniszterhelyettese, 1958–1974-ben az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. 1974–1976-ban a Magyar UNESCO Bizottság és az UNESCO Közgyűlés elnöke. 1981–1982-ben a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke.

KÁDÁR János; Csermanek (1912–1989): politikus. 1948–1950-ben belügyminiszter, 1951-ben letartóztatták, 1952. decemberben életfogytig tartó börtönre ítélték, 1954. júliusban szabadult, rehabilitálták. A forradalom idején, 1956. október 30-tól november 4-ig (formálisan) államminiszter, majd ő jelentette be az ún. Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány megalakulását, amelynek 1956–1958-ban elnöke. 1958–1961-ben államminiszter, 1961–1965-ben a Minisztertanács elnöke. 1957–1985-ben az MSZMP első titkára, 1985–1988-ban főtitkára, 1988–1989-ben elnöke. 1957. február–júniusban az MSZMP KB elnöke, 1957. júniustól a KB első titkára.

KELLY, Kevin T.: ausztrál diplomata. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság munkatársa, 1957-től Ausztrália helyettes delegátusa.

KENNEDY, John Fitzgerald (1917–1963): amerikai demokrata politikus. 1953–1961-ben Massachusetts állam szenátora, 1961–1963-ban az USA 35. elnöke. 1961-ben létrehozta a Békehadtestet, 1962-ben a kubai rakétaválság idején meghátrálásra készítette a közepes hatótávolságú nukleáris rakétákat telepítő Szovjetuniót, 1963-ban aláírta az atomcsendegyezményt. Dallasi látogatása során merénylet áldozata lett.

KÉTHLY Anna magyar szociáldemokrata politikus (1889–1976): 1919-től a szociáldemokrata nőmozgalom egyik vezetője, 1922–1948-ban az MSZDP vezetőségének és parlamenti frakciójának tagja. 1949-ben a koncepciós perek során letartóztatták, 1954-ben szabadult. 1956-ban részt vett az SZDP újjászervezésében; november 3–4-én a Nagy Imre-kormány államminisztere volt. Az emigrációt választva Belgiumban telepedett le. A Londonban, az 1957–1964 között megjelent *Népszava* c. lapot szerkesztette.

KIM Ir Szen (1912–1994): (észak-)koreai politikus. 1946–1948-ban a Korea északi részét irányító Ideiglenes Népi Bizottság elnöke, 1948–1972-ben a Koreai

Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) elnöke, 1972–1994-ben az alkotmány módosítása után az ország köztársasági elnöke. 1945–1946-ban Korea Kommunista Pártja, 1946–1949-ben az Észak-koreai Munkapárt elnöke, 1949–1966-ban a Koreai Munkapárt KB elnöke, 1966–1994-ben főtitkára, egyúttal a koreai hadsereg főparancsnoka is.

KIRÁLY Béla történész, honvédtábornok. (1912–): 1935–1940-ben csapattiszt, 1942–44-ben a Honvédelmi Minisztériumban alosztályvezető, vezérkari tiszt, 1946–1947-ben az I. hadosztály vezérkari főnöke, 1947–1948-ban a Honvédelmi Minisztériumban kiképzési osztályvezető, 1948–1949-ben a honvéd gyalogság parancsnokhelyettese, 1949–1950-ben parancsnoka, 1950–1951-ben vezérőrnagy, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia alapító parancsnoka, 1951-ben halálra, majd életfogytiglani börtönre ítélik, 1956-ban szabadul, a Nemzetőrség főparancsnoka, a Forradalmi Karhatalmi Bizottság elnöke, Budapest katonai parancsnoka, majd Ausztriába menekül, az USA-ban telepszik le, 1957–1966-ban a Magyar Forradalmi Tanács, illetve a Szabad Magyar Nemzeti Képviselő alelnöke, 1958–1966-ban a Magyar Bizottság tagja, a Magyar Szabadságharcos Szövetség elnöke, 1963–1983-ban a Brooklyn College-ban a hadtörténet tanára, a City University of New York Emeritus Professzora (New York-i Városi Egyetemen), 1989-ben hazatér, 1990–1994-ben országgyűlési képviselő.

KOPÁCSI Sándor (1922–2001): politikus, rendőr tábornok. 1949–1951-ben az MDP KV Karhatalmi Osztályának munkatársa és a Belügyminisztérium Internálási Osztályának vezetője, 1951–1952-ben a Rendőrség Pártbizottságának titkára, 1952–1956-ban ezredesi rangban Budapest rendőrfőkapitánya. Támogatta Nagy Imre politikáját, a forradalom idején a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány tagja és a Nemzetőrség helyettes parancsnoka. 1958-ban a Nagy Imre-per hatodrendű vádlottjaként életfogytiglani börtönre ítélték (1963-ban, az általános amnesztia keretén belül szabadult).

KÓS Péter; Konduktorov Leó (1921–): diplomata, indológus. 1956 októberében az ENSZ-ben a magyar állandó képviselő vezetője. A forradalom idején, 1956. október 29-én leváltották, november 5-én visszahelyezték funkciójába. 1957–1983-ban a Külügyminisztérium munkatársa, több országban nagykövet. Hindi és japán nyelvészeti kutatásokat is végzett, az első modern magyar–hindi szótár szerkesztője.

KÖVÁGÓ József; 1934-ig *Küronya* (1913–1996): politikus. – 1945–1947-ben az FKgP nemzetgyűlési képviselője. 1945. május–decemberben Budapest alpolgármestere, 1945. december–1947. júniusban polgármestere, Nagy Ferenc emigrációba kényszerítése után lemondott. 1950-ben az Államvédelmi Hatóság letartóztatta és egy koncepció per során életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték (1956. szeptemberben szabadult). A forradalom idején, 1956. október–novemberben a részben általa is újjáalakított FKgP főtitkára és a Fővárosi Nemzeti

Bizottság elnöke (tulajdonképpen ismét Budapest polgármestere). A forradalom bukása után az USA-ban telepedett le. 1957–1958-ban a Magyar Forradalmi Tanács társelnöke és a Szabad Magyarország Nemzeti képviseletének alelnöke, 1958–1960-ban a Magyar Nemzeti Bizottmány helyébe lépő Magyar Bizottság alelnöke.

KUZNYECOV, Vaszilj Vaszilievics (1901–1989?): szovjet diplomata. 1946–1947-ben, 1955–1957-ben és 1959-ben képviselő az ENSZ Közgyűlésében, 1955-ben és 1960-ban képviselő az ENSZ Biztonsági Tanácsában, 1953–1955-ben külügyminiszter-helyettes.

LALL, Arthur (1911–1998): indiai politikus. 1957-től India állandó ENSZ-képviselője. A Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár által 1956. november 16-án a „magyarországi külföldi intervenció” tanulmányozására, kivizsgálására és az ENSZ Közgyűlésnek erről való jelentéstételre kinevezett háromtagú bizottság tagja.

LEDERMANN László (1904–): diplomata, közgazdász. Az Egyházak Világtanácsa (Commission of the Churches on International Affairs) tagja.

LEHMAN, Herbert Henry (1878–1963): amerikai demokrata politikus, diplomata. 1933–1942-ben New York kormányzója, 1949–1957-ben a szenátus tagja. 1944. január–1946. márciusban az UNRRA főigazgatója.

LINDT, Auguste Rudolph (1905–2000): svájci diplomata. 1953–1956-ban „a semleges Svájc” állandó megfigyelője az ENSZ-ben, 1953–1954-ben az UNICEF Igazgatótanácsának elnöke, 1957–1960-ban az ENSZ menekültügyi főbiztosa, 1960–1962-ben Svájc washingtoni nagykövete.

LLERAS CAMARGO, Alberto (1906–1990): kolumbiai politikus, diplomata. 1945–1946-ban Kolumbia elnöke, 1948–1954-ben az Amerikai Államok Szervezetének főtitkára. A Dag Hammarskjöld ENSZ főtitkár által 1956. november 16-án a „magyarországi külföldi intervenció” tanulmányozására, kivizsgálására és az ENSZ Közgyűlésnek erről való jelentéstételre kinevezett háromtagú bizottság tagja.

LŐRINCZ Tamás: politikus, diplomata. 1959–1962-ben Magyarország ideiglenes ENSZ-képviselője, később belgiumi és luxemburgi nagykövet.

MAHEU, René Gabriel Eugène (1905–1975): francia politikus, diplomata. 1946-tól az UNESCO munkatársa, 1962–1974-ben az UNESCO főigazgatója.

MALENKOV, Georgij Makszimiljanovics (1902–1988): szovjet (orosz) politikus. 1946–1953-ban miniszterelnök-helyettes, 1953–1955-ben a

Minisztertanács elnöke (államfő), 1955–1957-ben energiaügyi miniszter és ismét miniszterelnök-helyettes. 1939–1946-ban az SZKP KB titkára, 1941–1946-ban a PB póttagja, 1946–1957-ben a PB rendes tagja. 1957-ben miután sikertelen belső puccsot kísérelt meg Hruscsov ellen, minden tisztségétől megfosztották, és a pártból is kizárták.

MALÉTER Pál (1917–1958): politikus, honvédtábornok. 1950–1952-ben a budapesti IX. Gépesített Hadtest törzsfőnöke, 1952–1954-ben a Vezérkar Szabályzatszerkesztő csoportfőnöke, 1954–1956-ban a Katonai Műszaki Kisegítő Alakulatok parancsnoka, a forradalom idején vezérőrnagyi rangban honvédelmi miniszter. 1958-ban a Nagy Imre-per ötödrendű vádlottjaként halálra ítélték és kivégezték.

MARJAI József (1923–): politikus. 1956–1959-ben Magyarország svájci, 1959–1963-ban prágai, 1976–1978-ban moszkvai nagykövete; közben 1970–1973-ban külügyminiszter-helyettes, 1973–1976-ban külügyi államtitkár. 1978–1988-ban miniszterelnök-helyettes, 1987–1988-ban kereskedelmi miniszter. 1976–1989-ben az MSZMP KB tagja.

MASARYK, Jan (1886–1948): csehszlovák (cseh) politikus. 1925–1938-ban Csehszlovákia londoni követe, a müncheni egyezmény után lemondott, és Londonban maradt. 1940–1945-ben a londoni emigráns csehszlovák kormány külügyminisztere, 1945–1948-ban csehszlovák külügyminiszter; 1946–1947-ben a párizsi békekonferencián a csehszlovák delegáció vezetője. A kommunista hatalomátvétel után, tisztázatlan körülmények között halt meg (hivatalosan öngyilkos lett!).

McGHEE, George (1912–): amerikai politikus, diplomata. 1951–1953-ban az Egyesült Államok törökországi nagykövete, 1961–1963-ban külügyminiszter-helyettes, 1963–1968-ban az Egyesült Államok németországi (NSZK) nagykövete.

McKISSON, Robert: amerikai politikus, diplomata. 1957-ig az amerikai Külügyminisztérium európai ügyekkel foglalkozó hivatalának munkatársa, 1957-től Balkán-ügyi referens.

MEYER, Willi: A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága tagja. Philippe de Seynes, az ENSZ gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkár-helyettesének kíséretében 1957. január 4–7-én Budapesten tárgyalt a Magyarországnak nyújtandó ENSZ segélyről.

MEKIS József (1910–1984): politikus, diplomata. 1948–1950-ben a Vas- és Fémipari Dolgozók Szakszervezetének főtitkára, 1952–1954-ben elnöke; közben a Rákosi Mátyás Vas- és Fémművek igazgatója, 1954–1955-ben a SZOT főtitkára. 1955–1956-ban a Minisztertanács elnökhelyettese, 1957–1964-ben munkaügyi

miniszter. 1954–1955-ben az MDP PB póttagja, 1955–1956-ban rendes tagja. 1951–1953-ban az Elnöki Tanács tagja.

MÉTALL Rudolf Aladár (1903–): magyar származású osztrák diplomata. 1947–1959-ben az ILO képviselője több ENSZ szervezetnél (Közgyűlés, ECOSOC, Gyámsági Tanács).

MICHEL, William: 1955–1956-ban a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának állandó képviselője Franciaországban.

MINDSZENTY József; 1942-ig Pehm (1892–1975): esztergomi érsek, hercegprímás. 1927–1944-ben a szombathelyi egyházmegye zalai részének püspöki biztosa, 1944–1945-ben veszprémi püspök; 1944. november 27-én a nyilas hatóságok letartóztatták, 1945. áprilisban a szovjet csapatok bevonulásakor szabadult. 1945–1947-ben (hivatalosan 1951-ig) esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása. 1948. december 26-án az Államvédelmi Hatóság letartóztatta, koncepciós per keretében, koholt vádak alapján 1949. július 9-én életfogytiglani fegyházra ítélték. A forradalom és szabadságharc idején szabadult, a forradalom bukása után, 1956. november 4-én az amerikai nagykövetségre menekült. 1971-ben a Szentszék és a magyar kormány titkos megállapodása alapján elhagyhatta az országot; rövid vatikáni tartózkodás után Bécsben telepedett le.

MÓD Péter; 1945-ig Oszkó (1911–1996): politikus, diplomata. 1947–1949-ben a Külügyminisztérium miniszteri tanácsosa, 1949-ben az Államvédelmi Hatóság a Rajk-ügy kapcsán letartóztatta, koholt vádak alapján életfogytig tartó fegyházra ítélték (1954-ben szabadult; 1955-ben rehabilitálták). 1954–1955-ben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója, 1956–1962-ben nagyköveti rangban Magyarország New York-i állandó ENSZ-képviselőjének vezetője, 1962–1968-ban a külügyminiszter első helyettese, 1968–1974-ben Magyarország párizsi nagykövete, 1975–1983-ban az UNESCO mellett működő magyar képviselő vezetője. 1975–1988-ban az MSZMP KB tagja.

MOLNÁR Erik (1894–1966): politikus, történész. 1945–1947-ben népjóléti miniszter, 1947–1948-ban tájékoztatásügyi miniszter és külügyminiszter, 1948–1949-ben Magyarország moszkvai, 1949-ben helsinki nagykövete, 1950–1952-ben igazságügy-miniszter, 1952–1953-ban ismét külügyminiszter, 1953–1954-ben a Legfelsőbb Bíróság elnöke, 1954–1956-ban ismét igazságügy-miniszter. 1949–1950-ben és 1956–1957-ben az MTA Történettudományi Intézete igazgatója, 1957–1966-ban az ELTE BTK Történelmi Materializmus Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. 1948–1956-ban az MDP KV tagja. Az MTA tagja (levelező: 1948, rendes: 1949), 1949–1966-ban az MTA elnökségi tagja. 1958–1966-ban a Magyar Történelmi Társulat elnöke.

MOLOTOV, Vjacseszlav Mihajlovics; Szkrajbin (1890–1986): szovjet

politikus. 1930–1941-ben a Népbiztosok Tanácsának elnöke, 1939–1946-ban külügyi népbiztos, ill. 1946–1949-ben külügyminiszter; 1939-ben ő írta alá, s ezért (részben) róla is nevezték el a német–szovjet megnemtámadási egyezményt (Ribbentrop–Molotov-paktum), majd 1945-ben szovjet részről ő írta alá az ENSZ alapokmányát. 1953–1956-ban ismét külügyminiszter és első miniszterelnök-helyettes, 1956-ban az ún. állami ellenőrzés minisztere. 1926–1957-ben az SZKP PB tagja. 1957-ben valamennyi állam- és párttiszségétől megfosztották, 1962-ben a pártból is kizárták (1984-ben visszavették).

MORSE, David A. (1907–1990): amerikai politikus, diplomata. 1948–1970-ben az ENSZ Munkaügyi Szervezete (ILO) főigazgatója.

MUNRO, Leslie Knox Sir (1901–1974): új-zélandi jogász, újságíró, politikus. 1952–1958-ban Új-Zéland állandó képviselője az ENSZ-ben; közben 1956–1957-ben az ENSZ Közgyűlés XII. ülészakájának elnöke, ill. háromszor volt az ENSZ Biztonsági Tanácsának elnöke (pl. 1956-ban a szuezi konfliktus idején). 1958–1962-ben az ENSZ Közgyűlés Magyarországgal foglalkozó különpökeviselője. 1961-től a Nemzetközi Jogászbizottság főtötkára.

MYRDAL, Karl Gunnar (1898–1987): svéd közgazdász, politikus. 1945–1947-ben svéd kereskedelmi miniszter, 1947–1957-ben az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának főtötkára, 1960–1967-ben a stockholmi egyetem professzora. 1974-ben F. A. Hayekkel közgazdasági Nobel-díjat kapott.

MÜNNICH Ferenc (1886–1967): politikus. 1945–1946-ban Pécs város főispánja, 1946–1949-ben altábornagyi rangban Budapest rendőrfőkapitánya, 1949–1950-ben Magyarország helsinki követe, 1950–1954-ben szófiai követe és ún. meghatalmazott miniszter, 1954-ben szófiai nagykövet, 1954–1956-ban moszkvai és ulan-batori, 1956-ban belgrádi nagykövet. 1956-ban a Nagy Imre-kormány belügyminisztere. 1956–1957-ben az ún. Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány miniszterelnök-helyettese, egyúttal a fegyveres erők és a közbiztonság vezetője, 1957–1958-ban a miniszterelnök első helyettese, 1958–1961-ben a Minisztertanács elnöke, 1961–1965-ben államminiszter. 1956–1967-ben az MSZMP KB tagja.

NAGY Imre (1896–1958): politikus. 1944. december–1945. novemberben földművelésügyi miniszter, 1945–1946-ban belügyminiszter, 1947–1949-ben az Országgyűlés elnöke, 1950–1952-ben élelmezési, 1952-ben begyűjtési miniszter, 1952–1953-ban miniszterelnök-helyettes, 1953–1955-ben Magyarország miniszterelnöke. 1956. október 24-étől november 4-ig ismét miniszterelnök. November 1-jén az újabb szovjet egységek bevonulásakor bejelentette Magyarország semlegességét és a Varsói Szerződésből való kilépését. 1958. június 15-én koholt vádak alapján halálra ítélték, másnap kivégezték, 1989. június 16-i újratemetése a magyarországi demokratikus átmenet meghatározó eseménye volt. 1944–1955-ben, 1956-ban az MKP, ill. az MDP KV tagja; 1945–1949-ben, 1951–

1955-ben, 1956-ban a PB tagja.

NASSZER, Gamal Abdel (1918–1970): egyiptomi politikus. 1952–1954-ben miniszterelnök-helyettes és belügyminiszter, 1954–1956-ban a Forradalmi Parancsnoki Tanács elnöke (államfő), 1956–1970-ben Egyiptom köztársasági elnöke.

NEHRU, Dzsaváharlál (1889–1964): indiai politikus. 1947–1964-ben a független India első miniszterelnöke és külügyminisztere.

OBEZ, Pierre R.: a Technikai Segítségnyújtási Hivatal titkára és összekötő tisztviselő Európában az ENSZ Európai Hivatalában (Genf). Magyarország segélyezése ügyében tartotta a kapcsolatot az ENSZ New York-i Titkárságával.

ORR, Joseph L.: 1956–1957-ben a FAO képviselője az ENSZ New York-i intézményeiben.

PAGÈS, Marcel: 1953–1958-ban az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Hivatalának igazgatója.

PALTHEY, Georges Louis Claude (1910–): francia ENSZ-tisztviselő, 1955–1959-ben az ENSZ Európai Hivatala (Genf) igazgatóhelyettese.

PELL, Claiborne (1918–): amerikai demokrata politikus. 1961–1997-ben Rhode Island szenátora.

PELT, Adrian (1892–): holland diplomata. Az 1945-ös San Francisco-i konferencián a holland delegáció tagja, 1946-ban az ENSZ Előkészítő Bizottság és a Közgyűlés I. ülészsaka idején megbízott főtítkárhelyettes, a Konferenciaügyek és Általános Szolgáltatások Főosztály irányítója, 1949–1952-ben az ENSZ biztosa Líbiában, 1952–1957-ben az ENSZ főtítkárárt képviselő igazgató az ENSZ Európai Hivatalában (Genf), 1963–1966-ban ENSZ-társaságok Világszövetsége főtitékára.

PÉTER János (1910–1999): politikus, református püspök. 1949–1956-ban a tiszántúli egyházkerület püspöke, 1956. október 31-én lemondott; 1957–1958-ban a Kulturális Kapcsolatok Intézete elnöke, 1958–1961-ben külügyminiszter-helyettes, 1961–1973-ban külügyminiszter, 1973–1988-ban az Országgyűlés alelnöke. 1966–1980-ban az MSZMP KB tagja.

PREOTEASA, Grigore: román politikus. 1955–1957-ben külügyminiszter.

PROTICS, Dragoszlav (1902–): jugoszláv diplomata. 1954–1957-ben az ENSZ főtítkárhelyettese, a Politikai és Biztonsági Tanácsi Ügyosztály vezetője.

RADVÁNYI János (1922–): diplomata. 1948–1949-ben Ankarában, 1950–1951-ben Párizsban, 1957–1958-ban Damaszkuszban szolgált, 1962–1967-ben a washingtoni magyar követség ideiglenes ügyvivője, 1967-ben politikai menedékjogot kért az Egyesült Államoktól. Magyarországon távollétében halálra ítélték (az ítéletet 1991-ben hatályon kívül helyezték). A Mississippi Egyetem Biztonságpolitikai Intézetének professzora.

RAPACKI, Adam (1909–1970): lengyel politikus. 1950–1956-ban felsőoktatási, 1956–1968-ban külügyminiszter. 1957. október 2-án az ENSZ Közgyűlésében javaslatot tett közép-európai atommentes övezet létrehozására, ezt nevezték el róla *Rapacki-tervnek*.

READ, James M.: amerikai diplomata. 1953–1960-ban az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának helyettese.

RÉCZEI László; Koch (1906–1997): politikus, jogász. 1957–1960-ban az igazságügy-miniszter első helyettese, 1960–1963-ban Magyarország indiai nagykövete, 1971–1974-ben belgiumi és luxemburgi nagykövete. 1957–1980-ban a Marx Károly Közgazdaság-tudományi Egyetem egyetemi tanára és 1957–1974-ben a Jogi Tanszék vezetője. 1956-ban az állam- és jogtudományok kandidátusa, 1984-ben doktora.

SCHNYDER, Felix: svájci diplomata. A UNICEF Igazgatótanácsának volt elnöke, Svájc megfigyelője az ENSZ-ben, 1960–1965-ben az ENSZ menekültügyi főbiztosa.

SEBES István (1906–1966): politikus, diplomata. 1956–1959-ben külügyminiszter-helyettes, 1959–1966-ban Magyarország bécsi nagykövete.

SEYNES, Philippe de: (1910–2003): francia ENSZ-tisztviselő. 1955–1968-ban a gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettes, 1968–1975-ben a gazdasági és szociális ügyek általános főtitkárhelyettese.

SHANN, Keith Charles Owen (Mick) (1917–1989?): ausztrál diplomata. 1949–1952-ben Ausztrália állandó ENSZ-missziójának tagja, 1952–1955-ben államtitkár-helyettes az ausztrál külügyminisztérium ENSZ csoportjában, 1955-ben, államtitkár-helyettes az amerikai és csendes-óceáni csoportban, az 1955-ös Bandung-i konferencián megfigyelő, 1955–1959-ben Ausztrália meghatalmazott minisztere majd nagykövete a Fülöp-szigeteken, 1957–1958-ban a magyar kérdést vizsgáló ENSZ Különbizottság „rapporteurje” vagyis jelentéstevője.

SHAWCROSS, Hartley Williams Lord (1902–2003): brit (angol) jogász, diplomata. A nürnbergi per fővádlója 1945-ben. 1946–1949-ben Nagy-Britannia képviselője az ENSZ Közgyűlésben.

SÍK Endre (1891–1978): politikus, történész, író. 1946–1948-ban a washingtoni magyar követség munkatársa, 1948–1949-ben Magyarország washingtoni követe, 1949–1954-ben a Külügyminisztérium Politikai Főosztályának vezetője és a Külügyi Akadémia igazgatója, 1954–1955-ben külügyminiszter-helyettes, 1955–1958-ban a külügyminiszter első helyettese, 1958–1961-ben külügyminiszter. 1959–1970-ben az MSZMP KB tagja. Történészként elsősorban afrikanisztikával foglalkozott.

SINARD, Pierre: francia diplomata. 1957–1958-ban Director of the Agriculture Division az Európai Gazdasági Bizottságban (Genf).

SMALL, Jeanne-Marie: 1951-ben és 1953–1957 a Nemzetközi Gyermejjóléti Unió (International Union for Child Welfare) munkatársa.

SLIM, Mongi (1906–1969): tunéziai politikus, diplomata. 1955–1956-ban belügyminiszter, 1956–1961-ben Tunézia nagykövete az Egyesült Államokban és Kanadában, ill. az ország ENSZ-delegátusa. Közben 1957–1958-ban a magyar kérdést vizsgáló ENSZ Különbizottság tagja, 1958-ban a WHO Végrehajtótanácsának tisztségviselője, 1959–1960-ban az ENSZ Biztonsági Tanácsában nem állandó tagként részt vevő Tunézia képviselője, 1960-ban Tunézia képviselője a kongói Tanácsadó Bizottságban, 1961–1962-ben a Közgyűlés XVI. ülészakájának elnöke. 1962–1964-ben külügyminiszter.

STASSEN, Harold Edward (1907–2001): amerikai republikánus politikus. 1939–1943-ban Minnesota kormányzója, a szenátus tagja.

STAVRIDIS, Valieri John George: amerikai diplomata, ENSZ-tisztviselő. 1951–1957-ben a Külső Szolgáltatások és Szakosított Szervezetek Ügyosztály igazgatója, 1958–1959-ben az ENSZ Információs Központok és Irodák Ügyosztályának igazgatója.

STEVENSON, Adlai Ewing II (1900–1965): amerikai demokrata politikus, diplomata. 1961–1965-ben az Egyesült Államok állandó ENSZ-képviselője.

SZABÓ János: 1956–1958-ban a magyar ENSZ-delegáció tagja. Az 1956-os forradalom idején Kós Péter október 29-i leváltása után ő lett Magyarország ENSZ-képviselője. Az ENSZ Közgyűlés XI., XII., és XIII. ülészakáján 1956–1958-ban, Magyarország alternatív képviselője, 1957–1958-ban megfigyelő az ECOSOC-ban tagsággal nem rendelkező ENSZ-tagállamok részéről a Gazdasági és Szociális Tanácsban.

SZÁLL József (1921–2004): diplomata, politikus. 1949–1950-ben a berni magyar követség első titkára, 1950–1953-ban Magyarország UNESCO-nagykövete, 1953–

1956-ban Magyarország dzsakartai, 1956–1958-ban pekingi, 1962–1970-ben római nagykövete. Magyarországon kémkedéssel vádolták, ezért 1970-ben Olaszországban politikai menedékjogot kért.

SZARKA Károly (1923–2005): politikus, diplomata. 1951–1953-ban ügyvivő Indiában, 1953–1956-ban Magyarország washingtoni követe, 1956–1968-ban külügyminiszter-helyettes, 1968–1970-ben Magyarország nagykövete az Egyesült Arab Köztársaságban, 1970–1974-ben Magyarország állandó ENSZ-képviselője, 1972-től az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának elnöke, 1974–1983-ban külügyminiszter-helyettes, 1983–1988-ban Magyarország nagykövete Japánban.

SZITA János (1922–2006): közgazdász. 1948–1949-ben az Iparügyi Minisztérium csoportfőnöke, 1949–1953-ban a Népgazdasági Tanács titkára, 1953–1955-ben az Országos Tervhivatal elnökhelyettese és a prágai kereskedelmi kirendeltség vezetője, 1955–1956-ban a pénzügyminiszter első helyettese, 1957–1961-ben Magyarország első állandó genfi képviselője, 1961–1980-ban a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Bizottsága titkára (miniszterhelyettesi rangban), 1980–1986-ban Magyarország római nagykövete. 1967-ben a közgazdaság-tudományok kandidátusa, 1975-ben doktora.

SZOBOLJEV, Arkagyij Alekszandrovics (1903–1964): szovjet diplomata. 1942–1945-ben a londoni szovjet nagykövetség tanácsosa, 1946–1949-ben a Szovjetunió ENSZ-képviselője és az ENSZ főtítkárhelyettese. 1951–1953-ban a Szovjetunió varsói nagykövete, 1953–1954-ben a szovjet Külügyminisztérium Amerika Osztályának vezetője, 1955–1960-ban a Szovjetunió állandó ENSZ-képviselője.

SZTÁLIN, Joszif Visszarionovics; Dzsugasvili (1879–1953): szovjet politikus. 1917–1922-ben nemzetiségügyi népbiztos, 1919–1922-ben az állami ellenőrzés népbiztosa. 1922–1934-ben az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt, ill. 1934–1953-ban az SZKP KB főtítkára, 1941–1946-ban a Népbiztosok Tanácsa, ill. 1946–1953-ban a Minisztertanács elnöke (államfő), 1945-től „generalisszimusz” rangban. A nevéhez fűződő *osztálinizmus* államelméleti doktrína és diktatórikus rendszer kialakítója.

TAMÁS Aladár (1899–1992): költő, író, diplomata. 1946–1955-ben a Szikra Könyvkiadó igazgatója, 1956–1960-ban Magyarország indiai követe, 1960-tól a Magyarország állandó UNESCO-képviselője.

TITO, Joszip Broz (1892–1980): jugoszláv politikus. 1937–1952-ben a Jugoszláv Kommunista Párt, ill. 1952–1966-ban a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége főtítkára, 1966–1980-ban elnöke. 1945–1953-ban Jugoszlávia miniszterelnöke, egyúttal 1953–1974-ben köztársasági elnöke, 1974–1980-ban örökös elnöke. 1948-

ban Jugoszlávia önállóságának megőrzése érdekében szakított a Szovjetunióval, ami a hidegháború viszonyai között felértékelte országa politikai jelentőségét. Gazdaságilag a Nyugatra támaszkodott, de a kommunista párt hatalmát a szocializmus sajátos jugoszláv útjának elnevezett szocialista öngazgatás keretei között megőrizte.

TOWNLEY, Ralph (1956–1957-ben főmunkatárs a Gazdasági és Szociális Ügyek főtitkárhelyettese mellett.

TRAUTMANN Rezső (1907–1995): politikus. 1951–1957-ben építésügyi miniszterhelyettes, 1957–1967-ben építésügyi, 1967–1968-ban építésügyi és városfejlesztési miniszter. 1971–1989-ben az Elnöki Tanács tagja és 1975–1989-ben elnökhelyettese. 1970–1989-ben a Hazafias Népfront budapesti bizottságának elnöke.

U THANT, Sithu (1909–1974): burmai politikus. 1952–1957-ben a burmai ENSZ-küldöttség tagja, 1957–1961-ben Burma állandó ENSZ-képviselője, 1961-ben, Hammarskjöld halála után az ENSZ ügyvezető főtitkára, 1962–1971-ben az ENSZ főtitkára.

USTOR Endre (1909–1998): diplomata, jogász. 1957–1964-ben a Külügyminisztérium Nemzetközi Főosztályának vezetője és 1957–1969-ben a magyar ENSZ-delegáció tagja, 1967-től az ENSZ Nemzetközi Jogi Bizottság és a Hágai Állandó Választott Bíróság magyar tagozatának tagja.

VAKIL, Mehdi (1907–): iráni diplomata. 1954–1958-ban az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanács titkára.

VÁMBÉRY Ruzssem (1872–1948): politikus, jogász, diplomata. 1947–1948-ban Magyarország washingtoni követe. Az MTA tagja (tiszteleti: 1945).

VEDELER, Harold (1903–): amerikai diplomata. 1957–1959-ben az Egyesült Államok állandó képviselőjének helyettese a Nemzetközi Atomenergia-ügyi Bizottságban, 1959-től a Külügyminisztérium Európai Ügyek Hivatalának igazgatója.

VELEBIT, Vladimir (1907–2004): jugoszláv (horvát) politikus. 1960–1967-ben az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának főtitkára.

VISINSZKI, Andrej Januarjevics (1883–1954): lengyel származású szovjet politikus, jogász. 1935–1939-ben a Szovjetunió legfőbb ügyésze, a nagy koncepció perekben a vád képviselője, 1939–1944-ben a Népbiztosok Tanácsának elnökhelyettese. 1940–1949-ben külügyminiszter-helyettes, 1949–1953-ban

külgyminiszter, 1953–1954-ben ismét külgyminiszter-helyettes és a Szovjetunió ENSZ-képviselője.

VOROSILOV, Kliment Jefremovics (1884–1969): szovjet (orosz) politikus. 1925–1934-ben hadügyi és haditengerészeti népbiztos, 1934–1940-ben honvédelmi népbiztos, 1935-től marsall. 1940–1946-ban a Népbiztosok Tanácsának elnökhelyettese, 1946–1953-ban miniszterelnök-helyettes, 1953–1960-ban a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke. 1945–1947-ben a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke. 1926-tól az SZKP PB tagja.

WAHLEN, Friedrich Traugott: svájci diplomata. 1954–1957-ben a FAO Mezőgazdasági Főosztályának igazgatója.

WAN WAITHAYAKON herceg (1891–1976): thaiföldi politikus. 1956–1957-ban az ENSZ Közgyűlésének elnöke. 1957. szeptember–1958. decemberben az ENSZ Közgyűlés különmegbízottja a magyar kérdésben.

WEIS, Paul (1907–1991): nemzetközi jogász, író. Bécsben született, zsidó családban. A Nemzetközi Menekültügyi Szervezet (IRO) képviselője, majd az ENSZ menekültügyi főbiztosának jogi tanácsadója.

WILLIAMS, Hugh: (1907-?): új-zélandi ENSZ-tisztviselő. Az ENSZ Rádió Európai és Közel-keleti Szolgálatának munkatársa.

ZÁDOR Tibor: diplomata. 1956–1962-ben Magyarország washingtoni ügyvivője.

ZSUKOV, Georgij Konsztantyinovics (1896–1974): szovjet (orosz) politikus. A II. világháború idején, 1940-től hadseregtábornok, 1941-ben a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke, a honvédelmi népbiztos első helyettese, 1942–1945-ben Sztálinnak, a Vörös Hadsereg főparancsnokának helyettese és 1944–1945-ben az I. Belorusz Front főparancsnoka, 1943-tól a Szovjetunió marsallja. 1945. május 9-én előtte írták alá a németek a kapitulációs okmányt. 1945–1946-ban a németországi szovjet megszálló hadseregcsoport főparancsnoka, 1946–1953-ban honvédelmi miniszterhelyettes, 1953–1955-ben a honvédelmi miniszter első helyettese, 1955–1957-ben honvédelmi miniszter.

Statisztikai adatok a magyar menekültek kivándorlásáról, letelepedéséről és hazatéréséről

(Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának 1958. január 31-i összesítő adatai.)

Magyar menekültek Jugoszláviában

1. A menekültek mozgása

	1958. január 31-ei összesítő adatok
Regisztrált érkezések	19 857
Regisztrált kivándorlások	16 374
Hivatalos hazatelepedés	2 773
Menekültek Jugoszláviában	
...helyileg integrálódott	634
...táborokban és központokban	0
...."hiányzók"	76

2. Kivándorlás Jugoszláviából célország szerint

Célország	Összes 1958. január 31-én
<i>A. Európai országok</i>	
Ausztria	381
Belgium	2372
Dánia	212
Finnország	1
Franciaország	2455
Németország	1131
Görögország	1
Olaszország	170
Luxemburg	4
Hollandia	80
Norvégia	344
Svédország	1295
Svájc	744
Egyesült Királyság	287
Részösszeg	9477
<i>B. Nem európai országok</i>	
Argentína	15
Ausztrália	1500
Brazília	568
Kanada	1765

Chile	5
Kuba	6
Irak	1
Izrael	167
Új-Zéland	70
Dél-Afrika	6
Törökország	2
USA	2509
Uruguay	3
Latin-Amerika – célállomás ismeretlen	280
Részösszeg	6897
Összesen	16374

Magyar menekültek ausztriában

	Összes 1958. január 31-én
<i>I. Menekült népesség mozgása</i>	
Érkezések Magyarországról	178 950 ^a
Érkezések más országokból	1100 [*]
Természetes növekedés (születések mínusz halálozások)	200 [*]
Kivándorlások	153 900
Hazatelepülések	7 350 ^b
Ausztriában maradók	19 000
<i>II. Kivándorlások célország szerint</i>	
<i>A. Európai országok</i>	
Belgium	3 420 [*]
Dánia	1 175
Franciaország	10 230 [*]
Németország	14 270 [*]
Izland	50
Írország	540
Olaszország	3 850
Luxemburg	225
Hollandia	3 555
Norvégia	1 160
Portugália	4
Spanyolország	19
Svédország	5 455
Svájc	11 965 [*]
Egyesült Királyság	20 605
Részösszeg	76 500

<i>B. Nem európai országok</i>	
Argentína	905
Ausztrália	9 425
Brazília	985
Kanada	24 535
Chile	280
Kolumbia	215
Costa Rica	15
Kuba	5
Ciprus	2
Dominikai Köztársaság	580 ^c
Ecuador	1
Izrael	1 895
Új-Zéland	960
Nicaragua	4
Paraguay	7
Rodézia	40
Dél-Afrika	1 310
Törökország	505 ^d
USA	35 125
Uruguay	35
Venezuela	585
Részösszeg	77 400
Összesen	153 900

Megjegyzés: az összesítő összegekben látható eltérések a kerekítés miatt vannak.

^a beleértve a becsült 16 800 nem regisztrált érkezést;

^b beleértve a becsült 1300 nem regisztrált hazatérést;

^c további kb. 120 menekültből álló csoport visszatért Ausztriába a Dominikai Köztársaságból; ^d 1957. december folyamán 125 menekült tért vissza Törökországból Ausztriába.

Bibliográfia

Könyvek

Publikált források, visszaemlékezések, adattárak - magyar nyelven

A „Jelcin dosszié”. Szovjet dokumentumok 1956-ról. Szerk. Gál Éva, Hegedűs B. András, Litván György, Rainer M. János. Budapest, Századvég Kiadó–1956-os Intézet, 1993.

A magyar külpolitika dokumentumai. A Magyar Népköztársaság küldöttségének részvétele az ENSZ Közgyűlés XVII. ülészakájának munkájában. Budapest, Külügyminisztérium Dokumentációs Osztály, 1962.

Egy történelmi kísérlet. Az ENSZ 60 éve. Megjelent az ENSZ 60. és Magyarország ENSZ-tagságának 50. évfordulója alkalmából. Összeállították és szerk. Bajnokné Benyhe Judit, Fodorné Tímár Anna, Káposztás Edit és Tomcsányi Zsuzsanna. Budapest, Országgyűlési Könyvtár, 2005.

Békés Csaba: *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában. Tanulmány és válogatott dokumentumok.* Az amerikai, angol és francia dokumentumokat ford. és a szerkesztésben közreműködött Somlai Katalin. Budapest, 1956-os Intézet, 1996. Lásd a közölt magyar dokumentumokat: pp. 89–99.

1956. Az Egyesült Nemzetek Szervezete különbizottságának jelentése. Ford: Stankovich Viktor, Budapest, Statisztikai Kiadó, 1985. (később: Budapest, Hunnia, 1989.)

Gombocz István: *Magyarország az UNESCO kiadványaiban 1946–1968. Bibliográfiai összeállítás.* Magyar UNESCO Bizottság, Budapest, 1970.

Iratok a magyar–amerikai kapcsolatok történetéhez, 1957–1967. Dokumentumgyűjtemény. Szerk. Borhi László. Budapest, Ister, 2002.

Sík Endre: *Bem rakparti évek,* Budapest, Kossuth, 1970.

Tájékoztató Magyarország helyzetéről. A Magyar Népköztársaság küldöttségének részvétele az ENSZ Közgyűlés XVI. ülészakájának munkájában, 1961. szeptember 19–1962. február 23. Budapest, Külügyminisztérium Dokumentációs Osztály, 1962.

- angol és francia nyelven

Documents diplomatiques français, 1956, tome II (1er juillet – 23 octobre), Paris, Imprimerie nationale, 1989.

Documents diplomatiques français 1956. Tome III (24 octobre-31 décembre), Paris, Ministère des Affaires étrangères, 1990.

Documents diplomatiques français 1957. Tome I (1er janvier – 30 juin), Paris, Ministère des Affaires étrangères, 1990.

Documents diplomatiques français 1957. Tome II (1er juillet – 31 décembre), Paris, Ministère des Affaires étrangères, 1991.

Documents diplomatiques français 1958. Tome I (1er janvier – 30 juin), Paris, Ministère des Affaires étrangères, 1992.

Documents diplomatiques français 1958. Tome II (1er juillet – 31 décembre), Paris, Ministère des Affaires étrangères, 1993.

Documents on American Foreign Relations 1956, ed. by Paul E. Zinner. Published for the Council on Foreign Relations, New York, Harper and Brothers, 1957.

Documents on International Affairs, 1955, ed. by Noble Frankland, Issued under the Auspices of the Royal Institute of International Affairs, London, Oxford University Press, 1958.

Documents on International Affairs, 1956, ed. by Noble Frankland, Issued under the Auspices of the Royal Institute of International Affairs, London, Oxford University Press, 1959.

Foreign Relations of the United States, 1955-1957. Eastern Europe, vol. 25, Washington D. C., United States Government Printing Office, 1990.

Kövágó József: *You Are all Alone*. New York, Praeger, 1959.

Nations Unies, Conseil de Sécurité, 11e année, Documents officiels, 710-759e séance, 12 janvier-19 décembre 1956, New York, 1956-1958.

Nations Unies, Conseil de Sécurité, 12e année, Documents officiels, 760-808e séance, 11 janvier-2 décembre 1957, New York, 1958.

Nations Unies, Conseil de Sécurité, 11e année, Résolutions et décisions du Conseil de Sécurité, 1956, New York, 1965.

Nations Unies, Conseil de Sécurité, 12e année, Résolutions et décisions du Conseil de Sécurité, 1957, New York, 1965.

Nations Unies, Assemblée générale, 11e session, Séances plénières, Comptes rendus sténographiques des séances : volumes 1-2, 12 novembre 1956 – 8 mars 1957 ; volume 3, 10-14 septembre 1957, New York, 1957.

Nations Unies, Assemblée générale, 12e session, Séances plénières, Comptes rendus sténographiques des séances, 17 septembre 1957 – 14 décembre 1957, New York, 1958.

Nations Unies, Assemblée générale, 11e session, Résolutions adoptées par l'Assemblée générale, du 12 novembre 1956 au 8 mars 1957, New York, 1957.

Nations Unies, Assemblée générale, 11e session, Résolutions adoptées par l'Assemblée générale, du 10 au 14 septembre 1957, New York, 1957.

Nations Unies. L'Assemblée générale. Documents officiels : Onzième session. Supplément N° 18 (A/3592), Rapport du Comité spécial pour la question de Hongrie, New York, 1957.

Public papers of the Secretaries General of the United Nations, ed. by Andrew W. Cordelier and Wilder Foot. Vol. III, *Dag Hammarskjöld, 1956 – 1957*, New York, Columbia University Press, 1973.

The Hungarian Revolution of 1956. A Collection of Documents from the British Foreign Office, ed. by Éva Haraszti-Taylor, Nottingham, Astra Press, 1995.

The 1956 Hungarian Revolution. A History in Documents, compiled, edited and introduced by Csaba Békés, Malcolm Byrne and János M. Rainer, assistant

editors József Litkei and Gregory F. Domber, Budapest – New York, Central European University Press, 2002.

United Nations. General Assembly. Official Records. First and Second Emergency Special Sessions, 1-10 November 1956, Plenary Meetings and Annexes, New York, 1956.

Monográfiák, tanulmánykötetek

Az ENSZ-család és Magyarország. Szerk. Gömbös Ervin. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 1997.

Békés Csaba: Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában. Tanulmány és válogatott dokumentumok. Az amerikai, angol és francia dokumentumokat ford. és a szerkesztésben közreműködött Somlai Katalin. Budapest, 1956-os Intézet, 1996.

Lidegaard, Bo: *A legmagasabb ár. Povl Bang-Jensen és az ENSZ, 1955–1959.* Budapest, Magyar Könyvklub, 2000.

Nagy András: *A Bang-Jensen ügy. '56 nyugati ellENSZélben.* Budapest, Magvető, 2005.

Nemzetközi szervezetek és intézmények. Szerk. Blahó András és Prandler Árpád. Budapest, Aula, 2005. (2., átdolgozott kiadás)

Radványi, János: *Hungary and the Superpowers. The 1956 Revolution and Realpolitik.* Stanford, Hoover Institution Press, 1972. XVII.

Tanulmányok, cikkek, forrásközlések

„A magyar kérdés az ENSZ-ben és a nyugati nagyhatalmak titkos tárgyalásai, 1956. október 28–november 4.”. Brit külügyi dokumentumok”. Közli Békés Csaba. In: *Évkönyv II.1993.* Szerk. Bak János, Budapest, 1956-os Intézet, 1993. pp. 39–71. (angol változat: „The Hungarian Question on the UN Agenda. Secret Negotiations by the Western Great Powers October 26 th – November 4 th 1956. British Foreign Office Documents”. *The Hungarian Quarterly*, 2000. 157. sz. pp. 103–122.)

„A ’magyar kérdés’ Londonban: Nagy Ferenc 1957-es kísérlete”. Ford. és közread. Meszerics Tamás. *Külpolitika*, 1996 (Ú. F. 2. évf.) 3–4. sz. pp. 244–247.

„Az ENSZ és Magyarország. 1957. Dokumentumok az ENSZ Ötös Bizottságának jelentése elleni magyarországi tiltakozó kampány szervezéséhez”. Bev. Pór Edit és Cseh Gergő Bendegúz. *Társadalmi Szemle*, 1995 (50. évf.) 5. sz. pp. 80–92.

Békés Csaba: „A magyar kérdés az ENSZ-ben”. Rubicon, 1996 (7. évf.) 8–9. sz. pp. 20–22.

Borsody István: „A magyarkérdés a politikai süllyesztőben”. In: *Amerikai évek. Egy magyar federalista írásaiból.* Előszó Borbándi Gyula. Osiris, Budapest, 2000.

„Buzogány vagy nádpálca? Dokumentumok. Domokos József, a Legfelsőbb Bíróság elnökének felszólalása a testület 1957. március 22-i teljes ülésén. Jegyzőkönyv a budapesti pártbizottság 1957. október 7-én tartott titkári

értekezletéről. Tervezet az ENSZ Ötösbizottság jelentésével kapcsolatos tiltakozó kampány szervezésére”. *Beszélő*, 1996 (3. F. 1) 8. sz. pp. 74–76.

Hajdú Szabolcs: „’56 külhoni hőse. Povl Bang-Jensen forradalmunkért életével fizetett”. *Új Idők*, 1999. február 15. (4. évf.) 4. sz. pp. 1–2.

Kecskés D. Gusztáv: „A szuezi válság és az 1956-os magyar forradalom”. Utószó Denis Lefebvre *A szuezi ügy* című könyvének (Denis Lefebvre, *L’Affaire de Suez*, Paris, Bruno Leprince Editeur, 1996.) magyar kiadásához. Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

Kecskés D. Gusztáv: „Franciaország politikája az ENSZ-ben a ’magyar ügy’ kapcsán: 1956–1963”. *Századok*, 2000 (134. évf.) 5. sz. pp. 1171–1194.

Kéthly Anna memoranduma az ENSZ Magyar Bizottságához. Közzéteszi és bev. Baranyai Tibor, *Világosság*, 1992 (33. évf.) 11. sz. pp. 869–880.

Király Béla: „A magyar kérdés az ENSZ-ben: 1956–1963”. In: *A tudomány szolgálatában. Emlékkönyv Benda Kálmán 80. születésnapjára*. Szerk. Glatz Ferenc. Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 1993. pp. 379–381. (további megjelenés: *ENSZ-AKADÉMIA*, 1993. Szerk. Dérer Miklós. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 1993. pp. 46–58.)

Király Béla: „Az ENSZ és a magyar forradalom”. In: *A magyar forradalom eszméi. Eltérítésük és győzelmük (1956–1999)*. Szerk. Király Béla és Lee W. Congdon. Budapest, ARP, 2001. pp. 130–144. (angol változat: „The United Nations Organization and the Hungarian Revolution”. In: *The Ideas of the Hungarian Revolution, Suppressed and Victorious 1956–1999*. Szerk. Lee W. Congdon és Béla K. Király, Social Science Monographs, Boulder, Colorado – Atlantic Research and Publications, Inc., Highland Lakes, New Jersey, 2002. pp. 142–163.)

Kővágó József: „Kővágó József tanúvallomása az Egyesült Nemzetek közgyűlése által a magyar ügyben létrehozott öttagú bizottság előtt New Yorkban 1957. január 29-én”, *Hitel*, 1996 (9. évf.) 11. sz. pp. 41–53. p.

Magyarics Tamás: „Az Egyesült Államok és Magyarország, 1957–1967”. *Századok*, 1996 (130. évf.) 3. sz. pp. 571–612.

Murányi Gábor: „A Konduktorov-ügy. Kós Péter: ’Kormánynyilatkozatot ismertettem’”. *Az átkos múlt hetek*, Budapest, Szerző, 1996. pp. 155–166.

Nagy András: „Jelentés egy kutatásról. A ’Bang Jensen-ügy’. Ami történt és ami nem történt 1956 után az ENSZ-ben”. In: *Évkönyv III. 1994*, Budapest, 1956-os Intézet, 1994. pp. 293–298.

Pulay Gábor: „Magyarország az ENSZ tagja”. *Jogtudományi Közlöny*, 1956. (11. új évf.) 1. sz. pp. 1–5.

Réczei László: „A magyar jogászság felemeli szavát az ENSZ ötös bizottságának jelentése ellen”. *Magyar Jog*, 1957 (4. évf.) 8. sz. pp. 209–213.

„Reform to Revolution. Interview with György Heltai, Deputy Foreign Minister in Nagy Government”. Közread. Békés Csaba. *The Hungarian Quarterly*, Vol. 37. 1996. No. 142. pp. 42–56.

„Tiltakozó jogász nagygyűlés 1957. szeptember 3-án az ENSZ ötös

bizottságának jelentése ellen”. *Magyar Jog*, 1957 (4. évf.) 8. sz. pp. 239–240.

Ustor Endre: „Magyar javaslat az ENSZ közgyűlés napirendjén”. *Magyar Jog*, 1964 (11. évf.) 11. sz. pp. 491–492.

Varga László: „Az ENSZ és a magyar forradalom. A hamis távirat. Olvasói levél”. *História*, 1992 (14. évf.) 8. sz. pp. 30–32.

Rövidítések jegyzéke

BT	Biztonsági Tanács (Security Council)
CENTO	Central Treaty Organization (Központi Szerződés Szervezete)
CIA	Central Intelligence Agency (Központi Hírszerző Ügynökség)
CICR	Comité international de la Croix-Rouge (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) – angol rövidítés: ICRC
DPI	Department of Public Information (ENSZ Titkárság Tájékoztatási Főosztály)
ECE	Economic Commission for Europe (EGB - Európai Gazdasági Bizottság)
ECOSOC	Economic and Social Council (Gazdasági és Szociális Tanács)
EGB	Európai Gazdasági Bizottság (ECE - Economic Commission for Europe)
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete (UNO - United Nations Organisation)
EXCOM	Executive Committee (végrehajtó bizottság)
FAO	Food and Agricultural Organisation of the United Nations (ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete)
GA	General Assembly (ENSZ Közgyűlés)
HCR	High Commissioner for Refugees (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága)
IAEA	International Atomic Energy Agency (NAÜ - Nemzetközi Atomenergia Ügynökség)
ICEM	Inter-governmental Committee for European Migration (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága)
ICJ	International Court of Justice (Nemzetközi Bíróság)
ICRC	International Committee of the Red Cross (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) – francia rövidítés: CICR
ILO	International Labour Organisation (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet)
IRO	International Refugee Organization (Nemzetközi Menekültügyi Szervezet)
ITC	International Trade Centre (Nemzetközi Kereskedelmi Központ)
JKP	Jugoszláv Kommunista Párt
JKSZ	Jugoszláv Kommunisták Szövetsége
KB	Központi Bizottság
KFKI	Központi Fizikai Kutatóintézet
KP	Kommunista Párt
KV	Központi Vezetőség
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
MKP	Magyar Kommunista Párt
MSZDP	Magyar Szociáldemokrata Párt

MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MUB	Magyar UNESCO Bizottság
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Észak-atlanti Szerződés Szervezete)
NAÜ	Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (IAEA - International Atomic Energy Agency)
NGO	Non Governmental Organisation (nem kormányzati szervezet)
ORT World Union	(ORT Világunió. Az ORT az orosz Obshestvo Remeslenofo zemledelcheskofo Truda rövidítése, melynek jelentése angolul: The Society for Trades and Agricultural Labour, magyarul: Földművelési és Kézműipari Társaság)
PB	Politikai Bizottság
SEATO	South-East Asia Treaty Organization (Délkelet-ázsiai Szövetség)
SZDP	Szociáldemokrata Párt
SZKP	Szovjet Kommunista Párt
SZOT	Szakszervezetek Országos Tanácsa
TC	Trusteeship Council (ENSZ Gyámsági Tanács)
TTK	Természettudományi Kar
UN	United Nations (Egyesült Nemzetek Szervezete, ENSZ)
UNA-H	United Nations Association of Hungary (Magyar ENSZ Társaság)
UNARMS	United Nations – Archives and Records Management Section
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája)
UNDP	United Nations Development Programme (ENSZ Fejlesztési Programja)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete)
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága)
UNIC	United Nations Information Center (ENSZ Tájékoztatási Központ)
UNICEF	United Nations Children's Fund (ENSZ Gyermekalapja)
UNREF	UN Refugee Fund (Az ENSZ Menekültalapja)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (ENSZ Segélyezési és Újjáépítési Hivatala)
UPU	Universal Postal Union (Egyetemes Postaegyesület)
USA	United States of Amerika (Amerikai Egyesült Államok)
WFUNA	World Federation of United Nations Associations (ENSZ Társaságok Világszövetsége)
WHO	World Health Organisation (Egészségügyi Világszervezet)
WMO	World Meteorological Organisation (Meteorológiai Világszervezet)
World YCWA	World Young Women's Christian Association (Fiatal Nők Keresztény Egyesülete)

WUS	World University Services (Egyetemi Világszolgálat)
YMCA	Young Men's Christian Association (Ifjúsági Keresztény Egyesület)

**Fényképmelléklet. Válogatás a Menekültügyi
Főbiztosság Fotóarchívumából: Magyar menekültek
Ausztriában, 1956–1962**

A Küzdelem a biztonságos helyre érkezésért

Európában a második világháború utáni első nagyméretű menekülthullámot a magyar forradalom váltotta ki 1956 késő őszén. Az első három-négyezer magyar menekült 1956. október 24. és november 3. között ment Ausztriába kisebb csoportokban. Amint azonban november 4-én (vasárnap reggel) a szovjet tankok újra tüzet nyitottak Magyarországon, elkezdődött a tömeges vándorlás. Mielőtt a Kádár-kormánynak a szovjet erőkkkel közösen sikerült lezárnia Magyarország határait Jugoszlávia és Ausztria felé – a két szomszédos ország nem volt tagja a Varsói Szerződésnek –, 194.000 ember hagyta el az országot. Mintegy 180.000 fő ment át Ausztriába, a többiek Jugoszláviába.

Az Alsó-Ausztriát takaró hólepel nem tántorítja el a rengeteg magyar menekültet a határátlépéstől. Nehézségeiket fokozza a hideg. Mielőtt buszra szállnak az elosztó- és gyűjtőtáborok felé, a kimerült menekülteket a határhoz közeli vidéki házakban forró itallal és étellel vendégelik meg. A Vöröskereszt ápolónői napi 24 órában ételt osztanak. A határon egy patak partján önkéntes munkások várják a megmentendő újonnan érkezőket.

Közel három hónapja áramlanak át a magyar–osztrák határon a magyar menekültek. Sok embert megindított a sorsuk, és jöttek felajánlani a segítségüket. Ez a kép fiatal önkénteseket bemutató sorozat része. A fiatalok ideiglenes büfét állítottak fel közvetlenül a határ osztrák oldalán, a menekültek által használt fő átkelési pontnál, hogy kávéval vagy egy tál levestel fogadják az elfáradt magyarokat a szabad földön.

Ez a kép egy határfolyót és a vízen átkelő menekülteket ábrázolja (a pontos hely ismeretlen)

B Az első napok Ausztriában

A magyar menekülteket korábban soha nem látott nemzetközi szolidaritási hullám fogadta. Ausztria, mivel nem volt felkészülve ilyen sok új érkezőre, nemzeti bizottságot alakított a segítségnyújtás koordinálására. A határhoz buszokat és vonatokat irányítottak, hogy felvegyék a menekülteket, és tovább szállítsák őket az ország belsejébe. Traiskirchenben egy egykori iskola dűledező épületeit „sürgősségi” befogadó állomássá alakították át. Több ezer embernek kellett ételt, matracokat, bébiételt biztosítani. A munkálatokban önkéntesek, valamint az egyházak és a Vöröskereszt vettek részt. A lakosság sorban állt, hogy ruhát, takarót és egyébeket adományozhasson. November 6-án az osztrák kormány a nemzetközi közösséghez fordult segítségért, és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága hatvan ország kormányához intézett felhívást a válság megoldása érdekében.

A magyarországi válság kezdetétől a fénykép készítésének időpontjáig körülbelül 125.000 magyar kapott menedéket Ausztriában. Legtöbben csomag nélkül, fizikailag kimerült állapotban érkeztek. Azonnali gondoskodásra, ruhára és élelemre volt szükségük, míg végül továbbtelepülhettek más országokba. Ez a kép három asszonyt és egy gyermeket ábrázol, amint az ausztriai Eisenstadt-ban levő táborba megérkeznek. Kezükből tartják minden holmijukat.

A magyarországi válság kezdetétől a fénykép készítésének időpontjáig körülbelül 125 ezer magyar kapott menedéket Ausztriában. Legtöbben csomag nélkül, fizikailag kimerült állapotban érkeztek. Azonnali gondoskodásra, ruhára és élelemre volt szükségük, míg végül továbbtelepülhettek más országokba.

Ez a kép a traiskircheni táborban készült, Bécs mellett, ahol osztrák önkéntesek innivalót osztanak a menekülteknek..

Ez a kép a bécsi Rotschild kórházban készült. Ezt a régi kórházat már le akarták bontani, de a menekültek miatt újra megnyitották. Mintegy 1.200 magyart szállásoltak itt el: átmeneti megoldásként túlzsúfolt körülmények között laktak, de legalább tető volt a fejük felett, és volt hol aludniuk.

Ez a kép menekülteket ábrázol, akik éppen Svédországba való továbbtelepüléshez regisztráltatják magukat.

Ez a kép a judenai táborban készült, melyet egy régi kollégiumban rendeztek be mintegy 40 kilométerre Béctől. A kép készítésének időpontjában hozzávetőleg 750 menekült élt itt. A tábort az osztrák Vöröskereszt vezette diákok segítségével, akik önkéntesként ajánlották fel szolgálataikat. A reggelit kivéve, mely a táborban készült, minden ételt bécsi központi konyhákból szállítottak naponta.

Fotó: Eric Schwab

Magyar menekültek érkeznek Bécsbe 1956 novemberében, átfázva és kimerülten. Találkoznak otthoni barátaikkal. 1956 novembere és 1957 márciusa között 175.000 magyar lépett be Ausztriába és 20.000 Jugoszláviába. Egy éven belül 160.000 ember talált új otthonra Európában és a tengeren túl, 13.500 fő pedig visszatért Magyarországra. 1958 elején még mindig 23 ezren várták, hogy problémáik megoldódjanak.

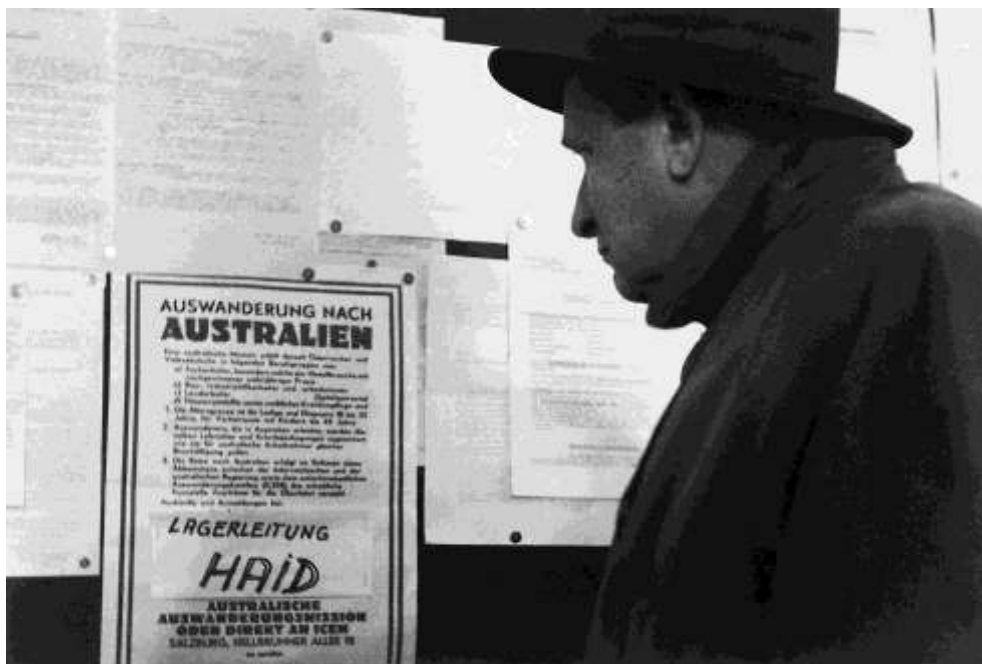

C Maradni vagy tovább menni?

A világ azonnal reagált. Számos ország, így például Svédország vonatokat küldött a magyar határra. A menekültek minden formalitás nélkül felszállhattak a szerelvényre, hogy elutazzanak új hazájukba. Franciaország, Svájc, Németország, Belgium, Hollandia és Anglia követték a példát, utazási lehetőséget és menedéket felajánlva. Később tengeren túli államok, mint az Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália is csatlakoztak a megmozduláshoz.

1957 januárjának utolsó napjaiban az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Végrehajtó Bizottsága Genfben ülésezett, hogy koordinálja a segítségnyújtást és a menekültek áttelepítését.

Míg kezdetben a harmadik országok szűrés nélkül átvették a menekülteket, később válogatni kezdtek, és csak fiatal, egészséges és tanult áttelepülni vágyókat fogadtak.

Ez a férfi a felső-ausztriai Haid táborában áll, mely a legnagyobb tábor az országban. Éppen azt próbálja eldönteni, hogy kivándoroljon-e Ausztráliába vagy sem.

Ezek a menekültek egy Svájcba tartó vonatra szállnak fel, amely új befogadó országukba viszi őket.

Az Európán belüli vagy a tengeren túli országokba való továbbtelepülés sok magyar számára tartós megoldást hozott. Svédország több tbc-vel fertőzött, kórházi ellátást igénylő menekültet fogadott be, mint bármelyik ország a világon. A speciális orvosi kezelésnek és rehabilitációnak köszönhetően többségük később önellátóvá válhatott.

A menekültek családtagjaikkal a salzburgi vasútállomáson várják azt a vonatot, ami Svédországba viszi őket.

*Ez a féllábú férfi is reménykedett, hogy egy másik országban újramezheti az életét.
A menekültekkel teli vonat azonban nélküle indult el az állomásról.*

Maradásra ítéltetett az a nyolcvan menekült is, akik a kép készítésének időpontjában már évek óta a hellbrunni táborban éltek. A hozzájuk hasonló menekültek áttelepítése csak akkor vált lehetségessé, ha magánemberek vagy civil szervezetek pénzt szereztek számukra. E csoport tagjainak nagy része öt, vagy hat alkalommal is átesett az áttelepülőket kiválogató szűréseken, de egészségi állapotuk vagy koruk miatt elutasították őket. Vannak közöttük egészségesek is, akik tudnának dolgozni, ha lehetőségük volna olcsó bérlakásba költözni. De a nyolcvan személynek több mint a fele csökkent képességű volt, akiket csak idősök otthonában vagy életük végéig szóló gondoskodást nyújtó intézményben lehetett elhelyezni.

D Élet a menekülttáborban

1957. október 28-án összesen 10.500 felnőtt magyar menekült élt az osztrák kormány által fenntartott táborokban, 8.500 felnőtt menekült pedig már magánszálláson telepedett le. (Az említett adatok a gyermekek létszámát nem tartalmazzák.)

A táborok nagy része faházakból állt, az Ausztriában 1945 és 1955 között állomásozó szövetséges erők egykori katonai táborainak területén.

Az élet kemény volt, különösen télen. A rosszul szigetelt házakban nem volt vezetékes víz és WC, a szobák pedig kicsik voltak. De amint az emberek elfoglalták magukat szokásos napi tevékenységeikkel, visszatért a biztonságérzetük.

Ausztriában a faházak sötét sora még nyomasztóbb, mint a borongós domb a vizenyős síkságon. Kis kerteket láthatunk a faházak előtt, melyeket menekültek vetettek be, az étkezést friss terményekkel kiegészítendő.

A vizet közös kutakból kellett venni és vödörben hazacipelni.
Fotó: Dale Whitney

A vidékről érkezett magyar menekültek gyakran az új körülmények között is folytatták korábbi életformájukat. Fotó: Szabo

Ahogy múltak az évek, az élet a normális kerékvágásba került: gyermekek születtek és nőttek föl a táborokban. Néhány magyar még mindig kereste a lehetőséget másik országban való letelepülésre, mint ez az asszony a gyermekével. Mások úgy döntöttek, hogy Ausztriában maradnak, várva, hogy jobb elhelyezést kapjanak.
Fotó: Szabo

A menekült tizenévesek élete a menekülttáborokban nem sokban különbözött a szegényebb környékről származó osztrák társaikétól.
Fotó: Dale Whitney

Amint azokban az időkben szokásos volt, három generációs menekült családok is éltek egy fedél alatt. Fotó: Dale Whitney

Nagy menekült család. A fiatalok házasodnak, gyermekek születnek, az élet a szokásos medrében folyik tovább. Fotó: Szabo

Sok fiatal és szakképzett menekült ki tudott költözni a táborokból, az idősebbek és csökkent képességűek hátra maradtak. Fotó: Szabo

E Menekültek osztrák falvakban

A magyar menekültek beilleszkedését Európában megkönnyítette, hogy a háború után helyreállt gazdaság fejlődésnek indult a hatvanas évek elején. Ausztriában a legtöbb menekült a táborokból a nagyvárosokba próbált költözni, de olyanok is voltak, akik a vidéki élet békéjét és csendességét részesítették előnyben.

Menekült gyermekek zeneórán vesznek részt a szabadban. Fotó: Dale Whitney

Menekült gyermek egy udvarban. A szegénység akkoriban nemcsak a magyar menekültek, hanem az osztrák állampolgárok között is gyakori volt. De az idők során javult a helyzet. Fotó: Dale Whitney

Menekült gyermekek szaladnak haza az iskolából. A fiatal menekültek számára volt legkevésbé nehéz a beilleszkedés és a nyelv megtanulása. Fotó: Dale Whitney

Vidékről származó menekült asszonyok zöldséget termesztenek. A magyar menekültek hasznosították az otthonról hozott tudást és gyakorlatot, hogy új életüket ezzel is segítsék. Fotó: Dale Whitney

F A fiatalok és az idősek beilleszkedése

A beilleszkedés régi szokások megőrzésének és új szokások elsajátításának keverékéből áll, amíg az élet vissza nem tér a szokásos kerékvágásba. A beilleszkedés gyorsasága sok tényezőn múlik. Nagy szerepet játszik benne a kor, az iskolázottság és az egyéni hozzáállás.

Sok hagyomány és szokás közös Ausztriában és Magyarországon, ilyen a karácsonyfa-díszítés is. Fotó: Dale Whitney

Németóra. A nyelv megtanulása fontos szakasz a fiatal menekültek életében. Felkészíti őket az új országban való életre. Fotó: Szabo

Magyar menekült gyermekek várják izgatottan a bizonyítványosztást második ausztriai tanévük végén. Fotó: Szabo

A vallásos menekültek számára a legfontosabb dolog a templomba járás volt. Néhány táborban még magyar nyelven is tartottak miséket. Fotó: Dale Whitney

G Kenyérkereset

Miután megtanultak németül, a magyar menekültek könnyen találtak munkát Ausztriában. A gazdaság fellendült, és szükség volt jól képzett munkaerőre..

*Egy magyar menekült saját szakmájában, üvegfúvóként talált munkát.
Fotó: Szabo*

Sok menekült talált munkát Ausztria fejlődő acéliparában, különösen Linz városában. Fotó: Szabo

Szakmai oktatás Ausztriában ifjú menekülteknek, így segítve áttelepülésüket vagy a befogadó országban való beilleszkedésüket.

A szalámikészítés nem nehéz feladat a magyar menekültek számára. Fotó: Szabo

H Táborokból igazi otthonokba

Tizenöt évvel a háború után sem az osztrákok, sem a magyar menekültek számára nem volt könnyű megfizethető lakáslehetőséget biztosítani. Az osztrák kormány, nagyrészt az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság pénzén, több tízezer új lakást és családi házat építtetett a menekültek részére. A menekülttáborok öreg faházait lebontották, amint a menekültek kiköltöztek. A menekülttáborok felszámolása a hatvanas évek közepén fejeződött be. Ebben az időben a Főbiztosság volt a második legnagyobb építtető Ausztriában.

A régi tábor még mindig használatban van, de az építkezés már megkezdődött a háttérben. Fotó: Szabo

Felix Schnyder, az ENSZ menekültügyi főbiztosa felavatja az utolsó házépítési projektet Ausztriában 1964 tavaszán.

*Egy ifjú menekült pár költözteti ingóságait új lakótelepi lakásba.
Fotó: Szabo*

A menekültek beköltöztek az egykori tábor mögött épült új házakba. A régi tábort a menekülttábor-felszámolási program keretében lerombolják. Fotó: Dale Whitney

Haidban, ahol egykor az ország legnagyobb menekülttábora volt, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Európa legnagyobb menekült lakótelepét építette fel. Ez az építkezési program nemcsak lakásokat adott a menekülteknek, de osztrákok ezrei számára teremtett munkahelyeket.

A rossz állapotú menekülttáborokban eltöltött évek után a menekültek büszkék új otthonukra. 10.000 osztrák schilling kamatmentes hitelhez juthattak bútorok vásárlására.
 Fotó: Dale Whitney

Egy más után zárják be és rombolják le a faházak táborokat, miután a menekültek kiköltöznek a Főbiztosság által épített olcsó bérlakásokba.
Fotó: Dale Whitney

Ez a menekült kislány Ausztriában boldogan ugrál a lerombolt menekülttábor maradványain, miután – a kép háttérében látszó – lakóházat a Menekültügyi Főbiztosság programja keretében felépítették. Fotó: Dale Whitney

Ez a két magyar fiú semmilyen tekintetben nem különbözik Ausztriában született társaitól. Megfelelő otthonban laknak, helyi iskolába járnak, és édesapjuknak valószínűleg biztos keresete van, amelyből el tudja tartani a családját. Láthatóan teljesen beilleszkedtek új hazájukba.

A kötet szerzőiről

BÉKÉS Csaba: PhD., az 1956-os Intézet tudományos főmunkatársa, a Hidegháború-történeti Kutatóközpont (Budapest) igazgatója

KECSKÉS D. Gusztáv: PhD., a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete tudományos főmunkatársa

KIRÁLY Béla: PhD., a City University of New York Emeritus Professzora (Lásd a névlexikont ebben a kötetben.)

KISS András: a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete tudományos segédmunkatársa

KOZÁK Péter: a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomkutató Központja Tudománytár Osztályán adatbáziskezelő-szerkesztő

Melita H. SUNJIC: PhD., az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság regionális sajtószóvivője Budapesten

A Magyar ENSZ Társaság kiadványai

1. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és a Nemzetközi Bíróság Alapszabálya;
2. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata;
3. Az Emberi Jogok Nemzetközi Törvénye;
4. Az ENSZ-ről röviden (1990);
5. Az ENSZ tevékenységének fókuszában (1989);
6. Egyezmény a gyermek jogairól;(UNICEF MNB kiadványa);
7. Fegyverkezés és leszerelés (1990);
8. 25 év az ENSZ-ben (1982);
9. Az ENSZ napjainkban (Kossuth kiadóval közösen) (1985);
10. Hazánk és az ENSZ (1985);
11. Az Egyesült Nemzetek egy jobb világért (1987);
12. Az emberi jogok ma Magyarországon (1989);
13. Koalíció az ENSZ támogatására (1989);
14. Dr. Antall József miniszterelnök beszéde az ENSZ Közgyűlés 46. Ülésszakán (1991);
15. Alapvető tények az Egyesült Nemzetekről (1991);
16. Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések (diszkrimináció) minden formájának kiküszöböléséről; (Magyar Nők Szövetségével közösen) (1991);
17. Környezet és fejlesztés (1992);
18. A Magyar ENSZ Társaság alapszabálya (1989);
19. Az ENSZ és a demokrácia (1992);
20. Boutros Boutros-Ghali: Békeprogram (1992);
21. ENSZ-Akadémia – 1993;
22. A riói konferencia és a teendők utána (1993);
23. Az 50 éves ENSZ, A világszervezet jelentős eredményei 50 pontban (1995);
24. Boutros Boutros-Ghali: Fejlesztési program (1995);
25. Tisovszky János: Az ENSZ és a békefenntartás (1997);
26. Kép és valóság, Kérdések és válaszok az ENSZ-ről (1997);
27. Az ENSZ-család és Magyarország (ENSZ-akadémia, 1997);
28. A Magyar ENSZ Társaság alapszabálya (1998);
29. Alapvető tények az ENSZ-ről (2000).
30. Kofi A. Annan, az ENSZ főtitkára: 'Mi a népek' –az ENSZ szerepe a 21. században (2000)
31. ENSZ Millenniumi Nyilatkozat (2000)
32. Az ENSZ és a NATO (2002)
33. Az ENSZ és az EU együttműködése (2003)
34. Nemzetközi fejlesztési együttműködés a XXI. században (2005, HUNIDA kht-val közösen)
35. The Future of Development Policies and Changing Priorities: Africa (2006, HUNIDA kht-val közösen)

Megjegyzés: a még raktáron lévő kiadványok térítésmentesen beszerezhetők a Magyar ENSZ Társaságtól (1062, Budapest, Andrássy út 124. Telefon: 331-2124, Fax: 472-0840, E-mail: menszt@menszt.hu, Honlap: www.menszt.hu)

Névmutató

A

ANDERSEN, Alsing Emmanuel40, 165
 ANDROPOV, Jurij Vlagyimirovics..11, 12,
 13, 165
 ARENDT, Hannah.....48, 165
 ARNALDO, Solomon V.....56, 57, 165
 ARNOLD, Alice108, 165
 AYLEN, Peter.....90, 165

B

BANG-JENSEN, Povl...5, 8, 40, 41, 52, 156,
 165, 191, 192
 BARÓN CASTRO, Rodolfo.....163, 166
 BEAM, Jacob Dyneley88, 166
 BIBÓ István48, 166
 BOHLEN, Charles E.....38, 166
 BOISSIER, Léopold...54, 61, 81, 82, 89, 91,
 92, 100, 166
 BOKORNÉ Dr. Szegő Hanna163
 BOLAND, Frederick Henry160, 166
 BOLDOCZKI János140, 166
 BOWLES, Chester B.46, 166
 BRILEJ, Joza.....60, 166
 BULGANYIN, Nyikolaj Alekszandrovics
22, 144, 166
 BURI István151

C

CABOT LODGE, Henry jr...19, 20, 38, 44,
 148, 153, 155, 167
 CAMUS, Albert48, 167
 CANDAU GOMES, Marcolino.....91, 167
 CASTRO RUZ, Fidel.....47, 167
 COHEN, Myer 56, 60, 65, 80, 83, 87, 88, 89,
 90, 99, 167, 168
 COHN, Aline.....56, 90, 167
 COIGNY, Rodolphe Lucien.....56, 167
 COLMAR, Jacques.....108, 110, 167
 CORDIER, Andrew Wellington .52, 55, 60,
 107, 141, 167
 CSATORDAY Károly161, 168

D

DAVIS, Richard H.....46, 47, 160, 168

DÉRY Tibor45, 168
 DIXON, Pierson Sir16, 17, 19, 168
 DILAS, Milovan; Gyilasz48, 168
 DUCKWORTH-BARKER, Vernon.74, 75,
 87, 168
 DUCRET, Bernard.....108, 168
 DULLES, John Foster15, 18, 20, 38, 169
 DUNNING, Henry W.80, 169

E

EATON, Cyrus Stephen158, 169
 EISENHOWER, Dwight David..14, 15, 18,
 21, 23, 24, 38, 42, 44, 169
 ELLENDER, Allan Joseph.....46, 169
 EVANS, Luther Harris.....91, 141, 169
 EWING, Arthur F...77, 78, 91, 94, 149, 169

F

FABREGAT, Enrique Rodriguez....40, 169
 FARKAS Mihály45, 169
 FARKAS Vladimír45, 170
 FERENCZ Simon77, 78, 170
 FERENCZY Edmond.....137, 170
 FRISS István161, 170

G

GASTAMBIDE, Raymond.....108, 170
 GHEORGHU-DEJ, Gheorghe13, 170
 GROMIKO, Andrej Andrejevics ..157, 170
 GRUENTHER, Alfred Maximilian.22, 171
 GUNDERSEN, Oscar Christian....146, 171
 GUNewardENE, Ratnakirti Senerat
 Serasinghe40, 171

H

HAMMARSKJÖLD, Dag52, 60, 61, 62, 63,
 88, 89, 91, 93, 100, 140, 141, 144, 148,
 152, 159, 171, 175, 183, 190
 HÁMORI László87
 HÁY Gyula45, 171
 HEGEDŰS András.....18, 171
 HEUVEN GOEDHART, Gerrit Jan van29,
 130, 171
 HEYWARD, Eric John Richard56, 171
 HILL, Martin W.....90, 171

HOGAN, Charles Alfred 56, 87, 172
HORTHY Miklós..... 142
HORVÁTH Imre 61, 142, 144, 145, 148,
149, 172
HRUSCSOV, Nyikita Szergejevics ...13, 42,
43, 44, 45, 47, 51, 172, 176
HUXLEY, Julian Sorell Sir 137, 172

I

IGNOTUS Pál..... 160, 172
IOVENKO, Michael 108, 111, 172

J

JÁNOSSY Lajos 154, 172
JEFFREYS, Mary..... 56, 87, 172
JÓBORU Magda..... 140, 173

K

KÁDÁR János5, 8, 13, 23, 25, 31, 37, 38,
39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 91, 144, 149,
158, 159, 162, 173
KÁROLYI Mihály 137
KARSAI József..... 43
KELLY, Kevin T.108, 110, 111, 173
KENNEDY, John Fitzgerald45, 47, 173
KÉTHLY Anna5, 40, 52, 144, 150, 173, 192
KIM Ir Szen 9, 173
KIRÁLY Béla 6, 37, 149, 150, 174, 192
KOPÁCSI Sándor..... 48, 153, 174
KÓS Péter..... 11, 12, 17, 140, 141, 174, 181,
192
KOVÁCS István 153
KŐVÁGÓ József... 5, 40, 151, 174, 190, 192
KÜRTI György 163
KUZNYECOV, Vaszilij Vaszilievics44, 175

L

LALL, Arthur..... 146, 175
LEDERMANN László 108, 175
LEHMAN, Herbert Henry..... 137, 175
LINDT, Auguste Rudolph..... 31, 33, 34, 90,
100, 101, 153, 175
LLERAS CAMARGO, Alberto 146, 175
LŐRINCZ Tamás 160, 175

M

MAHEU, René Gabriel Eugène..... 161, 175
MALENKOV, Georgij Makszimiljanovics

..... 42, 175
MALÉTER Pál..... 133, 153, 154, 176
MARJAI József 150, 176
MASARYK, Jan 79, 176
McGHEE, George 46, 176
McKISSON, Robert..... 45, 176
MEKIS József..... 154, 176
MÉTALL Rudolf Aladár..... 56, 177
MEYER, Willi 91, 94, 149, 176
MICHEL, William..... 80, 81, 177
MINDSZENTY József..... 46, 137, 138, 152,
177
MÓD Péter 157, 160, 161, 177
MOLNÁR Erik..... 139, 177
MOLOTOV, Vjacseszlav Mihajlovics ... 42,
177
MORSE, David A. 91, 178
MÜNNICH Ferenc 13, 178
MUNRO, Leslie Knox Sir.....43, 44, 47, 48,
133, 134, 135, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 178
MYRDAL, Karl Gunnar 67, 78, 178

N

NAGY Imre 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 21, 22,
39, 40, 41, 42, 43, 118, 133, 142, 143, 144,
148, 150, 151, 154, 166, 168, 171, 172,
174, 176, 178, 192
NASSZER, Gamal Abdel..... 14, 179
NEHRU, Dzsaváharlál..... 152, 179
NON György..... 139

O

OBEZ, Pierre R. ..63, 65, 83, 87, 98, 99, 179
OLTVÁNYI László 151
ORR, Joseph L. 56, 57, 179

P

PAGÈS, Marcel 80, 81, 179
PALTHEY, Georges Louis Claude... 80, 82,
179
PELL, Claiborne 46, 179
PELT, Adrian 54, 57, 63, 65, 179
PÉTER János ... 47, 155, 156, 158, 159, 163,
179
PREOTEASA, Grigore..... 147, 179
PROTICS, Dragoszlav..... 55, 179

R

RADVÁNYI János... 23, 25, 46, 47, 49, 180, 191
RAPACKI, Adam42, 180
READ, James M. 65, 81, 108, 109, 110, 112, 180
RÉCZEI László..... 159, 180, 192
RUSK, Dean..... 163

S

SCHNYDER, Felix..... 180, 227
SEBES István.....59, 62, 63, 148, 180
SEYNES, Philippe de 55, 56, 57, 60, 61, 63, 66, 67, 75, 78, 88, 89, 91, 93, 94, 100, 107, 145, 149, 176, 180
SHANN, Keith Charles Owen.....40, 180
SHAWCROSS, Hartley Williams Lord .41, 180
SÍK Endre..... 154, 155, 157, 181, 189
SINARD, Pierre 91, 94, 149, 181
SLIM, Mongi40, 181
SMALL, Jeanne-Marie..... 108, 110, 181
STASSEN, Harold Edward21, 181
STAVRIDIS, Valeri John George74, 75, 90, 181
STEVENSON, Adlai Ewing II .46, 160, 181
SZABÓ János..... 143, 144, 181
SZÁLL József 155, 181
SZARKA Károly.... 139, 140, 152, 158, 162, 163, 182
SZITA János 155, 158, 182
SZOBOLJEV, Arkagyij Alekszandrovics 17, 143, 182
SZTÁLIN, Joszif Visszarionovics .9, 28, 31, 42, 51, 168, 182, 184

T

TAMÁS Aladár152, 159, 182
TITO, Joszip Broz 31, 182
TOWNLEY, Ralph.....55, 56, 60, 183
TRAUTMANN Rezső 78, 183

U

U THANT, Sithu..... 37, 46, 47, 48, 51, 160, 161, 162, 163, 183
USTOR Endre162, 183, 193

V

VAKIL, Mehdi 55, 56, 183
VÁMBÉRY Ruzstem 137, 183
VÁRFALVI Lajos151
VEDELER, Harold..... 45, 183
VELEBIT, Vladimir 160, 162, 163, 183
VISINSZKIJ, Andrej Januarjevics138, 183
VOROSILOV, Kliment Jefremovics42, 184

W

WAHLEN, Friedrich Traugott .91, 94, 149, 184
WALLER Sándor163
WAN WAITHAYAKON herceg .. 132, 133, 152, 153, 155, 184
WEIS, Paul32, 184
WILLIAMS, Hugh 75, 184

Z

ZÁDOR Tibor 44, 45, 184
ZSUKOV, Georgij Konsztantyinovics... 42, 184